

Δημόσια Κεντρική Ιστορική Βιβλιοθήκη Σάμου

Πραβίον Α' Βαδίου.

Απονεμόμενον ἐπὶ Μαρτίᾳ Κουρτίᾳ
μαθηρία τῆς α' Ἐκκλησίας τῆς τοῦ
Καρδενάγουριον ἑκτα τῆς ἐκιδόσεως
αὐτῆς εἰς τὰ μαθησιακά καὶ εἰς τὰ ἐπ-
γόμενα.

Ἐν Ἀμύν Βαδίου Ἰάκωβον

τῆς 18 Γουρτίου 1876.

ἰ. Σάουαρος.

Ἰάκωβος

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Δημόσια Κεντρική Ιστορική Βιβλιοθήκη Σάρου

04-

ΝΕΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΧΡΗΣΤΟΜΑΘΕΙΑ

ΗΤΟΙ

**ΑΝΕΚΔΟΤΑ, ΜΥΘΟΙ, ΠΑΡΑΒΟΛΑΙ, ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ ΕΚ
ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ, ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ, ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΕΜΑΧΙΑ
ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΕΙΤΕΡΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ.**

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΥΠΟ

ΜΙΧΑΗΛ ΔΕΦΝΕΡ

ΥΦΗΓΗΤΟΥ,

ΚΑΙ

ΧΑΡΙΣΗ ΠΟΥΛΙΟΥ

**ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Β'. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ,
ΟΥ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΗ ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ.**

ΑΘΗΝΗΣ,

1872.

NEA

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

1911

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΘΝΟΝ, ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

1911

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

1911

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

ΤΩ
ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΔΙ
ΚΑΙ
ΠΡΟΣΤΑΤΗ, ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΛΟΥΚΑ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΚΑΙ
ΤΟΙΣ ΦΙΛΟΓΕΝΕΣΤΑΤΟΙΣ
ΑΔΕΛΦΟΙΣ ΑΥΤΟΥ
ΘΩΜΑ, ΚΑΙ ΑΝΤΩΝΙΟΥ
Η ΒΙΒΛΟΣ ΑΥΤΗ
ΑΝΑΤΙΘΕΤΑΙ.

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Φιλόμουσε ἄνερ.

Διὰ πολλὰς πολλάκις εὐεργεσίας ἣ πατρίς ὀφείλει τοῖς τέκνοις αὐτῆς εὐγνωμοσύνην· κατ' ἔξοχὴν δὲ τώρα πολλὰς χάριτας ὁμολογεῖ Σοὶ τῷ Λουκᾷ Κωνσταντίνου, ὅποτε ταῖς Σαῖς δαπάναις πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ παρθεναγωγεῖον αὐτῆ ἀποκτᾷ. Καὶ ἐγὼ δὲ τέκνον τῆς αὐτῆς πόλεως ὦν καὶ ὑπὸ χαρᾶς σκιρτήσας διὰ τὴν πρὸς τὴν πατρίδα μεγάλην Σου ταύτην γεναιοδωρίαν σπεύδω, ἵνα εὐγνωμονήσω Σοι οἱ αὐτὸ ἀφιερῶν Σοι τῷ ἀγαθῷ καὶ φιλομούσῳ συμπολίτῃ τὴν παροῦσαν βίβλον.

Συγχρόνως δὲ παρακαλῶ Σὲ μὲν, ἵνα ἐξακολουθήσῃς τῷ ὁποίῳ ἐπεχείρησας ἔργῳ, τοὺς δὲ ἄλλους, ἐν οἷς ὁ φιλόπατρις καὶ φιλόμουσος κύριος Δημήτριος Γεωργιάδης, τοὺς δυναμένους νὰ συνεισφέρωσιν εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων τῆς πατρίδος, ἵνα Σὲ μιμηθῶσιν εὐεργετοῦντες καὶ αὐτοὶ

Μαρία Πουγίου

τῆς 9^{ης} Ἰουλίου 1872.

Λάριος Βαθ. ἡμ. σαρανταεπτά.

τῆς πόλεως ἡμῶν τὴν νηολαίαν, ἣτις ἐκ τοῦ ἀκραι-
φνοῦς ὑμῶν πατριωτισμοῦ καὶ τοῦ πρὸς τὰ γράμ-
ματα ζήλου πολλὰ προσδοκᾷ. Εὐέλπιδες δὲ βαδίζετε
τὴν ὁδόν, ἣν διεχαράξατε, μηδὲ ὁλως ταραττόμενοι ὑπὸ
τῆς ἀδιαφορίας καὶ τῆς πρὸς τὰ γράμματα ψυχρό-
τητος τῶν συμπολιτῶν ἡμῶν· διότι ὑπάρχει μικρὰ
τοῦλάχιστον ἀκόμη ἐλπίς, ὅτι ἐλεύσεται ἡμέρα, ὅπο-
τε καὶ αὐτοὶ κατανοήσαντες τὸ φθονερόν, βραδίουρ-
γον καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀμαθείας χαιρεκακίαν τῶν ὀλίγων
ἐν τῇ πατρίδι, καὶ ἀφέντες πλέον τὰ πρὸς ἀλλήλους
πάθη θὰ ἐννοήσωσι ποῦ ἐγκεῖται ἡ ἀληθὴς πρόο-
δος παντὸς τόπου, καὶ θὰ φροντίσωσι περὶ ταύτης.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 15 Σεπτεμβρίου 1872.

Ὁ συμπολιτὴς ὑμῶν

ΧΑΡΙΣΗΣ ΠΟΥΓΙΟΣ.

ΤΟΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΙΣ.

Ἀπορήσουσι τινες ἴσως διατι ἀπεφασίσαμεν νὰ ἐκδώσωμεν τὴν ἀνά χειρας Ἑλληνικὴν Χρηστομαθειαν, ἐνῶ καὶ ἄλλαι ὑπάρχουσι πρὸς ἀνάγνωσιν ἄλλ' ὁ λόγος ἀπλοῦς.

Πρῶτον μὲν, διότι οἱ παῖδες ἡμῶν τὰς ὑπαρχούσας Χρηστομαθείας ἀναγινώσκοντες οὐδὲν ἄλλο δύνανται νὰ κατορθώσωσι πλὴν τῆς ἀπλῆς ἀναγνώσεως. Τοῦ δὲ λεκτικῆς τῆς ἡμετέρας Χρηστομαθείας ἀπλοῦ καὶ εὐλήπτου ὄντος καὶ αὐτοῖς τοῖς νηπίοις, οἱ παῖδες ἡμῶν πρὸς τὴν ἀσκήσει πρὸς ἀνάγνωσιν θέλουσι μάθει καὶ πολλὰ ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα αὐτοῖς, ἐξ ὧν πολλὰ πάλιν δὲν ἤθελον ἀναγνώσει καὶ μάθει καὶ ἐν τῇ τοῦ ἐλ. σχολείου μαθητείᾳ αὐτῶν.

Δεύτερον δέ, διότι τὰς ὑπαρχούσας Χρηστομαθείας οἱ παῖδες μετ' ὀλίγου ζήλου, ἵνα μὴ μετ' ἀηδίας εἴπωμεν, ἀναγινώσκουσι, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐννοῶσι τὰ ἀναγινωσκόμενα· ἐνῶ ἡ τῆς ἡμετέρας ἀνάγνωσις τέρπουσα θέλει κρατεῖ καὶ ἐρεθίζει αὐτοὺς διὰ τὸ ἡδὺ καὶ ἐλκυστικὸν τῶν περιεχομένων.

Αἱ ἀνωτέρω σκέψεις προέτρεψαν ἡμᾶς εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς δὲ τῆς Χρηστομαθείας, ἣτις ἀποφεύγουσα μὲν παντελῶς σχεδὸν πᾶν τὸ ἀκατάληπτον ἢ δύσληπτον τοῖς παισὶ, συνενούσα δὲ τὸ ἡδὺ μετὰ τοῦ ὠφελίμου δι' ἐλπίδος ἔχομεν ὅτι θέλει ἀποφέρει καλοὺς τοὺς καρπούς.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 15 Σεπτεμβρίου 1872.

ΧΑΡΙΣΗΣ ΠΟΥΛΙΟΣ

Καθηγητὴς τοῦ Β' ἐν Ἀθήναις Γυμνασίου.

Δημόσια Κεντρικὴ Ἱστορικὴ Βιβλιοθήκη Σάμου

I. ΑΝΕΚΔΟΤΑ

1.

Ἐρώτα τις Ἀγησίλαον, τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης, ποία ἀρετὴ ἦτο ἀξία προτιμῆσεως, ἢ ἀνδρία ἢ ἡ δικαιοσύνη; Οὗτος δὲ ἀπεκρίθη· «Ἐὰν πάντες ἦσαν δίκαιοι ἢ ἀνδρία θὰ ἦτο περιττή».

2.

«Πόσον ὀλιβερὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ ζωὴ! εἶπέ ποτε ἀνθρωπὸς τις ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τῇ ἀδυναμίᾳ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· τὸ ἐσπέρας κατακλίνεται τις ὑγιῆς καὶ σώος, καὶ τὴν ἐπαύριον εὐρίσκεται νεκρὸς».

3.

Μετὰ τὴν ἤτταν τοῦ Σουβαρώφ ἐν Ἑλβετία ὠμίλησέ τις πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Πρωσσίας περὶ τῆς προκηρῦξεως, τὴν ὁποίαν ὁ στρατηγὸς οὗτος εἶχεν ἀποτείνει πρὸς τοὺς στρατιώτας του. «ὦ, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, ὁ Σουβαρώφ ὁμοιάζει πρὸς τύμπανον, τὸ ὁποῖον κροτεῖ μόνον ὅταν τύπτηται».

4.

Ὅτε πάντες οἱ ξένοι οἴνοι ἀπεβλήθησαν ἐκ τῆς τραπέζης Ἰωσήφ τοῦ δευτέρου, εὐρέθησαν εἰς τὰ ὑπόγεια τῶν ἀνακτόρων περίπου χίλια διακόσια φιάλαι οἴνου ξένης γῆς. Ἄλλ' ὁ αὐτοκράτωρ θέλων νὰ δείξῃ εἰς τὸν λαόν ὅτι πρέπει νὰ γίνῃται χρῆσις μόνον ἐν

ἐγχωρίου οἴνου ἐδώρησεν αὐτὰς εἰς τὸ γενικὸν νοσοκομεῖον, ἵνα χρησιμεύσωσιν εἰς τοὺς ἀναλαμβάνοντας.

5.

Αὐλικὸς τις εἶπεν ἐνώπιον τοῦ δεκάτου τετάρτου Λουδοβίκου, ὁμιλῶν περὶ τινος κυρίου, ὅτι θὰ ἡδύνατό τις νὰ κατασκευάσῃ ὀγκῶδες βιβλίον ἐξ ὄσων δὲν ἤξευρεν ἐκεῖνος. Ὁ δὲ Λουδοβίκος, ὅστις δὲν ἠγάπα τοὺς ἐμπαιγμούς, ἀπεκρίθη ἀμέσως « Καὶ ἐγὼ πιστεύω ὅτι θὰ ἡδύνατό τις νὰ κάμῃ μικρότατον βιβλίον ἐξ ὄσων ὑμεῖς ἤξεύρετε. »

6.

Λουδοβίκος ὁ ΙΔ', εἶπέ ποτε πρὸς τινὰ τῶν αὐλικῶν του « Ἡξεύρεις τὴν Ἰσπανικὴν; » — Ὅχι, Μεγαλειότατε, ἀπεκρίθη ὁ αὐλικός, ἀλλὰ θὰ τὴν μάθω. » Ἐπεμελήθη λοιπὸν πολὺ νὰ μάθῃ τὴν γλῶσσαν ταύτην, ἐπειδὴ ἐνόμισεν ὅτι ὁ βασιλεὺς εἶχε κατὰ νοῦν νὰ τὸν διορίσῃ πρεσβευτὴν ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Ἰσπανίας. Μετὰ τρεῖς μῆνας εἶπε πρὸς Λουδοβίκον τὸν ΙΔ'. « Μεγαλειότατε, ἤξεύρω τώρα τὴν Ἰσπανικὴν. » — « Καλῶς, ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς, τότε δύνασαι νὰ ἀναγνώσῃς τὸν δὸν Κιχότον εἰς τὸ πρωτότυπον. »

7.

Κατὰ τὴν μάχην τοῦ Φέρβελλιν ὁ ἐκλέκτωρ Φριδερίκος Γουλιέλμος ἤλαυνε λευκὸν ἵππον. Ὁ ὑπάσπιστής του Φρόβεν, παρατηρήσας ὅτι οἱ Σουηδοὶ διήλυθον τὰς βολὰς των ἐπὶ τὸν ἵππον τοῦτον, παρεκάλεσε τὸν ἡγεμόνα νὰ τὸν ἀνταλλάξῃ πρὸς τὸν ἰδικόν του, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ἦτο εὐπτόητος (σικιάζεται
Δημόσια Κεντρικὴ Ἱστορικὴ Βιβλιοθήκη Σάμου

ευχόλως). Μόλις δὲ ὁ Φρόβεν ἐπέβη αὐτοῦ καὶ πληγθεὶς ὑπὸ βολῆς ὄπλου, ἔπεσε νεκρὸς, καὶ οὕτως ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ κυρίου του.

8.

Ἀφηνιάσαντα τὸν ἵππον τοῦ Ναπολέοντος, νέος τις ὑπαξιωματικὸς ἐπέσχεν αὐτόν. « Εὐχαριστῶ, λοχαγέ, » τῷ εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ. « Εἰς ποῖον σύνταγμα; » ἠρώτησεν ὁ ἀξιωματικὸς, ἵνα βεβαιωθῆ περὶ τοῦ τόσοσιν ταχέως προβιβασμοῦ... « Εἰς τὴν σωματοφυλακὴν μου, ἀπεκρίθη ὁ αὐτοκράτωρ, ὅστις ἡὐχαριστεῖτο ἀνταμείβων τὴν ἀγχινοίαν.

9.

Ὁ περικλεὴς Γαλιλαῖος ἠναγκάσθη ὑπὸ βαρβάρου καὶ παράφρονος δικαστηρίου νὰ ἀναιρέσῃ τὴν ὑπὲρ τοῦ ἀστρονομικοῦ συστήματος τοῦ Κοπερνίκου ἀπολογίαν του· ἀλλ' ὅμως ἡ πεποίθησίς του ἦτο τόσοσιν ἰσχυρά, ὥστε ἀνιστάμενος ἀπὸ τοῦ βωμοῦ, ὅπου ἦτο γονυκλιτής, ἐψιθύρισε καθ' ἑαυτόν. « καὶ ὅμως ἡ γῆ κινεῖται! »

10.

Ῥωμαῖός τις πολίτης ἀφυπνώσας, μετ' ἐκπλήξεως παρατήρησεν ὅτι οἱ ποντικοὶ εἶχον φάγει τὰ σανδάλιά του. Ἐτρεξε τάχιστα νὰ εὔρῃ τὸν Κάτωνα, ἵνα τὸν ἐρωτήσῃ μετ' ἀδημονίας, τί ἠδύνατο νὰ προσημαίνῃ τοῦτο. « Φίλε μου, τῷ εἶπεν ὁ Κάτων γελῶν, δὲν εἶναι παράδοξον ὅτι οἱ ποντικοὶ ἔφαγον τὰ σανδάλιά σου, ἀλλὰ θὰ ἦτο θαῦμα, εἰν τὰ σανδάλιά σου ἔτρωγον τοὺς ποντικούς. »

11.

Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μεγάλου κινδύνου τοῦ ἐπταετοῦς πολέμου λειποτακτεῖ εἰς τῶν στρατιωτῶν τοῦ Φριδερίκου συλλαμβάνεται καὶ προσάγεται αὐτῷ. « Διὰ τὴ μ' ἐγκατέλειπες; τὸν ἐρωτᾷ ὁ Φριδερίκος. « Μὰ τὴν πίστιν μου, Μεγαλειότατε, ἀποκρίνεται ὁ λειποτάκτης, ἀὶ ὑποθέσεις ἔχουσι τόσον κακῶς, ὥστε ἐσκέφθην ὅτι ἔπρεπε νὰ τὰς ἐγκαταλίπω. » — « Λοιπὸν μεῖνον ἀκόμη ἕως αὔριον — ἦτο ἡμέρα μάχης — καὶ ἂν δὲν βελτιωθῶσι, θὰ λειποτακτήσωμεν ὁμοῦ. »

12.

Ἄνθρωπός τις λίαν ἐνησχολημένος, ἰδὼν ὅτι ἤρχετο πρὸς αὐτὸν ξένος τις, καὶ νομίσας ὅτι ἦτο ἐργάτης, ἄσπις ἤθελε τὸν ζητήσαι χρήματα, τῷ εἶπεν ἀποτόμως. « Δὲν ἔχω καιρὸν νὰ ἐνασχληθῶ περὶ ὑμᾶς καὶ σὰς παρακαλῶ ν' ἀποσυρθῆτε ἀμέσως. » — « Προθύμως, τῷ εἶπεν ὁ ἄγνωστος, ἦλθον μόνον νὰ σὰς ἀποδώσω μέγα ποσὸν χρημάτων, ὅπερ δφείλεται ὑμῖν. » — « Ἄ, ἐπανελάβεν ὁ ἄλλος, ἄλλο πρᾶγμα τοῦτο· τότε θὰ προσπαθῆσω νὰ οἰκονομήσω καιρὸν. »

13. Ληστὴς ἀναίσχυντος.

Ἄνθρωπός τις καλῶς ἐνδεδυμένος προσῆλθεν ἐσπέραν τινὰ πρὸς τινὰ εἰρηνοδίχην τοῦ Λονδίνου, καὶ τῷ εἶπε. « Κύριε πρὸ ὀλίγου ἐληστεύθην κατὰ τρόπον ἀνάξιον καὶ ἀκούσατε. Εἶχον ἐπὶ τοῦ γραφείου μου δύο κηροπήγια ἀργυρᾶ, ἐντελῶς ὅμοια πρὸς τὰ ἰδικά σας· μὲ τὰ ἀφήρετέ τις πρὸ τῶν ὀφθλμῶν μου. » — « Καὶ

πῶς, εἶπεν ὁ δικαστής, ὁ πανούργος κατώρθωσε νὰ τὰ κλέψῃ ἐνώπιον ὑμῶν; » « Συγγνώμη, κύριε εἰρηνοδίκαι, ἐπανελάβην ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄνθρωπος, ἰδοὺ πῶς ἔκαμε »· συγχρόνως ἔλαβε τὰ δύο κηροπήγια, διηυθύνθη πρὸς τὴν θύραν καὶ σβέσας τὰ φῶτα ἐγένετο ἄφαντος. « Πιστεύω ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ ληστευθεὶς, » εἶπεν ὁ δικαστής μετὰ τινος στυγμάς· καὶ δὲν ἠπατήθη.

14. Φίλιππος ὁ Μακεδὼν καὶ ὁ Ἀστήρ.

Φίλιππος, ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, ἐπορεύετο κατὰ τῆς πόλεως Μεθώνης· ὁ Ἀστήρ, τοξότης ἐπιτηδεϊότατος, τῷ προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του, καυχόμενος ὅτι διακόπτει διὰ τῶν βελῶν του τὴν πτήσιν καὶ τοῦ μικροτάτου πτηνοῦ. « Λοιπὸν, εἶπεν ὁ Φίλιππος μειδιῶν, ὁ Ἀστήρ θὰ μᾶς συνοδεύσῃ, ὅταν πολεμήσωμεν κατὰ τῶν ψαρῶν. » Δύναται τις νὰ ἐννοήσῃ καλῶς ὅτι ὁ τοξότης καιρίως προσεβλήθη ἐκ τῆς ἀποκρίσεως ταύτης. Θέλων λοιπὸν νὰ ἐκδικηθῆ τὸν Φίλιππον ἐρρίφθη εἰς τὴν πόλιν, ἐνεψύχωσε τοὺς πολίτας, καὶ ἀνεχαίτισε διὰ σφοδρᾶς ἀμύνης τὰ ὄπλα τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας. Δὲν ἤρκεσεν ὅμως τοῦτο διὰ τὴν ἐκδίκησίν του· ἐξετόξευσε βέλος φέρον τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν. « Ὁ Ἀστήρ πρὸς τὸν Φίλιππον. » Τὸ βέλος ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ καὶ ἐξώρυξε τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν τοῦ βασιλέως. Ὁ δὲ Φίλιππος, αὐτὸ τοῦτο τὸ βέλος λαβὼν ἐρρίψεν ὀπίσω μὲ ταύτας τὰς λέξεις. « Ἄν ὁ Ἀστήρ περιπέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Φιλίππου, ὁ ἀνασταυρωθῆ. » Ὅπερ καὶ συνέβη τῷ ὄντι, ὅτε ὁ βασι-

λεύς ἔκαμε πρὸς τὴν πόλιν εἰρήνην ἐπὶ τῷ ὄρω τοῦ νὰ παραδώσωσιν εἰς αὐτὸν τὸν Ἀστέρα.

15. Ἀρνόλδος ἐκ Βιγκελρίδης.

Ἡ ἀρχαιότης δὲν προσφέρει καλλίτερον παράδειγμα πατριωτικῆς ἀφοσιώσεως τοῦ τοῦ Ἀρνόλδου ἐκ Βιγκελρίδης, πολίτου τῆς Οὐντερβάλδης. Ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Σεμπαχ (1386), ἣτις ἐκρίνε περὶ τῆς τύχης τῆς Ἑλβετίας, αἱ ἐχθρικαὶ φάλαγγες, πετυκνωμέναι καὶ βαρέως ὀπλισμέναι, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διαρρηχθῶσιν τοῦναντίον μάλιστα ἀντέτασσον εἰς τὴν ὄρμην τῶν Ἑλβετῶν μέτωπον ἀπρόσμαχον, καὶ καθίστων ἀνωφελεῖς πάσας τὰς προσπάθειάς των. Ὁ Ἀρνόλδος ἤκουσεν ἐν τῇ καρδίᾳ του τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος! « Ἀγωνεῖν, λέγει, θὰ σὰς ἀνοίξω δρόμον, φίλοι συμπολίται, ἐνθυμείσθε τὸ ὄνομά μου καὶ τὰ τέκνα μου. » Πεισμένος δὲ ὅτι θ' ἀποθάνῃ, ἐρρίφθη εἰς τὸ δάσος τῶν λογγῶν καὶ περιπτυξάμενος ὄσας ἤμπορει, ἔπεσε παρευθὺς διατριπηθεὶς ὑπὸ ἀπείρων αἰχμῶν. Ἀλλ' εἶχεν ἀνοίξει ῥήγμα εἰς τὰς ἐχθρικὰς τάξεις, καὶ οἱ Ἑλβετοὶ ἐμψυχωθέντες ὑπὸ τοῦ παραδείγματος τοῦ ἥρωος τούτου ῥίπτονται μανιώδεις, κτυποῦσι, διασκαρπίζουσι καὶ καταστρέφουσι πᾶν τὸ προστυχόν, πανταχοῦ φέροντες τὴν ἀταξίαν καὶ τὴν σύγχυσιν ἢ φυγὴν τῶν ἐχθρῶν γίνεται γενικὴ καὶ ὁ Ἀρνόλδος διὰ τοῦ αἵματός του ἔσωσε τὴν πατρίδα. Καὶ διὰ τοῦτο ἔτι καὶ νῦν τὸ ὄνομά του προφέρεται ἐν Ἑλβετία μετὰ συμπαθείας, καὶ θὰ μεταβῇ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν ὑπερευλογούμενον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

16. Θάνατος τοῦ Σενέκα.

Ὁ Σενέκας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διαφύγῃ τὸ μῖσος τοῦ Νέρωνος. Ὁ ἀχάριστος καὶ ὠμὸς οὗτος ἡγεμὼν εἶχεν ἤδη ἀποπειραθῆ νὰ φονεύσῃ τὸν παιδαγωγόν του διὰ δηλητηρίου, θέλων νὰ ἀπαλλαγῇ μισητοῦ ἐλεγκτοῦ. Παρουσιάσθη δὲ καλὴ εὐκαιρία καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ τὴν παραβλέψῃ. Ἰπόπτου ὄντος τοῦ Σενέκα ὡς συμμετασχόντος συνωμοσίας τινὸς κατὰ τοῦ Νέρωνος, ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἀνήγγειλεν αὐτῷ ὅτι πρέπει' ἀποθάνῃ. Ὁ Σενέκας οὐδόλως παραχθὲς ἐζήτησε τὴν διαθήκην του, ἵνα προσθέσῃ ἐν αὐτῇ κληροδοτήματά τινα χάριν τῶν παρόντων φίλων του. Ὁ ἑκατόνταρχος, ὀκομίσας αὐτῷ τὴν διαταγὴν ταύτην τοῦ αὐτοκράτορος, τῷ ἡρνήθη τὴν περὶ τούτου ἀδειαν. « Λοιπὸν, εἶπεν ὁ Σενέκας στρεφόμενος πρὸς τοὺς φίλους του, κωλυόμενος νὰ σὰς ἀπαδείξω τὴν εὐγνωμοσύνην μου διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις σὰς ἀφίνω τὸ μόνον μου, ἀλλὰ πολυτιμώτατον καλὸν ὅπερ μοὶ ὑπολείπεται, τὸ παράδειγμα τῆς ζωῆς μου. » Βλέπων τὰ δάκρυά των, προσεπάθησε νὰ τοὺς ἐπαναφέρῃ εἰς αἰσθήματα σταθερότητος. Διέταξεν τότε νὰ ἀνοίξωσι τὰς φλέβας τῶν βραχιόνων, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τὰς τῶν κνημῶν. Ἀλλὰ τὸ αἷμα ἔρρεε δυσκόλως καὶ βραδέως· καὶ πάντα δὲ τὰ ἄλλα μέσα, δι' ὧν ἀπεπειράθη νὰ ἐπισπεύσῃ τὸν θάνατόν του ἔμειναν ἄνευ ἀποτελέσματος. Τέλος τὸν μετεβίβασαν εἰς πυριατήριον (λουτρόν δι' ἀτμοῦ), ἐνθα ἔνεκα τοῦ πολλοῦ ἀτμοῦ ἀπέθανεν ὑπὸ μεγάλης ἀσπυξίας.

17. Θάνατος τοῦ Κικέρωνος.

Μεταξὺ τῶν θυμάτων τῆς σκληρότητος τῆς τριανδρίας πρωτεύει ὁ Κικέρων. Οὗτος εἶχε προγραφή μετὰ τοῦ υἱοῦ του, ἀδελφοῦ, ἀνεψιοῦ καὶ πάντων τῶν ἐχόντων πρὸς αὐτὸν σύνδεσμόν τινα φιλίας ἢ συγγενείας. Ἦξευρε δὲ καλῶς, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐλπίζῃ χάριν παρὰ τοῦ Ἀντωνίου, ἐναντίον τοῦ ὁποίου πολλὰ εἶχε γράψει. Ὄθεν ἐξῆλθε τῆς Ῥώμης, προσεγγισάντων τῶν τριάνδρων, καὶ ὁ πρῶτος του σκοπὸς ἦτο νὰ αποπλεύσῃ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, ἵνα ἀπέλθῃ εἰς Μακεδονίαν, εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Βρούτου. Συνωδοιπόρησαν δὲ χρόνον τινὰ θρηνοῦντες ἀμοιβαίως τὴν τύχην των. Τέλος ὁ Κικέρων ἀπεφάσισε νὰ καταλύσῃ εἰς ἐπαυλίν τινα. « Πρέπει, ἔλεγε, ν' ἀποθάνω ἐν τῇ πατρίδι μου, τὴν ὁποίαν πλέον ἢ ἀπαξ ἔσωσα. » Οἱ ὁπαδοί του, οἵτινες ἐφρόντιζον περὶ τῆς ζωῆς του, τὸν ἐξήγαγον τῆς οἰκίας ταύτης μετὰ τινὰς ἡμέρας, ἵνα τὸν τοποθετήσωσιν εἰς ἀσφαλέστερον μέρος. Ἄλλ' ἐνῶ ἐπορεύοντο, κατέλαβον (προέφθασαν) αὐτὸν οἱ ζητοῦντες νὰ τὸν φονεύσωσι. Καὶ οἱ μὲν δοῦλοι τοῦ Κικέρωνος ἠθέλησαν νὰ ὑπερασπισθῶσι τὸν κύριόν των· οὗτος ὅμως τοὺς διέταξε νὰ ἀναστείλωσι τὸ φορεῖον, καὶ νὰ ὑπομείνωσιν ἡσύχως ὅ,τι ἡ σκληρότης τῆς τύχης καθίστα ἀναπόφευκτον. Συγχρόνως δὲ πρόεβαλε τὴν κεφαλὴν ἐκ τῆς θυρίδος καὶ ὁ ἑκατόνταρχος Ἡρέννιος τὴν ἀπέτεμε.

18. Μετριοφροσύνη Ἰουλιανῆ.

Ἡ μετριοφροσύνη ἦτο ἡ πρώτη ἀρετὴ τοῦ μεγάλου

Τυρεννίου. Ὅτε μετὰ λήξιν ἐκστρατείας ἀφίκετο εἰς τὴν αὐλήν, ἀπένεμε δικαιοσύνην εἰς πάντας τοὺς ἀνδρείους ἀξιωματικούς, καὶ οὐδένα ἐλησμόνει εἰμὴ ἑαυτόν. Ἐν τῇ ἀφηγήσει τῶν μαχῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἐνίκησε, δὲν ἀνέφερε ποτὲ τὸν ἑαυτόν του μεταξὺ τῶν νικητῶν· καὶ διὰ τοῦτο θά ἐνόμιζέ τις ὅτι ἀπλοῦς μόνον θεατῆς ἦτο εἰς αὐτάς. Ἐάν δὲ ὠμίλει τις περὶ ἐκείνων, καθ' ἃς ἐνίκηθη ἔλεγε σαφῶς· « Ἐξ αἰτίας μου. » Ἐπιστολή τις, ἣν ἐγράψε πρὸς τὴν σύζυγόν του κατὰ τὴν ἡμέραν λαμπρᾶς νίκης, ἣν ἤρατο ἀπὸ τῶν Ἰσπανῶν, δεικνύει ἔτι καλλίτερον τὴν μετριόφρονα καρδίαν του. « Οἱ ἐχθροὶ ὤρμησαν ἐφ' ἡμᾶς, εἶπεν, ἐνίκηθησαν, εὐλογητὸς εἶη ὁ Θεός· ἐκοπίασα ὀλίγον ὄλην τὴν ἡμέραν. Εὐχομαί σοι καλὴν νύκτα, καὶ κατακλίνομαι. »

19. Φιλανθρωπία τοῦ Μεγάλου Πέτρου.

Πέτρος ὁ πρῶτος ἐπιβὰς ποτε τῆς συνήθους λέμβου του, ἔπλεε πρὸς τὸ *Sesterbeck*, περὶ δὲ τὴν ἑσπέραν, σφοδρᾶς θυέλλης ἐγερθείσης, παρετήρησε λέμβον, ἥτις ἐρχομένη ἐκ Κρονατάδης εἶχε ριφθῆ ὑπὸ τῶν μακρινῶν κυμάτων ἐπὶ τῶν ἀμμωδῶν ὄχθων. Τὸν βέβαιον δὲ θάνατον τῶν ἐν τῇ λέμβῳ προβλέπων, ἐπεμφε πάντας τοὺς ναύτας του, ἵνα προσφέρωσι βοήθειαν αὐτοῖς· ὁ ἴδιος δὲ ἔμεινε μόνος ὀπίσω μετὰ τινος ναυτοπαιδίου. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ γυνῆ μετὰ τοῦ τέκνου τῆς ἀγωνιζομένη πρὸς τὰ κύματα διήγειρε τὴν προσοχὴν του. Ἐνῶ δὲ ἤδη εὐρίσκοντο εἰς τὴν στιγμήν τοῦ βυθίζεσθαι, ὁ αὐτοκρά-

τωρ, τὴν φωνὴν μόνον τῆς φιλανθρωπίας ἀκούων, καὶ τὰ ἴδια αὐτοῦ δεινὰ λησμονῶν, ὡς καὶ τὴν ἀξίαν τῆς ζωῆς του, ρίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀπαλλάττει τοὺς δύο ἀτυχεῖς ἀναποφεύκτου θανάτου. Τροιαύτη πράξις δὲν εἶναι ἐνδοξοτέρα δλοκλήρου σειρᾶς νικῶν ἀποκτηθεισῶν δι' αἵματος;

20. Ἐναργῆς ἀπόδειξις.

Κατηγόρησαν Θαλῆν τὸν Μιλήσιον, ἓνα τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος, διὰ τὴν πενίαν, ἐν ἣ ἔζη, καὶ συνεπέρινον ἐκ τούτου ὅτι ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ φιλοσοφία εἰς οὐδὲν ἤσαν ὠφέλιμοι, ἐπειδὴ δὲν ἐχρησίμευον εἰς τὸ νὰ πλουτίσωσι τὸν ἐπιστάμενον αὐτάς. Ὁ Θαλῆς ὁμῶς ἀπεφάσισε νὰ κατασιγάσῃ τὴν φωνὴν ταύτην τοῦ ὄχλου, καὶ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι διὰ τῆς ἐπιστήμης ἠδύνατό τις νὰ πλουτίσῃ καὶ ὅτι ὑπελείπετο μόνον νὰ θελήσῃ νὰ τὴν μεταχειρισθῇ διὰ τὸν σκοπὸν τούτον. Προϊδὼν διὰ τῶν σπανίων γνώσεών του, ὅτι ἐμέλλε νὰ γείνη μεγάλη ἀφθονία ἐλαιῶν τὸ ἐπιὸν ἔτος, ἐπορίσατο ὀλίγα χρήματα, καὶ ἐνοικίασε δι' ἑαυτὸν πάντα τὰ ἐλαιοτριβεῖα τῆς Μιλήτου καὶ τῆς Χίου. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο χειμῶν, καὶ δὲν εὐρίσκοντο πλειστηριασταί, τὰ ἐμίσθωσεν ἀντὶ λίαν μετρίας τιμῆς. Κατὰ δὲ τὸν χρόνον τῆς συγκομιδῆς, ἔγεινε ζήτησις καὶ ὁ Θαλῆς ἐμίσθωσε τὰ ἐλαιοτριβεῖά του ἀντὶ μεγάλης τιμῆς. Τοιοῦτοτρόπως ὁ φιλόσοφος ἀπέκτησε μεγάλα κέρδη, καὶ ἀπέδειξεν εἰς τοὺς ἐχθροὺς του, ὅτι εἶναι εὐκόλον εἰς τοὺς σοφοὺς νὰ κερδίζωσι χρήματα, καὶ ὅτι ἂν δὲν κάμνωσι τοῦτο, αἰτία εἶναι ὅτι

πολλάκις αἱ κερδοσκοπίαὶ δὲν εἶναι οὔτε ἀντικείμενον οὔτε σκοπὸς τῶν σπουδῶν των.

21. Παρεννόησις.

Φριδερίκος ὁ δεῦτερος συνείθιζεν ὁσάκις νέος στρατιώτης κατηριθμεῖτο εἰς τοὺς σωματοφύλακας του, ἐκλελεγμένους ἐκ τοῦ ἀνθους τῶν συνταγμάτων του, νὰ τῷ προτείνῃ τὰς τρεῖς ταύτας ἐρωτήσεις. « Πόσων ἐτῶν εἶσαι; » Ἄπο πότε εἶσαι ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ μου; Λαμβάνεις τακτικῶς τὸν ἱματισμὸν καὶ τὸν μισθόν σου; » Νέος τις Γάλλος, τὸν ὁποῖον ἡ μορφή του καὶ τὸ ἀνάστημα ἔχαμον νὰ γείνη δεκτός, ἀλλ' ὅστις ἠγνόει τὰ γερμανικά, παρηγγέλλθη ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ του νὰ ἀπομνημονεύσῃ τὰς ἀποκρίσεις τῶν τριῶν τούτων ἐρωτήσεων. Ἐμφανίζεται λοιπὸν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, ὅστις ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς δευτέρας ἐρωτήσεως τὸν ἐρωτᾷ ὡς ἐξῆς: « Πόσα ἐτῆ ἔχεις ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ μου; » — « Εἴκοσιν ἔτη Μεγαλειότατε ». — « Πῶς! εἴκοσιν ἔτη; Καὶ πόσων ἐτῶν εἶσαι; » — « Ἐν ἔτος Μεγαλειότατε. » — « Σὺ ἢ ἐγὼ παρεφρονήσαμεν! » — « Μάλιστα, Μεγαλειότατε, ἀκριβῶς (νομίζων ὅτι ἐρωτᾶται τὴν τρίτην ἐρώτησιν). » — « Τοῦ πρώτου φοράν ἐκλαμβάνομαι μωρὸς ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ! » Ὁ νέος Γάλλος ἐξαντλήσας πᾶν ὅ,τι Γερμανικὸν ἤξευρεν, ἐτήρει βαθυτάτην σιωπὴν· ὅτε δὲ ὁ βασιλεὺς ἤρχισε νὰ τὸν ἐρωτᾷ πάλιν, ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι δὲν ἤξευρε τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν. Καὶ ὁ Φριδερίκος ἐννοήσας τὴν αἰτίαν τῶν ἀλλοκότων ἀποκρίσεων, τῶν γενομένων εἰς τὰς τρεῖς

ταύτας ἐρωτήσεις, ηὐχαριστήθη πολὺ ἐκ τοῦ συμβεβηκότος τούτου.

22. Τήρησις λόγου.

Ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν ἐν τῇ μάχῃ τῆς πόλεως *Roilier* εἶχεν ἀποσταλῆ εἰς Γαλλίαν ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει τοῦ νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὄρων τῆς συνθήκης, ἥτις ἐπρεπε νὰ τῷ ἀποδώσῃ τὴν ἐλευθερίαν. Δραπετεύσαντος δὲ τοῦ τετάρτου αὐτοῦ υἱοῦ τοῦ κρατηθέντος ὁμήρου ἐν Λονδίῳ, ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης παρὰ τὰς ἐπιμόνους παρακλήσεις τῆς οἰκογενείας του καὶ τῆς αὐλῆς του ἐπανῆλθεν εἰς τὰς φυλακάς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, ὅπου μετὰ τρία ἔτη ἀπέθανε. Τοιαύτη τήρησις τῆς πίστεως ἦτο πολὺ ἀξία τοῦ μονάρχου, τοῦ ὁποίου μᾶς ὑπελείφθη τὸ ἀξιόλογον τοῦτο ἀπόφθεγμα ὅτι, ἂν ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ τήρησις τῆς πίστεως (ἢ χρηστότης) ἐξωρίζοντο ἐκ τοῦ λοιποῦ κόσμου, ἐπρεπε νὰ προσφύγωσιν εἰς τὸ στόμα καὶ τὴν καρδίαν τῶν βασιλέων.

23. Εὐσεβὴς χρηστότης.

Ἐνῷ ὁ ἀντικόμης Τυρένιος ἐσπέραν τινὰ ὄψα (ἀργὰ) ἐπέστρεφεν εἰς τὴν οἰκίαν του, ἡ ἄμαξα αὐτοῦ ἐκρατήθη ὑπὸ ληστῶν, οἵτινες προητοιμάσθησαν νὰ τὸν γυμνώσωσιν. Ὅτε δὲ οὗτοι ἤθελον νὰ τὸν ἀφαιρέσωσι δακτυλίδιον τι, τὸ ὅποιον πολὺ ἐξετίμα, ὁ στρατάρχης τοῖς ὑπεσχέθη ποσότητα εἴκοσι Λουδοβικίων, ἂν συγκατετίθεντο νὰ τῷ ἀφήσωσιν αὐτό. Οἱ δὲ λησταὶ κρίνοντες τὸν πρῶτον καὶ τὸν δεύτερον ἀφαιρούμενους

φορον, δέχονται, καὶ ἀφίνουσι τὸν ἀντικόμητα ν' ἀναχωρήσῃ ἐλευθέρως. Ὑπόσχεσις γενομένη πρὸς ληστὰς ἵνα ἀπαλαγῇ τις τῶν χειρῶν των, δὲν εἶναι ἰσως φύσεως ὅλως ἀπαραβιάστου· ὅθεν εἰς συνήθεις περιστάσεις οὔτοι δὲν θὰ ἐνεπιστεύοντο. Ἄλλ' ὁ χαρακτήρ τοῦ Τυρεννίου ἦτο γνωστός καὶ οἱ κακοῦργοι οὐδόλως ἀμφέβαλλον περὶ τῆς εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεως πίστεώς του. Οὕτω τὴν ἐπαύριον εἰς ἐξ αὐτῶν προσῆλθεν εἰς τὸν Τυρεννιον, ὅστις εἶχε μεγάλην συναναστροφὴν καὶ ἄνευ στενοχωρίας καὶ ἀνησυχίας τὸν ἠρώτησε κρυφίως ἂν ἐνεθυμεῖτο τὴν ὑπόσχεσιν, τὴν ὁποίαν τὴν προτεραιαν εἶχε κάμει. Ὁ πολέμαρχος μετὰ τῆς χρηστότητος, ἣτις αὐτῷ ἦτο ἰδιάζουσα, διέταξε νὰ πληρώσῃσι τὰ ποσὸν τοῦτο εἰς τὸν ληστήν. καὶ δούς αὐτῷ καιρὸν ν' ἀπομακρυνθῇ ἀρκετὰ, ἵνα μὴ καταδιωχθῇ, διηγήθη τὸ συμβεβηκός, καὶ τὸ συμπέρασμα αὐτοῦ ἦτο ὅτι ὀφείλει τις νὰ φυλάττῃ ἀπαραβιάστως τὸν λόγον του.

24. Χρηστότης Φαβρίκιου.

Ὅτε οἱ Ῥωμαῖοι ἐπολέμουν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Ἠπείρου Πύρρον, ἀγνωστός τις ἦλθε ζητῶν τὸν ὑπατὸν Φαβρίκιον εἰς τὸ στρατόπεδόν του, καὶ τῷ ἐνεχείρησεν ἐπιστολὴν τοῦ ἱατροῦ τοῦ ἡγεμόνος τούτου, ἐν ᾗ ὑπισχνεῖτο ἐκεῖνος νὰ δηλητηριάσῃ τὸν κύριόν του, ἂν οἱ Ῥωμαῖοι τῷ ὑπισχνοῦντο ἀμοιβὴν ἀνάλογον πρὸς τὴν μεγάλην ὑπηρεσίαν, ἣν ἤθελε τοῖς προσφέρει παύων τὸν πόλεμον ἄνευ οὐδενὸς κινδύνου αὐτῶν.

Ὁ Φαβρίκιος διατρώων πάντατε τὸν ἴδιον βαθμὸν τῆς

χρηστότητος καὶ δικαιοσύνης ἐν πολέμῳ ὡς καὶ ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἤξεύρων ὅτι ὑπάρχουσι καθήκοντα ἀπαράβητα καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς πολέμους, κατελήφθη ὑπὸ δικαίας ἀγανακτήσεως διὰ τὴν τοιαύτην πρότασιν. Ἀνακοινώσας δὲ τὴν ἐπιστολὴν καὶ πρὸς τὸν συνάδελφον αὐτοῦ Αἰμίλιον, ἔγραψε ταχέως πρὸς τὸν Πύρρον συμβουλεύων αὐτὸν νὰ προφυλάττηται ἀπὸ τῆς στυγεραῆς ταύτης προδοσίας. Ὁ Πύρρος ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολὴν ἀνέκραξε πλήρης θαυμασμοῦ. « Γνωρίζω τὸν Φαβρίκιον, θὰ ἦτο εὐκολώτερον νὰ ἐκτραπῇ ὁ ἥλιος ἀπὸ τοῦ συνήθους αὐτοῦ κύκλου ἢ ὁ Ῥωμαῖος οὗτος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς χρηστότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης. »

25. Τὸ ὄν τοῦ Κολόμβου.

Ὁ καρδινάλιος Μεντόζας ἔδωκε ποτε συμπόσιον εἰς τιμὴν τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου, κατὰ τὸ ὁποῖον ἀπένεμεν αὐτῷ τοὺς μεγίστους ἐπαίνους δι' ἃς ἀνακαλύψεις εἶχε κάμει. Ὠνόμαζε δὲ αὐτὰς μεγίστην τῶν νικῶν, ἃς ἤρατό ποτε τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα. Οἱ δὲ αὐλικοὶ φθονοῦντες ἠγανάκτησαν ἐπὶ τούτῳ καὶ εἰς ἐξ αὐτῶν λέγει. Μοὶ φαίνεται, ὅτι ὁ δρόμος πρὸς τὸν λεγόμενον νέον κόσμον δὲν ἦτο τόσον δυσεύρετος. Ὁ ὠκεανὸς ἦτο πανταχοῦ ἀνοικτός· ἐπομένως οὐδεὶς θαλασσοπόρος Ἰσπανὸς ἠθελεν ἀποτύχει τοῦ δρόμου. Ἡ ὀμήγουρις ἐπεδοκίμασε τὸν λόγον τοῦτον, καὶ φωναί τινες ἠκούσθησαν. « ὦ, ἕκαστος ἐξ ἡμῶν θὰ ἠδύνατο νὰ κάμῃ τοῦτο! »

— « Πολὺ ἀπέχω, ἀπεκρίθη ὁ Χριστόφορος Κολόμβος, νὰ καυγηθῶ ἐπ' ἐκείνῳ ὅπερ ὀφείλω τῇ θεῷ μόνον
Δημοσίη Κεντρικὴ Ἱστορικὴ Βιβλιοθηκὴ Σάμου

Θελήσει. Ἄλλ' ὅμως εἰς πολλὰ πράγματα, τὰ ὅποια
μᾶς φαίνονται εὐκατόρθωτα, πρέπει ἄλλος τις νὰ μᾶς
δείξῃ τὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως. Δύναμαι νὰ σᾶς
παρακαλέσω, — λέγει ὁ Χριστόφορος Κολόμβος πρὸς
τὸν κύριον τοῦτον — νὰ στήσητε τὸ ὦν τοῦτο ἐπὶ τῆς
ἄκρας οὕτως, ὥστε νὰ μὴ πέσῃ;» οὗτος δὲ λαβὼν
τὸ ὦν μάτην προσεπάθει νὰ τὸ ὀρθώσῃ· καὶ ὁ γείτων
ὁμοίως ἀπεπειράθη· ἀλλ' ἀπέτυχεν ὡσαύτως. Τότε οἱ
ἄλλοι ἔσπευσαν πέριξ, καὶ ἕκαστος ἤθελε νὰ λάβῃ τὸ
βραβεῖον, ἀλλ' ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐκτελέσῃ τις τὸ τέχνα-
σμα. «Τοῦτο εἶναι ἀδύνατον! ἐκραύγασεν ἡ ὑψηλό-
φρων ὁμήγουρις· ἀπαιτεῖτε πρᾶγμα ἀκατόρθωτον.»
— «Καὶ ὅμως τοῦτο εἶναι δυνατόν,» εἶπεν ὁ Χρ. Κο-
λόμβος. Λαβὼν δὲ τὸ ὦν, καὶ κτυπήσας αὐτὸ ἐλα-
φρῶς ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἔστησε σταθερῶς ἐπὶ τοῦ
πεπισμένου κελύφους. «Ἄλλὰ τοῦτο ἕκαστος
ἡμῶν ἠδύνατο νὰ κάμῃ,» ἀνέκραξαν οἱ αὐλικοί.—
«Ἄλλὰ, κύριοι, ἀπεκρίθη ὁ Κολόμβος μειδιῶν, διὰ
τί δὲν τὸ ἐκάμνετε; Ἡ μεταξὺ ἡμῶν ὑπάρχουσα δια-
φορὰ εἶναι, ὅτι ὑμεῖς μὲν ἠδύνασθε νὰ τὸ κάμητε,
ἐγὼ δὲ τὸ ἔκαμα.» Ἐκτοτε λέγουσι παραβολικῶς
«Τὸ ὦν τοῦ Κολόμβου.»

26. Φριδερίκος ὁ Β' καὶ ὁ θαλαμηπόλος του.

Φριδερίκος ὁ Β' ἐσήμαγε τὸν κώδωνα ἐσπέραν τινά·
καὶ ἐπειδὴ οὐδεὶς ἔσπευσεν εἰς τὴν πρόσκλησιν, ἤνοιξε
τὴν θύραν τοῦ δωματίου του, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ τοῦ
θαλαμηπόλου του εὔρεν αὐτὸν κοιμώμενον. Προυχώ-
ρησε δὲ πρὸς αὐτόν, καὶ ἐμελλε νὰ τὸν ἐξυπνίσῃ, ὅτε

εἶδε τεμάχιον χάρτου, τὸ ὁποῖον ἐξεῖχε τοῦ θυλάκιου του. Περιέργως ὦν νὰ μάθῃ τὸ περιεχόμενον, ἔλαβεν αὐτὸ καὶ τὸ ἀνέγνωσεν. Ἦτο δὲ ἐπιστολὴ τῆς μητρός τοῦ νεανίου, ἐν ἣ τὸν ἠγαροῖσται, διότι τῇ εἶχε πέμψει μέρος τοῦ μισθοῦ του. Ὁ βασιλεὺς ἀναγνώσας, εἰσῆλθε σιγῆλῶς εἰς τὸ δωμάτιόν του, ἔλαβε βαλάντιον πλήρες χρυσῶν νομισμάτων καὶ ἔθηκεν αὐτὸ μετὰ τῆς ἐπιστολῆς εἰς τὸ θυλάκιον τοῦ θαλαμηπόλου. Ἐπιστρέψας δὲ εἰς τὸ δωμάτιον ἐσήμανε τὸν κώδωνα τόσοσ δυνατὰ, ὥστε ὁ κοιμώμενος ἀφύπνωσε καὶ εἰσῆλθεν. « Ἐκοιμήθης καλῶς » τῷ εἶπεν ὁ βασιλεὺς. Ὁ ἀκόλουθος ἠθέλησε ν' ἀπολογηθῆ· ἀλλ' ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ του ἐνέβαλε τυχαίως τὴν χεῖρα εἰς τὸ θυλάκιόν του καὶ ἠσθάνθη μετ' ἐκπλήξεως τὸ βαλάντιον τὸ ἐξάγει, ὠχρίᾳ, καὶ θεωρεῖ τὸν βασιλέα χύνων χεῖμαρρον δακρύων, μηδεμίαν λέξιν δυνάμενος νὰ προσφέρῃ. — « Τί εἶναι! ἠρώτησεν ὁ βασιλεὺς, τί ἔχεις ; »

« Ἄ, Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ νεανίας, ῥιπτόμενος πρὸ τῶν ποδῶν του· θέλουσι νὰ μὲ καταστρέψωσι, δὲν ἤξεύρω πόθεν ἔρχονται τὰ χρήματα ταῦτα, τὰ ὅποια εὐρίσκω εἰς τὸ θυλάκιόν μου. » — « Φίλε μου, λέγει ὁ Φριδερίκος, ὁ Θεὸς μᾶς δίδει πολλὰ καὶ ἀγαθὰ, ἐνῶ ἡμεῖς κοιμώμεθα. Πέμψον τὸν χρυσὸν τοῦτον εἰς τὴν μητέρα σου, χαιρέτησον αὐτὴν ἐκ μέρους μου, καὶ εἰπέ αὐτῇ ὅτι θὰ φροντίσω περὶ αὐτῆς καὶ περὶ σοῦ. » Ἡ ὀλίφις τοῦ θαλαμηπόλου μετεβλήθη τότε εἰς χαρὰν· ἔμαθε δὲ ἐξ ἰδίας πείρας ὅτι οὐδὲν συντελεῖ μᾶλλον εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ τὰ τέκνα εὐτυχῆ, ἢ αἰθυσίαι, ἅς κάμνουσιν ἵνα ἀνακουφίσωσι τὴν δυστυχίαν ἐκείνων, εἰς οὓς ἀφείλουσι τὴν ζωὴν.

II. ΜΥΘΟΙ.

1. Κορυδαλός καὶ κόκκυξ.

Ὁ κορυδαλός ἤρώτα ποτὲ τὸν κόκκυγα· «εἰπέ μοι, πῶς συμβαίνει ὥστε οἱ πελαργοὶ, οἵτινες τόσα ταξείδια ἔκαμον, νὰ μὴ ᾖναι σοφώτεροι ἡμῶν;» — «Τοῦτο μᾶς δεικνύει,» ἀπεκρίθη μειδιῶν ὁ κόκκυξ, «ὅτι αἱ μακρὰ περιηγήσεις δὲν κάμνουν τὸν μωρὸν καλύτερον.»

2. Ἡ ἔλαφος καὶ ἡ ἀμπέλος.

Ἡ ἔλαφος διαφυγοῦσα τοῦς κυνηγοὺς ὑπῆγε νὰ κρυβῆ. Ἀφοῦ δὲ οἱ κυνηγοὶ παρήλθον, ἡ ἔλαφος ἐνόμισεν ἑαυτὴν ἤδη λησμονημένην καὶ ἤρχισε νὰ τρώγῃ τὰ φύλλα τῆς ἀμπέλου· ἀλλ' ἐκεῖνοι ἀκούσαντες τὸν θόρυβον τῶν φύλλων ἐπανῆλθον εἰς τὰ ἔχνη των, ἵνα ἴδωσιν ἂν ἦτο κεκρυμμένον ζῶοντι ἐκεῖ κάτωθεν. Εἶδον τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἔλαφον καὶ ἐφόνευσαν αὐτήν.

3. Ὁ μῦς.

Ποντικός, ὅστις ἐγνώριζεν ὅλας τὰς παγίδας, ἀς δύναται τις νὰ στήσῃ κατὰ τοῦ γένους του, περιστρέφετο περὶ μυάγραν, ὅπου εἶχον θέσει τεμάχιον λίπους. «Δὲν θέλω νὰ τὸ ἐγγίσω, — ἔλεγε καθ' ἑαυτόν, — ἀλλ' ἂν τὸ μυρισθῶ δὲν δύναται νὰ μοὶ προσενηθήσῃ κακόν.» Πλησιάζει, ὁσφραίνεται, προβάλλει τὴν ῥίνα· ἡ πλάξ πίπτει, καὶ ἰδοὺ αὐτὸς αἰχμαλωτίζεται.

Ὁ εἰς τὸν κίνδυνον ἐπιθέμενος κινδυνεύει νὰ ἐμπέσῃ εἰς αὐτόν.

4. Ὁ ὄνος καὶ ὁ κύριός του.

Ὁνος εὔρε κατά τύχην ὄραν λέοντος καὶ ἐνεδύθη αὐτήν. Οὕτω μετημφισμέστος ἀνεχώρησεν εἰς τὰ δάση, καὶ διέσπειρε πανταχοῦ τὴν φρίκην καὶ τὴν ταραχὴν. Διὸ καὶ πάντα τὰ ζῶα ἐφευγον αὐτόν. Τέλος συνήντησε τὸν κύριόν του, τὸν ὁποῖον ἠθέλησεν ὡσαύτως νὰ φοβήσῃ. Ἄλλ' ὁ κύριός παρετῆρσέ τε μακρὸν ἐκατέρωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ ζώου, καὶ τῷ εἶπε· « Ὅνε, ἂν καὶ ἐνεδύθης ὡς λέων, τὰ ὄτά σου ὅμως σέ προδίδουσι, καὶ δεικνύουσιν ὅτι πράγματι οὐδὲν ἄλλο εἶσαι ἢ ὄνος ».

Ὁ μωρός ἔχει πάντοτέ τι τὸ ὁποῖον τὸν ἀποκαλύπτει, καὶ τὸν καθιστᾷ γελοῖον.

5. Χωρικός καὶ ὄφις.

Ὁ Αἰσωπος διηγεῖται ὅτι χωρικός τις εὔρεν εἰς φράκτην ὄφιν ἡμιθανῆ ὑπὸ τοῦ ψύχους. Εὐσπλαγχνισθεὶς δ' αὐτόν τὸν λαμβάνει, τὸν φέρει εἰς τὸν οἶκόν του, καὶ τὸν ἐκτείνει πρὸ τοῦ πυρός. Μόλις τὸ νεαρὸν ζῶον ἠσθάνθη τὴν θερμότητα, καὶ ὑψοῖ τὴν κεφαλὴν, ἐκτυλίσσεται καὶ ὀρμαῖ κατά τοῦ εὐεργέτου του. « ὦ! ὦ! Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀμοιβή σου; εἶπεν ὁ χωρικός. Ἀχάριστε! θ' ἀποθάνης. » Ταῦτα εἰπὼν λαμβάνει ἓνα λίσγον, καὶ φονεύει τὸ ζῶον.

Ἐπάρχουσιν ἀχάριστοι ἀλλὰ δὲν πρέπει διὰ τοῦτο νὰ παύσωμεν τοῦ νὰ ἡμεθα φιλόανθρωποι.

6. Γαλῆ καὶ νυκτερίς.

Γαλῆ συλληφθεῖσά ποτε εἰς δίκτυον ὑπεσχέθη εἰς ποντικόν, ὅστις τὴν ἠλευθέρωσε, νὰ μὴ φάγη ποτὲ ποντικούς. Συνέβη δὲ ποτε νὰ συλλάβῃ νυκτερίδα εἰς σιτοβολῶνα. Ἡ κυρὰ γαλῆ ἐδίστασε κατ' ἀρχάς, ἀλλ' ἡ ἀμφιβολία τῆς δὲν διήρκεσε πολὺ. « Ὅς ποντικόν μὲν δὲν δύναμαι νὰ σὲ φάγω, εἶπε, ὡς πτηνόν ὁμως θὰ σὲ χάψω ». Μετὰ τὴν εὐσυνείδητον ταύτην διάκρισιν κατέφαγε τὴν νυκτερίδα.

Οἱ δόλιοι ἄνθρωποι δὲν στεροῦνται προσάσεων οὔτε λόγων ἵνα δικαιολογήσωσι τὴν ἀδικίαν των.

7. Ὁ μετημφισμένος λύκος.

Ὁ λύκος, ἡ φρίκη τοῦ ποιμνίου, δὲν ἤξευρε τί νὰ κάμῃ ἵνα ἀρπάσῃ πρόβατα, ἀφοῦ ὁ ποιμὴν αἰείποτε ἐπηγρύπνει. Τὸ ἀκόρεστον ὁμως ζῶον διανοήθη νὰ μεταμφισθῆ, καὶ ἐνεδύθη δέρμα προβάτου, τὸ ὁποῖον πρὸ τινων ἡμερῶν εἶχεν ἀρπάσει. Τὸ στρατήγημα ἐπέτυχεν ἐπὶ τινὰ χρόνον· ἀλλὰ τέλος ὁ ποιμὴν ἀνεκλάυψε τὴν πανουργίαν καὶ παρώρμησεν ἐναντίον αὐτοῦ τοὺς κύνας, οἵτινες ἤρπασαν τὸ δέρμα ἀπὸ τῶν ὠμων τοῦ καὶ τὸν κατέσχισαν.

Μὴ ἐμπιστεύησθε πάντοτε εἰς τὸ ἐξωτερικόν σχῆμα. Ἄνθρωπος συνετὸς καὶ ἀγγίλους δὲν κρίνει ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, διότι ἠξεύρει ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ ὑπάρχουσι λύκοι μετημφισμένοι.

8. Ὄνος καὶ λύκος.

Λύκος διέβαινε παρὰ καλύβην. Παρατηρήθη δὲ ὑπὸ ὄνου διὰ τινος ἐν τῇ θύρᾳ τοῦ σταύλου ὀπῆς. Ὁ ὄνος

ἤρχισε νὰ ἀγκάται παντὶ σθένει καὶ νὰ ὑβρίζῃ τὸν λύκον, «ἀκούσον, εἶπε, μάλιστα τῶν ποιμνίων, ζῶον ὠμόν καὶ αἰμοβόρον, ἐλθὲ ἐδῶ περιφρονῶ τὴν δύναμίν σου καὶ τὴν ἀγριότητά σου.» — «Ὅστιδανέ, ἀπεκρίθη ὁ λύκος, ἀν' ἦσο ἐκτός τοῦ σταύλου σου, θὰ σὲ ἔκαμνον νὰ μεταχειρισθῆς εὐγενέστερον ὕψος· ἀλλ' εἶσαι μόνον ὄνος καὶ δειλός».

Χαρακτὴρ τοῦ ἀνάνδρου εἶναι τὸ νὰ γίνηται γενναῖος, ὅταν ἦναι ἐκτός κινδύνου, καὶ νὰ ὑβρίζῃ τοὺς ἄλλους, ὅταν ἦναι ἐξησφαλισμένος ἀπὸ τῆς ἐκδικησεώς των.

9. Ὁ μωρὸς πίθηκος.

Σκίουρός τις διεσκέδαζεν ἐπὶ τῆς δρυὸς τοῦ πηδῶν ἐντεῦθεν κάκειθεν καὶ κάμνων τὰ τερπινότατα παιγνίδια καὶ ἀνασκιρτήματα, τὰ ὅποια εἶδε τίς ποτε. Πίθηκος παρατήρησας αὐτὸν ἠθέλησε νὰ τὸν μιμηθῇ· εἶναι δὲ ὁ πίθηκος, ὡς μᾶς διδάσκει ὁ μῦθος, τὸ ἀστείότατον ζῶον. Οὗτος ἠθέλησε μάλιστα νὰ ὑπερβῆ τὸν σκίουρον κατὰ τὴν δεξιότητα καὶ τὴν εὐστροφίαν. Διὸ ἀναβαίνει ἐπὶ τῆς δρυὸς, τρέχει κατόπιν τοῦ συναγωνιστοῦ του, μεταβαίνει ἀπὸ κλώνος εἰς κλώνα, πλείστα ὅσα ἀνασκιρτήματα καὶ πλείστας ὄσας κωμικότητας περιστροφᾶς ἐκτελῶν. Ἀλλὰ κακῶς ἐτελείωσε τὸ παιγνίδιον· ὁ πίθηκος ἔπεσε καὶ ἔσπασε τὴν κνήμην του. Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ του τὰς ὀδυνηρὰς κραυγὰς, ἃς ἐξέβαλε, προσέδραμον, καὶ ὁ ἀσθενὴς τοῖς εἶπε: «προσπαθεῖτε νὰ μὴ μιμησθε τὰς ἀνοησίας τῶν ἄλλων».

10. Ὁ ποιμὴν καὶ τὸ ποίμνιον του.

Ποιμὴν τις ἐδημηγόρει πρὸς τὸ ποίμνιον του. « Πόσον εἶσθε ἀνανδροὶ καὶ μωροί! ἔλεγε πρὸς τοὺς κριοὺς. Πρὶν ἴδῃτε λύκον, τρέπεσθε εἰς φυγὴν. Ἴστασθε σταθεροὶ καὶ μὴ κινήσθε ἐκ τῆς τάξεως· τοῦτο μόνον θὰ ἀρκέσῃ νὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς ἐχθροὺς σας». Οἱ κριοὶ λοιπόν, τὰ πρόβατα, αἱ ἀμνάδες, καὶ αὐτὰ τὰ ἀρνία ὑπεσχέθησαν πάντα « εἰς τὴν τιμὴν των » νὰ μείνωσι συμπεπυκνωμένα καὶ ἀκίνητα ὡς τείχος. Ἐν ᾧ δὲ ἔκαμνον τὰς καλὰς ταύτας ὑποσχέσεις ἰδοὺ φαίνεται λύκος· ἀλλ' ὄχι, δὲν ἦτο λύκος, ἦτο μόνον σκιά του. Τὴν σκιάν ταύτην ἰδόντες, ἐλησμόνησαν τὴν ὑπόσχεσιν καὶ τὴν ἀνδρίαν, καὶ ἅπαν τὸ ποίμνιον ἔφυγε.

Οἱ λόγοι δὲν δύνανται νὰ καταστήσωσιν ἀνδρεῖον καὶ γενναῖον τὸν φύσει δειλὸν καὶ ἀνανδρον ἄνθρωπον.

11. Ἐλαφος πλησίον πηγῆς.

Ἐλαφος ἀφ' οὗ ἐπιεν ὕδωρ εἰς τινα πηγὴν, παρέμεινε ἐκεῖ, καὶ βλέπουσα ἑαυτὴν κατοπτριζομένην εἰς τὸ ὕδωρ, ἐθεώρει μετὰ θαυμασμοῦ τὰ κέρατά της. Μεγάλως δὲ ἠύχαριστεῖτο ἐπὶ τούτοις καὶ περιεφρόνει τὰς κινήμας της, αἵτινες ἐφαίνοντο αὐτῇ πολὺ λεπταί, ὅτε, αἰφνης ἐκπλάγεται ὑπὸ τοῦ θορύβου κυνηγῶν, ἤρξατο νὰ τρέχῃ διὰ τῆς πεδιάδος, καὶ διέφυγε τοὺς κύνας διὰ τῆς εὐκινήσιας της. Τέλος εἰσῆλθεν εἰς τὸ δάσος, ὅπου ἐμπλακέντων τῶν κεράτων της εἰς τοὺς κλώνας συνελήφθη ὑπὸ τῶν κυνῶν, αἵτινες τὴν κατέσχισαν σκληρῶς. Τότε ἀποθνήσκουσα εἶπε τοὺς ὀλιβεροὺς τούτους λόγους. « Πόσον εἶμι δυστυχῆς

τώρα πρώτον μανθάνουσα πόσον μὲ ὠφελεῖ ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον περιεφρόνουν, καὶ πόσων δεινῶν αἴτιον ἐμελλε νὰ μοὶ γείνη ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον τόσον ἐτίμων.»

Ὁ μῦθος οὗτος μᾶς διδάσκει, ὅτι τὰ πράγματα, τὰ ὅποια δὲν ἐκτιμῶμεν, ἀποδεικνύονται πολλάκις ὠφελιμώτερα ἐκείνων, τὰ ὅποια ἐγκωμιάζομεν καὶ ἐκτιμῶμεν.

12. Ξυλουργὸς καὶ πίθηκος.

Πίθηκός τις παρετήρει προσεκτικῶς ξυλουργὸν σχίζοντα τεμάχιον ξύλου διὰ δύο σφηνῶν τὰς ὁποίας ἔθετεν ἀλλεπαλλήλως εἰς τὸ ρήγμα. Ὁ ξυλουργός, ἀφήσας τὸ ἔργον τοῦ ἡμιτελὲς ἀπῆλθεν, ἵνα γευματίσῃ. Ὁ πίθηκος ἠθέλησε νὰ γείνη ξυλοσχίστης, καὶ πλησιάσας τὸ τεμάχιον τοῦ ξύλου ἐξέβαλε μίαν σφήνα, χωρὶς νὰ ἐνθέσῃ τὴν ἄλλην· ὥστε τὸ ξύλον, μὴ ἔχον τι τὸ ὅποῖον νὰ κρατῇ αὐτὸ κεχωρισμένον, ἔκλεισεν εὐθὺς πάλιν, ἤρπασε τὸν πίθηκον ἀπὸ τῶν δύο ἐμπροσθίων ποδῶν καὶ τὸν ἐκράτει μέχρις οὗ ἐπανῆλθεν ὁ ξυλουργός. Οὗτος δὲ τὸν ἐφόνευσεν ἀμέσως, διότι ἀνεμίχθη εἰς τὸ ἔργον του.

Μὴ παρεμβαίνειντέ ποτε ἀνευ μεγάλης προφυλάξεως εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν ἄλλων.

13. Ἰνδαλεκτρυῶν καὶ μύρμηξ.

Ἰνδαλεκτρυῶν περιεπάτει μετὰ τῶν νεοσσῶν της εἰς δάσος, καὶ συνέλεγον τοὺς μικροὺς κόκκους, τοὺς ὁποίους εὕρισκον καθ' ὁδόν. Ἐνῶ προὐχώρουν, ἀπήντησαν μυρμηκίαν. « Πλησιάσατε, τέκνα μου, λέγει

ἢ ὄρνις· ἰδοὺ θησαυρός. Μὴ φοβῆσθε, τρώγετε ἐλευ-
θέρως τὰ μικρὰ ταῦτα ἕντομα· ὁ μύρμηξ εἶναι
διὰ νεοσσοὺς ἰνδόρνιθος ἐξαιρετον φαγητόν. Πόσον θά-
ῆμεθα εὐτυχεῖς ἂν ἡδυνάμεθα νὰ ἀποφύγωμεν τὴν
μάχαιραν τοῦ μαγείρου! Ἀληθῶς, ὁ ἄνθρωπος εἶναι
σκληρότατος καὶ ἀδικώτατος φονεῶν ἡμᾶς, ἵνα κο-
ρέσῃ τὴν λαιμαργίαν του». Μύρμηξ τις ἀναρριχώ-
μενος ἐπὶ τινος δένδρου ἤκουσε τὸν λόγον τῆς ἰνδόρ-
νιθος καὶ τῆ εἶπε· « πρὶν παρατηρήσῃς τὰ σφάλματα
τῶν ἄλλων, ἐξέτασον τὴν ἰδίαν συνείδησιν» δὲν ἔπρεπε
δι' ἕν μόνον πρόγευμα ν' ἀφανίσῃς γενεάν ὀλόκληρον
μυρμηχῶν ».

Βλέπομεν τὰ ἀμαρτήματα τῶν ἄλλων καὶ τυφλώτ-
τομεν πρὸς τὰ ἴδια ἡμῶν.

14. Ὁ δυσηρεστημένος ὄνος.

Κακόμοιρός τις ὄνος, τρέμων ὑπὸ ψύχους ἐν μέσῳ
τοῦ χειμῶνος, ἐπιθύμει τὸ ἔαρ· ἦλθεν αὐτὸ ἐγκαίρως,
καὶ ὁ ὄνος ἠναγκάσθη νὰ ἐργάζεται ἀπὸ πρωίας
μέχρις ἑσπέρας. Τοῦτο δὲν τῷ ἤρεσκεν, ἐπειδὴ ἦτο
φύσει ὀκνηρὸς — πάντες οἱ ὄνοι τοιοῦτοι εἶναι. —
Ἐπιθυμῆναι νὰ ἔλθῃ τὸ θέρος· (ἡ ὥρα αὕτη εἶναι πολὺ
τερπνοτέρα.) Φθάνει, « ὦ πόση ζέστη εἶναι! ἐφώνησεν
ὁ μαῦρος· εἶμαι ὄλος κάθυγρος· τὸ φθινόπωρον θὰ μοὶ
συνέφερε πολὺ καλλίτερον ». Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἠπατήθη,
διότι ἠναγκάσθη νὰ φέρῃ εἰς τὴν ἀγορὰν κἀνιστρα
πλήρη ἀπίων (ἀπιδίων), μήλων, κραμβῶν καὶ παντο-
ειδῶν τροφίμων· καὶ δὲν ἀνεπαύετο, διότι μόλις εἶχε
καιρὸν νὰ κοιμηθῇ. « Πόσον ἤμην μωρός, μεμψιμοι-

ρῶν κατὰ τοῦ χειμῶνος, εἶπε ἐρρίγουν εἶναι ἀληθῆς, ἀλλὰ τοῦλάχιστον οὐδὲν ἄλλο εἶχον νὰ κάμω ἢ νὰ τρώγω καὶ νὰ πίνω, καὶ ἡδυνάμην νὰ κατακλίνωμαι ἡσυχῶς ὄλην τὴν ἡμέραν ἐπὶ τοῦ ἀχυρίνου στρώματός μου.

15. Ὁ κύων καὶ ὁ λύκος.

Λύκος δέρμα μόνον καὶ ὀστά ἔχων, συνήτησε τυχαίως, παχύτατον κύναι. Ὁ λύκος ἐχαιρέτισε τοῦτον καὶ τῷ εἶπε. « Πῶς συμβαίνει, σὲ παρακαλῶ, νὰ φαίνησαι καλῶς ἔχων τὴν υἰεῖαν; τί τρώγεις, ὥστε ἔχεις τόσην εὐσαρκίαν; ἐγώ, ὅστις εἶμαι ἰσχυρότερός σου, ἀποθνήσκω ὑπὸ τῆς πείνης. »

— « Ἐπὶ σοῦ μόνον ἐξαρτᾶται, ἀπεκρίθη ὁ κύων, νὰ ἔλθῃς εἰς τὴν κατάστασιν εἰς ἣν ἐγώ εἶμαι. Ἄνάγκη μόνον νὰ παρέχῃς τὸν κύριόν μου τάσιδιός σου ὑπηρεσίας, ἃς ἐγώ παρέχω » — « Ποῖαι εἶναι αἱ ὑπηρεσίαι σου; »

ἠρώτησεν ὁ λύκος. « Νὰ φυλάττω τὴν πύλην κατὰ τὴν ἡμέραν, ἀπεκρίθη ὁ κύων, καὶ ν' ἀπομακρύνω τοὺς ληστὰς κατὰ τὴν νύκτα. » — « Ἄν εἶναι τοῦτο μόνον, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ λύκος, ἀληθῶς εἶμαι ὄλος ἔτοιμος εἰς τοῦτο, διότι διάγω ζωὴν ἀθλίαν εἰς τὰ δάση, πάντοτε ἐκτεθειμένος εἰς τὴν χιόνα καὶ εἰς τὴν βροχὴν. »

Ἀναχωροῦσι λοιπὸν ὁμοῦ, ἀλλὰ καθ' ὁδὸν παρετήρησεν ὁ λύκος ὅτι ὁ κύων εἶχε μαδημένον τὸν τράχηλον ὑπὸ τῆς ἀλύσεως. « Αἶ! πόθεν προέρχεται τοῦτο, φίλε μου; » τὸν ἠρώτησε. « Μὲ δένουσιν ἀπεκρίθη ὁ κύων, ἐνίοτε, ἵνα μείνω ἡσυχος τὴν ἡμέραν καὶ ἐπαγρυπνῶ ἔτι μᾶλλον τὴν

νύκτα. Ἄμα δὲ κλίνη ἡ ἡμέρα, μὲ λούουσι καὶ τότε ὑπάγω, ὅπου θέλω. Μοὶ φέρουσιν ἄρτον χωρὶς νὰ ζητήσω· ὁ κύριός μου μὲ φιλοδωρεῖ ὅστ᾽ ἀ ἐκ τῆς τραπέζης του· οἱ ὑπηρετὰί μοι ρίπτουσιν ἐκ τῶν περισσευμάτων των, τέλος διάγω ζωὴν πολὺ εὐτυχῆ.» — «Πολὺ καλά, ἀπεκρίθη ὁ λύκος, ἀλλ' εἶσαι καὶ ἐλεύθερος νὰ ἐξέλθῃς εἰς περίπατον, ὅταν θελήσῃς;» — « Ὅχι!» ἀπεκρίθη ὁ κύων. «Τότε, φίλε μου, κράτησον διὰ τὸν ἑαυτὸν σου τὰς λαμπράς ταύτας ἀναπαύσεις· ἐγὼ προτιμῶ τὴν ἐλευθερίαν μου παντὸς πράγματος ἐν τῷ κόσμῳ.»

16. Ἡ ἀράχνη καὶ ὁ μεταξοσκώληξ.

Ἄράχνη ἐνησχολεῖτο νὰ ἐκτείνῃ τὸ ὕφασμά της ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου μέρους τοῦ δωματίου. Βόμβυξ δὲ τις τὴν ἠρώτησε διὰ τί δαπανᾷ τόσον χρόνον καὶ ἐργασίαν πρὸς κατασκευὴν μεγάλου ἀριθμοῦ γραμμῶν καὶ κύκλων. «Σιώπα, ἀμαθὲς ἐντομον, ἀπεκρίθη ἡ ἀράχνη ἐν ὀργῇ, μή με ταρατῆς ἐργάζομαι, ἵνα μεταδώσω τὸ ὄνομά μου εἰς τοὺς μεταγενεστέρους· ἡ φήμη εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐπιζητήσεώς μου. Σὺ δὲ οὐδὲν ἄλλο ἢ μωρός εἶσαι μένων κεκλισμένος εἰς τὸ κοκκούλιόν σου καὶ μετὰ ταῦτα ἀποθνήσκων ὑπὸ πείνης. Ἴδου ἡ ἀμοιβὴ τῆς ἐργασίας σου.» Ἐν ᾧ δ' ἡ ἀράχνη μετὰ τοσαύτης συνέσεως ὠμίλει, ὑπηρετριά τις εἰσηλθεν εἰς τὸ δωματίον, ἵνα δώσῃ τροφήν εἰς τὸν μεταξοσκώληκα, καὶ βλέπουσα τὴν ὑφάντριαν τὴν ἤρπασε διὰ μίας

σαρωματιᾶς καὶ κατέστρεψεν οὕτω τὸ ἔργον τῆς καὶ τὰς περὶ δόξης ἐλπίδας τῆς.

Συνηθέστατον εἶναι νὰ εὐρίσκη τις μώρους περιφρονοῦντας τὰ ἔργα τῶν ἄλλων, καὶ καυχωμένους ἐπὶ τοῖς ἐπιπολαίοις ἔργοις των, τὰ ὅποια πολλάκις ἐπ' ὀλίγιστον μόνον διαρκοῦσιν.

17. Οἱ δύο ταῦροι καὶ οἱ δύο βάτραχοι.

Δύο ταῦροι ἐμάχοντο πρὸς ἀλλήλους ἐν λειμῶνι· βάτραχος δέ τις τοὺς παρετήρησε καὶ ἐρρίφθη εἰς τὸ ὕδωρ ὅλος πεφοβημένος. « Τί ἔχεις; τὸν ἐρωτᾷ ἄλλος βάτραχος. » Ἄ! τῷ ἀπεκρίθη ὁ πρῶτος, ἐχάθημεν. Εἶδον δύο ταῦρους πρὸς ἀλλήλους μαχομένους. » — « Καὶ τί πρὸς ἡμᾶς ἐὰν οἱ ταῦροι μάχονται; » — « Τί! δὲν φοβεῖσαι τὴν ἐπαπειλοῦσαν ἡμᾶς δυστυχίαν; » — « Ποίαν δυστυχίαν ἐννοεῖς; οὐδεμίαν βλέπω δι' ἡμᾶς καὶ ἂν κατεκερματίζοντο· τὸ εἶδος των εἶναι πολὺ διάφορον τοῦ ἰδικοῦ μας! » — « Τοῦτο εἶναι ἀληθές, ἀπεκρίθη ὁ σοφὸς βάτραχος, ἀλλὰ δὲν συλλογίζεσαι ὅτι ὁ νικητὴς δὲν θὰ ὑποφέρῃ νὰ μείνῃ ὁ ἡττηθεὶς εἰς τὸν λειμῶνα· ἐπομένως θὰ καταφύγῃ οὗτος εἰς τὸ ἕλος μας καὶ θὰ μᾶς καταπατήσῃ. »

Οἱ μικροὶ ὑποφέρουσι πάντοτε ἐκ τῶν ἐρίδων τῶν μεγάλων.

18. Ὁ ἀετὸς, ἡ κορώνη, καὶ ὁ ποιμὴν.

Ἄετὸς αἰωρούμενος ἐν τῷ ἀέρι εἶδεν ἀρνίον, ἐφώρμησε κατ' αὐτοῦ καὶ τὸ ἀνύψωσεν εἰς τοὺς ὄνυχάς του. Κορώνη τις, μᾶλλον ἀσθενὴς ἀλλ' οὐδὲν ἤττον

λαίμαργος, εἶδε τὸ κατόρθωμα τοῦτο καὶ ἐπεχείρησε νὰ τὸ μιμηθῇ· ἐφόρμησε λοιπὸν ἐπὶ τινα μαλλιαρὸν κριὸν καὶ ἠθέλησε νὰ τὸν ἀναρπάσῃ· ἀλλ' οἱ καμπύλοι ὄνυχές της οὕτως ἐνεπλάκησαν εἰς τὸν μαλλόν, ὥστε δὲν ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ. « Ἄ! Ἄ! εἶπεν ὁ ποιμήν, σὲ κρατῶ· ματαίως προσπαθεῖς ν' ἀπαλλαγῆς· αἱ προσπάθειά σου εἶναι ἀνωφελεῖς· θὰ χρησιμεύσῃς ὡς παιγνίδιον διὰ τὰ τέκνα μου. Τῷ ὄντι θὰ εὐχαριστηῶσι διὰ τοῦτο. Τοῦτο θὰ διδάξῃ ὅλον τὸ γένος σου νὰ μὴ μιμῶνται τὸν ἀετὸν καὶ νὰ μὴ ἐπιχειρῶσι τίποτε ὑπὲρ τὰς δυνάμεις των ».

Εἰς πᾶν ὅ,τι ἐπιχειρεῖς μέτρα τὰς δυνάμεις σου·

19. Ἡ γαλῆ, ἡ ἰκτίς καὶ ὁ κόνικλος.

Μικρὸς τις κόνικλος ἐξῆλθε ποτε ἐκ τῆς ὀπῆς τοῦ ἰκτίς δέ τις εἰσέδυσεν ἐκεῖ ἀμέσως. Ὁ κόνικλος κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ἐξεπλάγη εὐρῶν ξένον εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ λέγει· « ὦ, σὺ! ἰκτίς τί κάμνεις ἐδῶ; Δὲν εἶναι αὕτη ἡ κατοικία σου, ἐξέλθε τῆς φωλεᾶς μου. » —

« Ἐκ τῆς φωλεᾶς σου! βεβαίως, μικρὸ μου, δὲν ἐνθυμῆσαι· ἐγὼ εἶμαι εἰς τὴν κατοικίαν μου ». — « Λοιπὸν, εἶπεν ὁ κόνικλος, χωρὶς νὰ φιλονεικήσωμεν πολὺ, ἄς ἀναφερθῶμεν περὶ τούτου εἰς τὴν γαλῆν ». Αὕτη ἦτο διαιτητὴς πασῶν τῶν συμβαινουσῶν εἰς τὴν γειτονίαν διαφορῶν. Ἡ ἰκτίς (νυφίτσα) συγκατένευσεν εἰς τὸ νὰ λάβωσι τὴν γαλῆν δικαστήν. Ἀναχωροῦσι λοιπὸν, καὶ φθάνουσι πρὸ τοῦ δικαστοῦ. « Πλησιάσατε, τέκνα μου, τοῖς λέγει, εἶμαι κωφὴ ». Πλησιάζουσι χωρὶς ποσῶς νὰ δυσπιστήσωσιν. Ἡ γαλῆ ῥίπτουσα συγχρό-

νως πρὸς τὰ δύο μέρη τοὺς ὄνυχάς της συνεβίβασε τοὺς διαδίκους κατατρώγουσα ἀμφοτέρους.

Καταστρέφονται πολλάκις οἱ ἄνθρωποι διὰ τῶν δίκων· διὸ προτιμότερον νὰ συμβιβάζωνται.

20. Ἡ γαλῆ καὶ ὁ μῦς.

Πονηρός τις ποντικός (πάντες σχεδὸν εἶναι τοιοῦτοι) συνελήφθη εἰς μυάγραν. Γαλῆ δέ τις καλὴν ἔχουσα ὄρεξιν τροσειλκύσθη ὑπὸ τῆς ὀσμῆς τοῦ λίπους καὶ ἤλθεν, ἵνα μυρισθῇ τὴν παγίδα. Ἐκεῖ δὲ ἰδοῦσα τὸν ποντικόν, εἶπεν· «Ὅποιον δεῖπνον διὰ τὴν γαλῆν! Μικρὲ μου φίλε, ἠρώτησεν ὑποβλέπουσα τὸν ὠραῖον αἰγμάλωτον, τί κάμνεις ἐδῶ; Ἐχάρην ἰδοῦσά σε, καὶ ἀπηύδησα καταπολεμοῦσα τὸ γένος σου· παρὰ πολὺ ἐζήσαμεν ἐν ἐχθρᾷ καὶ ἂν σκέπτησαι ὡς ἐγώ, θὰ ζήσωμεν τοῦ λοιποῦ ὡς καλοὶ φίλοι» — «Ἐξ ὅλης τῆς καρδίας μου, ἀπεκρίθη ὁ πονηρός ποντικός. Ἐπεθύμουν νὰ γνωρίζω ἂν τοῦτο σπουδαίως λέγεις.» — «Μάλιστα, μὰ τὴν τιμὴν μου.» — «Ἄς ἰδῶμεν λοιπόν· διὰ νὰ συμφιλιωθῶμεν ὁμῶς διαρκῶς, ἀνοξὸν μοι τὴν πύλην, ἵνα περιπτυχθῶμεν εἰς σημεῖον τῆς συμφιλίωσεως.» — «Εὐχαρίστως, ἀπεκρίθη ὁ ποντικός, ἀλλ' ἀνάγκη ν' ἀνυψώσης ὀλίγον τὸ σανίδιον, τὸ ὅποιον εἶναι εἰς τὸ ἄλλο μέρος.» Ἡ γαλῆ ἤρπασε διὰ τῶν ποδῶν της τὸ τεμάχιον τοῦ ξύλου, ὅπου ἐκρέματο ἡ σανὶς, τὸ καταβιβάζει, καὶ ἡ σανὶς ὑψοῦται· τότε φεύγει ὁ πονηρός· ἡ γαλῆ τρέχει, ἀλλ' εἰς μάτην· ὁ δὲ ποντικός εἰσεχώρησεν ἤδη εἰς τὴν ὀπήν του, καὶ τῆς γαλῆς ἔσ' ὄρεξις δὲν ἔθεραπέυθη.

Συμβαίνει ἐνίοτε νὰ ὠφελῆ τις ἄνθρωπον, ἐνῶ θέλει νὰ τὸν βλάψῃ.

21. Ὁ Λύκος καὶ τὸ ἀρνίον.

Πρόβατα ἦσαν ἐν ἀσφαλείᾳ ἐντὸς τῆς μάνδρας τῶν. Οἱ κύνες ἐκοιμῶντο, καὶ ὁ ποιμὴν ἤυλει μετὰ τῶν ἄλλων γειτόνων ποιμένων ὑπὸ τὴν σκιάν ὑψηλῆς πετελέας. Λύκος δὲ τις πειναλέος ἦλθεν, ἵνα παρατηρήσῃ διὰ τῶν ῥηγμάτων τοῦ περιφράγματος τὴν κατάστασιν τοῦ ποιμνίου. Ἀρνίον δὲ τι ἄπειρον καὶ ἄκακον καὶ οὐδέποτε οὐδὲν ἰδόν, ἦλθεν εἰς λόγους μετ' αὐτοῦ· « Τί ζητεῖς ἐδῶ; » λέγει πρὸς τὸν λαίμαργον. « Τρυφερὰ χόρτα, τῷ ἀπεκρίθη ὁ λύκος. Ἡξεύρεις ὅτι οὐδὲν εἶναι ἡδύτερον ἢ τὸ νὰ βόσκη τις εἰς χλοερὸν καὶ παικίλανθῃ λειμῶνα, ἵνα παύῃ τὴν πείνάν του, καὶ σβεννύῃ τὴν δίψαν του εἰς διαυγῆς ρυάκιον· ἐνταῦθα δὲ εὔρον ἀμφοτέρω. Τί χρειάζονται περισσότερα; Ἀγαπῶ τὴν φιλοσοφίαν, ἥτις διδάσκει νὰ ἀρκώμεθα εἰς ὀλίγα. » — « Εἶναι λοιπὸν ἀληθές, ἀνταπεκρίθη τὸ ἀρνίον, ὅτι οὐδόλως τρώγεις σάρκα ζῶων, καὶ ὅτι ὀλίγα χόρτα σοὶ ἀρκοῦσι; Ἄν τὸ πρᾶγμα ἐχῇ οὕτως, ἅς ζήσωμεν ὡς ἀδελφοί, καὶ ἅς βόσκωμεν ὁμοῦ. » Ἀμέσως τὸ ἀρνίον ἐξελθὼν τῆς μάνδρας εἰσῆλθεν εἰς τὸν λειμῶνα, ὅπου ὁ ἐγκρατὴς φιλόσοφος τὸ κατέσχισε καὶ τὸ κατεβρόχθισεν.

Δυσπιστεῖτε εἰς τοὺς ἐπαγωγοὺς λόγους τῶν καυχωμένων ὅτι εἶναι ἐνάρετοι, καὶ κρίνετε τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τὰ ἔργα τῶν καὶ οὐχὶ κατὰ τοὺς λόγους τῶν.

III. ΠΑΡΑΒΟΛΑΙ.

4. Τὰ μέλη τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος.

Τὰ μέλη τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἐβαρύνθησάν ποτε νὰ ὑπηρετῶνται ἀμοιβαίως καὶ ἀπεφάσισαν νὰ παύσωσι νὰ κάμνωσι τοῦτο. Οἱ πόδες εἶπον· «διὰ τί ἡμεῖς μόνοι νὰ φέρωμεν βᾶρος ἀντὶ τῶν ἄλλων; Προμηθεύθητε ὑμεῖς οἱ ἴδιοι πόδας, ἂν θέλητε νὰ περιπατῆτε». Αἱ χεῖρες εἶπον· «δια τί ἡμεῖς μόνοι νὰ ἐργαζώμεθα ἀντὶ τῶν ἄλλων; Προμηθεύθητε ὑμεῖς οἱ ἴδιοι χεῖρας, ἂν ἔχητε τούτων ἀνάγκη». Τὸ στόμα ἐψιθύρισεν· «θὰ ἤμην πολὺ μωρόν, ἐὰν ἐμάσσων πάντοτε τροφὰς διὰ τὸν στόμαχον, ἵνα δύνηται νὰ χωγεύῃ ἐν ἀνέσει. Ὁ ἔχων ἀνάγκην στόματος, ἄς πορισθῇ ὁ ἴδιος». Οἱ ὀφθαλμοὶ εὗρον ὡσαύτως πολὺ παράδοξον τὸ ν' ἀγρυπνῶσι πάντοτε μόνοι ἀντὶ ὅλου τοῦ σώματος, καὶ νὰ βλέπωσιν ἀντ' αὐτοῦ. Καὶ πάντα τὰ ἄλλα μέλη τοῦ σώματος ὡσαύτως ὠμίλησαν, καὶ ἀπεποιήθησαν ἀμοιβαίως τὴν ὑπηρεσίαν.

Τί δὲ τότε συνέβη; Ἐπειδὴ οἱ πόδες δὲν ἠθέλησαν πλέον νὰ περιπατῶσιν, οὔτε αἱ χεῖρες νὰ ἐργάζωνται, οὔτε τὸ στόμα νὰ τρώγῃ, οὔτε οἱ ὀφθαλμοὶ νὰ βλέπωσιν, ἤρχισεν ὅλον τὸ σῶμα νὰ μαραίνηται καθ' ὅλα τὰ μέλη, καὶ νὰ φθείρηται ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Τελευταῖον δὲ κατενόησαν ὅτι ἀνοσῆτως ἔπρα-

ξαν, και συνεφώνησαν, του λοιπου να μη συμβη πλέον τουτο. Έκαστον μέλος επανέλαβε την λειτουργίαν του, και όλα ανέλαβον την υγείαν και την δύναμιν, ην είχαν πρότερον.

2. Αί επτά ράβδοι.

Χωρικός τις είχεν επτά υιούς, οι οποιοι συχνά ηριζον προς αλληλους. Έδαπάνων λοιπόν εις εριδας τον χρόνον τον οποίον επρεπε να αφιερώσιν εις την εργασίαν. Πονηροί δε τινες έτι μάλλον ηρέθιζον αυτούς εις εριδας επί σκοπῶν ν' αφαιρέσωσιν απ' αυτών την κληρονομίαν των μετά τον θάνατον του πατρός. Ουτος, εννοών τουτο, προσεκάλεσε ποτε τους επτά υιούς του, και τοις προσέφερεν επτά ράβδους ισχυρώς συνδεδεμένας, λέγων προς αυτούς· «οστις εξ υμών κατορθώση να θραύση την δέσμην ταύτην, θα λάβη ευθύς εκατόν πεντάδραχμα, τα οποια υπισχνοῦμαι να πληρώσω αυθωρεί.» Πάντες προσεπάθησαν επί πολὺν χρόνον αλληπαλλήλως, και εκαστος ειπεν επί τέλους· «Τουτο είναι παντελῶς αδύνατον.» — «Και όμως, ειπεν ο πατήρ, ουδέν τουτου ευκολώτερον.» Έν τῶ μεταξύ ελυσε την δέσμην, και εθραυσεν ανευ πολλου κόπου πάσας τὰς ράβδους ανά μίαν χωριστά. «Άληθῶς, εκραύγασαν οι επτά υιοί, τοιουτοτρόπως ουδέν τουτου ευκολώτερον. Μικρόν παιδίον θα εξετέλει τουτο επίσης καλῶς.» — «Άγαπητοί μου υιοί, τοις ειπε τότε ο πατήρ, όπως εις τὰς ράβδους, οὕτω και εις υμάς συμβαίνει. Έφ' ὅσον βοηθεῖσθε ἀμοιβαίως, θα ανθίστασθε προς πάντα, και ουδεις θα δυναθη να σας καταβάλη.

Ἄλλ' ἅμα θραυσθῶσιν οἱ δεσμοὶ τῆς ἀληθοῦς πρὸς ἀλλήλους ἁρμονίας, θὰ συμβῆ τὸ αὐτό, ὅπερ καὶ εἰς τὰς κερματισμένας καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους διεσκορπισμένας ταύτας ράβδους».

Μὴ λησμόνει ποτὲ ὅτι ἡ ἔνωσις ἀποτελεῖ ἰσχύν.

3. Ὁ μανικὸς στρύγχνος.

Πατήρτις περιεπάτει μετὰ τῶν δύο τέκνων του, υἱοῦ καὶ θυγατρὸς, ἐπὶ τῶν γηλόφων· ἐνῶ δὲ τὰ τέκνα του διεσκέδαζον ζητοῦντα κόμαρα, τὰ ὅποια ἐβλάστονον ἀφθόνως εἰς τὰ ἄκρα τῆς ὁδοῦ καὶ ἐπὶ τῶν γηλόφων, παρευθὺς ἤκουσε κραυγὴν χαρᾶς παρ' αὐτῶν. Περιεργὸς λοιπὸν νὰ μάθῃ, τί ἄρα εὔρον, ἐπλησίασε καὶ εἶδεν ὅτι ἐκάτερον τῶν τέκνων του ἔφερεν εἰς τὰς χεῖρας ὠραῖον καρπὸν, ὅμοιον πρὸς κεράσιον καὶ ὅτι τὸν ἐθεώρουν μὲ πρόθεσιν νὰ τὸν φάγωσι. Παρευθὺς τοὺς ἤρπασε τὸν καρπὸν, τὸν ἔρριψε κατὰ γῆς καὶ τὸν κατεπάτησε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐξερρίζωσε τὸ φυτὸν ἐκ τῆς γῆς, καὶ τὸ κατεπάτησε μετὰ τῶν καρπῶν οὓς ἔφερε. Τότε τὰ δύο τέκνα ἐψιθύρισαν καὶ παρετήσαν τὸν πατέρα των σκυθρωπῶς. Ἄλλ' ὁ πατήρ οὐδὲν εἶπε καὶ ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του. Τέλος τὰ τέκνα τὸν ἠρώτησαν ὡς ἐξῆς. «Πῶς ἠδυνήθης, ἀγαπητὲ πάτερ, νὰ καταπατήσης τοσοῦτον ὠραῖον καρπὸν, καὶ νὰ μᾶς ἀφαιρέσης τὴν χαρὰν μας; Διὰ τί ἔκαμες τοῦτο;» — «Τέκνα μου, ἀπεκρίθη ὁ πατήρ, ἂν ἐτρώγετε τὸν καρπὸν ἐκεῖνον θ' ἀπεθνήσκατε. Τὸ φυτὸν ἐκεῖνο ἦτο ὁ μανικὸς στρύγχνος, θανατη-

φρόρον δηλητήριοι.» Τότε τὰ τέκνα ἔκλιναν τὴν κεφαλήν πρὸς τὰ κάτω, ἠὺχαρίστησαν τὸν πατέρα των καὶ εἶπον, « Ἀγαπητέ πάτερ, διὰ τί δὲν μᾶς ἔλεγες τοῦτο ἵνα μὴ σὲ λυπήσωμεν διὰ τοῦ ἀνοήτου ἡμῶν ψιθυρισμοῦ; » Ὁ πατήρ ἀπεκρίθη. « Αὐτὴ αὐτὴ ἢ ἀγανάκτησίς σας καὶ ὁ ψιθυρισμός σας μὲ ἐκώλυσαν ἀπὸ τοῦ νὰ σᾶς εἶπω τοῦτο. Σᾶς ἀπηγόρευσα νὰ συλλέξητε τὰ ἡδέα καὶ ὠφέλιμα κεράσια; βεβαίως ὄχι. Δύνασθε λοιπὸν τώρα νὰ γνωρίζητε ἀπὸ ποίων ἡδονῶν σᾶς ἀποτρέπω. »

4. Τὸ ὄνειρον.

Παιδίον τι ὀνομαζόμενον Ξενοφῶν ἐξεγερωθὲν ἐκ τοῦ ὕπνου ἔκλαιε πικρῶς, καὶ σταγόνες δακρύων κατέρρεον ἐπὶ τῶν παρειῶν του. Ὁ δὲ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ του νομίσαντες ὅτι μέγα τι δυστύχημα τῷ συνέβη καὶ ὅτι ἠσθένει, τὸ ἠρώτησαν. « Τί ἔχεις, ἀγαπητὸν τέκνον; τίς σὲ ἔβλαψε; » Τὸ τέκνον ἀπεκρίθη κλαῖον· « Ταύτην τὴν στιγμήν εἶχον δώδεκα κομφά λευκά ἀρνία, τὰ ὅποια περισπάτουں περίξ ἐμοῦ, μοὶ ἔλειχον τὴν χεῖρα, καὶ ἐγὼ ἐκαθήμην ἐν μέσῳ αὐτῶν φέρων ποιμενικὴν ῥάβδον τώρα ὅμως πάντα ἀνεχώρησαν καὶ δὲν ἤξεύρω τί ἐγείναν. » Ταῦτα εἶπόν ἤρχισε πάλιν νὰ κλαίῃ σφοδρότερον. Οἱ γονεῖς ἐνόησαν ὅτι ὄνειρόν τι τῷ ἐνεποίησε τὴν ὀλίψιν ταύτην καὶ παρετήρησαν ἀλλήλους μειδιῶντες· ὁ δὲ πατήρ εἶπε· « Γελῶμεν, ἀγαπητὴ μου· καὶ ὅμως οἱ στεναγμοὶ μας καὶ αἱ θλίψεις μας πολλάκις οὐδὲν ἄλλο ἢ παιδικὰ δάκρυα εἶναι· μήπως αἱ πλεῖστα ἐπιθυμίαι μας δὲν ὁμοιά-

(ΕΛΛ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΘΕΙΑ).

ζουσι τὸ ὄνειρον τοῦ Ξενοφῶντος;» Ἄλλ' ὁ Ξενοφῶν ἐκλαιε πάντοτε διὰ τὰ ἀρνία του, καὶ δὲν ἤδύνατο νὰ παρηγορηθῇ διὰ τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν. Οἱ γονεῖς ἐσκέφθησαν σπουδαίως τί ἔπρεπε νὰ κάμωσιν· ἔπειτα ὁ πατὴρ ἠγέρθη καὶ εἶπε· « Ξενοφῶν μου, ὑπάγω νὰ ζητήσω τὰ πρόβατά σου. » Καὶ τῷ ὄντι ἐξελθὼν μετέβη καὶ ἠγόρασεν ἓν ἀρνίον, τὸ ὁποῖον ἔφερεν εἰς τὸ τέκνον του εἰπὼν, « Ξενοφῶν μου λάβε τὸ ἀρνίον σου. » Τότε δὲ ὁ Ξενοφῶν ὄλως περιχαρῆς γενόμενος ἔδραμε πρὸς τὸ ἀρνίον, καὶ ἠνηγαλίσθη φωνάζων· « Ἴδού αὐτὸ! ἰδού! ἦτο ἀπαράλλακτον ὡς τοῦτο. » Καὶ τοσοῦτον ἠγαριστήθη, ὥστε ἐλησμόνησε τὰ ἄλλα, καὶ δὲν τὰ ἐζήτησε πλέον. Ὁ πατὴρ ἐμειδίασε πάλιν καὶ εἶπεν. « Ἡμεῖς οἱ μεγάλοι ὄνειρευόμεθα καὶ κλαίομεν ὡς ὁ Ξενοφῶν διὰ τί ὁμως δὲν ὁμοιάζομεν αὐτὸν καὶ κατὰ τὴν μετριόφρονα χαράν, ἧς διὰ τόσον ὀλίγων ἱκανοποιεῖται; »

5. Δαυὶδ καὶ Σαούλ.

Πνεῦμα ταραχῆς καὶ ἀνησυχίας εἶχε καταλάβει Σαούλ, τὸν βασιλέα τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἡ καρδία του ἦτο πλήρης θλίψεως. Τότε οἱ ὑπῆρέται του τῷ εἶπον· « Θέλετε νὰ προσκαλέσωμεν ἄνδρα ἐμπειρον τῆς κιθάρης, ἵνα παίξῃ ἐνώπιόν σας καὶ σᾶς τέρπῃ; » Ὁ Σαούλ ἀπεκρίθη· « ὑπάγετε καὶ ὀδηγήσατε αὐτὸν πρὸς ἐμὲ. » Καὶ ἤγαγον τὸν Δαυὶδ, υἱὸν τοῦ Ἰεσσαί, ἐκ Βηθλεέμ. Οὗτος δὲ, ὁσάκις ἡ καρδία τοῦ βασιλέως ἦτο τεθλιμμένη, ἐλάμβανε τὴν κιθάραν του καὶ ἔπαιζεν ἐνώπιον αὐτοῦ. Τότε ὁ Σαούλ ἐκλαίεν,

ἡ καρδία του ἀνεκουφίζετο, ἐγίνετο ἡρεμώτερος καὶ ἡ μελαγχολία του διελύετο. Ὁ Σαούλ ἠνάνησε τὸν Δαυὶδ καὶ ἀνέδειξεν αὐτὸν ὑπασπιστὴν του. Ὁ δὲ Ἰωνάθαν, υἱὸς τοῦ Σαούλ, ὅστις ἦτο φίλος τοῦ Δαυὶδ, ἐθαύμαζε τὸ παιγνίδιον τῆς κιθάρας του καὶ τὴν ἰσχυρὰν ἔκφρασιν, τὴν ὁποίαν ἡ χεὶρ του ἤξευρε νὰ προκαλέσῃ δι' αὐτῆς

Μετ' ὀλίγον ὁ Σαούλ διεφθάρη περισσότερον. Τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἀπεσύρθη ἀπ' αὐτοῦ καὶ εἰσεχώρησεν εἰς τὴν καρδίαν του ὁ φθόνος καὶ ἡ κακία· καὶ ὅτε ὁ υἱὸς τοῦ Ἰεσσαὶ ἔκρουε τὴν κιθάραν του ἐνώπιον αὐτοῦ, ἔρριπτε τὴν λόγχην του κατ' αὐτοῦ, θέλων νὰ τὸν διατρυπήσῃ καὶ νὰ τὸν προσκολλήσῃ εἰς τὸν τοῖχον. Ὁ Δαυὶδ ὁμως διέφευγε τὸν κίνδυνον παρεκκλίνων. Τότε ὁ Ἰωνάθαν εἶπε πρὸς τὸν Δαυὶδ. « Τί ἔγινε λοιπὸν ἡ τέχνη σου καὶ ἡ δύναμις τοῦ ὀργάνου σου; » Ὅσως δ' ἀπεκρίθη· « Ἡ δύναμις τῆς κιθάρας μου εἶναι ἡ ἰδία· ἀλλ' ἡ καρδία τοῦ βασιλέως, κυριέ μου, μετεβλήθη, διότι, ἐνῶ ἄλλοτε ἦτο μελαγχολικός, σήμερον ἐγένετο ἄγριος καὶ κακός. Πῶς λοιπὸν εἶναι πλέον δυνατόν τὸ ἄσμα τῆς κιθάρας νὰ τὸν εὐφραίνῃ; »

6. Ὁ ζωγράφος καὶ ὁ διδάσκαλός του.

Νέος τις ζωγράφος εἶχε ζωγραφῆσαι ποτὲ χαρίεσσαν τινα εἰκόνα, τὴν καλλίστην ἴσως ἐξ ὧων ποτὲ ἐζωγράφησεν. αὐτὸς ὁ διδάσκαλός του ὀλίγον τι μόνον εὕρισκεν ἐν αὐτῇ ἐπιλήψιμον, καὶ ὁ νέος τεχνίτης τοσοῦτον καταγοητευμένος ἦτο ἐκ τοῦ ἔργου

του, ὥστε δὲν ἀπέκαμνε θαυμάζων, καὶ ἐλησμόνει ἔνεκα τούτου τὰς σπουδὰς του. Πρωτῶν τινά, ὅτε ἔτρεχε μετὰ χαρᾶς, ἵνα τὴν θεωρήσῃ πάλιν, σφόδρα ἠγανάκτησεν ἰδὼν ὅτι ὁ διδάσκαλός του παντελῶς εἶχεν ἐξαλείψει τὴν ὡραίαν ἐκείνην εἰκόνα. Κλαίων ἦλθε πρὸς τὸν διδάσκαλόν του καὶ τὸν ἐρωτᾷ τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης σκληρότητος. Οὗτος δὲ τῷ εἶπε: «εἶχον εὐλόγους ἀφορμὰς, ἵνα πράξω τοῦτο. Ἡ εἰκὼν αὐτῆ ἦτο καλὴ, ἀλλὰ μόνον ὡς δεῖγμα τῆς προόδου σου, τοῦ δὲ λοιποῦ σὲ ἔκαμνε τὴν μεγαλειτέραν ἀδικίαν »

« Πῶς τοῦτο; » εἶπεν ὁ νεανίας. « Διότι δὲν ἦτο ἡ τέχνη ἢ ἐλκύνουσα σε πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο, ἀποκρίνεται ὁ διδάσκαλος, ἀλλὰ μόνη ἡ φιλαυτία σου. Τοῦτο δὲν ἦτο ἐντελές τι μόνον ὡς μελέτημα ἠδύνατο νὰ τὸ θεωρήσῃς. Τώρα δὲ ἀνάλαβε τὸ ἔργον σου, χωρὶς ποσῶς νὰ σκέπτησαι πλέον περὶ τῆς ἀπωλείας, ἣν πρὸ ὀλίγου ἔπαυες. Ἡ αἴσθησις τοῦ καλοῦ, πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἐν σοὶ πρὶν ἢ τὴν ἐκφράσῃς ἐπὶ τοῦ πίνακος. » Πλήρης δὲ πεποιθήσεως εἰς τὰς δυνάμεις του καὶ εἰς τὰς παραινέσεις τοῦ διδασκάλου, ὁ νέος ζωγράφος ἔλαβε τὴν γραφίδα καὶ ἐξετέλεσε τὴν ἐντελεστάτην πασῶν τῶν εἰκόνων του, τὴν θυσίαν τῆς Ἰφιγενείας. Ὁ ζωγράφος οὗτος ἦτο ὁ Τιμάνθης.

7. Ἡ πίστις.

Βασιλεὺς τις ἐθνικὸς προσέταξε νὰ φέρωσιν ἐνώπιον αὐτοῦ ἐπίσκοπόν τινα, Θέλων ν' ἀναγκάσῃ αὐτὸν νὰ ἀπαρνηθῇ τὴν πίστιν του, καὶ νὰ θυσιάσῃ εἰς τὰ εἰδωλα. « ὅχι, κύριέ μου καὶ βασιλεῦ, ἀπεκρίθη ὁ ἐπί-

σκοπος, τοῦτο οὐδέποτε θὰ κάμω. » Τότε δὲ ὀργισθεὶς ὁ βασιλεὺς τῷ εἶπεν. « Δὲν ἠξέυρεις ὅτι ἡ ζωὴ σου εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν μου, καὶ ὅτι δύναμαι νὰ σὲ φονεύσω; Ἄρκει μόνον νὰ νεύσω καὶ θὰ παύσης τοῦ ζῆν! » — « Τὸ ἠξέυρω, ἀπεκρίθη ὁ ἐπίσκοπος, ἀλλ' ἐπιτρέψατέ μοι πρῶτον νὰ σὰς εἶπω μίαν παραβολὴν καὶ νὰ σὰς ἐρωτήσω τὴν ἐξήγησιν αὐτῆς. Ὑποθέσατε π. χ. ὅτι εἷς τῶν πιστοτάτων σας θεραπόντων πίπτει εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐχθρῶν σας, καὶ ὅτι οὗτοι προσπαθοῦσι νὰ τὸν ἀναγκάσωσι νὰ ἀρνηθῇ τὴν πίστιν, τὴν ὁποίαν ὤμοσεν ὑμῖν. Οὗτός ὁμως ἐμμένει ἐν τῇ πίστει του, καὶ οἱ ἐχθροὶ του τὸν συλλαμβάνουσι, σχίζουσι τὰ ἐνδύματά του, τὸν τύπτουσι καὶ τὸν διώκουσι περιπαίζοντες αὐτόν. Εἰπέτε μοι λοιπόν, ὅταν ἐπανέλθῃ πρὸς ὑμᾶς, δὲν θὰ τῷ δώσητε τὰ καλλίτερα ἐγδύματά σας καὶ δὲν θὰ προσπαθήσητε νὰ τὸν πείσητε νὰ λησμονήσῃ τὴν ἕβριν, ἣν ἔπαθε; » — « Λοιπόν, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, τί σημαίνει ὁ λόγος οὗτος, καὶ τί θέλεις νὰ εἴπῃς δι' αὐτοῦ; » — « Καὶ ὑμεῖς δύνασθε νὰ μὲ ἀφαιρέσητε τὸ γῆινόν μου κάλυμμα, τῷ ἀπεκρίθη ὁ ἐπίσκοπος, ἀλλ' ἔχω κύριον, ὅστις θὰ μοι δώσῃ ἄλλο. Ὅφειλω λοιπόν νὰ τιμῆσω τὸ ἐνδύμα τοῦτο τόσον πολὺ, ὥστε πρὸς διατήρησιν αὐτοῦ νὰ γίνω ἄπιστος; » Τότε ὁ ἐθνικὸς βασιλεὺς τῷ εἶπε. « Ὑπαγε, σοὶ χαρίζω τὴν ζωὴν. »

8. Ἡ μικρὰ εὐεργέτις.

Ἐν χειμῶνι ψυχρῷ καὶ ὄρμιεϊ ἡ μικρὰ Ἑλένη, θυγάτηρ μονογενῆς γονέων εὐσεβῶν, συνήθροισεν

ἐπιμελῶς τὰ ψυχία, τὰ ὁποῖα εὑρίσκει, καὶ ὅταν συ-
ήθροϊζε ποσότητά τινα ἐξ αὐτῶν, ὑπήγαγε δις τῆς
ἡμέρας πρὸ τῆς θύρας καὶ τὰ ἔρριπτε ἐν τῷ μέσῳ
τῆς αὐλῆς. Τότε δὲ τὰ πτηνὰ ἔτρεχον καὶ ἔτρω-
γον αὐτά, ἐνῶ ἡ κόρη εἶχε τὰς χεῖρας τρεμούσας
ὑπὸ φύχους. Ἄλλ' οἱ γονεῖς τῆς, οἵτινες τὴν παρε-
τήρουν ἔχαιρον δι' ὅ,τι ἐβλεπον καὶ τὴν ἠρώτησαν·
« Ἐλένη, διὰ τί κάμνεις τοῦτο; » — « Παρατηρή-
σατε, εἶπεν ἡ νέα, τὸ πᾶν εἶναι κεκαλυμμένον ὑπὸ
χιόνος καὶ πάγου οὕτως, ὥστε τὰ κακόμοιρα μικρὰ
πτηνὰ δὲν ἔχουσι πλέον τίποτε νὰ φάγωσιν. Ἴδού
διὰ τί θέλω νὰ βοηθῆσω τὰ πτηνὰ, μιμουμένη
τοὺς πλουσίους, οἵτινες βοηθοῦσι τοὺς πτωχοὺς. » —
« Ἄλλὰ, τῇ εἶπεν ὁ πατήρ τῆς, δὲν δύνασαι νὰ φρον-
τίξης περὶ πάντων τῶν πτηνῶν. » — « Λοιπόν,
ἀπεκρίθη ἡ κόρη, καθ' ὅλην τὴν γῆν δὲν κάμνουσιν
ὄλα τὰ παιδιά ὅ,τι κάμνω ἐγώ; » Τότε δὲ ὁ πατήρ
ἠτένισε πρὸς τὴν μητέρα τῆς νεάνιδος καὶ ἔκραξεν·
« ὦ οὐρανία ἀθωότης! »

9. Δύο παραβολαὶ τοῦ Ἰησοῦ

α.) Ὁ ἐλεήμων Σαμαρείτης.

Ἐβραῖός τις νομικός προσελθὼν εἰς τὸν Ἰησοῦν
τῷ εἶπε, πειράζων αὐτόν· « Διδάσκαλε, τί πρέπει νὰ
κάμω, ἵνα κληρονομήσω τὴν αἰώνιον ζωὴν; » Ὁ
Ἰησοῦς τῷ ἀπεκρίθη· « Τί περιέχει ὁ νόμος, τί ἀνα-
γινώσκεις εἰς αὐτόν; » ὁ νομικός ἀπεκρίθη· « ἀγα-
πήσεις κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου,

ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. » Ὁ δὲ Ἰησοῦς τῷ εἶπε· « Ὅρθως ἀπεκρίθης· τοῦτο ποιεῖ καὶ θὰ ζήσης. » Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος οὗτος, θέλων νὰ φανῆ ὅτι ἦτο δίκαιος λέγει πρὸς τὸν Ἰησοῦν. « Καὶ τίς εἶναι ὁ πλησίον μου; » ὁ δὲ Ἰησοῦς λαβὼν πάλιν τὸν λόγον τῷ εἶπεν. « Ἄνθρωπός τις καταβαίνων ἐξ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχώ ἔπεσεν εἰς χεῖρας ληστῶν, οἵτινες τὸν ἐγύμνωσαν, τὸν κατεπλήγωσαν καὶ ἀπῆλθον ἀφέντες αὐτὸν ἡμιθανῆ. Συνέβη δὲ μετὰ ταῦτα νὰ καταβῆ διὰ τῆς ἰδίας ὁδοῦ ἱερεῦς τις, ὅστις ἰδὼν τὸν πληγωμένον παρῆλθε· Λευίτης δὲ διελθὼν ὁμοίως διὰ τοῦ ἰδίου τόπου, καὶ παρατηρήσας αὐτὸν παρῆλθε καὶ αὐτός. Σαμαρεΐτης ὁμως φθάσας εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἦτο ὁ ἄνθρωπος οὗτος, καὶ ἰδὼν αὐτὸν εὐσπλαγχνίσθη! Ἐπλησίασε λοιπὸν αὐτόν, ἐπέχεεν ἔλαιον καὶ αἶνον εἰς τὰς πληγὰς αὐτοῦ, καὶ τὰς ἐπέδεσε. Μετὰ ταῦτα ἐπιβιάσας αὐτὸν εἰς τὸ ζῶν του ἔφερεν αὐτόν εἰς ξενοδοχεῖον καὶ περιεποιήθη πολὺ. Τὴν ἐπαύριον δὲ ἀναχωρῶν ἐξέβαλε τοῦ βαλαντίου του δύο δηνάρια, τὰ ὅποια ἔδωκεν εἰς τὸν ξενοδόχον, εἰπὼν αὐτῷ, ἐπιμελήθητι αὐτοῦ καὶ ὅ,τι ἂν προσδαπανήσης, θὰ σοὶ τὸ ἀποδώσω κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν μου. Τίς ἐκ τῶν τριῶν τούτων, ὁ ἱερεῦς, ὁ Λευίτης ἢ ὁ Σαμαρεΐτης σοὶ φαίνεται ὅτι ἐγένετο ὁ πλησίον τοῦ περιπεσόντος εἰς τοὺς ληστές; » Ὁ δὲ νομικὸς ἀπεκρίθη. « Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος πρὸς αὐτόν. » — « Ὑπαγε λοιπὸν, τῷ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ποιεῖ ὁμοίως. »

δ'.) Ὁ σπορεύς.

Ὁ Ἰησοῦς εὐρισκόμενός ποτε παρὰ τῆ ὄχθη τῆς λίμνης Γενισαρέτ ἐπέβη ἐπὶ λέμβου, ἐνῶ ὁ λαὸς ἤκουεν αὐτὸν ἄνωθεν τῆς ὄχθης καθήμενος. Κατ' ἐκείνην δὲ τὴν ἡμέραν ἐκήρυξε τὴν θείαν διδασκαλίαν ἐν διαφόροις παραβολαῖς, ὧν μία καὶ ἡ ἐξῆς. Σπορεύς τις, ἔλεγεν, ἀπῆλθεν ἵνα σπείρῃ τὸν σπόρον του. Ἐνῶ δὲ ἔσπειρε, μέρος αὐτοῦ ἔπεσε κατὰ τὴν ὁδόν, ὅπου κατεπατήθη καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἔφαγον αὐτόν. Ἄλλο δὲ μέρος ἔπεσεν εἰς πετρώδεις τόπους, ὅπου σχεδὸν δὲν ὑπῆρχε γῆ, καὶ ἐβλάστησεν εὐθύς, διότι δὲν εἰσῆλθε βαθέως εἰς τὸ ἔδαφος. Ἄλλὰ δι' αὐτὸ ἐξηράνθη τοῦτο μετ' ὀλίγον ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου. Μέρος δὲ ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, αἵτινες αὐξήσασαι ἐπνιξαν αὐτό. Μέρος τέλος ἔπεσεν εἰς καλήν, γῆν, καὶ ἔφερε καρπὸν πολὺν, διότι εἰς κόκκος ἔφερον ἑκατόν, ἄλλος ἐξήκοντα, καὶ ἄλλος τριάκοντα.

Ὁ ἴδιος δὲ Ἰησοῦς ἐξήγησε τὴν ἔννοιαν τῆς παραβολῆς ταύτης εἰπών· « ὁ σπόρος εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνοι δέ, παρ' οἷς οὗτος ἔπεσε κατὰ τὴν ὁδόν, εἶναι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλὰ μὴ ἐννοοῦντες αὐτόν. Εἶτα δὲ ἔρχεται ὁ ἔχθρός τῶν ἀνθρώπων, ἀρπάζει ὅ,τι ἦτο ἐσπαρμένον εἰς τὴν καρδίαν, ἵνα ἐμποδίσῃ αὐτούς νὰ πιστεύσωσι καὶ νὰ τύχωσι σωτηρίας. Ὁ δὲ σπόρος ὁ ἐπὶ τῶν πετρῶν πεσὼν περιλαμβάνει πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ δεχομένους αὐτόν μετὰ χα-

ρᾶς· ὁ σπόρος οὗτος δὲν λαμβάνει οὐδόλως ρίζας εἰς τὴν καρδίαν των, διότι δὲν ἔχουσι οὐδόλως ἐπιμονήν, ἀλλὰ πιστεύουσι μόνον πρὸς καιρόν. Διὸ ὅταν δυστυχήματα προσβάλωσι αὐτοὺς ἢ ὅταν μάλιστα καταδιωχθῇ ἡ ἀγία διδασκαλία, μεταβάλλονται καὶ ἐν καιρῷ δοκιμασίας παρασύρονται καὶ ἀποπλανῶνται.

Ὁ δὲ σπόρος ὁ πεσὼν εἰς τὰς ἀκάνθας σημαίνει ἐκείνους, οἵτινες ἐννοοῦσι τὸν λόγον, ἀλλ' ἀναχωροῦντες, ἀφίνουσι αὐτὸν νὰ πνιγῇ ὑπὸ τῶν γήινων φροντίδων καὶ μεριμνῶν, ὑπὸ τῶν ἀπατηλῶν ἐπιθυμιῶν τοῦ πλούτου καὶ τῆς φιλοδοξίας καὶ ὑπὸ τῶν ματαίων ἡδονῶν, αἵτινες βλαστάνουσι ἐν τῇ καρδίᾳ των, καὶ αἱ ὁποῖαι καθιστῶσι ἀκαρπὸν τὸν θεῖον σπόρον.

Ὁ δὲ τέλος εἰς ἀγαθὴν γῆν πεσὼν σπόρος εἶναι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, οἱ ἐννοοῦντες καὶ δεχόμενοι αὐτὸν ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ, οἱ φυλάττοντες καὶ τηροῦντες αὐτὸν, οἱ φέροντες καρπὸν μετ' ἐπιμονῆς καὶ ἀποδίδοντες ἑκατὸν ἢ ἑξήκοντα, ἢ τριάκοντα ἀντὶ ἑνός.

IV. ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ

1. Τὸ σύμπαν.

Ἐολόκληρον τὸ σύμπαν διαιρεῖται εἰς δύο μέρη, τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Οὐρανὸς εἶναι τὸ ἄπειρον τοῦτο διάστημα τοῦ αἰθέρος, τὸ ὁποῖον βλέπομεν ὑπεράνω τῆς γῆς, καὶ τὸ ὁποῖον διαιρεῖται εἰς δύο μέρη, τοῦτέστι τὸ στερέωμα καὶ τὴν ἀτμόσφαιραν. Καὶ στερέωμα μὲν ὀνομάζεται τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ οὐρανοῦ, ἐν ᾧ ὑπάρχει ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀστέρες. Ἀτμόσφαιρα δὲ εἶναι ὁ ἀήρ, ὁ ἀμέσως περικαλύπτων τὴν γῆν, καὶ ἐν ᾧ κατοικοῦσι τὰ πτηνὰ, καὶ σχηματίζονται τὰ νέφη. Ὁ ἥλιος εἶναι ὁ μεγαλοπρεπὴς ἐκεῖνος φωστήρ, ὃν ὁ Θεὸς ἐδημιούργησεν, ἵνα φωτίζη τὸν κόσμον, καὶ ὅστις παράγει τὸ φῶς καὶ τὴν θερμότητα. Ἡ σελήνη εἶναι σφαῖρα προωρισμένη εἰς τὸ νὰ φωτίζη ἡμᾶς τὴν νύκτα, λαμβάνουσα τὸ φῶς τῆς παρὰ τοῦ ἡλίου. Οἱ ἀστέρες διαιροῦνται εἰς ἀπλανεῖς, καὶ πλανήτας. Οἱ πλανῆται εἶναι ἀστέρες ἔχοντες πορείαν περιοδικὴν καὶ κανονισμένην· ἐκ τούτων δὲ ἀνεκάλυψαν μέχρι σήμερον ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν· ἐξ αὐτῶν δὲ πάλιν κυριώτατοι εἶναι: Ἑρμῆς, Ἀφροδίτη, Ἄρης, Ζεὺς, Κρόνος, Οὐρανός, Δημήτηρ, Παλλὰς, Ἥρα, Ἐστία, ἡ σελήνη καὶ ἡ γῆ. Οἱ κομῆται εἶναι ἀστέρες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μόνον φαινόμενοι.

2. Ὁ ἥλιος.

Ἡ ἥλιος, ὅστις δίδει φῶς καὶ τὴν ἀναγκαίαν θερμότητα εἰς τὸ πλανητικὸν σύστημα, τοῦ ὁποίου μικρὸν μέρος εἶναι ἡ σφαῖρά μας, εἶναι σῶμα αὐτόφωτον. Οὗτος οὐδόλως μεταβάλλει θέσιν (τουτέστιν ὡς πρὸς ἡμᾶς), ἀν καὶ φαίνεται ὅτι κινεῖται περὶ τὸν οὐρανὸν κατὰ τὰς 365 ἡμέρας, 5 ὥρας καὶ 48 λεπτά. Ὑπελόγισαν δὲ τὴν ἀπὸ τῆς σφαίρας μας ἀπόστασιν τοῦ ἡλίου, καὶ εὔρον ὅτι ἀπέχει αὐτῆς ὑπὲρ τὰ εἴκοσιν ἑκατομμύρια γερμανικῶν μιλίων.

3. Ἡ σελήνη.

Ἡ σελήνη εἶναι δορυφόρος τῆς γῆς, τὴν ὁποίαν πάντοτε παρακολουθεῖ, ἐκ πάντων τῶν οὐρανίων σωμάτων οὔσα πλησιεστάτη εἰς ἡμᾶς. Εἶναι δὲ σῶμα σφαιρικὸν καὶ σκιερὸν, δεχομένη, ὡς οἱ πλανῆται, τὸ φῶς τῆς παρὰ τοῦ ἡλίου, Ὑποτίθεται ὅτι ἡ σελήνη εἶναι σχεδὸν τῆς ἰδίας φύσεως μετὰ τῆς γῆς, ἀλλ' ἑκατοντάκις μικροτέρα. Τὸν δὲ κύκλον τῆς ἐκτελεῖ εἰς τέσσαρας ἐβδομάδας, ἐνῶ ἡ γῆ κάμνει τὸν περὶ τὸν ἥλιον κύκλον τῆς μόλις εἰς ἓν ἔτος. Πρέπει λοιπὸν ἡ σελήνη νὰ εὐρίσκηται ἕκαστον μῆνα ἅπαξ εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ὡς πρὸς τὸν ἥλιον, καὶ ἅπαξ πάλιν εἰς τὴν ὅλως ἀντίθετον. Καὶ ὅταν μὲν ἡ σελήνη ᾖ μεταξὺ τῆς γῆς καὶ τοῦ ἡλίου, δὲν τὴν βλέπομεν διόλου, καὶ τότε εἶναι ἡ νέα σελήνη· μεθ' ἑπτὰ δὲ ἡμέρας βλέπομεν τὸ ἥμισυ τοῦ ἡμισφαιρίου τῆς σελήνης παφωτισμένον, καὶ τοῦτο ὀνομάζε-

ται πρῶτον τέταρτον. ὅταν δὲ ᾗναι ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους, ἢ γῆ θηλ. εἶναι μεταξύ αὐτῆς καὶ τοῦ ἡλίου, μᾶς δεικνύει ὀλόκληρον τὸ ἡμισφαίριόν της πεφωτισμένον, καὶ τότε λέγομεν ὅτι ἔχομεν πανσέληνον. Παρετήρησαν δὲ εἰς τὴν σελήνην πεδιάδας, ὑψηλὰ ὄρη, ἠφαίστεια, ἔτι δὲ καὶ δάση.

4. Ἡ βροχή.

Ἡ βροχὴ οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ πυκνὰ νέφη συσπλεγόμενα ὑπὸ τοῦ ψύχους, τὰ ὅποια ἕνεκα τοῦ ἰδίου βάρους πίπτουσιν ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ μόρια, ἀνομαζόμενα σταγόνες. Τὰ μικρὰ ἐκεῖνα νέφη, τὰ ὅποια βλέπομεν παρὰ πολὺ ἀνυψούμενα καὶ σπαιβαζόμενα ἀλλεπάλληλα, προμηνύουσι βροχὴν. Ὅταν δὲ ὀρίζων κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἢ δύσιν τοῦ ἡλίου ᾗναι ὠχροῦ ἢ ὑποκιτρίνου χρώματος, εἶναι ἀπόδειξις ὅτι ὑπάρχει ποσότης ἀτμῶν ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ, τὸ ὁποῖον προμηνύει κακοκαιρίαν· ἀλλ' ὅταν τὸ μέρος τοῦτο τοῦ ὀρίζοντος ᾗναι ζωηροῦ ἐρυθροῦ χρώματος, δῆλον ὅτι ὑπάρχουσιν ὀλίγοι ἀτμοὶ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ, τὸ ὁποῖον ἐμφαίνει καλοκαιρίαν. Ἐὰν δὲ τὸ ἀναλυόμενον νέφος εἶναι παρὰ πολὺ ἀραιὸν καὶ τὰ μόρια πίπτοντα συναντῶσιν ἀέρα μετρίως θερμόν, τότε αἱ σταγόνες αὐταὶ εἶναι τόσο μικραί, ὥστε δὲν σχηματίζουσι πλέον βροχὴν, ἀλλὰ μόνον ψεκάδα λεπτήν.

5. Ὁ ἄνεμος.

Ὁ ἄνεμος οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ κίνησις κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ταχεία τοῦ ἀέρος, καὶ μὲ διεύθυνσιν

ὡς ἐπὶ το πλεῖστον ὠρισμένην. Οἱ τέσσαρες κυριώτατοι ἄνεμοι εἶναι οἱ τοῦ βορρᾶ, τῆς μεσημβρίας, τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως, λαμβάνοντες τὰ ὀνόματά των ἐκ τῶν τεσσάρων κυριωτάτων μερῶν τοῦ κόσμου. — α'. Ὁ βορρᾶς, ὅστις εἶναι συνήθως ψυχρότερος, ἐπειδὴ ἔρχεται ἐκ τῶν ψυχρῶν χωρῶν καὶ τῆς κατεψυγμένης ζώνης, β'. Ὁ νότος, ὅστις εἶναι θερμότερος, ἰδίως τὸ θέρος, ἐπειδὴ πνέει ἐκ τῆς διακαυμένης ζώνης ἢ ἐκ χωρῶν πολὺ θερμότερων τῶν ἰδικῶν μας. γ'. Ὁ ἀνατολικὸς ἄνεμος ἢ ὁ ἀπηλιώτης, ὅστις εἶναι θερμότερος, ἐπειδὴ πνέει ἐκ τῆς μεγάλης ἠπείρου τῆς Ἀσίας, ὅπου ὀλίγαι θάλασσαὶ ὑπάρχουσι. δ'. Ὁ δυτικὸς ἄνεμος ἢ ὁ ζέφυρος, ὅστις εἶναι ὑγρότατος, καὶ μᾶς φέρει συχνὰ βροχὴν, διότι πνέει ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ ὠκεανοῦ, ὅθεν ἐξαίρεται μέγα ποσὸν ἀτμῶν. Ὅταν δὲ οἱ σφοδροὶ ἄνεμοι συναντήσωσι καθ' ὁδὸν πυκνὰ νέφη, ἐμποδίζονται, ὑπὸ τούτων, περιστέλλεται ὁ δρόμος των, καὶ ἀναγκάζονται νὰ καταβαίνωσιν ἐκ τοῦ ὕψους ἐπὶ τὴν γῆν ὡς ἀνεμοστρόβιλοι. Λῶμα ὑπέρυθρον διεσκορπισμένον ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς τὰ νέφη δεικνύει ἐν τῷ αἔρι πολλοὺς ἀτμούς, διῦλιζομένους καὶ ἀραιουμένους, τὸ ὁποῖον προμηνύει ἄνεμον.

6. Ἡ θάλασσα.

Οὐδὲν μέγαλοπρεπέστατον τῆς θεᾶς τοῦ ὠκεανοῦ, θεωρουμένου ἀφ' ὑψηλῆς ἀκτῆς, εἰς τοὺς πόδας τῆς ὁποίας μυχώμενα τὰ κύματα θραύονται. Οὐδὲν φοβερώτερον καὶ θαυμαστότερον τῆς θαλάσ-

σης, ὅταν ἡ καταγιγίς ἀνακυκᾷ αὐτὴν καὶ στοιβάξει τὰ ἐξηγηριωμένα κύματα. Ἄλλ' ἅμα οὐδὲν ὠφελιμώτερον ὑπάρχει αὐτοῦ τούτου τοῦ στοιχείου. Αἱ ἐξατμίσεις τοῦ ὠκεανοῦ ψυχραίνουσι καὶ δροσίζουσι τὸν ἀέρα, διατηροῦσι τὴν φυτικὴν ζωὴν, καὶ παρέχουσι τὰς ἀναγκαίας τροφὰς εἰς τοὺς ἀξιοθαυμάστους τούτους ὄχετους τῶν ὑδάτων, τῶν ποταμῶν καὶ ρυάκων, τὰ ὁποῖα πάντοτε μὲν ρέουσι, οὐδέποτε δὲ ἐξαντλοῦνται. Ἄνευ δὲ τῶν ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης πάντοτε ἀποχωριζομένων τούτων ἀτμῶν ἡ γῆ θὰ ἀπέβαιεν ἔρημος καὶ ἀζωογόνητος. Ὁ ἄπειρος οὗτος ὄγκος ὕδατος χρησιμεύει ἐπίσης εἰς τὸ νὰ καταπίνη καὶ ἀναλύη πολλὰ βλαβερά ἀέρια καὶ λείψανα τοῦ ζωικοῦ καὶ τοῦ φυτικοῦ βασιλείου. Τέλος ὁ ὠκεανός, ἀνοίγων εὐρύχωρον πεδιάδα εἰς τὴν ἐμπορίαν, καθιστᾷ γειτνιαζόντα καὶ τὰ μᾶλλον ἀπομακρυσμένα ἔθνη.

Ὁ πυθμὴν τῆς θαλάσσης ἔχει ἀνωμαλίας ὁμοίας πρὸς ἐκεῖνας, ἃς ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς δεικνύει. Ἄν δὲ ἐξηραίνετο, θὰ ἐδείκνυεν ὄρη, κοιλάδας καὶ πεδιάδας· προσέτι δὲ κατοικεῖται πανταχοῦ σχεδὸν ὑπὸ ἀπείρου πλήθους ὀστρακοδέρμων ζῶων, ἡ καλύπτεται ὑπὸ ἄμμου καὶ ψηφίων (χαλικίων). Ὑπάρχουσι δὲ εἰς τὴν θάλασσαν μέρη, ὅπου δὲν εὐρέθη ὁ πυθμὴν, διότι τὰ ὄργανα, τὰ ὁποῖα συνήθως μεταχειρίζονται, εἶναι λίαν μικρὰ πρὸς καταμέτρησιν ὀλοκλήρου τοῦ βάρους. Ἡ ἀλμυρότης καὶ πικρότης τῶν θαλασσίων ὑδάτων καθιστᾷ αὐτὰ ἀγῆδη τὴν γεῦσιν, καὶ ἀνωφελῆ εἰς τὸν ἀνθρω-

πον. Μεταχειρίζονται ὁμως διαφόρους τρόπους, ἵνα καταστήσῃσι τὸ θαλάσσιον ὕδωρ πόσιμον, ἐξ ὧν ὁ μόνος ἐπιτυχῆς εἶναι ὁ δι' ἀποστάξεως· ἀλλ' αὕτη ἀπαιτεῖ παρά πολλοὺς κόπους καὶ φροντίδας καὶ παρά πολλὴν θέρμανσιν, ἵνα γείνη χρῆσις μεγάλου ποσοῦ. Ὅθεν οἱ ναῦται, καὶ περ πλείοντες ἐν μέσῳ τῶν ὑδάτων, φαίνονται ἐνίστε κινδυνεύοντες ν' ἀποθάνωσιν ὑπὸ δίψης, ὅταν ἡ προμήθεια τοῦ γλυκέος ὕδατος ἐξαντληται.

Τὸ χρῶμα τῆς θαλάσσης ποικίλλει πολὺ. Εἶναι δὲ ἐν γένει βαθέος κυανοῦ ὑποπρασίνου χρώματος, τὸ ὁποῖον πρὸς τὰς παραλίας γίνεται ἀνοικτότερον.

7. Ὁ ἵππος.

Τὸ υπερήφανον καὶ ὀρμητικὸν τοῦτο ζῶον μετέχει μετὰ τοῦ ἀνθρώπου τῶν κόπων, τῶν πολέμων καὶ τῆς δόξης τῶν μαχῶν. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι τοσοῦτον ἀτρόμητος, ὅσον ὁ κύριός του, βλέπει τὸν κίνδυνον καὶ τὸν περιφρονεῖ συμμερίζεται δ' ἐπίσης καὶ τὰς ἡδονάς. Προσέτι δὲ εἶναι τοσοῦτον εὐπειθῆς ὅσον γενναῖος, σπανίως παραπερόμενος ὑπὸ τῆς ἐξάψεώς του· οὐδὲν ἀρνεῖται, μεταχειρίζεται πάσας τὰς δυνάμεις του, καταπατεῖται καὶ ἀποθνήσκει, ὑπακούων εἰς τὸν κύριόν του. Ὁ ἵππος φύσει εἶναι υπερήφανος, ἀλλ' ὄχι καὶ ἀγριος· διὸ εὐκόλως προσοικεῖται πρὸς τὸν ἀνθρώπον καὶ παραμένει αὐτῷ. Οὐδόλως ἀφίνει τὰς οἰκίας μας, ἵνα ἀπομακρυνθῇ εἰς τὰ δάση· τοῦναντίον μάλιστα δεικνύει μεγάλην σπουδὴν, ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὸν σταβλόν. Ὁ χαλινός καὶ ὁ πτερμιστῆρ εἶναι δύο μέσα ἐπινοηθέντα τὸ μὲν, ἵνα ἀναγκάζωμεν τὸν ἵππον νὰ

τρέχη κατά ρυθμόν, τὸ δέ, ἵνα παροτρύνωμεν αὐτὸ νὰ λαμβάνη τὰ διάφορα βαδίσματά του, τὰ ὁποῖα εἶναι τὸ βῆμα, ὁ τριποδισμὸς καὶ ἡ κάλπη. Τὸ τετράπουν τοῦτο ἔχει ἐξαιρετικὸν ὄρασιν καὶ δύναται νὰ διακρίνη τὰ ἀντικείμενα καὶ κατὰ τὴν νύκτα τὸ δὲ οὖς αὐτοῦ εἶναι ἐξαισιῶς ὀξύ. Ἡ κραυγὴ του ὀνομάζεται χρεμετισμὸς, καὶ ὁ ὄνυχ τοῦ ποδὸς του ὀνομάζεται ὀπλή. Ἴππος ἰσχυρὸς δύναται νὰ σύρῃ ὑπὲρ τὰ 250 χιλιογράμματα. Τὸ δὲ δέρμα τοῦ ἵππου κατεργαζόμενον εἶναι λίαν τραχὺ καὶ χρησιμεύει πρὸς κατασκευὴν σαγῶν. Τὸ δὲ κρέας του, ἂν καὶ ὀλιγώτερον τρυφερόν τοῦ τοῦ βοῦς, δὲν εἶναι ὅμως καὶ ὀλιγώτερον ὑγιεινόν.

8. Ὁ ὄνος καὶ ἡ ἡμίονος.

Ὁ ὄνος, ἂν καὶ ὀλιγώτερον μέγας, ὀλιγώτερον ὠραῖος καὶ ὀλιγώτερον δυνατὸς τοῦ ἵππου, παρέχει ὅμως εἰς τὸν ἄνθρωπον πολυτίμους ὑπηρεσίας. Ὑπομονητικὸς εἰς ἄκρον καὶ ἐπιμελής εἰς τὴν ἐργασίαν ὁ ὄνος εἶναι ὁ ἀκούραστος ὑπὸ τῆς τοῦ πτωχοῦ χωρικοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν ἐμπορεῖ νὰ τρέφῃ ἵππον. Χάρις δὲ εἰς τὴν μετριοφροσύνην του εἶναι ὑγιέστερος τοῦ ἵππου καὶ ὑπόκειται εἰς ὀλιγωτέρας ἀσθενείας. Ὁ ὄνος ζῆ περίπου 15 ἢ 20 ἔτη.

Ἡ ἡμίονος εἶναι γέννημα ἵππου καὶ ὄνου, μὴ δυναμένη αὐτὴ νὰ διαδώσῃ τὸ γένος της, ὅπως ὅλα τὰ ἄλλα ζῶα τὰ γεννώμενα ἐκ διαφόρων εἰδῶν. Ἐχει τὴν αὐρὰν καὶ τὰ ὠτα τοῦ ὄνου· ἐπίσης δὲ καὶ τὸν μέλανα σταυρόν ὡς σημεῖον ἐπὶ τῆς ράχους, ἀλλὰ τὸ βάδισμά του, τὸ σχῆμα τῶν ποδῶν του καὶ τὸ συν-

θλον αὐτοῦ ἐν γένει τὸν κάμνουσι νὰ ὁμοιάζῃ μὲ τὸν ἵππον. Ἔχει δὲ τὸν πόδα στερεὸν καὶ ἀσφαλῆ, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἀνεκτίμητος εἰς τοὺς βουνώδεις τόπους, ὅπου τὸν βλέπομεν περιπατοῦντα χωρὶς νὰ τρέμῃ καὶ νὰ δειλιάσῃ καὶ εἰς τοὺς πλέον κινδυνώδεις ὁρόμους.

9. Ἡ κάμηλος.

Ἡ κάμηλος εἶναι διὰ τινὰς λαοὺς τῆς ἀνατολῆς καὶ κυρίως διὰ τοὺς Ἀραβας ὅ,τι ὁ τάρανδος διὰ τοὺς πτωχοὺς κατοίκους τῆς ἄρκτου. Ὑπάρχουσι δὲ δύο εἶδη αὐτῆς, ἡ ὁρομάς καὶ ἡ ἰδίως κάμηλος. Αὕτη ἔχει δύο ὕβους (χυρτώματα), ἐνῶ ἡ πρώτη ἓνα μόνον. Ἡ κάμηλος εἶναι προωρισμένη νὰ ζῇ εἰς χώρας ἀμυγδαλῶδεις, ξηράς καὶ ὑπὸ τοῦ ἡλίου κεκαυμένας. Τὸ ὕψος αὐτῆς εἶναι περίπου ἕξ ποδῶν. Τὸ σῶμά της καλύπτεται ὑπὸ τριχῶς φαιᾶς ἢ καστανόχρου, οἱ δὲ πόδες της εἶναι τοιοῦτοι, ὥστε εὐκόλως δύναται νὰ βαδίζῃ ἐπὶ τῆς ἄμμου. Ἀρκεῖται εἰς ὀλίγην τροφήν καὶ δύναται νὰ μείνῃ ἀνευ ὕδατος ἐπὶ ὀκτῶ ἡμέρας. Οἱ Ἀραβες τρεφόμενοι διὰ τοῦ κρέατος τῆς καμήλου καὶ ἐκ τριχῶν της κατασκευάζοντες τὰ ἐνδύματά των ὑπολαμβάνουσι αὐτὴν ὡς δῶρον τοῦ οὐρανοῦ. Μεταφέρει δὲ βαρύτατα φορτία καὶ διαβαίνει τὴν ἔρημον μετ' ἐκτάκτου ταχύτητος. Διὸ δικαίως δύναται τις νὰ ὀνομάσῃ αὐτὴν πλοῖον τῆς ἐρήμου. Τὰ φορτίον τῆς καμήλου εἶναι χιλίων ἕως χιλίων διακοσίων λιτρῶν καὶ τοσοῦτον φορτίον φέρουσα δύναται νὰ διατρέχῃ δώδεκα λεύγας ἐκάστην ἡμέ-

(ΕΛΛ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΘΕΙΑ)

ραν άνευ δὲ φορτίου διατρέχει εἰς μίαν ἡμέραν περὶ τὰς ἑκατὸν λεύγας. Πρὸς δὲ τούτοις εἶναι πεπρωκισμένη ὑπὸ τῆς φύσεως νὰ ἀνακαλύπτῃ πηγὴν ὕδατος εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας λεύγης. Ἐχει δύο στομάχους, εἰς τὸν ἕνα τῶν ὁποίων διατηρεῖ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τὸ ὕδωρ, ὅπερ πολλάκις σώζει τὸν κύριόν της· διότι οἱ ὄδοιπόροι ὅταν πάσχωσι μεγάλην ἔλλειψιν ὕδατος, φονεύουσι μίαν κάμηλον, ἵνα πῖωσι τὸ ἐν τῷ δευτέρῳ τούτῳ στομάχῳ διατηρούμενον, ὅπερ πάντοτε εἶναι γλυκὺ καὶ ὑγιεινόν.

10. Ὁ κάστωρ.

Ἐξ ὅλων τῶν τρωκτικῶν οὐδὲν δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τοὺς κάστορας ὡς πρὸς τὴν ἐμφυτον ἐπιτηδειότητα. Οἱ κάστορες ἄλλοτε ἦσαν εἰς πολλὰ τῆς γῆς μέρη διεσπαρμένοι, ἀλλ' ἡ θήρα καὶ τὰ ἀγρία ζῶα τοὺς κατέστρεψαν, ἢ ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ φύγῃσι, καὶ μόλις εὐρίσκονται ὀλίγοι τινὲς ἐν Εὐρώπῃ παρὰ τὰς ἀγρίας καὶ ἐρήμους ὄχθας ῥυάκων τινῶν. Εἰς τὴν βόρειον Ἀμερικὴν καὶ εἰς τὸν Καναδᾶν εὐρίσκονται αἱ πολυαριθμότεραι αὐτῶν ἀποικίαι. Ἄναγνωρίζομεν δὲ τοὺς κάστορας ἐκ τῆς πλατείας καὶ λεπιδωτοῦ οὐράς των. Οἱ ὀπίσθιοι αὐτῶν πόδες ἔχουσιν ἠνωμένους τοὺς δακτύλους διὰ μεμβρανῶν, ἐξ οὗ φαίνονται ὡς στεγανόποδα ζῶα. Τῷ ὄντι ἠνωμένα εἰς πολυαριθμους κοινωνίας τὰ ζῶα ταῦτα ζῶσι παρὰ τὰς ὄχθας καὶ ἐντὸς τῶν ὑδάτων τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν. Ἐκεῖ κτίζουσι λίαν καλλιτεχνικῶς τὰς

κατοικίας των διαιρουμένας εἰς δύο πατώματα, ὧν τὸ πρῶτον, ἠνεωγμένον πρὸς τὸ ὕδωρ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ εἶναι ἡ εἴσοδος καὶ ἡ ἀποθήκη τῆς κοινότητος· τὸ δὲ δεύτερον, τὸ ὁποῖον εἶναι ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος καὶ διὰ τοῦτο ξηρόν, κατοικεῖται ὑπὸ τῆς ἰδίας κοινότητος. Οἱ κάστορες ἵνα κατασκευάσωσι τὰς οἰκοδομὰς ταύτας μεταχειρίζονται κλῶνας, τοὺς ὁποίους κόπτουσι διὰ τῶν ἰσχυρῶν των τομῶν, καὶ ἐξασφαλίζουσι ταύτας διὰ λάσπης τὴν ὁποίαν ἐπιθέτουσι καὶ στοιβάζουσι στερεῶς διὰ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν των, καὶ οὐχὶ ὡς πολλάκις ἐπανελήφθη, διὰ τῆς πλατείας οὐράς των. διότι ἡ οὐρὰ αὕτη εἶναι μᾶλλον ὄργανον κολυμβητικόν. Ὅταν δὲ τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ δὲν εἶναι ἀρκετὰ βαθύ, ἵνα κατακλύζῃ τὸ πρῶτον πάτωμα τῆς κατοικίας των, οἱ κάστορες ἀρχίζουσι νὰ σταίνωσι χαμηλότερον ἕνα φραγμόν, ὁ ὁποῖος σταματεῖ τὸ ὕδωρ καὶ τοῖς παρέχει εὐθὺς τὸ ἀναγκαῖον αὐτοῖς βάθος θηρεύουσι δὲ τοὺς κάστορας διὰ τὸ ὥραϊον αὐτῶν. τρίχωμα, τὸ ὁποῖον μιγνυόμενον μετὰ τοῦ τοῦ λαγοῦ καὶ κονίκλου χρησιμεύει εἰς κατασκευὴν τῶν καλλίστων πέλων. Τὸν χειμῶνα μάλιστα τὸ τρίχωμά των ἔχει ὅλην τὴν ὥραιότητά του, καὶ διὰ τοῦτο τότε πρὸ πάντων θηρεύουσιν αὐτοὺς δραστηριώτερον.

11. Ὁ ἀλέκτωρ.

Τὸ πτηνόν τοῦτο ἔχει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς λόφον ἐρυθρόν καὶ σαρκώδεις ἐπιφύσεις ὑπὸ τὸ ῥάμφος. Ἡ οὐρά του σχηματίζεται ὑπὸ δύο σειρῶν πτερῶν, κατὰ κάθετον ὕψου-

μένων· ἔχει δὲ καὶ μακρὸν πλῆκτρον εἰς τοὺς ταρσοὺς.

Ὁ ἀλέκτωρ εἶναι ἀξιοπαρατήρητος διὰ τὴν ωραιότητα τοῦ ἀναστήματός του, διὰ τὸ ὑπερήφανον καὶ μεγαλοπρεπὲς βᾶδισμά του καὶ διὰ τὴν ἀφθονίαν καὶ ποικιλίαν τῶν χρωμάτων τοῦ πτερώματός του. Ἀγγέλλει δὲ διὰ τοῦ ἄσματος τοῦ τὰς ὥρας τῆς νυκτός, καὶ εἶναι τὸ ζῶν ὠρολόγιον τῶν χωρικῶν ὁμοίως δὲ καὶ εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἐθεωρεῖτο σύμβολον τῆς ἀγρυπνίας. Εἶναι ὑπερήφανος, γενναῖος καὶ μάχεται μανιωδῶς. Ἐκ τῆς σφοδρᾶς δὲ ἀντιπαθείας, τὴν ὁποίαν τὰ ζῶα ταῦτα πρὸς ἀλληλα ἔχουσιν, ὠρμήθησαν οἱ ἄνθρωποι νὰ προκαλῶσιν αὐτὰ εἰς ἀγῶνας, οἵτινες μόνον διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἠττημένου τελειώνουσι. Τὸ ἄγριον τοῦτο θέαμα ἤρρασκεν εἰς τὴν ἀρχαιότητα καὶ ἀκόμη καὶ τῶρα ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἀρέσχει εἰς τινὰ πεπολιτισμένα ἢ μὴ ἔθνη, μάλιστα εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς, τοὺς Σίνας καὶ τοὺς Ἰνδοὺς. Ἡ ὄρνις ἐπαύζει ἅπαξ τοῦ ἔτους 18 ἕως 19 ᾠά, τὰ ὁποῖα ἡμέραν παρ' ἡμέραν γεννᾷ εἰς ἀπομεμακρυσμένον τόπον, τὸν ὅποιον δι' ἑαυτὴν ἐξέλεξε. Μεθ' ἑκάστην δὲ ὥστοιαν ἄδει ἄσμα ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ ἀλέκτορος. Μετ' ὀλίγας ὥρας, ἀφ' οὗ οἱ νεοσσοὶ θραύσωσι τὸ κέλυφος, ὀδηγοῦνται ὑπὸ τῆς ἰδίας των μητρὸς πρὸς ζήτησιν τῆς τροφῆς των. Ἐὰν δὲ ἐπίκειται κίνδυνος, τὰ κρύπτει ὑπὸ τὰς πτέρυγας τῆς, καὶ τὰ ὑπερασπίζει γενναίως. Αἱ ὄρνιθες συγκαταλέγονται μεταξὺ τῶν πολυτιμοτάτων οἰκιακῶν ζώων ἕνεκα τοῦ φόρου, ὃν μᾶς παρέχουν πάντοτε· ζῶσι δὲ περὶ

τά ἑπτὰ ἔτη. Αἱ μετρίου μεγέθους μέλαινα ὄρνιθες εἶναι τὰ μάλιστα ὠσόκοι. Οἱ Αἰγύπτιοι μᾶς παρέδωκαν ἀπλούστατον τρόπον ἐκκολάψεως πολυαριθμῶν νεοσσῶν συγχρόνως. Βάλλομεν δηλ. τὰ ὦα εἰς φούρνον, τὸν ὁποῖον θερμαίνομεν οὕτως, ὥστε νὰ διατηρῆ τὸν αὐτὸν βαθμὸν θερμοκρασίας ὃν θὰ ἐτήρει ἐπιβάλλουσα ὄρνις. Μετὰ δὲ τὰς εἴκοσιν ἢ εἴκοσι δύο ἡμέρας ὁ φούρνος ἀντὶ ὦων περιέχει πλέον ἄθροισμα νεοσσῶν.

12. Ἀρτόκαρπος.

Ὁ ἀρτόκαρπος εἶναι δένδρον, τοῦ ὁποῖου ὁ κορμὸς ἔχων ὄγκον ἀνθρώπου φθάνει εἰς ὕψος 40 ἢ 50 ποδῶν. Τὸ ξύλον του εἶναι μαλακόν, ὑποκίτρινον καὶ ἐλαφρόν, ὁ δὲ φλοιὸς αὐτοῦ στιλπνός. Οἱ κλάδοι αὐτοῦ ἐνοῦνται πρὸς τὰ ἄνω τοῦ κορμοῦ, σχηματίζοντες στρογγύλην σχεδὸν κορυφήν. Οἱ καρποὶ ἔχουσι μέγεθος κεφαλῆς. Ἡ σὰρξ των εἶναι λευκή, ἀλευρώδης, ὑποκίτρινος καὶ εὐχυλος κατὰ τὴν τελείαν ὠρίμανσίν του. Ὅταν δὲ οἱ καρποὶ αὐτοῦ ψήνωνται εἰς φούρνον ἢ ἐπὶ τοῦ πυρός, ἔχουσι γεῦσιν εὐχάριστον, ἥτις μᾶς ἐνθυμίζει τὸν σίτινον ἄρτον καὶ τὰ γεωμύλα. Εἶναι λοιπὸν τροφή καὶ ὑγιεινὴ καὶ θρεπτικὴ. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Ταΐτης καὶ τῶν παρακειμένων νήσων τρέφονται ἐξ αὐτοῦ ἐπὶ ὀκτῶ μῆνας τοῦ ἔτους κατὰ δὲ τοὺς ἄλλους τέσσαρας μῆνας, τουτέστι ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου, ὅτε τὸ δένδρον ἀνθεῖ καὶ ὠριμάζει τοὺς καρπούς του, ταῦτους εἶδος πόλτου, ἐκ τῶν καρ-

πάντων τούτων εξαγομένου. Λέγεται δ' ὅτι οἱ καρποὶ τριῶν δένδρων ἀρκούσιν, ἵνα θρέψωσιν ἄνθρωπον ἐπὶ ὀλόκληρον ἔτος. Δέν εἶναι δὲ τοῦτο τὸ μόνον ὄφελος, οὗ ἀπολαύει τις ἐκ τοῦ ἀρτοκάρπου· ὁ ἐσωτερικὸς φλοιὸς τοῦ συνίσταται ἐξ ἰνῶν σκληροτάτων, καὶ τὸν μεταχειρίζονται ἵνα ὑφαίνωσιν ὑφάσματα, ἐξ ὧν οἱ κάτοικοι κατασκευάζουσι τὰ ἐνδύματά των Ὁ ἀρτόκαρπος εἶναι ἰθαγενὴς τῶν Ἰνδιῶν καὶ τοῦ νοτίου ἀρχιπελάγους, ὅπου αὐξάνει ἀφθόνως. Οἱ Εὐρωπαῖοι μετεφύτευσαν αὐτὸν καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς σφαίρας. Ἀπὸ πολλοῦ δὲ χρόνου καλλιεργεῖται καὶ εἰς τὴν Καυένην καὶ εἰς τὰς πλείστας τῶν Ἀντιλλῶν.

13. Ὁ βάμβαξ.

Ὁ βάμβαξ εἶναι καρπὸς φυτοῦ τινος, τὸ ὅποιον εἰς μὲν τὰς Ἰνδιαν θερμὰς χώρας γίνεται θάμνος, εἰς δὲ τὰς εὐκράτους ποτὲ δὲν φθάνει εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος καὶ τὴν αὐτὴν στερεότητα. Ἐκεῖ μὲν ἡ βαμβακία εἶναι δένδρον, ἐνταῦθα δὲ θάμνος, ἀλλὰ πάντοτε εἶναι τὸ ἴδιον φυτόν. Ἡ βαμβακία ὁμοιάζει πρὸς μεγάλην μολόχην καὶ ἔχει πολλοὺς κλῶνας· τὰ δὲ φύλλα τῆς εἶναι κεχωρισμένα ὡς τὰ τῆς ἀμπέλου, καὶ τὰ ἄνθη τῆς σχεδὸν τόσον μεγάλα ὅσον τὰ τοῦ κρίνου, καὶ λευκά, κοκκινωπὰ ἢ κίτρινα κατὰ τὸ εἶδος ὄντα, σχηματίζουσιν εἶδος τι κελυφῶν, τὰ ὅποια ὠριμάσαντα ἀνοίγουσι, καὶ περιέχουσι τοὺς σπόρους καὶ τὸν βάμβαχα τοῦ ἐμπορίου. Τὸ πολῦτιμον τοῦτο πτίλωμα σχηματίζει μικροὺς θυσάνους, οἵτινες ἐκτολίσσονται προχωρούσης τῆς ὠριμάνσεως

καὶ τῶν ὁποίων οὐγκίας ἐκάστη βαμβακιά παρέχει. Σπεύρουσι δὲ τοὺς σπόρους τῆς βαμβακιάς ὡς τοὺς φασήλους· τὸ φυτὸν τοῦτο ζῆ τρία ἔτη εἰς τὰς θερμοτάτας χώρας, καὶ τὸ δεύτερον ἔτος παρέχει ἀρίστην συγκομιδὴν. Συναθροίζουσι δὲ τὸν βάμβακα καθ' ὅσον ἐξέρχεται τοῦ κελύφους· τὸν καθαρίζουσιν ἀπαξ, καὶ τὸν ἐμπορεύονται κατὰ δέματα πολλῶν στατήρων, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἐκ τῆς Ἀνατολῆς καὶ μάλιστα ἐκ τῶν νήσων τῆς Ἀμερικῆς· ὁ τελευταῖος οὗτος βάμβαξ εἶναι πολυτιμότερος ἕνεκα τῆς λεπτότητος καὶ τῆς καθαριότητός του. Οἱ Σῖναι ἐκπαλαί γινώσκοντες τὸν βάμβακα, κατασκευάζουσιν ἐξ αὐτοῦ ὑφάσματα καὶ χάρτην. Οἱ δ' Εὐρωπαῖοι πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς προμηθεύοντο αὐτὸν ἐκ τῆς Περσίας, Αἰγύπτου, Συρίας, καὶ τινῶν νήσων τοῦ ἑλληνικοῦ ἀρχιπελάγους, ὅθεν εἶναι πιθανὸν ὅτι νὰ μετεκόμισαν τὸν σπόρον εἰς τὰς ἀποικίας. Ὑπάρχουσι δὲ διάφορα εἶδη βαμβακιῶν, ἀλλ' ἀρίστη εἶναι ἡ παράγουσα τὸν βάμβακα, τοῦ ὁποίου τὸ κίτρινον χρῶμα ἐπιτρέπει νὰ κατασκευάζεται τὸ φυσικὸν ναγκίνιον ἄνευ βαφῆς.

Μία λίτρα ἀκατεργάστου βάμβακος, τῆς ὁποίας ἡ μέση τιμὴ εἶναι δύο φράγκα, λαμβάνει ἀξίαν ὀκτώ μεχρι δέκα φραγκῶν μεταποιουμένη εἰς ὑφασμα χρωματισμένον ἢ ἐντετυπωμένον· φθάνει μέχρι τῶν δεκατεσσάρων ἢ δεκαπέντε φραγκῶν ὅταν ὑφαίνηται εἰς βύσσον, καὶ μέχρι τῶν τεσσαράκοντα φραγκῶν μεταβαλλομένη εἰς κλωστήν διὰ κέντημα. Ὡστε αἱ διάφοροι ὄψεις, τὰς ὁποίας ἔδωκαν εἰς μίαν λίτραν βάμβακος, ἠῤῥῆσαν εἰκοσάκις τὴν πρώτην αὐτῆς τιμὴν.

14. Ὁ Νεῖλος.

Ὁ Νεῖλος παρέχει εἰς τοὺς περιηγητάς ἐξαισίον θέαμα, διὰ τε τὸν ὄγκον τῶν ὑδάτων αὐτοῦ καὶ διὰ τὰ συνδέοντα τὸν ῥοὺν αὐτοῦ φαινόμενα. Αἱ πηγαὶ τοῦ Μαιάνδρου, αἱ ὄχθαι τοῦ Σκαμάνδρου, αἱ ἐκβολαὶ τοῦ Γρανικοῦ καὶ ἡ ἀμμώδης κοίτη τοῦ Κηφισοῦ δὲν θὰ εἶχον ἀρκετὸν ὕδωρ, μάλιστα εἰς τοὺς καύσωνας τοῦ θέρους, νὰ πληρώσωσιν ἓνα ὀχετὸν τοῦ Δέλτα καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἔτους, καθ' ἣν οἱ πλείστοι τῶν ποταμῶν ξηραίνονται, καὶ ὅτε ἡ γῆ ὑπὸ τῶν ὑπερβολικῶν καυμάτων κατὰξηρος γίνεται, ὁ ποταμὸς τῆς Αἰγύπτου ἐξογκοῦται καὶ ἐξέρχεται τῆς κοίτης του. Ὁ Νεῖλος, κατὰ τὴν ἔκφρασιν ἀρχαίου τινός, ὑπερέχει καὶ αὐτοῦ τοῦ οὐρανοῦ ὡς πρὸς τὴν διανομὴν τῶν εὐεργεσιῶν του, διότι ἀρδεύει τὴν γῆν ἀνευ καταγίδων καὶ βροχῶν. Αἱ πλημμύραι τῶν ποταμῶν εἶναι πάντοτε σχεδὸν σημεῖα καταστροφῆς καὶ διασπείρουσιν συνήθως τὴν φρίκην ἢ πλημμύρα ὁμῶς τοῦ ποταμοῦ τῆς Αἰγύπτου τούναντίον εἶναι πηγὴ ὄλων τῶν ἀγαθῶν, καὶ ὅταν πλημμυρῆ, αἱ εὐλογίαι ἀκούονται παρὰ τὰς ὄχθας. Τὰ ἀγαθοποιὰ ταῦτα ὕδατα, τὰ ὅποια οὐδένα φόρον λαμβάνουσι παρὰ τοῦ τόπου, δι' οὗ διέρχονται, ἐπαρκοῦσι εἰς ὅλας τὰς χρεῖας τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν πόλεων, ποτίζουσι πάντα τὰ ζῶα, πάντα τὰ φυτὰ, πληροῦσι πολυαριθμούς ὀχετούς, ὧν πολλοὶ ὁμοιάζουσι πρὸς ποταμούς, καὶ διαχωρίζονται εἰς δύο μεγάλους βραχίονας, οἱ ὅποιοι χύνονται εἰς τὴν θάλασσαν. Τὰ ὕδατα ταῦτα τῶ

ποταμοῦ ὄχι μόνον διαδίδουσι τὴν εὐφορίαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἔδαφος, τὸ ὁποῖον ποτίζουσιν, εἶναι ἐσχηματισμένον ὑπὸ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐναποτιθεμένης ἰλύος. Γνωστὸν εἶναι τὸ σέβας τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων πρὸς τὸν Νεῖλον, τὸν ὁποῖον παρεδέχοντο ὡς θεῖαν ἀπόρροϊαν τοῦ Κνουφίδος· Ὁρησκειτικῶς δὲ διέκρινον γῆινον καὶ οὐράνιον Νεῖλον, ὡς ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ ἔχομεν ἐπίγειον καὶ οὐράνιον Ἱερουσαλήμ. Ἡ λατρεία αὕτη τοῦ θείου ποταμοῦ δὲν ὑπάρχει πλέον, ἀλλ' αἱ εὐεργεσίαι αὐτοῦ μᾶς μένουσι, καὶ οἱ μᾶλλον εὐγνώμονες καλοῦσιν αὐτὸν ἀγαθὸν Νεῖλον, ὄνομα τὸ ὁποῖον πάντοτε ἀπεδόθη εἰς τὴν θεῖαν πρόνοιαν· Ἀλλὰ τίς εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ τεραστίου τούτου ποταμοῦ; Αὕτη εἶναι ἐρώτησις τὴν ὁποίαν ἀπὸ τρισχιλίων ἢ τετρακισχιλίων ἔτων ματαίως ἐρωτῶσιν. Ἡ ἀγνοία αὕτη τῶν πηγῶν τοῦ Νεῖλου ἐγένετο αἰτία πολλῶν μυθολογημάτων. Διότι τοιοῦτον εἶναι τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, νὰ θέλῃ ὀηλ· τὰ πάντα νὰ γνωρίζῃ, οὐδὲν δὲ δι' αὐτὸν εἶναι ποιητικώτερον ἢ ὅ,τι ἀγνοεῖ. Ἀλλ' ἐξ ὅλων τῶν ἐλπίδων τῶν δοθεισῶν τῷ σοφῷ κόσμῳ, καὶ ἐξ ὅλων τῶν σχηματισθεισῶν πεποιθήσεων, μένει σήμερον μόνον ἀσαφὴς τις καὶ συγκεχυμένη γνώμη, ἡ ὁποία θέτει τὰς πηγὰς τοῦ Νεῖλου εἰς Gebel Flakmar ἢ ἐπὶ τῶν ὄρεων τῆς Σελήνης ὑπὲρ τὰς ὀκτακοσίας λεύγας ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ.

15. Θερινὴ ἐσπέρα.

Ὁ μεγαλοπρεπὴς ἥλιος ἔδυσε, ἡ δρόσος τῆς νυ-

κτός πίπτει, καὶ ὁ ἀήρ, ὅστις ἦτο καυστικός, ἀροσί-
ζεται. Τὰ ἄνθη συμπτύσσουσι πάλιν τὰ χρωματι-
σμένα φύλλα των, κλείονται καὶ κλίνουσι τὴν κεφα-
λήν των ἐπὶ τοῦ ἑλαφροῦ στελέχους των. Οἱ νεοσσοὶ
συναθροίζονται καὶ ἀναπαύονται ὑπὸ τὰς πτέρυγας
τῆς ὄρνιθος ἀναπαυομένης καὶ αὐτῆς τῆς ἰδίας. Τὰ
μικρὰ πτηνὰ ἔπαυσαν τὸ κελῶδημά των κοιμῶνται ἐπὶ
τῶν κλάδων, καὶ ἕκαστον αὐτῶν ἔκρυψε τὴν κεφαλὴν
ὑπὸ τὴν πτέρυγάν του. Αἱ μέλισσαι δὲν βομβοῦσι πλέον
πέριξ τῆς κυψέλης, οὐδὲ μεταξὺ τῶν εὐόσμων ἀνθέων
τοῦ ἀγιοκλήματος ἐτελείωσαν τὰ ἔργα των, καὶ
ἀναπαύονται κεκλεισμένοι εἰς τὰς κυψέλας των. Τὰ
πρόβατα κατεκλίθησαν ἐπὶ τῶν μαλακῶν δερμάτων
των, καὶ οἱ ἔκτενεῖς βληχθητοὶ των δὲν ἀντηχοῦσι
πλέον ἐπὶ τῶν λόφων. Δὲν ἀκούονται πλέον αἱ συγκε-
χυμένοι φωναί, οἱ θόρυβοι τῶν παιζόντων παιδιῶν, καὶ
τὰ ἐσπειρωμένα βήματα τῶν πηγαινόντων καὶ ἐρχο-
μένων ἀνθρώπων. Ἡ σφῦρα τοῦ σιδηρουργοῦ δὲν ἀν-
τηχεῖ πλέον ἐπὶ τοῦ ἄκρουσις ὁ τρίων τοῦ ξυλουργοῦ
δὲν κράζει μεταξὺ τῶν χειρῶν του. Πάντες οἱ ἀν-
θρωποὶ ἐξηπλώθη ἀν ἐπὶ τῶν κλινῶν των, καὶ τὸ μι-
κρὸν τέκνον κοιμᾶται εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρός του.
Σκότος εἶναι διακεχυμένον εἰς τοὺς οὐρανοὺς, σκότος
καλύπτει τὴν γῆν· ἅπαντες οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι κε-
κλεισμένοι, καὶ πάντες οἱ βραχίονες ἠσυχάζουσιν.

Καὶ τίς ἀγρυπνεῖ ἐπὶ τοσοῦτου κόσμου, βαθίως
κοιμωμένου, ὅταν κανεὶς δὲν δύνηται νὰ ὑπερασπι-
σθῆ, καὶ δὲν βλέπῃ τὸν προσεγγίζοντα κίνδυνον;—

Ἐπὶ τῆς ἀνοίξεως τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὁ ὀφθαλμὸς πάντοτε ἀνοίμενος· ὁ ὀφθαλμὸς, ὁ ὅποιος βλέπει τοσοῦτον καλῶς ἐν τῷ σκοτεινῷ νυκτός, ὅσον καὶ ἐν τῇ λάμπει τοῦ ἡλίου. Ὅταν δὲ ἐρχεται πλέον φῶς οὔτε ἐκ τοῦ ἡλίου, οὔτε ἐκ τῆς σελήνης· ὅταν δὲ ὑπάρχη πλέον λύχνος ἀνημμένος ἐν τῇ οἰκίᾳ· ὅταν μάλιστα κανεὶς μικρὸς ἀστὴρ δὲν σπινθηροβολῇ διὰ τῶν πυκνῶν νεφῶν, ὁ ὀφθαλμὸς οὗτος βλέπει πανταχοῦ, εἰς ὅλας τὰς χώρας, καὶ ἀγρυπνεῖ ἀδειαλείπτως ἐφ' ὅλων τῶν οἰκογενειῶν τῆς γῆς. Ὁ πάντοτε ἀνοίμενος ὀφθαλμὸς οὗτος εἶναι ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ Θεοῦ, ἡ χεὶρ αὐτοῦ εἶναι ἡπλωμένη ἐφ' ἡμῶν. Ἐποίησε τὸν ὕπνον, ἵνα μᾶς ἀναπαύῃ ἐκ τῶν κόπων, καὶ ἐποίησε τὴν νύκτα, ἵνα δυνώμεθα νὰ κοιμώμεθα ἡσυχῶς. Καθὼς μήτηρ τις διατρέχει ἄλλην τὴν οἰκίαν, τὸν δάκτυλον ἔχουσα ἐπὶ τῶν χειλέων, καὶ διατάττει νὰ παύσῃ καὶ οἱ ἐλαφρότατοι θόρυβοι, ἵνα μὴ ἐξυπνήσῃ τὸ βρέφος τῆς· καθὼς κλείει ἡσυχῶς τὰ παραπέτασματὰ τῆς κλίνης του, ἵνα μὴ τὸ φῶς προσβάλλῃ δι' ὅλου τοῦ ἀσθενεῖς ὀφθαλμούς του, οὕτως ὁ Θεὸς καταβιβάζει περὶ ἡμᾶς τὸ παραπέτασμα τοῦ σκοτους, καὶ διατάττει τὸ πᾶν νὰ ἀναπαυηταὶ καὶ σιγαῶν, ἵνα ἡ μεγάλη οἰκογένειά του δύνηται νὰ κοιμᾶται ἐν εἰρήνῃ. Γεωργε, καταβεβλημένε ὑπὸ τοῦ κόπου, μικρὰ παιδιὰ, καὶ σεῖς ἀκόμη μικρὰ ἕντομα, τὰ ὅποια βομβεῖτε τὴν ἡμέραν, κοιμήθητε ἡσυχῶς, διότι ὁ Θεὸς ἀγρυπνεῖ ἐφ' ὑμῶν. Ναί, ὄνασθε νὰ κοιμησθε, διότι ὁ Θεὸς δὲν κοιμᾶται· ὄνασθε ἀσφόδως νὰ κλείσῃτε τοὺς ὀφθαλμούς

σας, διότι ὁ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ εἶναι πάντοτε ἀνοικτός, ἵνα σὰς προστατεύῃ. Ὅταν τὸ σκότος διαλυθῇ, ὅταν αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου προσβάλωσι τὰ βλέφαρά σας, ἀρχίσατε τὴν πρωίαν δοξολογοῦντες τὸν Θεόν, ὅστις ἐφρόντισε περὶ ὑμῶν κατὰ τὴν νύκτα. Εἶθε αἱ δοξολογίαι αὐτοῦ νὰ ᾧσιν εἰς τὰς καρδίας μας κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ ὕπνου, καὶ νὰ ἐξέλθωσι τῶν χειλέων μας κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐγέρσεως.

V. ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ.

1 Ἡ διανομή.

Πλουσίου ἀποθανόντος οἱ τρεῖς αὐτοῦ υἱοὶ διεμερίσαντο τὴν περιουσίαν, τὴν ὁποίαν τοῖς εἶχεν ἀφήσει. Μετὰ τινα χρόνον πόλεμος ἐξεργράγη εἰς τὴν χώραν, ἐμπρησμούς, ἀρπαγὰς καὶ λεηλασίας ἐπενεγκῶν. Οἱ δύο ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἀπώλεσαν εἰς ὀλίγα ἔτη πᾶν ὅ,τι εἶχον. Ὁ τρίτος μαθὼν τοῦτο ἦλθε πρὸς αὐτοὺς καὶ εἶπε. «Θέλω νὰ συμμεθέξῃτε τῆς εὐτυχίας, τῆς ὁποίας ἀπολαύω ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ πατρός μας· δὲν εἶναι δίκαιον ὑμεῖς μὲν ἀμφοτέροι νὰ ἦσθε πτωχοὶ, ἐγὼ δὲ πλούσιος. Ὅθεν ἄς μοιράσωμεν πάλιν.»

2 Ἡ εὐεργέτις κόρη.

Πρωίαν τινὰ ἡ Ἄγνη ἐπήγαιεν εἰς τὸ σχολεῖον
Δημόσια Κεντρικὴ Ἱστορικὴ Βιβλιοθήκη Σάμου

ὕπὸ μὲν τὴν μίαν μασχάλην ἔχουσα τὰ βιβλία τῆς, ὑπὸ δὲ τὴν ἄλλην τὸ κάνιστρόν τῆς. Δυστυχῆς τις καὶ ἀσθενῆς γέρων προσῆλθεν ἐνώπιόν αὐτῆς καὶ εἶπεν ἐκτείνων τὴν χεῖρα· « Ἀγαθὸν κοράσιον, δός μοι τι, πεινώ » Ἡ Ἀγνή ἔσπευσε ν' ἀνοίξῃ τὸ βάλαντιόν τῆς, ἀλλ' ἦτο κενόν. Τότε ζητεῖ εἰς τὸ κάνιστρόν τῆς καὶ λαμβάνει τοὺς καρκοὺς καὶ τὸ τεμάχιον τοῦ ἄρτου, τὸ ὁποῖον ἡ μήτηρ τῆς ἔθηκεν ἐκεῖ διὰ τὸ πρόγευμά τῆς. « Ὅρίσατε, εἶπε, πτωχέ ἄνθρωπε, ἰδοὺ πᾶν ὅ,τι ἔχω, ἅς τὸ διαμοιρασθῶμεν. » Ὁ γέρων τὴν εὐχαρίστησεν ἔνθακρος, ἡ δὲ Ἀγνή ἀνεχώρησε περιχαρῆς. Ποτὲ πρόγευμα δὲν τὴν εὐχαρίστησε τόσον, ὅσον ἐκεῖνο.

3. Ἡ δαμασκηνέα.

Ὁ μικρὸς Ἰούλιος ἐθεώρει δι' ἀπλήστου ὀφθαλμοῦ δαμασκηνέαν βρίλουσαν ὠρίμων καρμῶν. Θὰ ἐπεθύμει πολὺ νὰ λάβῃ τινὰς· ἀλλ' ὁ πατὴρ τῷ εἶχεν ἀπαγορεύσει τούτο· καὶ ὁ Ἰούλιος ἔλεγε καθ' ἑαυτόν. « Οὐδεὶς εἶναι ἐδῶ, ὅστις δύναται νὰ μὲ ἴδῃ· οὔτε ὁ πατὴρ μου, οὔτε ὁ κηπουρὸς εἶναι ἐνταῦθα, καὶ θὰ ἠγδυνάμην εὐκόλως νὰ λάβω μερικά ἐκ τῶν δαμασκηνῶν τούτων, χωρὶς νὰ μὲ ἴδῃ τις· ἀλλὰ θέλω νὰ ἤμαι εὐπειθής, δὲν θέλω πρὸς ἰκανοποίησιν τῆς λαίμαργίας μου νὰ παραβῶ ὅ,τι μοὶ ἀπηγορεύθη. »

Ὁ Ἰούλιος ἐμελλε ν' ἀπομακρυνθῇ, ἀλλ' ὁ πατὴρ του, ὅστις τὸν εἶχεν ἀκούσει ὀπισθεν ἐνὸς δένδρου ἔτρεξεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ τῷ εἶπεν· « ἔλθέ, ἀγαπητέ μοι Ἰούλιε, ἔλθέ, τέκνον μου, τώρα ἅς συνά-

Ξωμεν δαμάσκηνα». Τότε ὁ πατήρ ἤρχισε νὰ σείη τὸ δένδρον, ὃ δὲ Ἰούλιος εἶδε τὴν ἀγαθὴν πράξιν του πλουσίως ἀνταμειβομένην.

4. Ὁ ὀκνηρός.

Ὁ Γλύκων ἀνῆκεν εἰς εὐπόρον οικογένειαν καὶ ἠδύνατο ἐπομένως νὰ ἀπολαύη περισσοτέρων ἡδονῶν ἢ πολλὰ ἄλλα παιδιά· Οἱ γονεῖς του τῷ ἡγόραζον ζακχαρωτὰ καὶ παιγνίδια, τὸν ὠδήγουν εἰς τὸ θέατρον καὶ παντοῦ ὅπου ὑπῆρχε νέον τι νὰ ἴδῃ, ἐλπίζοντες διὰ τούτων νὰ τὸν ὑποχρεώσωσι νὰ ἐκπληροῖ καλλίτερον τὰ καθήκοντά του εἰς τὸ σχολεῖον. Ματαίᾳ ἐλπίς! Ὁ Γλύκων ἔλαβε κλίσιν εἰς παράλυτον ζωὴν, ὥστε ἀπεστράφη τὴν ἐργασίαν. Πολλάκις ἐτόλμα ν' ἀμελῇ τὰ μαθήματά του, ἵνα παίξῃ μετὰ τῶν ὁμοίων του παίδων, ἵνα ἐξέρχεται εἰς περίπατον, ἢ ἵνα βλέπῃ στρατιώτας γυμναζομένους. Οἱ γονεῖς καὶ αἱ διδάσκαλοί του ματαίως τὸν ἐπέπληττον, δὲν διωρθώθη οὐδέῳως, καὶ δὲν προώδευσεν. Ὅθεν εἰς οὐδὲν ἔγεινεν ἱκανός.

5. Ὁ ἀναβαπτιστής.

Κατὰ τὸν τελευταῖον Γερμανικὸν πόλεμον ἀξιωματικός τις τοῦ ἵππικοῦ ἔλαβε διαταγὴν νὰ χορτολογήσῃ. Ἀναχωρεῖ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἴλης του καὶ ὑπάγει εἰς τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον τῷ εἶχον ὀρίσει. Τοῦτο δ' ἦτο μεμονωμένη τις κοιλάς, ὅπου σχεδὸν δὲν ἐβλεπέ τις ἄλλο ἢ δάσος. Παρατηρεῖ ἐκεῖ πτωχικὴν τινα καλύβην, κρούει, καὶ ἐξέρχεται ἐξ αὐτῆς

λευκοπώγων γέρων αναβαπτιστής. « Πάτερ μου, τῷ λέγει ὁ ἀξιωματικός, δείξατέ μοι ἕνα ἀγρὸν ὅπου οἱ ἵππεῖς μου δύνανται νὰ χορτολογήσωσι » — « Εὐθύς », ἀπεκρίθη ὁ ἀναβαπτιστής. Ὁ ἀγαθὸς οὗτος ἀνὴρ γίνεται ὁδηγὸς καὶ ἀναβαίνει μετ' αὐτῶν τὴν κοιλάδα. Μετὰ ἐνὸς τετάρτου πορείαν εὐρίσκουσιν ὠραῖον ἀγρὸν κριθῆς. « Ἴδού ὅ,τι χρειαζόμεθα » λέγει ὁ ἀξιωματικός. « Περιμείνατε μίαν στιγμὴν, τῷ ἀπεκρίθη ὁ ὁδηγός, θὰ εὐχαριστηθῆτε περισσότερο. » Ἐξακολουθοῦντες τὴν πορείαν φθάνουσι μετὰ ἕν τετάρτον εἰς ἄλλον ἀγρὸν κριθῆς, καὶ ἡ ἴλη εὐθύς καταβαίνει ἀπὸ τῶν ἵππων, κόπτει τὴν κριθήν, τὴν δένει εἰς δεμάτια, καὶ ἐπιβαίνει πάλιν αὐτῶν. Ὁ ἀξιωματικός τοῦ ἵππικοῦ λέγει τότε πρὸς τὸν ὁδηγόν του· « Πάτερ μου, ἐγείνατε αἴτιος νὰ περιπατήσωμεν περισσότερο· ὁ πρῶτος ἀγρὸς ἦτο πολὺ καλλίτερος τούτου. » — « Τοῦτο εἶναι ἀληθές, κύριε, ἀπεκρίθη ὁ ἀγαθὸς γέρων, ἀλλὰ δὲν ἦτο ἰδικὸς μου ἐκεῖνος »

6. Ὁ ἀγρός.

Ἡ καλύβη τοῦ πτωχοῦ Νικολάου περιεκυκλοῦτο ὑπὸ γῆς καταφύτου ἐκ βάτων καὶ λεπτοκαρυῶν. Ἡμέραν τινά, ὅτε ἦτο ὑπερβολικὸς καύσων (ἦτο δηλ. καιρὸς τῆς συγκομιδῆς), ὁ Νικόλαος ἀνεπαύετο ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν θάμνων τούτων· χωρικός τις, ὅστις ὠδήγει ἄμαξαν φορτωμένην δέματα ἐξαιρέτων στάχων, διήλθεν ἐκεῖθεν. Ὁ δὲ Νικόλαος ἐθεώρησε τὴν ἄμαξαν μὲ ὄμμα φθονερὸν καὶ μόλις ἐχαιρέτισε τὸν

χωρικόν. Οὗτος ἐστάθη καὶ τῷ εἶπε· «καλλιέργει καὶ ἑκάστην ἡμέραν ἐκ τῆς χέρσου ταύτης γῆς, ἥτις ἀνήκει εἰς σέ, τοσαύτην μόνον ἔκτασιν, ὅσην καλύπτει τὸ ὀκνηρὸν σῶμά σου, καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους θὰ ἔχῃς τοῦλάχιστον τοσαῦτα δέματα στάχων, ὅσα βλέπεις ἐπὶ τῆς ἀμάξης μου». Ἡ συμβουλὴ αὕτη ἤρесе πολὺ εἰς τὸν Νικόλαον, καὶ ἤρχισε νὰ ἐκρίζωνῃ τὰς βάρους καὶ τὰς θάμνους, ἐκαλλιέργησε τὴν γῆν μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας, καὶ ἀπέκτησε τοιοῦτοτρόπως ἀγρὸν, διὰ τὸν ὁποῖον οὐδὲ λεπτόν ἐξώδευσε, καὶ ὁ ὁποῖος τῷ παρέσχε ἀφθόνως ἄρτον δι' ἑαυτὸν καὶ τὴν οἰκογένειάν του.

Μόνος ὁ ὀκνηρὸς πάσχει· ὁ ἐργαζόμενος πάντοτε κερδίζει τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα.

7. Τὰ πτηνὰ.

Ἰππῆγε τερπνὸν χωρίον περικυκλούμενον ὑπὸ δάσους καρποφόρων δένδρων. Τὰ δένδρα ταῦτα ἦνθουν τὸ ἔαρ καὶ ἀνέπεμπον τερπινοτάτην εὐωδίαν· οἱ κλωνές των καὶ οἱ περίξ φραγμοὶ ἦσαν πλήρεις παντοίων πτηνῶν ἐρχομένων ἐκεῖ νὰ ψάλλωσι καὶ νὰ κατασκευάζωσι τὰς φωλεάς των. Τὸ φθινόπωρον τὰ δένδρα ταῦτα ἔβριθον μῆλων, ἀπίων, δαμασκήνων καὶ ἄλλων ἡδέων καρπῶν. Ἄλλ' ἡμέραν τινὰ πονηρὰ παιδία διενεόθησαν νὰ ἐξαίρῃσωσιν ἐκ τῶν φωλεῶν τοὺς νεοσσούς τῶν πτηνῶν, καὶ τὰ πτηνὰ ἀπεσύρθησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐκ τοῦ τερπνοῦ τούτου τόπου ὥστε δὲν ἤκουέ τις πλέον τὰ γλυκεὰ ἄσματά των κατὰ τὰς ὥραιās πρωίας τοῦ ἔαρος, καὶ οἱ κῆ-

ποι ἔγειναν θλιβεροὶ καὶ ἔρημοι. Αἱ φθοροποιοὶ κάμ-
παι, τὰς ὁποίας ἄλλοτε κατέστρεφον τὰ πτηνά,
ταχέως ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ κατέφαγον τὰ φύλ-
λα καὶ τὰ ἄνθη τῶν δένδρων, τὰ ὁποῖα ἔμειναν
γυμνὰ ὡς ἐν μέσῳ τοῦ χειμῶνος. Τὰ κακὰ παιδία,
τὰ ὁποῖα εἶχον ἄλλοτε ἀφθόνους καὶ γλυκεῖς καρ-
πούς, δὲν εἶδον πλέον μῆλα ἢ ἀπίδια νὰ γίνωνται
ἐπὶ οὐδενὸς δένδρου τῆς γειτονίας, καὶ ὤφειλον νὰ
ἀρκῶνται εἰς ξηρὸν ἄρτον διὰ τὸ δειλινὸν τῶν.

8. Οἱ εὐγενεῖς στρατιῶται.

Κατὰ τὸν ἑπταετῆ πόλεμον ἀξιωματικὸς τις ἡγχα-
λωτίσθη ὑπὸ δύο ἀπλῶν ἰππέων. Παρεκάλεσεν αὐτοὺς
νὰ τῷ χαρίσωσι τὴν ζωὴν, καὶ τοῖς προσέφερε τὸ
βαλάντιόν του, τὸ ὠρολόγιόν του καὶ τὴν ταμβακο-
θήκην του παρακαλῶν αὐτοὺς νὰ τὸν ὀδηγήσωσιν
εἰς μέρος, ὅπου νὰ θυνηθῇ νὰ ἀναλάβῃ ἐκ τῶν πλη-
γῶν του. Οἱ ἰππεῖς ἐδέχθησαν τὰ πράγματα τοῦ ἀξιω-
ματικοῦ, τὸν μετεχειρίσθησαν μετὰ μεγάλης περι-
ποιήσεως, καὶ ἀφ' οὗ τὸν ἔθηκαν εἰς μέρος* ἀσφαλές,
τῷ ἀπέδωκαν χρυσὰ τινὰ νομίσματα, καὶ τὸν πα-
ρεκάλεσαν νὰ τοῖς δώσῃ τὴν διεύθυνσίν του. Ὁ ἀξιω-
ματικὸς πανταχοῦ ὠμίλει μετ' ἐπαίνου περὶ τῆς τι-
μίας διαγωγῆς τῶν δύο ἰππέων καὶ διενεοῖτο νὰ
τοὺς ἀνταμείψῃ, ἂν κατῶρθωνε νὰ μάθῃ τὰ ὀνόματά
τῶν. Ἀλλὰ μεγάλως ἐξεπλάγη, ὅτε ἡμέραν τινὰ
ἔλαβε φάκελλον περιέχοντα τὰ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς
μάχης ἀπολεσθέντα πράγματά του καὶ ἐπιστολὴν
παρὰ τῶν εὐγενῶν στρατιωτῶν, εἰς τοὺς ὁποίους

εἶχε παραδοθῆ, ἐν ἧ παρεκάλουν αὐτὸν νὰ λάβῃ πάλιν τὴν παρακαταθήκην, τὴν ὁποίαν τοῖς εἶχεν ἐμπιστευθῆ, καὶ ἔλεγον ὅτι τὴν ἐδέχθησαν μόνον, ἵνα μὴ ληστευθῆ ὑπὸ τῶν λαφυραγωγῶν. Ὁ ἀξιωματικὸς μέχρι δακρῶν συγκινηθεὶς πύχθη νὰ ἴδῃ ἀκόμη μίαν φοράν τοὺς τοιούτων γενναίων αἰσθημάτων ἀνθρώπους. Ἡ εὐχή του εἰσηκούσθη. Τούτους δὲ εἰσελθόντας εἰς τὸ δωμάτιόν του περιεπτύχθη προσφιλῶς, καὶ ἠθέλησε νὰ τοῖς ἀποδώσῃ τὸ βαλάντιον, τὸ ὠρολόγιον καὶ τὴν ταμβακοθήκην, « διότι, ἔλεγε, τὰ ἀντικείμενα ταῦτα ἀνήκον εἰς αὐτοὺς κατὰ τὸ ἐν πολέμῳ δίκαιον ». — « Οὐδαμῶς, ἀπεκρίθησαν οἱ ἵππεις, οὐδέποτε ἐπιτρέπεται νὰ λαμβάνῃ τις τὴν περιουσίαν τῶν ἄλλων, οὐδ' ἐν αὐτῷ τῷ πολέμῳ. Κρατήσατε τὰ πράγματά σας, καὶ εἶθε ὁ Θεὸς νὰ σᾶς ἐπαναφέρῃ ταχέως εἰς τὴν οἰκογένειάν σας. Ὑπῆρξεν ἀδύνατον νὰ μεταβάλῃ τὴν γνώμην των καὶ τοὺς πείσῃ νὰ δεχθῶσι τὸ ἐλάχιστον δῶρον. Τόσον οἱ ἀξιοὶ οὗτοι στρατιῶται ἦσαν πεπεισμένοι ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ καθήκον των ἐξετέλεσαν. Εἶθε τὴν διαγωγὴν τῶν στρατιωτῶν τούτων νὰ μιμῶνται καὶ ἄλλοι.

9. Ἡ ὀργή.

Ὁ Ἰωάννης ἦτο ἐξαιρετικὸν παιδίον, προῦδευεν εἰς τὰ γράμματα, καὶ ἐκουσίως διώρθωνε τὰ ἐλαττώματά του. Διὰ τίθμως δὲν κατώρθωνε ἐνωρίτερον νὰ δαμάσῃ τὴν ὑπερβολικὴν εὐερεθιστίαν του; Ὁ Ἰωάννης δὲν ἐζήτηι ποτὲ ἔριδας, καὶ ἦτο τὸ ἡσυχώτατον καὶ περιποητικώτατον παιδίον, τὸ ὁποῖον ἠδύνατό τις

νά εὔρη, ἐν ὧσιν δὲν τὸν ἠρέθιζέ τις. Ἄλλ' ὅταν ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ὑβρισμένον, ἐγίνετο ἐρυθρὸς ὑπ' ὀργῆς καὶ παντελῶς ἔχανε τὸ λογικόν του. Ἡμέραν τινά, ὅτε ἐξήρχετο τοῦ σχολείου, εἰς τῶν συμμαθητῶν του τῷ διεσαφήνιζε τι, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχεν ἐννοήσει καλῶς, ὅτε ὁ μικρὸς Θεόφιλος τὸν ὤθησε πολλαχίς ὀπισθεν. Ὁ Ἰωάννης ὀργισθεὶς διότι διεκόπτετο, ἐστράφη αἰφνης καὶ ἐκτύπησε τῶσον σφοδρῶς τὸν δυστυχῆ Θεόφιλον, ὥστε ἔπεσεν ὑπτίως, καὶ προσέκρουσε τὴν κεφαλὴν πρὸς τινα λίθον ἀμέσως ἐλειποθύμησε, καὶ τὸ αἷμα ἔρρευσε ὡς χεῖμαρρος ἐκ μιᾶς ἀνοιχθείσης πληγῆς παρὰ τὸν ἕτερον κράταφον. Ὁ Ἰωάννης δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ βλάψῃ τὸν Θεόφιλον. ὅτε λοιπὸν τὸν εἶδεν ἡμιθανῆ, ἐρίσθη ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐφώναξε μετὰ τόνου βαθείας ἀπελπισίας· «Θεέ μου, ἐφόνευσα τὸν Θεόφιλον!» Εὐτυχῶς ὑπῆρχον πολὺ πλησίον ἄνθρωποι, οἵτινες μετέφερον αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν τῶν γονέων του, ὅπου χειρουργὸς τις ἐπέδησε τὴν πληγὴν του, ἥτις ἦτο μὲν βαρεῖα, ἀλλ' οὐχὶ καιρία. Ὁ Ἰωάννης δὲν ἀπεμακρύνθη τῆς κλίτης τοῦ φίλου του, οὐδ' ἀνεπαύθη πρὸς τῆς ἐντελοῦς ἀναρρώσεως αὐτοῦ. Ὑπεσχέθη δὲ εἰς τοὺς γονεῖς του νὰ διορθώσῃ τὸ ἀσχημὸν ἐλάττωμά του, καὶ ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσίν του.

40. Τὰ προτερήματα τῆς χρηστότητος.

Ὁ Λεονάρδος δεκατετραετής ὢν εἶχε τὸ δυσύχημα νὰ στερηθῇ τὸν πατέρα του. Ἡ δὲ μήτηρ του ἐπειδὴ ἦτο ἀνίκανος νὰ ἐργασθῇ διὰ νὰ κερδίσῃ τὰ πρὸς

τό ζην ἀνάγκαια, καὶ ἐπειδὴ οὐδεὶς ἐφρόντιζε περὶ αὐ-
τοῦ, ἀπεφάσισε νὰ μὴ γίνηται βάρος εἰς τὴν πτωχὴν
καὶ ἀσθενῆ μητέρα του, ἀλλὰ νὰ προαχθῆ μόνος. « Ἡ-
ξεύρω ν' ἀναγινώσκω καλῶς, νὰ γράφω καὶ ν' ἀριθμῶ,
ἐσκέπτετο, πῶς νὰ μὴ εὐδοκιμήσω εἰς τὸν κόσμον, ἂν
ἦμαι τίμιος καὶ φιλόπονος; » Ἐπομένως ἔλαβεν ἄδειαν
παρὰ τῆς μητρός του καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν παρα-
κειμένην πόλιν, ἵνα εὖρη πλοῦσιόν τινα ἔμπορον, ἀρ-
χαῖον φίλον τοῦ πατρός του. Παρεκάλεσε δὲ τὸν κύρι-
ον Ἄρεταιον (τοῦτο ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ ἐμποροῦ) νὰ
τὸν λάβῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ ὑπεσχέθη νὰ τὸν ὑ-
πηρετῆ μετὰ ζήλου καὶ πίστεως. Ὁ ἔμπορος λαβὼν
πρὸ ὀλίγου ἀνάγκην μαθητοῦ ἐδέχθη προθύμως τὸν
νέον Λεονάρδον, ὁ ὁποῖος πᾶσαν σπουδὴν κατέβαλλεν,
ἵνα εὐχαριστήσῃ τὸν κύριόν του. Ἄν δὲ συνέβαινε πο-
τε νὰ λησμονήσῃ παραγγελίαν τινὰ ἢ νὰ γράψῃ κα-
κῶς γραφὴν, ὠμολόγει εἰλικρινῶς τὸ σφάλμα του καὶ
προσεπάθει νὰ τὸ ἐπανορθώσῃ διπλασιάζων τὸν ζῆλον
καὶ τὴν ἐνεργητικότητά του. Ὅθεν ὁ ἔμπορος ἦτο ἐντε-
λῶς εὐχαριστημένος ἐξ αὐτοῦ, καὶ τῷ παρεχώρησεν ἀπε-
ριόριστον πίστιν. Ὁ Λεονάρδος τοσοῦτον ἐκολακεύθη ἐκ
τούτου, ὥστε οὐδὲν θὰ ἔλειπε πρὸς εὐτυχίαν του, ἂν μὴ
ἦτο ἐκτεθειμένος εἰς τὴν δυσμένειαν τῆς οἰκονόμου, ἧτις
ἔβλεπεν ἐν αὐτῷ ὀκληρὸν ἐπιτηρητήν. Ἡ πονηρὰ
αὕτη γυνὴ διέβαλεν αὐτὸν πρὸς τὸν κυριὸν τῆς, ἐ-
π' ἐλπίδι νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ. Εὐτυχῶς ὅμως ὁ κύριος
Ἄρεταιος θεώρει τὸν Λεονάρδον ὡς τίμιον παιδίον
καὶ δὲν ἐπίστευσεν εἰς τὰς ἀπίστους ὑποβολὰς τῆς

οικονόμου. Οὐδέν ἤτπον ἐπετήρησε τὸν νέον ὑπάλ-
ληλόν του μετὰ μειζονος προσοχῆς ἢ ἄλλοτε καὶ
ἐνέβαλεν εἰς δυσκόλους δοκιμασίας τὴν τιμιότητα
αὐτοῦ. Τὸν ἐπεφόρτισε νὰ κάμη ἀγορὰς καὶ τῷ ἔδω-
κε περισσότερα χρήματα, παρ' ὅσα ἐχρειάζετο· ἀλλ' ὁ
Λεονάρδος ἐπανέφερε ἀκριβῶς τὸ ὑπόλοιπον τῶν
χρημάτων, τὰ ὅποια τῷ ἐνεπιστεύετο. Ἡμέραν δὲ
τινα παρέρριψεν ἐπίτηδες χρυσοῦν τι νόμισμα, τὸ
ὁποῖον ὁ Λεονάρδος εὔρε παρόντος ἐνός ὑπηρετοῦ,
ὅστις ποσέτεινεν εἰς τὸν νεανίαν νὰ τὸ διαμοιρά-
σωσιν. Ἀλλ' ὁ Λεονάρδος ἀπεφάνθη ἀμέσως ὅτι ἤθε-
λεν ἀποδώσει αὐτὸ εἰς τὸν κύριόν του, ὅπερ πραγ-
ματικῶς ἔκαμεν· ὁ δὲ κύριός του ὑπερευχαριστήθη ἐκ
τῆς τιμίας ταύτης συμπεριφορᾶς, καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ
λάβῃ ὀπίσω τὰ πρὸς δοκιμασίαν τοῦ Λεονάρδου ρι-
φθέντα χρήματά του. Τοῦ λοιποῦ ἱκανοποιημένος
ἐκ τῆς φανερῶς καλῆς ἀγωγῆς τοῦ Λεονάρδου, καὶ
μὴ ἔχων τέκνα, εὐλόγησεν αὐτὸν καὶ τῷ ἐκληροδό-
τησεν ἅπασαν τὴν περιουσίαν του.

41. Ὁ κλαπεῖς ἵππος.

Ὁ ῥαϊσιότατος ἵππος χωρικοῦ τινος ἤρπασθη τὴν
νύκτα ἐκ τοῦ ἵπποστασίου του. Ὁ χωρικός λοιπὸν
ἀνεχώρησεν εἰς ἀγοράν τινα ἵππων γινομένην δέκα
λεῦγας ἐκεῖθεν, ἐπὶ σκοπῶν ν' ἀγοράσῃ ἄλλον. Πολύ
ἔξεπλάγη ἀναγνωρίσας τὸ ζῶν του μεταξύ τῶν ἐκ-
τεθειμένων πρὸς πώλησιν. Τὸ ἤρπασε δὲ εὐθύς ἐκ τοῦ
χαλινοῦ φωνάζων· «ὁ ἵππος οὗτος ἀνήκει εἰς ἐμέ,
πρὸ τριῶν ἡμερῶν μὲ ἀφῆρέθη.» — «Ἀπατάσθε

ἀγαπητὴ φίλε, εἶπε λίαν εὐγενῶς ὁ θέλων νὰ πωλήσῃ τὸν ἵππον. τὸν ἵππον τοῦτον ἔχω πρὸ ἑνὸς ἔτους, ἀλλὰ πιθανὸν νὰ ἔχη ὁμοιότητά τινά πρὸς τὸν ἰδιὸν σὰς » Ὁ χωρικός εὐθὺς ἐπέθηκε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἵππου, καὶ ἐφώναξε· « Λοιπόν, ἂν τὸ ζῶον ἀνήκει εἰς σὰς πρὸ τόσον πολλοῦ χρόνου, εἶπατέ μοι κατὰ τίνα ὀφθαλμὸν εἶναι τυφλόν. » Ὁ ἄλλος, ὅστις πράγματι εἶχε κλέψει τὸν ἵππον, ἀλλὰ δὲν τὸν εἶχεν ἐξετάσει καταλεπτῶς, κατεθορυβήθη. Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ ὤφειλε νὰ εἶπη τι, ἀπεκρίθη τυχαίως· « Κατὰ τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμὸν. » — « Ἀπατάσθε, λέγει ὁ χωρικός, τὸ ζῶον δὲν εἶναι τυφλόν κατὰ τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμὸν. » — « Ἄ, ἐφώναξεν ὁ κλέπτης, ἀπλῶς ἔσφαλα εἰς τὸν λόγον, κατὰ τὸν δεξιὸν εἶνε τυφλόν. » Τότε ὁ χωρικός ἀπεκάλυψε τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἵππου λέγων· « Τώρα εἶναι προφανὲς ὅτι εἶσαι κλέπτης καὶ ψεύστης. Παρατηρήσατε σεῖς οἱ ἄλλοι, ὁ ἵππος δὲν εἶναι διόλου τυφλός. Ἐκαμα δὲ τὰς ἐρωτήσεις ταύτας, μόνον ἵνα φανερωθῇ ἡ κλοπή. ». Πάντες οἱ παρόντες ἤρχισαν νὰ γελῶσι καὶ νὰ χειροκροτῶσι φωνάζοντες· « ἐπιάσθης! ἐπιάσθης! »

Ὁ κλέπτης ἠναγκάσθη νὰ ἀποδώσῃ τὸν ἵππον, μετὰ δὲ ταῦτα ἐφυλακίσθη καὶ ἐτιμωρήθη, ὡς τῷ ἔπρεπεν.

12 Ὁ φίλος ἐν τῇ δυστυχίᾳ.

« Ἀγαπητὴ μητέρα, ἔλεγεν ὁ μικρὸς Αἰμίλιος ἐπανερχόμενος ἡμέραν τινὰ ἐκ τοῦ σχολείου, φαντά-

σθητε ὅτι ὁ δυστυχῆς Δανιήλ, ὅστις δὲν ἔχει πλέον οὔτε πατέρα, οὔτε μητέρα, εἶναι ἐπικινδύνως ἀσθενής, καὶ ὅτι οἱ ἄνθρωποι, παρὰ τοῖς ὁποίοις κατοικεῖ, τὸν ἐγκατέλιπον μόνον εἰς ἀθλιὸν τι δωμάτιον. Τοῦτο τοσοῦτον μὲ λυπεῖ, ὥστε, ἐὰν μοὶ τὸ ἐπιτρέψητε, θὰ ἐπισκέπτωμαι συχνὰ τὸν Δανιήλ.» — Εἶναι παρὰ πολὺ δίκαιον οἱ φίλοι νὰ βοηθῶσιν ἀλλήλους κατὰ τὰς δυστυχίας, ὥστε δὲν σὲ ἐμποδίζω νὰ ἐπισκεφθῆς τὸν συμμαθητὴν σου, ἀπεκρίθη ἡ μήτηρ, θὰ πράξῃς ὁμῶς καλῶς νὰ πληροφορηθῆς πρῶτον περὶ τῆς φύσεως τῆς ἀσθενείας του καὶ νὰ βεβαιωθῆς, μήπως κινδυνεύῃς νὰ κληρονομήσῃς τὴν ἀσθένειαν. Ὁ Αἰμίλιος βεβαιώθεις ὅτι ἡ ἀσθένεια τοῦ φίλου του δὲν εἶναι μεταδοτικὴ, διήρχετο πάντοτε ὥρας τινὰς πλησίον τῆς κλίνης τοῦ Δανιήλ, καὶ τὸν περιποιεῖτο ὅσον ἡδύνατο καλλίτερον. Κατὰ δὲ τὴν ἀνάγκησιν του τῷ ἀνεγίνωσκε διδακτικὰς τινὰς ἀναγνώσεις καὶ τῷ ἔφερε τονικὰ φαγητὰ, τὰ ὅποια ἐλάμβανε παρὰ τῆς μητρός του.

Ὅτε δὲ εἰς τῶν συμμαθητῶν του περιέπαιξε τὴν πρὸς τὸν πτωχὸν ἀσθενῆ ἐπιμελείαν του, τὸν ἤλεγξεν ἐρωτῶν αὐτόν. «Δὲν θὰ ἦσο εὐχαριστημένος θεραπευόμενος καὶ παρηγορούμενος ὑπὸ φίλου, ἂν ἦσο ἀσθενής καὶ ἐγκαταλελειμμένος ὑπὸ ὄλου τοῦ κόσμου;». Ὁ Δανιήλ δὲν ἤργησε ν' ἀναλάβῃ καὶ εὐχαρίστησε προσφιλῶς τὸν φίλον του διὰ τὰς ἐπιμελείας, τὰς ὁποίας τῷ παρέσχεν. «Πόσον θὰ ἤμην εὐτυχής, ἔλεγεν, ἂν ἡδυνάμην νὰ δεῖξω τὴν εὐγνωμοσύνην μου, ἀλλ' εἶμαι πτωχός, καὶ ἀγνοῶ τὸ δυ-

νάμενον νὰ σέ εὐχαριστήσῃ.» Μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον ὁ Αἰμίλιος ὑπῆγεν εἰς τὸν μικρὸν κήπον, τὸν ὅποιον ἔλαβε παρὰ τῶν γονέων του, καὶ τὸν ὅποιον εἶχεν ἄρκετὰ παρημελημένον ἀπὸ τινῶν ἐβδομάδων. Πόσον ἐξεπλάγη εὐρίσκων τὰς πρασιάς του ἐπιμελῶς ἀνεσκαμμένας, καὶ κεκαλυμμένας ὑπὸ εὐωδῶν ἀνθέων· διότι τὴν προτεραίαν ἀκόμη ἔβλεπέ τις περισσότερα ἄγρια χόρτα ἢ ἄνθη εἰς τὸν κήπον του. Ἀπετάθη δὲ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τῆς οἰκίας, ἵνα μάθῃ, τίς τῶ ἔκαμε τὸ αἰφνίδιον τοῦτο, ἀλλ' οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ τῶ δώσῃ τὰς πληροφορίας, ἃς ἐζήτηι. Ἐμαθε τέλος παρὰ τινος γείτονος, ὅτι περὶ τὰ γλυκοχαράγματα εἰσήλθεν ὁ Δανιὴλ εἰς τὸν κήπον, καὶ ἐρύτευσε τὰ ἄνθη. Ἐκτοτε δὲ ὁ Αἰμίλιος καὶ ὁ Δανιὴλ ἐγένοντο πιστότατοι φίλοι, καὶ ἐν ἀνάγκῃ θὰ ἐθυσίαζον τὴν ζωὴν των ὁ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἄλλου.

13. Ὁ ἄρτος.

Ἐν καιρῷ σιτοδείας ἀνθρωπὸς τις πλοῦσιος συνήθροισεν εἰς τὴν οἰκίαν του τὰ πτωχότατα παιδιά τῆς πόλεως. « Βλέπετε, τοῖς εἶπε, τοῦτο τὸ πλήρες ἄρτων κάνιστρον; ὑπάρχει εἰς δι' ἕκαστον ὑμῶν καὶ πάντοτε θὰ γίνηται τοῦτο, μέχρις οὗ ὁ Θεὸς εὐδοκήσῃ νὰ μᾶς πέμψῃ δεξιώτερον καιρὸν ». Τὰ παιδιά ἐρρίφθησαν ἐπὶ τοῦ κάνιστρού, καὶ ἐφιλονείκουν πρὸς ἀλλήλα, διότι ἕκαστον ἤθελε νὰ λάβῃ τὸν ὠραιότατον ἄρτον. Ἐπὶ τέλους ἀνεχώρησαν χωρὶς νὰ εὐχαριστήσωσι τοῦλάχιστον τὸν εὐεργέτην των. Ἡ δὲ μικρὰ Ἀγνή, τῆς ὁποίας τὰ ἐνδύματα, καίπερ πενιχρά, ἦσαν

ὁμως λίαν καθαρὰ, ἔμεινε μόνη εἰς τὴν ἄκραν, καὶ ἔλαβε τὸν ἐλάχιστον ἄρτον, τὸν ὅποιον εἶχον ἀφήσει εἰς τὸ κάνιστρον· ἔπειτα ἠσπάσθη εὐγνωμόνως τὴν χεῖρα τοῦ πλουσίου, καὶ ἀνεχώρησεν ἡσύχως. Τὴν δὲ ἐπομένην ἡμέραν ἡ διαγωγή τῶν παιδίων ἦτο τοσοῦτον ἄτοπος ὅσον τὴν προτεραίαν, καὶ ἡ μικρὰ Ἄγνῆ ἔλαβεν ἓνα ἄρτον, ὅστις ἦτο κατὰ τὸ ἡμισυ μικρότερος τῶν ἄλλων. Ἄλλ' ὅτε ἐπέστρεψαν εἰς τὸν οἶκον τῶν γονέων της, καὶ ἡ ἀσθενὴς μήτηρ της ἔκοψε τὸν ἄρτον, ἔπεσεν ἐξ αὐτοῦ ποσὸν τι ἀργυρῶν νομισμάτων ὅλως νέων. «Ἐπανάφερε εὐθὺς τὰ χρήματα ταῦτα εἰς τὸν κύριόν των, εἶπευ ἔκπληκτος ἡ μήτηρ πρὸς τὴν θυγατέρα της, διότι ἀναμφιβόλως ἐξ ἀπροσεξίας εὐρίσκονται εἰς τὸν ἄρτον τοῦτον.» Ἡ Ἄγνῆ ὑπήκουσεν. Ἄλλ' ὁ εὐεργέτης ἠρνήθη νὰ λάβῃ ὀπίσω τὰ χρήματά του. «Δὲν συνέβη τοῦτο ἐξ ἀπροσεξίας, τῇ εἶπε· διέταξα νὰ θέσωσιν ἐπίτηδες τὰ χρήματα ταῦτα εἰς τὸν μικρότατον ἄρτον, ἵνα ἀνταμειφθῆς· Ἔσο πάντοτε ἐπίσης ἡσυχος καὶ ἐπίσης αὐτάρκης, ἀγαπητὴ μου κόρη· Ὁ προτιμῶν νὰ λαμβάνῃ τὸν μικρότατον ἄρτον, ἀντὶ νὰ φιλονεικῆ ἵνα λάβῃ τὸν μέγιστον, φέρει πάντοτε τὴν εὐλογίαν εἰς τὸν οἶκόν του.

41. Τὸ θαυμαστὸν κιβώτιον.

Οἰκοδόποινά τις καθ' ἑκάστην ὑφίστατο παντοίας ἀπωλείας ἐν τῇ οἰκονομίᾳ, καὶ ἡ περιουσία της ἤλαττοῦτο ἕκαστον ἔτος. Τότε ἀπεφάσισε νὰ συμβουλευθῆ ἑρμητίην τινά, κατοικοῦντα εἰς ἓν δάσος καὶ νὰ

τῷ διηγηθῆ τὴν κατάστασιν τῶν ὑποθέσεών της. «Τὰ οἰ-
κονομικά μου δὲν βαίνοῦσι καλῶς, τῷ εἶπε, δὲν δύνασαι
νὰ μοὶ δείξῃς μέσον τι, ἵνα ἐπανορθώσω τὸ κακόν;» Ὁ ἐ-
ρημίτης, γέρων φαιδρός τὸν χαρακτήρα, τὴν παρεκάλε-
σε νὰ μείνῃ ὀλίγον· ἔπειτα τῇ ἔφραρεν ἐν μικρὸν κιβώτιον
καλῶς κεκλεισμένον. «Πρέπει, εἶπεν, ἐφ' ὅλον τὸ ἔτος
νὰ φέρητε τὸ κιβώτιον τοῦτο εἰς τὸ μαγειρεῖον, εἰς τὸ ὑ-
πόγειον καὶ εἰς τὸ ἵπποστάσιον τρίς τῆς ἡμέρας καὶ ἅπαξ
τῆς νυκτός. Φέρετέ το ἐπίσης εἰς ὄλας τὰς γωνίας καὶ
τ' ἀπόκρυφα μέρη τῆς οἰκίας σας καὶ τὰ πράγματά
σας θὰ καλλιτερεύσωσιν. Εἰς τὸ τέλος δὲ τοῦ ἔτους
μὴ λησμονήσητε νὰ μοὶ ἐπαναφέρητε τὸ κιβώτιον.»
Ἡ ἀγαθὴ γυνὴ δὲν ἠμέλησε νὰ πράξῃ ὡς τῇ παρηγ-
γέλθη. Τὴν ἐπαύριον λοιπὸν καταβάσα εἰς τὸ ὑπόγειον
συνέλαβεν ἐπ' αὐτοφώρῳ τὸν ὑπρέτην, ἐν ᾧ ἔκλεπτε
στάμνοὺς αἰῶνι. Ὅτε δὲ κατὰ τὴν δεκάτην τῆς νυκτός
ἐπεσκέφθη τὸ μαγειρεῖον, εὔρε τὰς ὑπηρετρίας εὐω-
χομένης. Εἰς δὲ τὸ ἵπποστάσιον ἐλθοῦσα εἶδε τὰς δα-
μάλεις τεθαμμένας σχεδὸν εἰς τὴν κοπρίαν των, καὶ
οἱ ἵπποι, οἵτινες ἀντὶ βρώμου μόνον χόρτον εἶχον, δὲν
ἦσαν ἐξυσμένοι. Οὕτω καθ' ἑκάστην εἶχε νὰ διορθώσῃ
νέας καταχρήσεις. Ἀφοῦ δὲ τὸ ἔτος παρήλθεν, ἐπέ-
στρεψε πρὸς τὸν ἐρημίτην μετὰ τοῦ κιβωτίου. «Ἀφῆσα-
τέ μοι αὐτὸ ἀκόμη ἐν ἔτος, τῷ εἶπε, περικλείει ἐξαιρέ-
τον φάρμακον.» Ὁ ἐρημίτης ἤρχισε νὰ γελᾷ καὶ τῇ
εἶπεν. «Ὡς πρὸς τὸ κιβώτιον, δὲν δύναμαι νὰ σᾶς τὸ
ἀφήσω, ἀλλὰ θὰ λάβητε τὸ περιεχόμενον ἐν αὐτῷ
φάρμακον.» Ἦνοιξε τὸ κιβώτιον, τὸ ὁποῖον οὐδὲν

ἄλλο περιείχεν ἢ τεμάχιον χάρτου φέροντος τὰς λέξεις ταύτας:

« Ἄν θέλῃς τὰ τῆς οἰκίας νὰ βαίνωσι κατὰ τοὺς πόθους σου, πρέπει πανταχοῦ νὰ ἐπαγρυπνῆς καὶ πάντα ἰδίοις ὀφθαλμοῖς νὰ ἐπιβλέπῃς ».

13. Παράδειγμα ἀγαθοεργίας καὶ δικαιοσύνης.

Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰωσήφ ὁ Β'. περιπατῶν εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Βιέννης μόνος καὶ ὡς ἀπλοῦς ἰδιώτης ἐνδεδυμένος συνήνητησεν ἔνδακρύν τινα κόρην, φέρουσαν ὑπὸ τὴν μασχάλην ἐν δέμα. « Τί ἔχεις; τῇ εἶπεν εὐμενῶς. Τί φέρεις; Ποῦ ὑπάγεις; Μήπως δύναμαι ν' ἀνακουφίσω τὴν θλιψίν σου; » — « Φέρω ἱματισμὸν τῆς δυστυχοῦς μητρός μου, ἀπεκρίθη ἡ νεανίς πρὸς τὸν ἡγεμόνα, τὸν ὁποῖον δὲν ἐγνώριζεν· ὑπάγω νὰ τὰ πωλῆσω. εἶναι, προσέθηκε μετὰ διακεκομμένης φωνῆς, ἡ τελευταία καταφυγή. Ἄ! ἐάν ὁ πατήρ μου, ὁ τοσάκις ὑπὲρ τῆς πατρίδος χύσας τὸ αἷμα του, εἶη ἀκόμη, ἢ ἂν, ὅτε εἶη, ἀντημεῖβετο ἀναλόγως τῶν ὑπηρεσιῶν του, δὲν θὰ με ἐβλέπετε εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν. » — « Ἄν ὁ αὐτοκράτωρ, τῇ ἀπεκρίθη ὁ μονάρχης συγκεκνημένος, ἐγνώριζε τὰς δυστυχίας σας, θὰ τὰς ἀνεκούριζεν. Ἐπρεπε πρὸ πολλοῦ νὰ τῷ ὑποβάλλητε ἀναφοράν, καὶ νὰ μεταχειρισθῆτέ τινα, ὅστις νὰ τῷ ἐκθέσῃ τὰς ἀνάγκας σας. » — « Τὸ ἔκαμον, ἀπεκρίθη, ἀλλ' ἄνωφελῶς. Ὁ κύριος, πρὸς ὃν ἀπετάθην, μοὶ εἶπεν ὅτι δὲν ἠδυνήθη ποτὲ νὰ λάβῃ τίποτε. » — « Σὰς παρεμόρφωσαν τὴν ἀλήθειαν, προσέθηκεν ὁ ἡγεμὼν ὑπο-

κρύπτων τὴν λύπην, ἣν ἐπέφερον αὐτῷ τοιαύτη τις ὁμολογία· δύναμαι νὰ σᾶς βεβαιώσω ὅτι οὐδὲ λέξιν περὶ τῆς καταστάσεώς σας τῷ εἶπον· διότι ἄλλως ἀγαπῶν ἀρκετὰ τὴν δικαιοσύνην, δὲν θὰ ἄφινε νὰ χαθῆ ἡ χήρα καὶ ἡ θυγάτηρ ἀξιωματικοῦ, ὅστις τὸν ὑπηρετήσε καλῶς. Γράψατε μίαν ἀναφορὰν· φέρετέ μοι αὐτὴν αὐριον εἰς τὸν πύργον, εἰς τὸ δεῖνα μέρος, καὶ κατὰ τὴν δεῖνα ὥραν. Ἄν ὅ,τι λέγετε ἦνε ἀληθές, θὰ κατορθώσω νὰ ὁμιλήσητε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, καὶ νὰ τύχητε δικαιοσύνης.» Ἡ νεᾶνις σπογγίσασα τὰ δάκρυά της, ἐβδαψίλευσεν εὐχαριστίας εἰς τὸν ἄγνωστον, ὅτε οὗτος προσέθηκεν· «Ἄλλὰ δὲν πρέπει νὰ πωλήσης τὸν ἱματισμὸν τῆς μητρός σου. Πόσον ἐσκέπτεσο ὅτι θὰ λάβῃς δι' αὐτόν;» — «Ἐξ δουκάτα,» εἶπεν. «Ἐπίτρεψόν μοι νὰ σοὶ δανείσω δώδεκα, μέχρις οὗ ἴδωμεν τὸ ἀποτέλεσμα τῶν προσπαθειῶν σου.» Ἡ νεᾶνις τρέχει πρὸς τὴν μητέρα της, τῇ ἐγχειρίζει τὰ δώδεκα δουκάτα μετὰ τοῦ ἱματισμοῦ, καὶ τῇ ἀνακοινώνει τὰς ἐλπίδας, τὰς ὁποίας ἄγνωστος τις πρὸ ὀλίγου τῇ ἔδωκεν. Περιγράφει αὐτόν, καὶ οἱ συγγενεῖς της, οἵτινες τὴν ἤκουον, ἀνεγνώρισαν ἐξ ὧων εἶπε τὸν αὐτοκράτορα. Ἀπῆλπισμένη διότι εἶχεν ὁμιλήσει τόσον ἐλευθέρως, δὲν ἐτόλμα τὴν ἐπαύριον νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν πύργον. Ἄλλ' οἱ συγγενεῖς της τὴν ἔφερον βιαίως. Φθάνει τρέμουσα, βλέπει ὅτι εὐεργέτης της εἶνε ὁ ἡγεμῶν, καὶ λειποθυμεῖ. Ἐν τούτοις ὁ ἡγεμῶν, ὁ ὁποῖος τὴν εἶχεν ἐρωτήσῃ τὴν προτεραίαν τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς της καὶ τοῦ τάγματος, ἐν ᾧ εἶχεν ὑπηρετήσῃ,

εζήτησε πληροφορίας καὶ εὔρεν ὅτι πᾶν ὅ,τι ἡ νεάνις εἶχεν εἰπεῖ ἦτο ἀληθές. Ὅτε δὲ ἀνέλαβε τὰς αἰσθήσεις της, ὁ αὐτοκράτωρ τὴν διέταξε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ταμείον του μετὰ τῶν συγγενῶν της καὶ τῇ εἶπε φιλοφρονητικώτατα·

«Ἰδοῦ, κόρη, διὰ τὴν μητέρα σου τὸ δίπλωμα τῆς συντάξεως, ἴσης πρὸς τὸν μισθόν, τὸν ὅποιον ὁ πατήρ σου εἶχε, καὶ τῆς ὁποίας τὸ ἥμισυ θὰ μεταβιβασθῇ εἰς σέ, ἂν δυστυχήσῃς νὰ στερηθῇς τὴν μητέρα σου. Λυποῦμαι ὅτι δὲν ἔμαθον ἐνωρίτερον τὴν κατάστασίν σας· θὰ ἀνεκούφιζον τὴν τύχην σας.» Ἐκτοτε ὁ ἡγεμὼν ὠρισε μίαν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος, καθ' ἣν πάντας ἐδέχετο εἰς ἀκρόασιν.

16. Ἡ δοκιμὴ τῆς φιλίας.

Πλούσιός τις ἔμπορος, ἀροῦ κατέβαλε πᾶσαν φροντίδα πρὸς ἀνατροφὴν τοῦ υἱοῦ του, τὸν ὅποιον ἡγάπα φιλοστόργως, ἀπεφάσισε νὰ τὸν στείλῃ νὰ ταξιδεύσῃ, καὶ τὸν παρήγγειλε ν' ἀσχοληθῇ ἰδιαιτέρως κατὰ τὰ ταξιδιά του εἰς ἀνεύρεσιν ἀληθοῦς φίλου. Ὁ νεανίας ἔφθασεν εἰς τινα χώραν ὀλίγον ἀπομεμακρυσμένην, καὶ μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του. «Μὲ παρηγγείλατε, εἶπεν ὁ νεανίας, νὰ ἀσχοληθῶ εἰς τὸ νὰ ἀναζητήσω ἓνα φίλον, καὶ ἤδη δύναμαι νὰ σᾶς δείξω πεντήχοντα, ὄντας πρότυπα ἀληθοῦς φιλίας.» «Εἶσαι λίαν εὐτυχής, τῷ εἶπεν ὁ πατήρ· ἐγὼ εἶμαι ἐβδομηκοντούτης, εἶδον τοὺς ἀνθρώπους ἐγγύθεν, καὶ ἐν τοσοῦτῳ χρόνῳ μόλις κατώρθωσα νὰ εὔρω ἓνα μόνον, εἰς ὃν δύναμαι νὰ ἐμπιστευθῶ· πῶς σὺ ἠδυνή-

θης νὰ εὕρης πεντήκοντα ἐντὸς τόσον βραχέος χρόνου; Καταλαμβάνω ὅτι ὀλίγον γνωρίζεις τοὺς ἀνθρώπους ὁ χρόνος θὰ σὲ κάμῃ ἱκανὸν νὰ τὸν γνωρίζης. » Μετὰ τίνα δὲ χρόνον ὁ πατήρ προσεποικίθη ὅτι ἔλαβε εἰδήσεις Ὀλιβερωτάτας, δηλαδή ὅτι ναυάγιον εἶχεν ἀπορροφήσει καὶ ἀφανίσει ὅλην τὴν περιουσίαν του καὶ ὅτι ἀδυνατῶν νὰ ἱκανοποιήσῃ τοὺς δανειστάς του, ἠπειλείτο νὰ τεθῆ εἰς φυλακὴν καὶ νὰ ἴδῃ ἀρπαζόμενα καὶ αὐτὰ τὰ ἐλάχιστα ἐπιπλά του. Προτρέπει τὸν υἱὸν του νὰ δράμῃ τάχιστα νὰ εὕρῃ τοὺς φίλους του καὶ νὰ λάβῃ παρ' αὐτῶν ὅσας βοηθείας ἠδύνατο περισσότερον, ὑποσχοόμενος αὐτοῖς νὰ τὰ ἀποδώσῃ ὅσον δυνατόν ταχύτερον. Ὁ υἱὸς ἐξεκίνησεν ἀμέσως, μὲ λαμπρατάτας ἐλπίδας, ἐνθουμούμενος κάλλιστα πάσας τὰς ὠραίας διαβεβαιώσεις, τὰς ὁποίας τῷ εἶχον κάμει. Ἐρχεται πρὸς ἐκεῖνον, ὃν ἐνόμιζε ἀριστον φίλον, ἐν πρώτοις ἐναγκαλίζονται ἐγκαρδῶς καὶ χαίρουσι διότι βλέπουσιν ἀλλήλους· ἀλλὰ μόλις ὁ Ἐπαμεινώνδας ἤρξατο ἐκθέτων τὴν αἰτίαν τῆς ἐπισκέψεώς του καὶ βλέπει σκυθρωπάζοντα τὸν ὑποτιθέμενον φίλον του. Ἡδὴ προαισθάνεται τὴν δυστυχίαν του, τὴν ὁποίαν ὁ ἄλλος δὲν ἐβράδυνε νὰ βεβαιώσῃ φελλίζων προφάσεις τινάς. Ἀγανακτήσας ὁ Ἐπαμεινώνδας τὸν ἐγκαταλείπει, ἵνα δοκιμάσῃ τὴν τύχην του παρ' ἄλλω. Ἡ ἐλπίς τὸν συνοδεύει ἐκεῖ μέχρι τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἵνα μετατραπῆ εὐθὺς εἰς ἀγανάκτησιν ἢ αὐτὴ ψυχρότης, ἢ αὐτὴ ὑποδοχὴ, πλὴν τῆς προφάσεως, ἣτις ἦτο ὀλίγον διάφορος. Τὸν οἰκτεῖρει καὶ τὸν ἀφίνει μόνον νὰ ὑπάγῃ πρὸς πῆν θύραν. Ὁ

δυστυχῆς Ἐπαμεινώνδας ἐπιστρέφει εἰς τὴν οἰκίαν παρὰ πολὺ ἀπηυδημένος ἀλλὰ πολὺ περισσότερον παρωργισμένος, καὶ φορτωμένος οὐχὶ χρήματα, ἀλλ' ὕβρεις, διότι ὅ,τι τῷ προσέφερον οἱ φίλοι ἦτο μᾶλλον ὕβρις ἢ βοήθεια. Ὁ πατήρ ἐδυσκολεύθη νὰ τὸν καταπραύνη· ἀλλ' ὅμως τὸν παρηγόρησεν ὅσον ἴδυνήθη καὶ τὸν προέτρεψε νὰ ὑπάγῃ μετ' αὐτοῦ πρὸς τὸν μόνον φίλον, τὸν ὅποιον εἶχεν. Εἶτε δὲ δι' εὐπειθειαν εἶτε διὰ περιέργειαν συνώδευσε τὸν πατέρα του, ὅστις ἐχθέσας καὶ αὐτὸς πρὸς τὸν τὸν φίλον του τὴν αἰτίαν τῆς ἐπισκέψεώς του, ἐβεβαιώθη εἰλικρινῶς παρ' αὐτοῦ, ὅτι αἱ ὑποθέσεις του ἤθελον τακτοποιηθῆ ἄνευ ἀναβολῆς. Μετὰ ταῦτα ὁ φίλος ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ κιβωτίου του τὰ πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀπαιτητικωτέρων δανειστῶν ἀναγκαῖα χρήματα. Τότε ὁ πατήρ τοῦ Ἐπαμεινώνδου λέγει πρὸς τὸν υἱὸν του « βλέπεις; ἰδοὺ φίλος, ἡ φιλία του δὲν συνίσταται εἰς ματαίαις καὶ μακρὰς διαβεβαιώσεις, αἱ ὅποιαι δὲν εἶναι καλὸς οἰωνός, καὶ εἰς τὰς ὅποιας δύναται τις νὰ διακρίνη πάντοτε τὰς ἐφημέρους φιλίας ». Ἐπειτα ἀποστίνων τὸν λόγον πρὸς τὸν φίλον του, τῷ λέγει « Σὲ παρακαλῶ νὰ μοὶ συγχωρήσῃς τὴν προσποίησην, τὴν ὅποιαν ἐνόμισα καθήκόν μου νὰ μεταχειρισθῶ, ἵνα μεταπέισω τὸν υἱὸν μου περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ψευδῶν φίλων του, καὶ νὰ τῷ δεῖξω τὴν σταθερότητα τῆς φιλίας σου. Ἐχε τὰ χρήματά σου, δὲν μοὶ χρειάζονται κατὰ τὸ παρόν. » Ὁ δὲ Ἐπαμεινώνδας ὠφελήθη ἐκ τοῦ μαθήματος τούτου καὶ ἀπεφάσισε σταθερῶς νὰ μὴ ἀπατάται τόσο εὐκόλως.

17 Χρήσις τοῦ χρόνου.

Ὁ διὰ παντὸς περίφημος Γάλλος *Cuvier*, ὁ ὁποῖος ἀπεσπίασθη ἀπὸ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν γραμμάτων εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1832 ἔτους, εἶναι τρανὸν παράδειγμα τῆς δυνάμεως τῆς ἐνεργητικότητος. Πολλὰ μὲν ἔξοχα προτερήματα συνήνου ἐν ἑαυτῷ τῶν ὁποίων ἐν μόνον θὰ ἤρκει νὰ τὸν ἀποθανάτιση. Ἄλλ' ἐὰν μὴ ἐγνώριζεν ὁ Κυβιέ τόσον καλῶς τὴν ἀξίαν τοῦ χρόνου, ἂν μὴ ἐχρησιμοποίει αὐτὸν τόσον δραστηρίως, εἶναι λίαν βέβαιον ὅτι οὐδέποτε ἤθελεν ἀποκτήσει τὴν καθολικότητα ἐκείνην, τὴν τόσον διαφορόντως χαρακτηρίζουσιν αὐτὸν καὶ ἀποδείξασαν αὐτὸν ἄνδρα ὄλως ἰδιάζοντα εἰς τὸν διανοητικὸν κόσμον. Τῷ ὄντι ὁ Κυβιέ ὑπῆρξε συγχρόνως σοφὸς ἀνατόμος, φυσικὸς πρώτης τάξεως, καθηγητῆς εὐγλωττος, πολιτικὸς ἰκανὸς καὶ περίφημος. Αἱ διάφοροι ἐπιστῆμαι, ἡ ἰχνογραφία, αἱ ἀρχαῖαι καὶ αἱ λαλούμενα γλῶσσαι ἦσαν δι' αὐτὸν οἰκεῖαι. Κατέσχε διὰ μιᾶς συγχρόνως ἐπὶ δέκα πέντε ἔτη περὶ τὰς δέκα θέσεις ἢ ἀρχὰς, καὶ συνέγραψε περὶ τὰ διακόσια συγγράμματα. Ὁ Κυβιέ ἦτο ἅμα ἐν τῷ κόσμῳ ὁ προσφιλέστατος ἄνθρωπος, ὃν ἠδύνατό τις νὰ ἀπαντήσῃ. Ὡμίλει μετὰ τοσαύτης συγκαταβάσεως, ὥστε ἠδύνατό τις νὰ ἐκλάβῃ τὴν ὀμιλίαν του ὡς εὐπροσηγορίαν. Ἄλλ' ἐγίνωσκε τόσον καλῶς τὴν ἀξίαν τοῦ χρόνου, ὥστε διὰ νὰ μὴ λησμονήσῃ τίποτε καὶ νὰ μὴ τὸν διαφύγῃ καμμία τῶν ὑψηλῶν του ἰδεῶν, ἤξευρε νὰ γράφῃ οὐχὶ μόνον, ὡς λέγουσιν, ἐπὶ

τῆς γωνίας τῆς ἐστίας, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ κοίλου τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, ἥτις πολλάκις τῷ ἐχρησίμευεν ὡς στήριγμα, ὅταν μάλιστα ἦτο ἐντὸς τῆς ἀμάξης.

Ἄν δὲ ἄλλως συγκατετίθετο νὰ ἐξοδεύσῃ ὀλίγον χρόνον εἰς αἶθουσαν ξένην, δὲν εὐχαριστεῖτο ὅμως νὰ ὑπάγῃ τις εἰς τὴν οἰκίαν του νὰ τοῦ τὸν ἀφαιρέσῃ. Κατὰ τὰς περὶ τὴν φυσικὴν ἱστορίαν σπουδᾶς του δὲν εἶχεν εὐρεῖ, ἔλεγε λίαν χαριέντως, εἰς ὅλον τὸ ζωϊκὸν βασίλειον ἓν εἶδος, μίαν κλᾶσιν, μίαν οἰκογένειαν, ἥτις τὸν ἐτρόμαξε τόσον, ὅσον ἡ πολυἀριθμὸς οἰκογένεια τῶν ἀργῶν. Ὁ Κυβιέ εἶχε κατὰ τὴν νεότητά του ἐξωτερικὸν εὐτελές, ἦτο ἰσχνός, ἀσθενὴς καὶ ὡς καχέκτης, ἔβηχε συχνὰ καὶ ἔπτυε αἷμα. Προσέτι ἦτο δυσμορφότατος, ἀλλὰ μετὰ τινα ἐτη ἐνισχυθείσης τῆς ὑγείας του διὰ βίου εὐτάκτου καὶ διὰ τῆς φωνασκίας καὶ τῆς ἰππασίας ὁ χαρακτήρ τῆς μορφῆς του τοσοῦτον μετεβλήθη, ὥστε σχεδὸν δὲν ἀνεγνωρίζετο. Ἡ ἐνεργητικότης τοῦ Κυβιέ, ἡ φιλεργία του καί, ὡς τὸ ὁμολογήσωμεν ὡσαύτως, ἡ φιλοδοξία του δὲν ἔπαυσαν πρότερον ἢ μετ' αὐτοῦ. Ὀλίγας στιγμὰς πρὶν ἐκπνεύσῃ, ἐξέφρασε τὴν λύπην του ἐπὶ τούτῳ. «Τόσα πράγματα μοὶ ὑπελείποντο νὰ κάμω, ἔλεγε, τρία σπουδαῖα συγγράμματα νὰ ἐκδώσω, ἐτοιμῆς οὔσης τῆς ὕλης. Τὸ ὅλον ἦτο διατεταγμένον εἰς τὸν νοῦν μου, καὶ οὐδὲν ἄλλο μοὶ ὑπελείπετο ἢ νὰ τὸ γράψω».

(ΕΛΛ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΘΕΙΑ).

18. Ἰωάννης Λάννης στρατάρχης Γαλλίας.

Κατὰ τὸ 1792 ἔτος εὕρισκετο εἰς τὴν πόλιν Aueh παρά τινι βαφεῖ μαθητῆς τις, τοὺς τρόπους εἰλικρινῆς, ἀλλ' ἀπότομος τὸν χαρακτήρα, ἐλεύθερος καὶ εὐτολμος, ὅστις ὤφειλε μετ' ὀλίγον νὰ ἀφήσῃ τὴν ποδιὰν τοῦ τεχνίτου διὰ νὰ ζητήσῃ τὰς δάφνας τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ὁ Ἰωάννης Λάννης ἐγεννήθη εἰς Λεκτούρην τὴν 11^{ην} Ἀπριλίου 1769. Υἱὸς ἀπλοῦ ἵπποκόμου ὤφειλεν εἰς τὴν φιλανθρωπίαν σεβασμίῳ τινὸς ἱερέως τὰς πρώτας εὐεργεσίας τῆς ἀνατροφῆς· πεντεκαίδεκαετῆς τὴν ἡλικίαν ἤξευρε νὰ ἀναγινώσκῃ καὶ μετ' ὀλίγον ἐξῆλθεν ἐκ τῆς τάξεως τοῦ ἵπποκόμου, ἵνα μάθῃ ἐν Aueh τὸ ἐπάγγελμα τοῦ βαφεῶς.

Ὅτε δὲ ἡ ἐπανάστασις ἐξερράγη, ὅτε ἡ Γαλλία ἀπειλούμενη ὑπὸ τῆς συμμαχοῦσης Εὐρώπης προσεκάλεσε τὰ τέκνα τῆς, ὁ Λάννης, ὅστις αἰφνης εἶχεν ἀναγνώρισει τὸν πολεμικὸν του προσρισμὸν, ἔλαβε τὸ ὄπλον καὶ ἐδραμεν εἰς τὰ μεθόρια. Ἡ ἀφοβὸς του ἀνδρία τὸν ἔκαμε πάραυτα νὰ διαπρέψῃ. Προώδευσε δὲ τάχιστα, καὶ κατὰ τὸ 1795 ἦτο ἤδη λοχαγός. Κατὰ δὲ τὴν εἰς Ἰταλίαν ἐκστρατείαν, γενομένην τὸ ἐπιὸν ἔτος, στρατηγοῦντος τοῦ Βοναπάρτου, ὁ Λάννης ἐδειξε θαύματα ἀνδρίας εἰς ὅλους τοὺς ἀγῶνας. Ἐν τῇ μάχῃ τῆς Ἀρκόλης διεκρίθη μεταξὺ πάντων ὁ Λάννης. Καίπερ πληγωθεὶς πολὺ βαρέως πρό τινων ἡμερῶν, ἠθέλησε νὰ πολεμήσῃ πλησίον τοῦ στρατηγοῦ του καὶ ἔπεσε λαβὼν δύο νέας πλη-

γίας. Τότε τὸν μεταφέρουσιν, ἀλλὰ μανθάνει ὅτι ὁ Βοναπάρτης σχηματίζει ἐκ νέου τὴν ἐπιθετικὴν φάλαγγα, καὶ ὅτι μέλλει καὶ πάλιν νὰ ὀρμήσῃ ἐπὶ τὴν γέφυραν. Προστάττει λοιπὸν νὰ τῷ φέρωσιν ἵππον, καθημαγμένος, ὠχρὸς ὑπὸ ἀδυναμίας, ἀλλὰ πάντοτε ἀνδρείος, πάντοτε ἐπίσης πλήρως περιφρονήσεως πρὸς τὸν κίνδυνον, τρέχει νὰ λάβῃ ἄλλας πληγὰς. Τοιαύτη πάντοτε ὑπῆρξεν ἡ διαγωγὴ τοῦ Λάννη πρὸ τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ σοφὸς Δενῶν ἠρώτησέ ποτε τὸν στρατηγὸν Βοναπάρτην «Τίς στρατιωτικῆς πῆς κατὰ τὴν Ἰταλίαν στρατιᾶς ὑπερεῖχε πάντας κατὰ τὴν τόλμην καὶ γενναϊότητα;» — «Εἶναι τρεῖς ὅμοιοι, ἀπεκρίθη ὁ Βοναπάρτης, ὁ Μουράτης, ὁ Λάννης καὶ ὁ Γιουνότος.» Ἐπειτα μετὰ βραχυχρόνιον σκέψιν ἀπεκρίθη. «Ἄλλ' ὅμως ὁ Λάννης εἶναι ὁ γενναϊότερος· διότι ὁσάκις ἐκτίθεται εἰς ἐχθρὸν πῦρ, εἶναι βέβαιος ὅτι θὰ πληγωθῇ, καὶ ἐπανέρχεται ἐκεῖ πάντοτε μετὰ τῆς ἰδίας ἀνδρίας.»

Ἡ εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατεία, καὶ ἡ δευτέρα εἰς Ἰταλίαν παρέσχον εἰς τὸν Λάννην συχνὰς ἀφορμὰς δόξης. Κατὰ τὴν μάχην τοῦ Μοντεβελλῶ ἔδειξεν ὅτι τὰ στρατιωτικὰ προτερήματα ἠδύναντο νὰ ᾔηαι μόνον ἀποτέλεσμα ἀνδρίας ἀπτοήτου. Περὶ τῆς μάχης ταύτης ὀμιλῶν ἔλεγε μετὰ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ. «Ἐκείνην τὴν ἡμέραν αἱ σφαῖραι ἐκρότουν ἐπὶ τῶν ὀστέων τῶν στρατιωτῶν μου ὡς ἡ γάλαξα ἐπὶ τῶν ὕλων».

Ὅτε ὁ πρῶτος ὑπατος Βοναπάρτης ἐγένετο αὐτοκράτωρ, ὁ Λάννης ἔλαβε τὸ σκήπτρον τοῦ στρατάρ-

χου τοῦ κράτους καὶ τὴν μεγάλην ταινίαν τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς. Μετ' ὀλίγον ἐγένετο δαύτ' τοῦ Μοντεβελλῶ, ἐπολέμησεν ἐν Ίέννα, Ἐυλάω καὶ Φριδλάνδ. μετὰ ταῦτα ἐστρατήγησε τῆς ἐπὶ τὴν Ἰσπανίαν στρατείας, καὶ κατέλαβε τὴν ἥρωικὴν Σαραγώσσαν. Ὅτε δὲ ἤρχισε κατὰ τὸ 1809 ἡ ἐπὶ τὴν Αὐστρίαν ἐκστρατεία, ὁ Λάννης ἀπεσπάρθη ἐκ τῶν κόλπων τῆς οἰκειασθέντιος, ἵνα ἀναλάβῃ τὰς ἐνδόξους ἐργασίας του. Εἰς Ῥατισθόννην ἐπέφερεν εἰς τὸν αὐστριακὸν στρατὸν δεινὰς ἀπωλείας. Ἄλλ' ὁ θάνατος, τὸν ὁποῖον τοσοῦτον σιγὰ εἶχεν ἰδεῖ ἐγγύθεν, προσέβαλεν αὐτὸν εἰς Ἐσολιγγεν. Εἰς τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν εἶχον θραυσθῆ αἱ γέφυραι καὶ ὁ ἐχθρὸς ἐπανερχόμενος εἰς τὴν ἐπίθεσιν ἐφόρμησε κατὰ τῶν γαλλικῶν ταγμάτων, ἐστερημένων πολεμοφοδίων, καὶ καταβεβλημένων ὑπὸ τοῦ ἀριθμοῦ, ὁ Λάννης διατρέχων τὸ μέτωπον τοῦ τάγματός του ἐπλήγη ὑπὸ σφαίρας ἧτις ἀφήρσεν αὐτὸν τὰς δύο κνήμας. Συγχρόνως δὲ καὶ ὁ στρατηγὸς *Saint-Hilaire* ἔπεσε καιρίως πληγείς.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἄμα μαθὼν τὸ ἀπαίσιον τοῦτο συμβεβηκὸς κατελήφθη ὑπὸ πικροτάτης θλίψεως. Ἐδράμε πρὸς τὸ ἐπικήδειον φορεῖον, τὸ ὁποῖον ἐβάσταζον δώδεκα γέροντες ἐπιλεκτοὶ στρατιῶται. Ὁ Ναπολέων ἐρρίφθη ἐπὶ τοῦ φίλου του, ἕστις ἦτο ἀναίσθητος. « Λάννη, ἐβόησε, Λάννη, ἐπάνελθε εἰς ἐαυτὸν! εἶμαι ὁ φίλος σου! ὁ αὐτοκράτωρ σου! εἶμαι ὁ Βοναπάρτης! εἶμαι ὁ φίλος σου.» Ὁ Λάννης ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς του, ἀνεγνώρισε τὸν αὐτοκράτορα, καὶ εἶ

ὀλολυγμοὶ τῶν ἐταυτίσθησαν. Μετὰ τινος ὥρας, εἶπε μετὰ φωνῆς ἀτόνου, «Θὰ στερηθῆτε τὸν τὰ μάλιστα ἀγαπήσαντα ὑμᾶς ἄνδρα.» Ὁ Λάννης ἀπέθανε τὴν 31 Μαΐου 1809, ἀφ' οὗ ὑπέφερε διπλὴν ἐκτομὴν. Τὸ ἐπιὸν ἔτος, τὴν 6ην Ἰουλίου, τὰ λείψανα αὐτοῦ κατετέθησαν εἰς τὸ Πάνθεον ἐν μεγάλῃ πομπῇ.

Ὁ Ναπολέων ἐν Ἀγία Ἐλένη ἀπεφάνητο περὶ τοῦ Λάννη τὴν ἐντιμὸν ταύτην γνώμην· «Ἐπὶ πολὺν χρόνον οὐδὲν ἄλλο ἢ ξιφομάχος ἦτο, ἀλλ' ἔγεινε πρωτοφανὲς πνεῦμα. Ποτὲ δὲν παρημέλησε τὴν τιμὴν οὐδὲ τὸ καθήκον του.» Διηγηθῶμεν δ' ἐνταῦθα δύο πράξεις, ἀποδεικνυούσας ἐναργέστατα τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα τοῦ στρατάρχου Λάννη. Ὁ Λάννης ἀναχωρῶν διὰ τὴν ἐπὶ Ἰσπανίαν ἐκστρατείαν διήλθε διὰ τῆς πατρίδος του. Εἰσερχόμενος δὲ εἰς Auch παρετήρησεν ἀμαξηλάτην τινὰ καταγινόμενον νὰ σωρεύῃ χάλικας εἰς τὸν δρόμον· συγχρόνως ἀνεγνώρισεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἦτο εἰς τῶν κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν συγγρόφων του. Εὐθὺς προστάττει νὰ σταθῇ ἡ ἀμαξία του, καταβαίνει, καὶ πλησιάζων τὸν ἐργάτην, «Λοιπόν, μωρέ, τῷ λέγει εἰς χυδαίαν γλῶσσαν δὲν θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ ὑπάγῃς νὰ προτείνῃς λόγην κατὰ τῶν Αὐστριακῶν, παρὰ νὰ ἐξασχῆς καταφρονημένον ἐπάγγελμα; Δὲν μὲ ἀνεγνώρισας ἴσως· θεώρησόν με· δὸς τὴν χεῖρα ὅτι θὰ ἔλθῃς μαζί μου.» Καὶ ὁ στρατάρχης τῆς Γαλλίας, ὁ δούξ τοῦ Μοντεβελῶ ἔσφιγξε διὰ τῆς χειρὸς του τὴν τυλωδὴ χεῖρα τοῦ ἐκθάμβου ἀμαξηλάτου. «Ἔστω, προσέθηκε τῷ

εὐγενές τέκνον τοῦ λαοῦ, ἐπειδὴ δὲν ἀγαπᾷς τὴν ὁσμήν τῆς πυρίτιδος, σοὶ ἀρέσκει μᾶλλον ἢ ἐμπορία; Δὲν ἔχει οὕτω; Τότε περὶ τῶν λοιπῶν ἐγὼ φροντίζω!» Τὴν ἐπαύριον ὁ ἀρχαῖος σύντροφος τοῦ Λάννη διήθυνε μικρὸν τι κατάστημα.

Φθᾶς εἰς Much ὁ Λάννης πρῶτον ἐνεθυμήθη τὸν ἀρχαῖον προϊστάμενόν του τὸν βαφέα Dwieu καὶ τὸν προσεκάλεσεν. Εὐθὺς ἔφθασαν αἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαί, ἡγουμένου τοῦ νομάρχου, ὅσας ἐμελλε νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν στρατάρχην μέγα δεῖπνον. Ὁ βαφεὺς ἐστενοχωρήθη καὶ ἤθελε ν' ἀναχωρήσῃ· ἀλλ' ὁ Λάννης λαβὼν αὐτὸν ἐκ τοῦ βραχίονος ἀπεκρίθη πρὸς τὸν νομάρχην· «Κύριε νομάρχα, εὐχαρίστως δέχομαι τὸ δεῖπνον, τὸ ὅποιον μοὶ προσφέρετε, ἀλλὰ μὲ τὴν συμφωνίαν νὰ ἐπιτρέψῃτε νὰ ἔχω μετ' ἑαυτοῦ τὸν ἀξιὸν ἄνδρα, ὃν σᾶς παρουσιάζω.» Καθ' ὅλην τὴν ἐσπερινὴν συναναστροφὴν περὶ τοῦ ἀρχαίου του κυρίου μόνον ἐφρόντιζε καὶ ὠμίλει. Μετὰ δὲ τὴν μεταπολίτευσιν τοῦ Ἰουλίου ἡ πόλις Λεκτούρη ἀνήγειρε μνημεῖον πρὸς τιμὴν τοῦ ἐνδόξου συμπατριώτου. εἶναι δὲ τοῦτο μαρμάρινον ἀγαλμα ἰδρυμένον ἐπὶ τοῦ κυριωτάτου περιπάτου τῆς πόλεως.

20. Βενιαμὶν Φραγκλῖνος.

Ὁ Βενιαμὶν Φραγκλῖνος ἐγεννήθη ἐν Βοστώνῃ τὸ 1706. Ὁ πατὴρ του, ὅστις κατεσκεύαζε κηρία καὶ σαπῶνια, ἀναγκαζόμενος νὰ λάβῃ αὐτὸν συμμέτοχον τῆς ἐργασίας, τὸν ἀπέσυρε πρόωρως ἀπὸ τοῦ σχολείου. Τὸ παιδίον ὅμως εἶχε σφοδρὰν ἐπιθυμίαν νὰ ἐξα-

κολουθήσῃ τὰς σπουδὰς του, ἐλαχίστην δὲ κλίσιν ἔδειξεν εἰς τὸ πατρικὸν ἐπάγγελμα, ἐπάγγελμα οὐδεμίαν τροφήν, οὐδεμίαν ἀσκησιν τῇ διανοίᾳ προσφέρον. Κατ' αἰτήσιν του λοιπὸν ὁ Βενιαμὴν Φραγκλῆνος προσήλθε παρά τινι μαχαιροποιῶ νὰ μαθητεύσῃ, ὅπου ἔβλεπε παντοειδεῖς ἐργασίας, καὶ ποικίλα μηχανήματα κλπ. Αἱ ἐργασίαι αὐταὶ τῷ ἤρεσκον περισσότερο, ἀλλ' ὅμως καὶ εἰς τὸ νέον τοῦτο ἐπάγγελμα δὲν εὗρισκεν ἀκόμη ἐκεῖνο, ὅπερ ἠδύνατο νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν ζῆλον τῆς μαθήσεως, ὑφ' οὗ ἐφλέγετο. Τὰ δὲ βιβλία, τὰ ὁποῖα μόνα τῷ ἤρεσκον καλλίτερον, παρά τῷ μαχαιροποιῶ οὐδὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὕρῃ. Τοῦτο ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ αἰτήσῃ ἀδειαν ὅπως εἰσέλθῃ εἰς τυπογραφεῖον· καὶ ὁ πατήρ του ἐπέτρεψεν αὐτῷ τοῦτο.

Ἐντὸς τυπογραφείου ὁ ἐργάτης (ὁ λόγος περὶ τοῦ στοιχειοθέτου) ἀναγκάζεται ν' ἀναγινώσκῃ. Αὐτῇ λοιπὸν αὐτῇ ἡ ἀνάγκη ἔτερπε τὸν Φραγκλῆνον, διότι εὗρεν ἦν ἐξήτει περιστάσιν, ἵνα ἀρχίσῃ πάλιν τὰς σπουδὰς του, ἂν καὶ ἀτάκτως καὶ μᾶλλον τυχαίως, κατὰ τὸ εἶδος τοῦ συγγράμματος, τὸ ὁποῖον περιέπιπτεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νέου τυπογράφου. Ἄλλ' ὁ ζῆλος τῆς μαθήσεως, ὑφ' οὗ κατείχετο, ἀνεξωπυρεῖτο ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τῶν συγγραμμάτων, τὰ ὁποῖα ὑπὸ τὰ ὄμματά του διήρχοντο· διὸ ἤρχισε τὸ πρῶτον νὰ στιχουργῇ καὶ ἐδημοσίευσεν εὐδοκίμως πῶς τοὺς στίχους του· ἀλλὰ ταχέως ἐνόησεν ὅτι ὁ προορισμὸς του ἦτο ὅλως διάφορος, καὶ ἐγκατέλιπε τὴν στιχουργίαν, ἵνα ἀσχοληθῇ ἀποκλειστικῶς

εις τὴν τέχνην του. Ἐγείνε δὲ τοσοῦτον ἱκανὸς τυπογράφος, ὅσον ἦτο δυνατόν νὰ γείνη τις ἐν Ἀμερικῇ· ἀλλ' ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην καὶ ἐδείκνυε σφοδρὰν ἐπιθυμίαν νὰ τελειοποιηθῇ ἀκόμη. Τὸ Λονδῖνον εἶχε τότε ἐξόχους τυπογράφους· ἀπῆλθε λοιπὸν ἐκεῖ, καὶ παρέμεινε παρὰ τινὶ ὀνομαζομένῳ Πάλμερ, ὅστις μετὰ τινὰς δοκιμὰς τῶ ἐνεπιστεύθη τὴν διεύθυνσιν τῶν σπουδαιοτάτων ἐργασιῶν του. Ἐκεῖ οὐκ ὀλίγος τῶν γνώσεων του ἐξαιρέτως ἠδύρυνθη διὰ τῶν συχνῶν συναναστροφῶν του πρὸς τοὺς περιφημοτάτους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης σοφοὺς.

Ἐπανελθὼν τὸ 1728 εἰς Ἀμερικὴν ἀπέκτησε τὴ συνδρομὴν φίλων του τυπογραφείον· ἀλλ' ὁ Φραγκλῆνος δὲν ἦτο ἄνθρωπος τοιοῦτος ὥστε νὰ ἐξασχῆ τὸ ἐπάγγελμα του ὡς ἀπλοῦς μιμητής. Ἐγείνε στοιχειοχύτης, χαλκογράφος, καὶ εἰσήγαγε βελτιώσεις, προαγαθοῦσας τὸ τυπογραφικὸν του κατάστημα. Μετὰ τινα ἔτη (1731) συνέστησε τὴν βιβλιοθήκην τῆς Φιλαδελφίας, καὶ ἐπεμελήθη εἰς τὸ νὰ παρέχῃ αὐτῇ βιβλία κατάλληλα πρὸς διάδοσιν τῶν ὠφελίμων γνώσεων. Τὸ ἐπιὸν ἔτος ἐδημοσίευσεν ἐν ἡμερολόγιον, προῖον πρωτότυπον εἰς τὸ εἶδος του, τοῦ ὁποίου ἡ βᾶσις εἶναι τόσο στερεὰ ὡς πρὸς τὴν ἡθικὴν, ὥστε εἰς ὅλας τὰς χώρας τὸ μεταχειρίζονται ἐπωφελῶς πρὸς ἀγωγὴν τοῦ λαοῦ.

Συγχρόνως ὁ Φραγκλῆνος, τὸν ὁποῖον ἡ μελέτη πάντοτε εὗρισκεν ἀκατάβλητον, κατεγίνετο εἰς φυσικὰς ἀνακαλύψεις. Τότε κατώρθωσε νὰ ἀνακαλύψῃ τὸ μυστήριον τοῦ κεραυνοῦ, ὅπερ ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς

τὴν ἐπινοήσιν τοῦ ἀλεξικεραυνου. Ἰδοὺ ἡ δοκιμὴ ἡ ὀδηγήσασα αὐτὸν εἰς τὸ νὰ ἐπινοήσῃ τὸ ὠφέλιμον τοῦτο ἀλεξιτήριον. Ὑψωσε χάρτινον ἀετὸν ἐν θυελῶδει καιρῷ, ἐκρέμασε κλειδίον εἰς τὸ τέρμα τοῦ σχοινίου καὶ προσεπάθησε ν' ἀποσπάσῃ σπινθῆρας. Αἱ πρῶται δοκιμαὶ αὐτοῦ ἦσαν ἀνευ ἀποτελέσματος· ἀλλὰ βροχὴ ἐπέλυθη εἰς ἕβρεξε τὸ σχοινίον, τὸ ὁποῖον ἀπέβη οὕτω καλὸς ἀγωγὸς τοῦ ρεύματος καὶ τὸ πείρασμα ἐπέτυχε πρὸς μεγάλην χαρὰν τοῦ Φραγκλίνου. Ἐν τῷ σχοινίῳ ἐβρέχετο κατ' ἀρχὰς ὁ Φραγκλίνος ἀφεύκτως ὁ ἀπέθνησκε, καὶ ἡ ἀνακάλυψις του ὁ ἀπώλετο μετ' αὐτοῦ. Οἱ ἀναγνώσται ἡμῶν θὰ μᾶς γνωρίσωσι χάριν ἂν ἐκθέσωμεν ἐνταῦθα ἀποτολεξεί ὠφελίμους τινὰς παρατηρήσεις τοῦ Φραγκλίνου ἐπὶ τοῦ κεραυνου.

«Ὅστις φοβεῖται, λέγει, τὸν κεραυνὸν καὶ εὐρίσκεται ἐν καιρῷ καταγίδος ἐντὸς οἰκίας μὴ προφυλαχθεῖσης ἀπὸ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ μετεώρου τούτου θὰ κάμῃ καλῶς ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τῆς ἔστίας, ἀπὸ τῶν κατόπτρων, ἐπιχρυσωμένων σκευῶν κτλ. — Ἡ ἀσφαλεστάτη θέσις εἶναι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θαλάμου, ἂν μὴ ὑπάρχωσι πολυέλαιαι μεταλλικαὶ κρεμάμενοι δι' ἀλύσεως. Ἐτι ἀσφαλέστερον εἶναι νὰ θέσῃ τις ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θαλάμου στρώματα εἰς δύο διπλωμένα καὶ ὑπεράνω καθέδραν, διότι, ἐπειδὴ τὰ στρώματα ταῦτα δὲν ἄγουσι τὸν ἠλεκτρισμὸν ὡς οἱ τοῖχοι, δὲν θὰ προτιμήσῃ αὐτὸς νὰ διακόψῃ τὸν δρόμον του διερχόμενος διὰ τοῦ ἀέρος τοῦ θαλάμου καὶ διὰ τοῦ στρώματος, ἐν ᾧ δύναται ν' ἀκολουθήσῃ τὸν τοῖχον, ὅστις εἶναι ὁ καλλίτερος αὐτοῦ ἀγωγός. Ἀλλ'»

ὅταν δύναται τις νὰ ἔχη αἰώραν βασταζομένην διὰ σχοινίων μεταξίνων, μαλλίνων, ἢ τριχίνων εἰς ἴσην ἀπόστασιν ἐκ τῆς ὀροφῆς, τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν τοίχων τοῦ δωματίου, ἔχει πᾶν ὅ,τι δύναται τις νὰ προμηθευθῆ ἀσφαλέστατον, καὶ πραγματικῶς ὅ,τι δύναται τις νὰ θεωρήσῃ ὡς τὸ καταλληλότετον μέσον τοῦ νὰ προφυλαχθῆ ἀπὸ τοῦ κεραυνοῦ.*

Εἶχον ἤδη παρέλθει εἰκοσιπέντε ἔτη, ἀφ' ὅτου ἡ Ἀμερικὴ ἀπῆλαυε τῆς εὐεργεσίας τοῦ ἀλεξικεραύνου, ὅτε ἡ ἐφεύρεσις αὕτη εἰσῆχθη εἰς Γαλλίαν τὸ 1783. Ἦξέυρομεν, ὅτι τὸ ἀλεξικέραυνον συνίσταται ἐκ μιᾶς ῥάβδου σιδηρᾶς ληγούσης εἰς ἀκίδα ἐκ λευκοχρύσου, τὴν ὁποίαν θέτουσιν ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτάτου μέρους τοῦ οἰκοδόμηματος, ἵνα προφυλάξῃ αὐτὸ ἀπὸ τοῦ κεραυνοῦ. Σχοινίον δὲ ἐκ σιδηρῶν συρμάτων ὀδηγεῖ τὸν κεραυνόν, ὅταν πίπτῃ, μέχρι φρέατος ἢ τουλάχιστον μέχρις υπογείου διατηρουμένου ὑγροῦ. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἀλεξικεραυνοῦ εἶναι νὰ ἀφαιρῆ τὸν κεραυνόν ἀπὸ τοῦ νέφους καὶ νὰ προφυλάττῃ ἀπὸ τῶν ἀποτελεσμάτων τούτου τὸν περικείμενον χώρον. Ὅθεν οἱ κατοικοῦντες οἰκίας ἐχούσας ἀλεξικέραυνον δὲν αἰσθάνονται οὐδεμίαν ἐνέργειαν τῆς ταχείας καὶ συνεχοῦς διαβάσεως τοῦ ηλεκτρικοῦ ῥευστοῦ, καὶ μάλιστα ἂν συμβῆ, ὅπερ σπανιώτατον, ὥστε τὸ ῥευστόν νὰ ἦναι συσσωρευμένον τοσοῦτον ἀφθόνως, ὥστε νὰ μὴ δυνηθῆ νὰ καταβῆ λίαν εὐκόλως, τὸ ἀλεξικέραυνον ἀπλῶς κεραυνοῦται, καὶ εἶδομεν τοιαύτας ῥάβδους καμφθείσας ὑπὸ τοῦ κεραυνοῦ, χωρὶς τὸ φέρον αὐτὰς οἰκοδόμημα νὰ υποστῇ

Τὸ πρῶτον ἰδρυθὲν ἐν Γαλλίᾳ ἀλεξικέραυνον πα-
ρέσχεν ἀφορμὴν περιεργοτάτης δίκης, εἰς τὴν ὁποίαν
ἐφάνη νέος τις δικηγόρος, μεγίστην φήμην ἔκτοτε ἀ-
ποκτήσας. Θαυμαστὴς τις τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ
Φραγκλίνου εἶχε θέσει ἐπὶ τῆς οἰκίας του ἀλεξικέραυ-
νον. Οἱ γείτονες μὴ ἐμβλέποντες ἐν τῇ ὑπεράνω τῆς
οἰκίας ἀκίδι ἄλλο ἢ μηχανὴν ἑλκτικὴν τοῦ κεραυνοῦ,
καὶ ἱκανὴν νὰ ἐκθέσῃ αὐτοὺς εἰς τὰς φλόγας τοῦ οὐρα-
νίου πυρός, ἐπτοήθησαν διὰ τὸν νεωτερισμὸν τοῦτον καὶ
πανταχόθεν παρεκάλεσαν θερμῶς τοὺς δημοτικούς
συμβούλους ζητοῦντες ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τούτου. Οὗτοι
μετέχοντες ἴσως τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀμαθείας τῶν διοι-
κουμένων ἐξέδωκαν ἀπόφασιν προστάττουσαν τὸν ἰ-
διοκτήτην νὰ κρημνίσῃ παρευθὺς τὸ ἀλεξικέραυνόν του.
Οὗτος δ' ἠρνήθη ἐπιμόνως νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν δια-
ταγὴν ταύτην· ἀλλ' οἱ γείτονές του συναθροισθέντες
ἠπέλιθσαν οἱ ἴδιοι νὰ κρημνίσωσι τὸ ἀλεξικέραυνον,
τὸ ὅποῖον ἐνέβαλλεν εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν τῶν ὁσφ
ἴστατο. Ἄλλ' ὁμῶς ὁ κύριος οὗτος δὲν ὠμολόγει τὴν
ἡττάν του, ἀλλ' ἐπεφόρτισε νέον τινὰ δικηγόρον νὰ
συνηγορήσῃ ὑπὲρ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ Φραγκλίνου.
Ἡ ὑπεράσπισις αὕτη ἐπέτυχε πληρέστατα, καὶ τὴν
21^{ην} Μαρτίου 1783 τὸ ἀνώτατον δικαστήριον ἐξέδω-
κεν ἐπόφασιν, δι' ἧς τὸ ἀλεξικέραυνον εἰσῆγετο.

Ὅτε ὁ Φραγκλίνος εἶχε τελειώσῃ τὰς ἐπὶ τοῦ
ἤλεκτρισμοῦ ἐργασίας του καὶ τὰς ἐγνώρισεν εἰς
τὸν σοφὸν κόσμον, ἢ ἀποστολὴ αὐτοῦ εἰς τὴν
σφαῖραν τῶν ἀνακαλύψεων εἶχε πληρωθῇ. Τὸ

πολιτικόν στάδιον πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἀρχίσει δι' αὐτὸν συνεπεῖα τῆς ἐπαναστάσεως τῆς προπαρασκευαζομένης εἰς τὰς ἀγγλικὰς κτήσεις τῆς βορείου Ἀμερικῆς πρὸς ἀπόσεισιν τοῦ ζυγοῦ τῆς μητροπόλεως. Τότε ὁ Φραγκλῆνος ἐκλήθη εἰς τὸν βουλευτικὸν περίβολον τῶν ἠνωμένων πολιτειῶν, ὅπου ὑπερησπίσθη εὐγλώττως τὰ συμφέροντα τῶν Ἀμερικανῶν ἔπειτα ἐστάλη εἰς Γαλλίαν ὡς πρεσβευτὴς τῶν πολιτειῶν, αἵτινες ἀνεκηρύχθησαν ἀνεξάρτητοι. Ἐκεῖ δ' ἐθαυμάσθη καὶ διήγειρε ζῶηρόν ἐνδιαφέρον διὰ τῆς ἀκρας ἀπλότητος τῆς σπολῆς του. Πανταχοῦ ὠμίλου περι αὐτοῦ. Τίς εἶναι ὁ γέρον οὗτος χωρικός ὁ ἔχων τοσοῦτον εὐγενὲς ὄφρος; Ἐμεινε δ' ἐν Παρισίοις ἀπὸ τοῦ 1766 μέχρι τοῦ 1785. Μετὰ δὲ τὴν εἰς Φιλαδελφίαν ἐπιστροφὴν του, ἠεὺγνωμοσύνη τῶν συμπολιτῶν του τῶ ἀπένειμε τὴν κυβέρνησιν τῆς Πενσυλβανίας.

Κατὰ τὴν ἐν Γαλλίᾳ διαμονὴν ὁ Φραγκλῆνος παρετήρησε περίξ τῶν Παρισίων τὰ καλὰ ἀποτελέσματα τῆς γύψου χρησιμευούσης πρὸς λίπανσιν τῶν λειμῶνων. Ἡ ἀγρονομικὴ αὕτη μέθοδος δὲν ἦτο γνωστὴ ἐν Ἀμερικῇ· ἐπιστρέψας λοιπὸν προμηθεύθη γύψον τετριμμένην, ἵνα διασκορπίσῃ αὐτὴν εἰς λειμῶνας, καὶ ἐκλέξας περίξ τῆς Φιλαδελφίας λειμῶνα διασχίζομενον ὑπὸ πολυφοιτήτου ὁδοῦ, διεσχόρπισεν ἐκεῖ τὴν γονιμοποιὸν γύψον οὕτως, ὥστε ἐσχηματίσθησαν διὰ μεγάλων καὶ πλατέων γραμμάτων αἱ οὕτω μεταφραζόμεναι λέξεις, τοῦτο εἶναι τιτανωμένον. Μετ' ὀλίγον ἡ ὥρα τῆς βλαστήσεως ἐφθασεν ὁ χόρτος εἰς τὸ τιτανωμένον μέρος ἔγεινε πολὺ ὕψη-

λότερος ὅσον οὐδαμοῦ ἀλλαγῶ καὶ ἐδειξε διὰ τοῦ
ώραίου πρασίνου χρώματός του τὴν δύναμιν, τὴν
ὁποίαν παρέσχεν αὐτῷ τὸ λίπασμα. Τότε οἱ διαβάται
ἴσταντο, ἵνα ἀναγινώσκωσι τὴν φράσιν παρευθὺς
τὸ πρᾶγμα ἐδημοσιεύθη διὰ τῶν ἐφημερίδων· γεωρ-
γοὶ ἔτρεχον μακρόθεν, ἵνα ἀναγνώσωσι τὴν περίφημον
ἐπιγραφὴν. Τὸ δ' ἐπιὸν ἔτος ἡ ἰδιότης τῆς τιτάνου ὡς
λιπάσματος ἐγνώσθη καὶ ἐξετιμῆθη εἰς ὅλας τὰς
παρακειμένας πεδιάδας καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ διαδοθῆ
καθ' ὅλην τὴν Ἀμερικὴν. Ἡ βραχεῖα φράσις τοῦ
Φραγκλίνου ἐν μέσῳ τῶν ἐξόχων λειμῶνων ἐπενήρ-
γησε ταχύτερον καὶ δραστικώτερον εἰς τοὺς ἐλάχιστον
πεπαιδευμένους γεωργοὺς παρ' ὅσον θὰ ἐπενήργουν
σοφαὶ συγγραφαί, αἱ ὁποῖαι ὑπὸ ὀλίγον μόνον ἀν-
θρώπων ἤθελον ἐννοηθῆ.

Ὁ Φραγκλῖνος βλέπων τὰ ταράττοντα τὰς ἠνω-
μένας πολιτείας πάθη, ἔκρινεν ὅτι πρὸς θεραπείαν
τῶν δεινῶν τούτων ἦτο ἀπαραίτητος γενικὴ σύνοδος.
Κατὰ πρότασιν αὐτοῦ αἱ ἠνωμέναι πολιτεῖαι συνήλ-
θον εἰς Φιλαδέλφειαν κατὰ τὸ 1788. Ἐν τῇ συνα-
θροίσει ταύτῃ ὁ Φραγκλῖνος ὠμίλησε μετὰ πολλῆς
συνέσεως, καὶ ἱκανοῦ θάρους, παριστῶν τὰ τοῦ τόπου
δεῖνά καὶ προτείνων τὰ ληπτέα φάρμακα.

Ἀπέθανε δὲ τὴν 17^{ην} Ἀπριλίου 1790 εἰς ἡλικίαν
ὀγδοήκοντα τέσσάρων ἐτῶν. Διὰ τῆς διαθήκης του ὁ
Φραγκλῖνος ἰδρύσατο ὠφέλιμα κοταστήματα· ἐτε-
λείωνε δὲ αὐτὴ διὰ τῶν ἐξῆς φράσεων.

«Ἀφίνω εἰς τὸν φίλον μου, τὸν φίλον τῆς ἀνθρω-
πότητος, τὸν στρατηγὸν Οὐάσιγκτῶνα, τὴν ἐξ ἀνάγκης

μηλέας ράβδον μου, ἣν συνήθως περιπατῶν ἔφερον. Ἄν ἡ ράβδος αὕτη ἦτο σκῆπτρον, ἐπίσης θὰ τῷ ἤρμοζεν. » Ἡ πόλις τῆς Φιλαδελφίας ἰδρύσατο ἐπὶ τοῦ αἰτώματος τῆς δημοσίας βιβλιοθήκης τὸν ἀνδριάντα τοῦ Φραγκλίνου· παρίσταται δὲ ὄρθιος, ῥωμαϊκὴν ἐνδεδυμένος τῆβεννον, στηρίζων τὸν βραχίονα ἐπὶ βιβλίων, καὶ διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς κρατῶν κύλινδρον χάρτου, διὰ δὲ τῆς ἄλλης ἀνεστραμμένον σκῆπτρον. Τὸ ἀμερικανικὸν κοινοβούλιον προσέταξε καθ' ὅλας τὰς δεκατέσσαρας ἡνωμένας πολιτείας δέμηνον πένθος ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Φραγκλίνου. Ἐν Γαλλίᾳ δὲ ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις ἐπένησεν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, καὶ ὁ Μιραβὼ ἐξεφώνησε τὸν ἐπιτάφιον διὰ τῶν ἐξῆς βραχέων λέξεων· « Ὁ Φραγκλίνος ἀπέθανε! δὲν ὑπάρχει πλέον ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἐλευθερώσας τὴν Ἀμερικὴν καὶ μεγάλως φωτίσας τὴν Γαλλίαν. Ὁ σοφός, τὸν ὁποῖον οὗο κόσμοι (παλαιὸς καὶ νέος) ἀντιποιοῦνται, κατεῖχεν ἀναμφιβόλως λίαν ὑψηλὴν τάξιν ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει. Τὰ ἔθνη διὰ μόνους τοὺς εὐεργέτας των ὀφείλουσι νὰ πενθῶσιν· ἡ Γαλλία τοὐλάχιστον ὀφείλει μαρτύριον μνήμης καὶ πένθους εἰς ἓνα τῶν μεγίστων ἀνδρῶν, τῶν ὑπηρετησάντων τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν. » Δὲν δυνάμεθα καλλίτερον νὰ ἀποπερατώσωμεν τὸ περὶ Φραγκλίνου ἄρθρον τοῦτο ἄλλως ἢ ἀναφέροντες τινὰ ἐκ τῶν ἰδίων ἀποφθεγμάτων. « Ἡ ἀργία ὁμοιάζει πρὸς σκωρίαν, διότι φθείρει ταχύτερον τῆς ἐργασίας. » — « Ἄς μὴ χάνωμεν τὸν καιρὸν, διότι εἶναι ὑφασμα, ἐξ οὗ κατασκευάζεται ἡ ζωὴ τοῦ

— « Διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ὑπομονῆς ὁ ποντικός κόπτει παλαμάριον. » — « Ὅστις λυπεῖται τὸ καρφίον, χάνει τὸ πέταλον· ὅστις δὲ λυπεῖται τὸ πέταλον, χάνει τὸν ἵππον, καὶ ὅστις λυπεῖται τὸν ἵππον, χάνεται ὁ ἴδιος ἵππεύς, διότι ὁ ἐχθρὸς τοῦ τὸν φθάνει καὶ τὸν φονεῖ. » — « Ἡ διατήρησις ἑνὸς ἐλαττώματος εἶναι μᾶλλον πολυδάπανος ἢ ἡ διατήρησις δύο τέκνων. » — « Ὁ ἀγοράζων τὸ περιττὸν θα πωλήσῃ μετ' ὀλίγον τὸ ἀναγκαῖον. »

VI. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΕΜΑΧΙΑ.

1. Νεότης τοῦ Κύρου.

Ὁ Κύρος ἦτο υἱὸς τοῦ Καμβύσου, βασιλέως τῆς Περσίας, καὶ τῆς Μανδάνης θυγατρὸς τοῦ Ἀστυάγου, βασιλέως τῶν Μήδων. Ὁ Κύρος ἦτο εὐπρεπὴς τὸ σῶμα, μᾶλλον δὲ ἀξιοτίμητος διὰ τὰ πνευματικὰ προτερήματα· ἦτο ἐπιεικέστατος, φιλανθρωπότατος, φιλομαθέστατος καὶ φιλοτιμώτατος. Ἀνετράφη κατὰ τοὺς νόμους τῶν Περσῶν, οἱ ὅποιοι τότε ἦσαν ἐξαιρεταὶ ὡς πρὸς τὴν ἀγωγήν. Ὅτε δ' ἔφθασε τὸ δωδέκατον ἔτος, ἡ μήτηρ τοῦ Μανδάνη ἔφερεν αὐτὸν εἰς Μηδίαν πρὸς τὸν πάππον τοῦ Ἀστυάγου, ὁ ὁποῖος πολὺ ἐπεθύμησε νὰ τὸν ἴδῃ, ἀκούων τὴν περὶ τοῦ νέου τούτου ἡγεμονόπαιδος καλὴν φήμην. Εὗρε δ' ὁ Κύρος ἐν τῇ αὐλῇ ταύτῃ ἡθὴ λίαν διάφορα τῶν τῆς

πατρίδος του. Ἡ τρυφή, ἡ πολυτέλεια, ἡ μεγαλοπρέπεια ἐβασίλευον πανταχοῦ· ὁ Ἀστυάγης ἐνεδύετο μεγαλοπρεπῶς, εἶχεν ἐξωγραφημένους τοὺς ὀφθαλμούς του, τὸ πρόσωπον ἐψιμουθιωμένον, καὶ κόμην πρόσθετον πρὸς τῆ ἰδίᾳ. Διότι οἱ Μῆδοι ἐπετηδεύοντο νὰ ζῶσιν ἐν μαλθακότητι, ἐνεδύοντο ἀλουργίδας, καὶ ἐφόρουσαν περιδέραια καὶ ψέλλια, ἐνῶ οἱ Πέρσαι ἐνεδύοντο λίαν ἀπλῶς. Ὁ Κῦρος οὐδόλως ἐθαμβώθη ὑπὸ τῆς λάμπειας ταύτης καὶ χωρὶς οὐδὲν νὰ κατακρίνη ἢ ἀποδοκιμάσῃ ἐνέμεινε εἰς τὰς ἀρχάς, ἅς παιδιόθεν εἶχε λάθει. Ἐθέληγε τὸν πάππον του διὰ τῶν εὐφυῶν καὶ ζωηρῶν χαριεντισμῶν του καὶ ἠγαπήθη παρ' ἀπάντων διὰ τοὺς εὐγενεῖς καὶ χαρίεντας τρόπους του. Θὰ ἀναφέρωμεν μίαν μόνον πρᾶξιν, ἐξ ἧς δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν καὶ περὶ τῶν ἄλλων.

Ὁ Ἀστυάγην θέλων νὰ κάμῃ τὸν ἐγγονόν του νὰ μὴ ἐπιθυμῇ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του προσέταξε νὰ παρασκευασθῇ πολυτελέστατον δεῖπνον, εἰς ὃ τὸ πᾶν ἐπεδαφιλεύθη καὶ ὡς πρὸς τὴν ποσότητα καὶ ὡς πρὸς τὴν ποιότητα καὶ τὴν γεῦσιν τῶν φαγητῶν. Ὁ Κῦρος ἐθεώρει ὅλην τὴν πολυτελεῖαν ταύτην παρασκευὴν δι' ἀδιαφόρου βλεμματός. ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀστυάγης ἐφαινετο ἐκπληττόμενος ἐπὶ τούτῳ, « οἱ Πέρσαι, εἶπεν ὁ νεός, ἀντὶ διὰ τοσοῦτων στροφῶν καὶ ἐλιγμῶν νὰ παύσωσι τὴν πεινάν των, ἀκολουθοῦσι βραχύτατον δρόμον, ἵνα φθάσωσιν εἰς τὸν αὐτὸν σκοπόν, λίγος δηλαδὴ ἄρτος καὶ ὀλίγον κάρδαμον ὀδηγεῖ αὐτοὺς ἐκεῖ ». Ἐπιτρέψαντος δὲ τοῦ Ἀστυάγους νὰ διαθέσῃ τὰ παρατεθειμένα φαγητὰ κατὰ τὴν θέλησίν

του, ὁ Κύρος διεμοίρασεν αὐτὰ εἰς τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ βασιλέως, οἵτινες παρήσαν· εἰς τὸν ἕνα διότι τὸν ἐδίδασκε νὰ ἰππεύῃ, εἰς τὸν ἄλλον διότι ὑπηρετεῖ καλῶς τὸν Ἀστυάγην, εἰς ἄλλον διότι ἐπεμελείτο πολὺ τὴν μητέρα του. Εἰς μόνον τὸν Σάκα, τὸν οἰνοχόον τοῦ Ἀστυάγου, δὲν ἔδωκε· διότι ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος ἐκτὸς τοῦ ἀξιώματος τοῦ οἰνοχοεῖν εἶχε καὶ τὸ τοῦ εἰσάγειν πρὸς τὸν βασιλέα τοὺς βουλομένους νὰ τύχωσιν ἀκροάσεως, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτρέπη τὴν χάριν ταύτην εἰς τὸν Κύρον τοσοῦτον συχνά, ὅσον ἀπῆται, δυσηρέστησε τὸν νέον τοῦτον ἡγεμονόπαιδα, ὁ ὁποῖος τώρα εὔρε καιρὸν νὰ τὸν ἐκδικηθῇ. Ὁ Ἀστυάγης ἐλυπήθη κάπως ὅτι περιεφρόνησεν ἀξιωματικόν, πρὸς ὃν ἀπένεμεν ἰδιάζουσαν ὑπόληψιν, τῆς ὁποίας ἦτο ἄξιος ἔνεκα τῆς περὶ τὸ οἰνοχοεῖν ἐπιτηδεϊότητός του.

« Καὶ ἀρκεῖ ἤδη τοῦτο, ὦ πάππε, ἀπεκρίθη ὁ Κύρος, ἵνα τύχω τῆς εὐνοίας σου; Εὐθὺς θὰ τύχω ταύτης, διότι θὰ προσπαθῶ νὰ σὲ ὑπηρετήσω κάλλιον τοῦτου. »

Παρεὺς λοιπὸν ὁ μικρὸς Κύρος μετεμορφώθη εἰς οἰνοχόον, προχωρεῖ σοβαρῶς φέρων τὸ χειρόμακτρον ἐπὶ τοῦ ὤμου καὶ κρατῶν τὴν φιάλην χαριέντως διὰ τῶν τριῶν δακτύλων, ἣν ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Ἀστυάγην μετὰ δεξιότητος καὶ χάριτος καταγοητευσάσης καὶ αὐτὸν καὶ τὴν Μανδάνην. Τοῦτου τελεσθέντος ὁ Κύρος ἐρρίφθη εἰς τὸν τράχηλον τοῦ πάππου του καὶ καταφιλῶν αὐτὸν ἀνέκραξε πλήρης χαρᾶς, « ὦ Σάκα, ἄθλιε Σάκα, ἐγάθης! πλέον ἐγὼ θὰ ἔχω »

εἰς τὸ ἐξῆς τὸ ἀξίωμα σου. »

Ἑλληνική Ἱστορική Βιβλιοθήκη Σάμου
(ΕΛΛ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΘΕΙΑ).

Ὁ Ἀστυάγης ἔδειξε πρὸς τὸν Κῦρον μεγάλην ἀγάπην. « Εἶμαι ὑπερευχαριστημένος, υἱέ μου, τῷ εἶπε, οὐδεὶς δύναται κάλλιον νὰ ὑπηρετήσῃ; ἔλησμονήσας ὁμῶς ἐθιμόν τι, ὅπερ εἶναι οὐσιῶδες· τουτέστι νὰ δοκιμάσῃς τὸν οἶνον. » Τῷ ὄντι ὁ οἶνοχόος συνείθιζε νὰ χύνη ἐκ τοῦ οἴνου εἰς τὴν ἀριστερὰν φεῖρα, καὶ νὰ γεύηται αὐτοῦ πρὶν ἐγχειρίσῃ τὴν φιάλην εἰς τὸν ἡγεμόνα. « Οὐχί, δὲν ἔπραξα τοῦτο ὑπὸ λήθης, » ἀπεκρίθη ὁ Κῦρος. « Ἀλλὰ διατί λοιπόν; » εἶπεν ὁ Ἀστυάγης. « Διότι ἐφοβοῦμην μήπως τὸ ὑγρὸν τοῦτο περιεῖχε δηλητήριον. »

« Δηλητήριον; καὶ πῶς γίνεται τοῦτο; » — « Μάλιστα, πάππε μου· διότι πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰς δεῖπνον προσφερόμενον εἰς μεγάλους κυρίους τῆς αὐλῆς σου, παρετήρησα ὅτι ἀφ' οὗ ἐπίετε ὀλίγον ἐκ τοῦ οἴνου τούτου, πάντων τῶν συνδείπνων αἱ κεφαλαὶ ἐξάλισθησαν. Ἐρώναζον, ἐψάλλον, ἐματαιολόγουν. Ἐφαίνεσο καὶ σὺ λησμονήσας ὅτι εἶσαι βασιλεὺς καὶ ἐκείνοι ὅτι ἦσαν ὑπῆκοοί σου. Τέλος, ὅτε ἠθέλετε νὰ χορεύσητε, οὐδὲ ὄρθιοι νὰ σταθῆτε ἠδύνασθε. » — Πῶς ἀπεκρίθη ὁ Ἀστυάγης, δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον καὶ εἰς τὸν πατέρα σου; » — « Οὐδέποτε ἀπεκρίθη ὁ Κῦρος. « Καὶ πῶς λοιπόν; » — « Ἀφ' οὗ πῖη, παύει τοῦ νὰ διψῇ. »

Μελλούσης δὲ τῆς Μανδάνης νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Περσίαν, συγκατατίθεται προθύμως ὁ Κῦρος εἰς τὰς ἐπανελλημμένας παρακλήσεις τοῦ πάππου του νὰ μείνῃ ἐν Μηδίᾳ, ἵνα λάβῃ καιρὸν νὰ ἐξασκηθῇ καλῶς εἰς τὴν τέχνην τοῦ ἵππεύειν, ἄγνωστον ἐν Περσίᾳ, ὅπου ἡ ξηρασία καὶ ἡ θέσις τοῦ τόπου, ὑπὸ

δρέων διασχιζομένου, δὲν ἐπέτρεπε νὰ τρέφωσιν ἴππους. Κατὰ τὸν μεταξὺ χρόνον, τὸν ὅποιον διήλθεν ἐν τῇ αὐλῇ, ἐγένετο τὰ μάλιστα ποθητὸς καὶ ἀξιαγάπητος. Ἦτο ἐπεικῆς, εὐπροσήγορος, περιποιητικὸς, εὐεργετικὸς καὶ γενναιόδωρος. Ἄν οἱ εὐγενεῖς συνηλικιωταὶ του εἶχον νὰ αἰτήσωσι δι' ἑαυτοὺς παρὰ τοῦ ἡγεμόνος χάριν τινά, αὐτὸς παρεκάλει ὑπὲρ αὐτῶν. Ἄν μεταξὺ αὐτῶν ὑπῆρχε παράπονόν τι, αὐτὸς ἐμεσίτευε παρὰ τῷ βασιλεῖ· αἱ ὑποθέσεις αὐτῶν ἐγίνοντο ἰδικαί του, τοσοῦτον δ' ἐπίδεξιώς ἐπελαμβάνετο αὐτῶν, ὥστε κατῴρωνε πᾶν ὅ,τι ἤθελεν. Ἦτο περίπου ἐκκαίδεκαετής ὅτε ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων ἐξελθὼν εἰς Θήραν ἀπεφάσισε νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν χώραν τῶν Μήδων· τοῦτο ἠνάγκασε τὸν Ἄστυάγην νὰ ἐκστρατεύσῃ, ἵνα ἀποκρούσῃ τὴν εἰσβολήν. Τότε ὁ Κῦρος ἀκολουθήσας τὸν πάππον του ἐξῆσχίθη πρακτικῶς εἰς τὸν πόλεμον, τοιοῦτοτρόπως δὲ ἐφέρθη, ὥστε ἡ νίκη, τὴν ὅποιαν οἱ Μῆδοι παρὰ τῶν Βαβυλωνίων ἤραντο, ὠφείλετο κυρίως εἰς τὴν ἀνδρίαν αὐτοῦ. Τὰ δ' ἐπιὸν ἔτος, ἐπειδὴ ὁ Καμβύσης προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς Περσίαν, ἵνα συμπληρώσῃ τὸν κατὰ τοὺς Περσικοὺς νόμους διὰ τὰς ἀσκήσεις ἀπαιτούμενον χρόνον, ἀνεχώρησεν ἀμέσως, ἵνα μὴ ἡ βραδύτης του δόσῃ ἀφορμὴν παραπόνων κατ' αὐτοῦ οὔτε εἰς τὸν πατέρα οὔτε εἰς τὴν πατρίδα του. Τότε ἐγνώσθη πόσον τρυφερῶς ἠγάπατο· διότι ἀναχωροῦντα αὐτὸν πάντες συνώδευσαν καὶ συνηλικιωταὶ καὶ νέοι καὶ γέροντες, αὐτὸς δὲ ὁ Ἄστυάγης ἔφιππος τὸν προέπεμψε μακράν, καὶ ὅταν

ἔπρεπε ν' ἀποχωρισθῶσιν πάντες ἀνεξαιρέτως ἔκλασαν πικρῶς. Οὕτως ὁ Κύρος μετέβη εἰς Περσίαν, ὅπου διέμεινεν ἕν ἔτος εἰς τὴν τάξιν τῶν παίδων. Οἱ συνηλικιωταὶ του ἠλπίζον μετὰ τὴν ἐν τῇ αὐλῇ τῶν Μήδων διατριβὴν του νὰ ἴδωσι μεγάλην μεταβολὴν εἰς τὰ ἦθη, ἀλλ' ἰδόντες ὅτι ἤρκειτο εἰς τὴν συνήθη τράπεζαν, καὶ ὅτι εἰς τὸ συμπόσιον ἦτο ἐγκρατέστερος καὶ κοσμιώτερος τῶν ἄλλων, τὸν ἐθεώρουν μετὰ νέου θαυμασμοῦ. Ἐκ τῆς πρώτης τάξεως μετέβη εἰς τὴν δευτέραν, τὴν τῶν ἐφήβων, ὅπου ἔδειξεν ὅτι οὐδένα ὁμοιον εἶχεν εἰς τὴν δεξιότητα, ὑπομονὴν καὶ εὐπείθειαν. Μετὰ δύο δὲ ἔτη κατετάχθη εἰς τὴν τάξιν τῶν τελείων ἀνδρῶν καὶ διέμεινεν ἐν αὐτῇ τρία ἔτη, μέχρις οὗ ἡγούμενος τοῦ στρατοῦ τῶν Περσῶν ἀνεχώρησε πρὸς βοήθειαν τοῦ θεοῦ του Κυαξάρου.

2. Ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ (490 π. X.)

Ἀπὸ πρωίας ὁ Μιλτιάδης παρέταξε τὸ στράτευμά του εἰς μάχην ὀκτῶ στάδια (περίπου ὀκτακοσίας ὀργυιᾶς) ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ Καλλιμαχος διώκει τὴν δεξιὰν πτέρυγα, οἱ δὲ Πλαταιεῖς ἀπετέλουν τὴν ἀριστεράν· ὁ δ' Ἀριστείδης καὶ Θεμιστοκλῆς ὠδήγουν τὸ κέντρον. Ὁ Μιλτιάδης ἤρξατο πανταχοῦ ὅπου ἡ παρουσία του ἦτο ἀναγκαία. Φοβούμενος δὲ μὴ περικυλωθῆ, παρέταξε τὰ πράγματά του ὑπὸ τοὺς πρόποδας ὄρους, πολυάριθμα δὲ δένδρα δισκορπισμένα εἰς τὴν πεδιάδα προϋφύλαττον τὰς πτέρυγας ἀπὸ τῆς ἐφόδου τοῦ ἐχθρικοῦ ἵππικοῦ. Ὁ Μιλτιάδης εἶχεν

ἐξασθενίσει τὸ κέντρον τῆς στρατιᾶς καὶ τὴν περισσοτέραν δύναμιν του ἔταξεν εἰς τὰς δύο πτέρυγας. Δοθέντος δὲ τοῦ συνθήματος οἱ Ἕλληνες ἀντὶ νὰ βαδί-ζωσι κατὰ τῶν Περσῶν βραδέως, ὥρμησαν δραματικῶς ἐπ' αὐτούς. Οἱ ἐχθροὶ τότε ἐκπλαγέντες διὰ τὸν νέον τοῦτον τρόπον τῆς προσβολῆς ὑπεχώρησαν κατ' ἀρχᾶς εἰς τὴν ὁρμὴν ταύτην, ἀλλ' ἀκαταπαύστως ἀνανεουμένων τῶν δυνάμεων των ἤρχισαν πάλιν τὴν μάχην, καὶ, ἂν καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ Ἀριστείδης ἠγωνίσθησαν ἀνδρείως, τὸ κέντρον ὁμῶς τῶν Ἑλλήνων ἠναγκάσθη μετὰ πολύωρον κρατερὰν ἀντίστασιν νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὸν ἐπ' αὐτὸ συσσωρευόμενον περσικὸν ὄγκον. Ὁ Μιλτιάδης ἐπωφελήθη τὴν κρίσιμον ταύτην στιγμήν, ἵνα ἀποφασίσῃ τὴν νίκην. Βλέπων δηλονότι ὅτι πᾶσαι αἱ προσπάθειαι τῶν Περσῶν ἔτεινον πρὸς τὸ κέντρον, προστάττει νὰ προχωρήσωσι ταχέως αἱ δύο πτέρυγες, αἱ ὁποῖαι προσέβαλον τοὺς πολεμίους ἐκ πλάγιου, τοὺς ἔτρεψαν εἰς φυγὴν καὶ τοὺς ἐδίωξαν εἰς ἔλη, ὅπου πλείστοι ἐχάθησαν. Ὁ Ἀριστείδης καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἀπαλαγέμενοι διὰ ταύτης τῆς προσβολῆς διέορρηξαν καὶ αὐτοὶ τὰς τάξεις τῶν λογάδων, τοὺς ὁποίους ὁ Δᾶτις ἤγεν ἐπ' αὐτούς, καὶ οὕτως ἡ τροπὴ ἐγένετο γενικὴ. Οὕτως οἱ Πέρσαι ἠττηθέντες καὶ διασχορπισθέντες ἔδραμον εἰς τὸν αἰγιαλὸν ζητοῦντες ἄσυλον εἰς τὰ πλοῖα. Οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς κατεδίωξαν, συνέλαβον, ἐπυρπόλησαν καὶ ἐβύθισαν πολλὰ πλοῖα, τὰ δὲ λοιπὰ ἐσώθησαν διὰ τῆς φυγῆς. Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ὁ Περσικὸς στρατὸς ἀπώλεσεν ἐπὶ χιλιάδας ἀνθρώπους.

ὁ Μιλτιάδης ἐπληρώθη, ὁ Στησίλαος καὶ Καλλιμαχος ἔπεσαν μαχόμενοι γενναίως. Ὁ δὲ Ἰππίας ἐτελείωσεν ἐκεῖ τὸ ὄνειδος καὶ τὸν βίον του.

Τῆς νίκης δὲ ταύτης τὴν ἀγγελίαν πρῶτος ἠθέλησε νὰ φέρῃ εἰς τοὺς συμπολίτας του Ἀθηναῖός τις στρατιώτης, καίπερ καταβεβλημένος ὑπὸ τοσοῦτον μακροῦ ἀγῶνος· τρέχει λοιπόν, φθάνει εἰς τοὺς ἄρχοντας, ἀναγγέλλει τὴν νίκην καὶ ἀπονήσκει πρὸ τῶν ποδῶν των. Ὁ Δάτις ἀπομακρυνθεὶς τῆς παραλίας ἠλπίζε νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν ἥττάν του κυριεύων τὰς Ἀθήνας, αἵτινες ἦσαν ἀνυπεράσπιστοι. Ἀλλ' ὁ Μιλτιάδης, ὁ ὁποῖος οὔτε ἐθαμβώθη οὔτε ἐναρκώθη ὑπὸ τῆς νίκης, μόνον χιλίους ἄνδρας ἀφῆκεν ἐν Μαραθῶνι ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ Ἀριστείδου καὶ διατρέχων μετὰ τοῦ ἀκαταπονήτου στρατοῦ του τὰς ὀκτὼ λεύγας τὰς διαχωρίζουσας αὐτὸν ἀπὸ τῶν Ἀθηῶν φθάνει αὐθημερόν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἀναγκάζει τὸν ἐκπεκληγμένον ἐχθρὸν νὰ ἀποσυρθῇ εἰς Ἀσίαν. Ἡ ἔνδοξος αὕτη μάχη, ἣτις ἀπεφάσισε περὶ τῆς τύχης τῆς Ἑλλάδος, ἐγένετο τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἑβδομηχοστῆς δευτέρας Ὀλυμπιάδος, 490 π. χ. ἐδίδαξε δὲ τὸν κόσμον ὅτι ἡ νίκη δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ, καὶ ὅτι μικρά, ἀλλὰ γενναῖα δύναμις δύναται νὰ ἀντισταθῇ εἰς μεγάλην δύναμιν, καὶ ὅτι λαός, ὅστις ἠξέυρει νὰ ᾔναι ἐλεύθερος, εἶναι ἀκαταμάχητος.

3. Ἐκστρατεία τοῦ Ξέρξου ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Ξέρξης ἅμα ἀναβάς εἰς τὸν θρόνον ἀπεφάσισε νὰ πολεμήσῃ πρὸς τοὺς Ἕλληνας· ἀλλὰ πρὶν ἢ περιπλακῆ εἰς ἐπιχείρησιν τόσον σπουδαίαν καθήκον ἐνόμισε νὰ συγκαλέσῃ συμβούλιον. Ὑπὸ τούτου λοιπὸν ἀπεφασίσθη ὁ πόλεμος.

Ὁ Ξέρξης πιθανῶς συνεμάχησε πρὸς τοὺς Καρχηδονίους, οἱ ὁποῖοι ὑπεσχέθησαν μετὰ τῶν συμμάχων τῶν νὰ προσβάλωσι τοὺς ἐν Σικελία καὶ Ἰταλία Ἕλληνας. Οὐδέποτε λαὸς ὀλιγάριθμος ἐξετέθη εἰς τὰς προσβολὰς τοσοῦτον φοβερᾶς καταγίδος. Ἐπειδὴ δὲ ἄλλοτε ὁ στόλος τοῦ Δαρείου εἶχε καταστραφῆ περὶ τὸ ἄκρωτήριον τοῦ ὄρους Ἄθως, ὁ Ξέρξης θέλων ν' ἀποφύγῃ ὁμοίαν συμφορὰν προσέταξε νὰ διασχίσωσι τὸ ὄρος τοῦτο, συνάμα δ' ἔγραψε τὰ ἑξῆς· « Ἄθως, ὑπερήφανον καὶ οὐρανόμηκες ὄρος, μὴ τολμήσῃς ν' ἀντισταθῆς εἰς τὴν πορείαν μου. εἰδὲ μὴ, θὰ σέ ἰσοπεδώσω καὶ θὰ σέ κρημνίσω εἰς τὴν θάλασσαν».

Ὅτε ὁ στρατὸς συνηθροίσθη εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Ἑλλησπόντου, ὁ Ξέρξης ἔστησε τὸν θρόνον του ἐπὶ τῆς κορυφῆς λόφου, ἵνα θεωρήσῃ μετ' ἀλαζονείας τὰ καλύπτοντα τὴν θάλασσαν πλοῖα του καὶ τὰ πληροῦντα τὴν γῆν ἀναρίθμητα πλῆθη του. Ἄλλ' ἐθῆς ἔχυσε ποταμηδὸν δάκρυα συλλογιζόμενος ὅτι ἐκ τόσου ἀπείρου πλήθους οὐδεὶς θὰ φθάσῃ τὴν ἡλικίαν τῶν ἑκατῶν ἐτῶν. Τότε δὲ ὁ Ἀρτάβανος τῷ εἶπε ἐπειδὴ ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων εἶναι τόσον βραχεία, Δὲ πρέπειεν τοῖς βασιλεῖσι νὰ καθιστῶσιν αὐτῆς

εὐτυχῆ ἀντὶ νὰ τὴν βραχύνωσιν διὰ τσοσούτων ἀδίκων καὶ ἀνωφελῶν πολέμων. «Λοιπόν, εἶπεν ὁ Ξέρξης, τσοσάυτας δυνάμεις βλέπων ἀμφιβάλλεις περὶ τῆς ἐκθάσεως τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης;» — «Μάλιστα, ἀπεκρίθη ὁ Ἀρτάβανος· δύο πράγματα μάλιστα μὲ φοβίζουσιν ἀπαύστως, ὧν τὸ ἓν εἶναι ὅτι ἔνεκα τοῦ ἀπείρου πλήθους τοῦ στρατοῦ οὐδεμία χώρα θὰ δυνηθῆ νὰ διαθρέψῃ αὐτόν, τὸ δὲ ἄλλο, ὅτι ἔνεκα τοῦ ἀπείρου πλήθους τῶν πλοίων οὐδαμοῦ θὰ εὐρωσιν ἀρκετὰ εὐρύχωρον λιμένα, ὅστις νὰ χωρέσῃ καὶ προφυλάξῃ αὐτά.» Ὁ Ξέρξης ἐπλήρωσεν αὐτόν ἐνδείξεων τιμῆς καὶ ἀναχωρῶν τῷ ἀφῆκε τὴν διέουονσιν τοῦ κράτους.

Προσέταξε δὲ νὰ κατασκευάσωσιν ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου γέφυραν ἐκ πλοίων· ἡ γέφυρα αὕτη εἶχε μίας λεύκης μῆκος, ἀλλὰ διελύθη ὑπὸ σφοδρᾶς τρικυμίας. Ὁ Ξέρξης μανιώδης γενόμενος προσέταξε νὰ μαστιγώσωσι τριακοσιάκισ τὴν θάλασσαν καὶ νὰ ρίψωσιν εἰς αὐτὴν σιδηρᾶς ἀλύσεις, εἶπε δὲ καταρώμενος αὐτὴν· «Ἀπιστον στοιχεῖόν, ὁ κύριός σου σέ τιμωρεῖ, διότι τὸν ὕβρισες, ἀλλὰ μὲ ὄλην τὴν ἀντίστασίν σου θὰ δυνηθῆ εὐθὺς νὰ διαβῆ τὰ κύματά σου.»

Ἄφ' οὗ ἀπεκεφάλισε τοὺς ἐργάτας τοὺς κατασκευάσαντας τὴν γέφυραν προσέταξε νὰ κατασκευάσωσι δύο ἄλλας, μίαν διὰ τὸν στρατόν, καὶ ἄλλην διὰ τὰς ἀποσκευάς. Ὅτε δὲ ἐτελείωσαν, τὰς ἐστρωσαν δι' ἀνθρώπων καὶ κλάδων μυρσινῶν. Ὁ δὲ Ξέρξης ποιήσας σπονδὰς καὶ προσευχηθεὶς εἰς τὸν Ἥλιον, ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν περσικὰν ἀκινάκην, χρυσὰ ἀγγεῖα καὶ φιά-

λας. Διέβη τέλος τὸν Ἑλλησποντον, ἡ δὲ διάβασίς του διήρκεσεν ἑπτὰ ἡμέρας διὰ τὸ ἄπειρον πλῆθος τοῦ στρατοῦ ἀνερχομένου εἰς ἓν ἑκατομμύριον καὶ ὀκτακοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν.

Ἔῤῥε δ' ὁ Ξέρξης ἀκόλουθόν του τὸν βασιλεῖα Δημάρατον, ὅστις ἐξορισθεὶς ἐκ τῆς Λακεδαιμόνος πρότινων ἐτῶν κατέφυγεν εἰς τὴν αὐλήν τῶν Σούσων· τὸν ἠρώτησε δὲ ἂν ἐνόμιζεν ὅτι ἡ Ἑλλάς θὰ ἐτόλμα ν' ἀντισταθῇ εἰς μονάρχην τοσοῦτον πλούσιον καὶ τοσοῦτον ἰσχυρόν, ὅσον αὐτός. « Οἱ Ἕλληνες, ἀπεκρίθη ὁ Σπαρτιάτης, εἶναι πτωχοὶ μὲν ἀλλ' ἐνάρετοι· θὰ προσπαθήσωσι παντὶ σθένει ν' ἀποφύγωσι τὴν δουλείαν οἱ Σπαρτιάται, καὶ μόνοι ἂν ἐγκατελείποντο ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων, ὅθ' ἤρχοντο ὅμως νὰ σὲ πολεμήσωσιν. Ὁ νόμος τοῖς ἀπαγορεύει νὰ φεύγωσιν ἐν τῇ μάχῃ, φοβοῦνται δὲ τοὺς νόμους περισσότερον παρ' ὅσον οἱ ὑπήκοοί σου σὲ φοβοῦνται. »

Ἄμα μαθόντες τὴν πορείαν τῶν Περσῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀθηναῖοι, ἀποφασίσαντες νὰ συνάψωσι γενικὴν συμμαχίαν τῶν λαῶν τῆς Ἑλλάδος συνεκρότησαν συμβούλιον εἰς τὸν Ἴσθμόν τῆς Κορίνθου· οἱ δὲ πρέσβεις αὐτῶν ἔτρεχον ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν καὶ προσεπάθουν νὰ διαδώσωσι τὸ θάρρος, ὑφ' οὗ αὐτοὶ ἐνεπνέοντο. Ἐν τούτοις τὸ πλεῖστον μέρος τῶν διαπραγματεύσεων τούτων δὲν ἐπέτυχεν.

Δεν ἔμενον λοιπὸν πλέον πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Ἑλλάδος ἄλλοι ἢ ὀλίγοι φυλαὶ καὶ πόλεις· ὁ Θεμιστοκλῆς ἦτο ἡ ψυχὴ τοῦ συμβουλίου, καὶ ἀνεξωπύρει τὰς ἐλπίδας τῶν. Πρὸ τεσσάρων ἐτῶν προεβίβη ὅτι ἡ ἐν

Μαραθῶνι μάχῃ ἦτο τὸ προανάκρουσμα μόνον τῶν πολέμων, ὑφ' ὧν ἠπειλοῦντο οἱ Ἕλληνες, καὶ ὅτι πάντοτε οὗτοι θά ἦναι κύριοι τῆς ξηρᾶς, ἂν δυνηθῶσι νὰ ἦναι κύριοι τῆς θαλάσσης. Εἶχε καταπέσει λοιπὸν τοὺς Ἀθηναίους νὰ κατασκευάσωσι διακοσίας τριήρεις, αἱ ὁποῖαι ἦσαν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Ἀττικῆς ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ξέρξου.

4. Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία (480. π. X.).

Ὁ Ξέρξης διαβάς τὰς Θερμοπύλας καὶ μὴ εὐρίσκων πλέον ἀντίστασιν διήλθε καὶ ἐλεηλάτησε τὴν Δωρίδα καὶ Φωκίδα. Οἱ λαοὶ τῆς Πελοποννήσου ἐκπλαγέντες ἐσκέπτοντο μόνον τὴν χερσονήσόν των νὰ ὑπερασπίσωσι καὶ ἐγκατέλιπον τοὺς Ἀθηναίους.

Τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον εἶπεν ὅτι αἱ Ἀθηναὶ οὐδαμῶς ἀλλαχοῦ θὰ εὕρωσι τὴν σωτηρίαν ἢ ἐν τῶς τῶν ξυλίνων τειχῶν. Ὅθεν οἱ μὲν ἐνόμιζον ὅτι ὁ χρησμός ἐννοεῖ τὴν ἀκρόπολιν, ἥτις περιεκυκλοῦτο ὑπὸ ξυλίνου χαρακώματος, ἀλλ' ὁ Θεμιστοκλῆς ὑπεστήριζεν ὅτι τὸ μαντεῖον ἐννοεῖ τὰ πλοῖα ὡς μόνον καταφύγιον τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἤθελε νὰ κενώσωσι τὴν πόλιν καὶ νὰ παραδώσωσιν αὐτὴν ἐρημον εἰς τὸν ἐχθρόν· ὁ λαὸς ὅμως ἀντέστη σφοδρῶς.

Ὁ ἀγὼν ὑπῆρξε δεινός, ἀλλ' ἡ εὐγλωττία τοῦ Θεμιστοκλέους ἐθριάμβευσε, ψήφισμα δὲ ἀνέθετε τὴν πόλιν εἰς τὴν προστασίαν τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ προσέταξε, πάντες οἱ δυνάμενοι νὰ φέρωσιν ὄπλα νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ πλοῖα, οἱ δὲ λαοὶ ἐπὶ κωφίῃ καὶ φόβῳ

σωσιν ἑαυτοὺς τε καὶ τὰς οἰκογενείας των ὅπως ἠδύναντο.

Ὅλον τὸ πλῆθος τῶν Ἀθηναίων, τὸ ὁποῖον δὲν μετέσχεν οὐδόλως τῆς στρατιᾶς, ἔδραμε ζητοῦν ἄσυλον εἰς Τροϊζῆνα. Ἐνῶ δὲ ὁ μέγας βασιλεὺς ἐπέχαιρε διὰ τὴν φρίκην, τὴν ὁποίαν διέσπειρεν, ἔμαθε μετ' ἐκπλήξεως ὅτι οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἐταλοῦντο μετὰ τῆς συνήθους ἡσυχίας καὶ συρροῆς καὶ μετὰ τῶν συνήθων πομπῶν, καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐφαίνοντο ὀλιγώτερον φροντίζοντες περὶ τῶν ἀπειλῶν τοῦ ἡ περὶ τῶν κλάδων ἐλασίας, περὶ τῶν ὁποίων ἠγωνίζοντο. « Ποίους ἐχθροὺς μὲ συνεβούλευσαν νὰ προσβάλλω! εἶπεν ὁ μονάρχης ἐκπληκτος, περιφρονοῦσι τὰ χρήματα, καὶ δὲν ἀγαπῶσιν ἄλλο ἢ τὴν τιμὴν. »

Συγχρόνως ὁ Ξέρξης ἐπεχείρησε νὰ συλῆσῃ τὸ ἱερὸν τῶν Δελφῶν, ἀλλὰ τρομερὰ καταιγὶς ἠγέρθη παρευθὺς, βράχοι δὲ ὑπερμεγέθεις καταπίπτοντες ἐφόνευσαν κλειστός Πέρσας. Ἡ συμφορὰ αὕτη ἠύξησε τὴν δεισιδαιμονίαν, ἐνεψύχωσε τὴν πεποίθησιν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἠνάγκασε τοὺς Πέρσας νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν ἐπιχείρησίν των.

Θέλων δὲ ὁ βασιλεὺς νὰ κορέσῃ τὴν ἐχθικῆσίν του εἰσῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὰς ἐπυρπόλησε. Γέροντές τινες, οἵτινες ἠθέλησαν ν' ἀποθάνωσιν ἐν τῇ πατρίδι των, ὑπερησπίσθησαν γενναίως τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς των, καὶ ἀπέθανον εἰς τὰς φλόγας. Ἡ πόλις καὶ ἡ ἀκρόπολις ἀπετεφρώθησαν.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ἀθηναίων ἠγέρθη μετὰ τῶν συμμάχων ἀπεχθῆσαι περὶ τῆς θάλασσης εἰς

ἦν ἔπρεπε νὰ ἀντιτάξωσι τὰς ναυτικὰς τῶν δυνάμεις πρὸς τὸν πολυπληθῆ περσικὸν στόλον. Ἡ ἔρις ἐγένετο τοσοῦτον σφοδρά, ὥστε ὁ Εὐρυβιάδης ἐν τῇ παραφορᾷ του ὑψωσε τὴν βακτηρίαν του, ἵνα κτυπήσῃ τὸν Θεμιστοκλῆ, ὅστις ἐπέμεινε λέγων νὰ περιμείνωσι τὸν ἐχθρὸν ἐν τῷ στενῷ τῆς Σαλαμῖνος· ἀλλ' ὁ Ἀθηναῖος οὐδόλως ταραχθεὶς λέγει «πάταξον μὲν, ἀκουσον δέ.» Μετὰ ταῦτα ὁ Θεμιστοκλῆς ἀπέδειξεν ὅτι, ἂν ἀπεχωρίζοντο τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες δὲν ἤθελον νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν πατρίδα των, ἢ Ἑλλάς θὰ ἦτο ἄνευ στόλου, ὅτι ἕκαστος θ' ἀπῆρχετο εἰς τὰ ἴδια καὶ ὅτι ἡ Πελοπόννησος, τὴν ὁποίαν προὔτιθεντο νὰ ὑπερασπίσωσι, θὰ ἦτο ἐντὸς ὀλίγου λεία τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ Εὐρυβιάδης νικηθεὶς ὑπὸ τοσαύτης ψυχικῆς ἀταραξίας καὶ εὐγλωττίας ἐπέισθη εἰς τοὺς λόγους του.

Καὶ ἐν τῷ περσικῷ στρατοπέδῳ ἐγένετο σφοδρά συζήτησις, ὃ δὲ Ξέρξης ἀπεφάσισε νὰ συνάψῃ μάχην, ἀλλὰ συγχρόνως ἠκολούθησε καὶ τὴν συμβουλὴν τῆς Ἀρτεμισίας, καὶ ἐπέμψε πλοιά τινὰ περὶ τὴν Πελοπόννησον.

Ἡ πράξις αὕτη ἐμέλλε νὰ διασκορπίσῃ τοὺς συμμάχους, οἵτινες ἐπανερχόμενοι ἤδη εἰς τὴν γνώμην τοῦ Εὐρυβιάδου ἤθελον νὰ τρέξωσιν εἰς βοήθειαν τῶν πατρίδων τῶν.

Ὁ Θεμιστοκλῆς ὁμως πληροσφορηθεὶς περὶ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐπέμψε μυστικῶς πρὸς τὸν Ξέρξιν ψευδῆ ἀγγελίαν παρακινήσασαν αὐτὸν νὰ σπεύσῃ

πρὸς τὴν μάχην. Ὁ στόλος λοιπὸν ὁ περσικὸς περιε-
κύκλωσε τὸν ὄρμον καὶ δὲν ἐπέτρεψε πλέον εἰς οὐδὲν
πλοῖον τὴν ἔξοδον. Συγχρόνως ὁ Ἄριστείδης ἔφθα-
σεν ἐκ τῆς Αἰγίνης. Ὁ ἐνάρετος οὗτος ἀνὴρ θυσιάζων
δικαίας μνησικαχίας ἦλθε πρὸς τὸν Θεμιστοκλῆ
καὶ τῷ εἶπεν. « Ἡμεῖς, ὦ Θεμιστόκλεις, ἂν εἰμεθα
φρόνιμοι, ἄς ἀφήσωμεν πλέον τὰς κενὰς καὶ μει-
ρακιώδεις ἐρίδας καὶ ἀρχίσωμεν σωτήριον καὶ κα-
λὴν φιλονεικίαν, ἀμιλλώμενοι πρὸς ἀλλήλους νὰ
σώσωμεν τὴν Ἑλλάδα, σὺ μὲν ἀρχῶν καὶ στρατη-
γῶν, ἐγὼ δὲ ὑπακούων καὶ συμβουλεύων. Ἀνάγγει-
λον δὲ εἰς τὸ συμβούλιον ὅτι πᾶσα σκέψις περὶ
φυγῆς εἶναι ἀνωφελής, διότι οἱ Πέρσαι εἶναι κύριοι
πασῶν τῶν διόδων, καὶ ὅτι μόνον ἐν τῇ νίκῃ ὑπάρ-
χει σωτηρία ».

Ὁ Θεμιστοκλῆς συγκινηθεὶς ὑπὸ τῆς μεγαλοφυ-
χίας τοῦ ἀνδρὸς τῷ ὡμολόγησε τὸ στρατήγημα, τὸ
ὁποῖον μετεχειρίσθη, εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ συμβού-
λιον, καὶ ἀμφοτέροι συμφώνως συνετέλεσαν εἰς τὴν
μάχην, περιέμειναν ὁμῶς κατὰ πρότασιν τοῦ Θεμι-
στοκλέους τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἔπνεεν εὐνοϊκὸς διὰ
τοῦς Ἑλληνας ἄνεμος. Τότε ἐδόθη τὸ σημεῖον ἢ
συμπλοκὴ ὑπῆρξε πεισματώδης, ἀλλ' ὁ ἄνεμος ἐναν-
τίας ὦν εἰς τοὺς Πέρσας, ἐπέφερον εἰς τὰ πλοῖά των
τὴν ταραχὴν, ἢ δὲ προδοσία τῶν Ἰώνων ἠύξησε τὴν
σύγχυσιν, τὸ δὲ λοιπὸν συνετέλεσεν ἡ ἀθηναϊκὴ καὶ
σπαρτιατικὴ ἀνδρεία. Ὁ Ξέρξης αὐτόπτης ὦν τῆς
μάχης ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ ἀπέναντι ὄρους εἶδε μετ'
ὀλίγον τὸν στόλον τοῦ ἠττηθέντα, τὰ πλοῖά του συλ-

ληφθέντα ἢ βυθισθέντα καὶ τοὺς συμμάχους του φυγόντας.

Μόνη ἡ Ἄρτεμισία ἀντέστη κρατερὰν ἀντίστασιν, αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς εἶπεν. « Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ οἱ μὲν ἄνδρες γεγόνασί μοι γυναῖκες, αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες. » Ἄλλ' ὅμως ἐγκαταλειφθεῖσα μόνη ἄνευ βοηθείας ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν, διέτρεχε τὸν μέγιστον κίνδυνον, διότι εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς ἐτέθη βραβεῖον, διὰ στρατηγήματος ὃ ἐσώθη ὕψωσε δηλονότι ἑλληνικὴν σημαίαν ἐπὶ τοῦ πλοίου τῆς, προσέβαλεν ἐν πλείον περσικόν, τὸ ἐβύθισε, καὶ διὰ τοῦ τεχνάσματος τούτου ἀπεμακρύνθη οὐδόλως καταδιωχθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι ἐνόμισαν τὸ πλοῖόν τῆς ὡς ἐν τῶν ἰδικῶν των.

Ὁ Ξέρξης καίπερ ἤττηθεις ἠδύνατο ἀκόμη ἐντὸς ὀλίγου χρόνου νὰ συναθροίσῃ τὰς ναυτικὰς του δυνάμεις. Τὸ δὲ στράτευμά του ἀθικτον ὄν ἔπρεπε νὰ τῷ ἐμβάλῃ τὴν ἐλπίδα τῆς κατατροπώσεως καὶ ὑποδουλώσεως τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' οἱ μᾶλλον ἀλαζόνες πρὸ τοῦ κινδύνου εἶναι δειλότετοι μετὰ τὴν ἤτταν, ἡ δὲ φρίκη, τὴν ὁποίαν ἠθέλησε νὰ ἐνσπείρῃ ὁ Ξέρξης, εἰσῆλθεν εἰς τὴν ψυχὴν του.

Ὁ Θεμιστοκλῆς καλῶς κρίνων περὶ τοῦ χαρακτήρος του τῷ ἀνήγγειλε μυστικῶς ὅτι ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐμελέτα ν' ἀναχωρήσῃ ἵνα διαλύσῃ τὰς γεφύρας, καὶ τῷ διακόψῃ πᾶν μέσον ἐπιστροφῆς. Τότε ὁ βασιλεὺς ἀπεφάσισε ν' ἀναχωρήσῃ μετὰ τοῦ πλείστου μέρους τοῦ στρατεύματός του. Οἱ κόλακες τῷ ἔλε-

Δημόδοκον ἠρεσκερὶ ἀφῆσθαι τὸν Μαρδόνιον εἰς τὴν Ἑλλάδα

λάδα μετὰ τριακοσίων χιλιάδων ἀνδρῶν. « Ἄν ὁ στρατηγὸς οὗτος, ἔλεγον, ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα, ὑμεῖς θὰ ἔχητε τὴν τιμὴν τῆς ἐκβάσεως, ἀν δ' ἀποτύχη, αὐτὸς μόνος θὰ ἔχη τὸ ὄνειδος τῆς ἀτυχίας ».

Ὁ μέγας βασιλεὺς καταπεισθεὶς ὑπὸ τῆς συμβουλῆς ταύτης ἀνεχώρησεν ἢ μᾶλλον ἔφυγεν ἄγων μετ' ἑαυτοῦ τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τῶν δούλων, τὸ ὅποιον δρᾶξ ἀνδρῶν ἐλευθέρων εἶχε νικήσει, καὶ ἀφήσας εἰς τὰς παραλίας τῆς Σαλαμίνας τὰ κλείψανα διακοσίων πλοίων τοῦ βυθισθέντων ἢ πυρποληθέντων. Φθάσας ὁμως εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ἔμαθεν ὅτι Θέλλα ἀνέτρεψε πρὸ μικροῦ τὰς γεφύρας, καὶ μὴ τολμῶν πλέον νὰ περιμείνῃ τὰ πρὸς μετάβασιν τῶν στρατευμάτων τοῦ ἀναγκαστῆ πλοῖα ὁ ὑπερήφανος οὗτος μονάρχης, ὁ πρὸ ὀλίγου ἀπειλήσας τὴν Ἑλλάδα διὰ τοῦ θάρους ὀλοκλήρου τῆς Ἀσίας, ἠναγκάσθη νὰ διαβῆ μόνος τὴν θάλασσαν διὰ μικρᾶς λέμβου ὡς ἄσημος ἐξῆριστος.

Ὁ Νεώτης Ἀλεξάνδρου.

Ἀλέξανδρος, ὁ περιφημότετος καὶ θαυμασιώτατος τῶν ἐπὶ γῆς διαπρεψάντων ἡρώων, διὰ σπανιωστάτων προτερημάτων ἐκ φύσεως κεκοσμημένος ἔλαβεν ἅμα παρὰ τῆς φύσεως καὶ σπέρματα ἐπικινδυνωτάτων ἐλαττωμάτων. Ἡ μὲν ὀρμητικὴ κράσις τοῦ τὸν προδιέθετεν εἰς τὴν βίαν, ἡ δὲ μεγαλοφυχία τοῦ τὸν ἔφερεν εἰς αἰσθήματα εὐγενῆ. Ὁ μὲν Φίλιππος τῷ μετέδωκε τὴν ἀπεριόριστον φιλοδοξίαν τοῦ, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐνετύπωσεν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ τὰς βάσεις ἀρετῶν τινῶν. Τα

χαρακτηριστικά του ἦσαν κανονικά, τὸ χρῶμα ροδό-
 χρουν καὶ νεαρόν, ἡ ρίς ὀλίγον καμπύλη, οἱ ὀφθαλ-
 μοὶ μεγάλοι καὶ πυρώδεις, ἡ κόμη ξανθὴ καὶ βο-
 στρυχώδης, ἡ κεφαλὴ ὑψηλὴ, ἀλλ' ὀλίγον κελλι-
 μένη πρὸς τὸν ἀριστερόν ὤμων. Ἄνάστημα εἶχε
 μέτριον, ἰσχνόν καὶ ραδινόν, σῶμα σύμμετρον καὶ
 διὰ τῶν συνεχῶν ἀσκήσεων ἐνισχυμένον. Ἐπήνουν
 τὴν εἰς τὸ τρέχειν ταχύτητα καὶ τὴν χάριν τῆς μορ-
 φῆς του. Συνεῶν πνεῦμα ζωηρότατον μετ' ἀπλή-
 στοῦ φιλομαθείας ἠγάπα καὶ ἐπροστάτευε τὰς τέ-
 χνας καὶ ἐπιστήμας. Ἡ συνομιλία του ἦτο τερπνὴ
 καὶ ἀστεία, ἡ φιλία του σταθερά. Εἰς τε τὰ αἰσθή-
 ματά του καὶ εἰς τὰς σκέψεις ἦτο ὅλως μέγας. Ὁ
 Ἀλέξανδρος ἀπὸ τῆς τρυφερωτάτης νεότητός του
 ἔδειξε τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ χαρακτήρος καὶ τὴν
 ὑπερβολικὴν φιλοδοξίαν του. Ὅτε τῷ προέτειναν νὰ
 ὑπάγῃ νὰ διαγωνισθῇ περὶ τοῦ βραβείου εἰς τοὺς
 Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, ἀπεκρίθη « θὰ ἐπήγαινον ἂν
 εἶχον ἀνταγωνιστὰς βασιλεῖς. » Ὁσάκις ὁ βασιλεὺς
 Φίλιππος ἐκυρίευε τινα πόλιν, ὁ Ἀλέξανδρος ἀντὶ
 νὰ χαίρῃ, ἔλεγεν « ἀλλοίμονον, φίλοι μου, ὁ πατήρ μου
 δὲν θὰ μὰς ἀφήσῃ νὰ κατορθώσωμεν τίποτε! »

Μόλις ἐξεληθόντος τῆς παιδικῆς ἡλικίας ὁ βασι-
 λεὺς Φίλιππος ἐδέχθη ἐν Μακεδονίᾳ πρέσβεις τοῦ
 βασιλέως τῆς Περσίας. Ὁ Ἀλέξανδρος οὐδόλως
 ἠρώτησεν αὐτοὺς περὶ τῶν κρεμαστῶν κήπων τῆς
 Βαβυλῶνος, περὶ τῆς πολυτελείας τῶν ἀνακτόρων
 τῶν Σούσων καὶ μετ' ἀδιαφορίας ἤκουσεν ὅ,τι ἔλε-
 γον περὶ τῆς μεγαλοπρεποῦς πλεῖστον, καὶ περὶ τῆς

χρυσῆς ἀμπέλου τῆς βριθούσης σμαράγδων καὶ ρουβινίων, ἀλλὰ τοὺς ἠρώτησε, ποῖαι ὁδοὶ ἄγουσιν εἰς τὴν Ἀσίαν, τίς εἶναι ὁ πληθυσμὸς τῆς Περσίας, τίς ἡ δύναμις καὶ τίς ἡ τακτικὴ τῶν στρατευμάτων τῶν, τίς ἡ διαγωγὴ τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς ὑπηκόους του; ὥστε εἰς τῶν πρέσβειων ἀνέκραξεν. « Ὁ μὲν βασιλεὺς ἡμῶν εἶναι πλούσιος, ὁ δὲ νέος αὐτοῦ ἡγεμῶν εἶναι μέγας. »

Ἐφερέ τις εἰς Μακεδονίαν ὑπερήφανον ἵππον ἐκ Θεσσαλίας, Βουκέφαλον ὀνομαζόμενον, διότι ἡ κεφαλὴ του εἶχε μορφήν βοός. Οἱ τολμηράτατοι ἵπποδαμασταὶ ἐπεχείρησαν εἰς μάτην ν' ἀναβῶσι τὸν ὀρμητικὸν τοῦτον ἵππον· πάντας τοὺς ἔρριψε κατὰ γῆς. Βλέπων δὲ ὁ νέος ἡγεμῶν, ὅτι ἤθελον νὰ ἀποπέμψωσι τὸν ἵππον, εἶπε ζωηρῶς. « Ὅποιον ἐξαίρετον ἵππον ἀποβάλλουσι διὰ τὴν ἀδεξιότητα καὶ δειλίαν των! » Ὁ Φίλιππος, ἵνα διορθώσῃ τὴν ἀλαζονεῖαν τοῦ υἱοῦ του, τῷ ἐπέτρεψε νὰ τὸν ἀναβῇ Ὁ ἀπτόητος Ἀλέξανδρος ἀποφεύγων νὰ τρομάξῃ αὐτὸν διὰ τῆς σκιᾶς τοῦ σώματός του, τὸν ἐθώπευσεν ὀλίγον, ἐπήδησεν ἐλαφρῶς ἐπ' αὐτόν, ἀντέστη στεερῶς εἰς τὰ σφοδρὰ ἀναπηδήματά του καὶ τόσον ἐντελῶς τὸν ἐδάμασεν, ὥστε ἕκτοτε ὁ πάντα ἄλλον ἵπποδαμαστήν ἀνατρέπων Βουκέφαλος ὑπέμενεν εὐπειθῶς νὰ ὀδηγῆται ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐγονυκλίτεται, ἵνα δεχθῇ αὐτὸν ἐπὶ τῶν γότων του. Ὁ Βουκέφαλος ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν ταῖς Ἰνδαίαις, ἀπαλλάξας αὐτὸν ἐκ τινος συμπλοκῆς, εἰς ἣν τὸ παράτολμον αὐτοῦ πνεῦμα τὸν ἔρριψεν. Ὁ πατήρ του ἐβόησεν ἐπὶ τῆς θήκῃ Σάμου

προεἶθε τὸν μέγαν αὐτοῦ προορισμὸν καὶ ἰδὼν αὐτῶν
δαμάσαντα τὸν Βουκέφαλον καὶ ἐν τοσούτῳ τρυ-
φερᾷ ἡλικίᾳ τοσαύτην τόλμην δείξαντα « οὐίε μου, τῷ
εἶπε, ζήτει ἄλλο βασιλείον ἀξιώτερον διὰ τὸν ἑαυτὸν
σου, διότι ἡ Μακεδονία δὲν σέ χωρεῖ. »

Ὁ Ἀλέξανδρος ἔσχε παιδαγωγὸν τὸν Ἀριστοτέ-
λην, ἓνα τῶν φιλοσόφων τῆς σχολῆς τοῦ Πλάτω-
νος καὶ τὸν ἐναρετώτατον ἴσως καὶ σοφώτατον τῶν
συγχρόνων του, ὅθεν ὁ νέος ἡγεμὼν μεγάλως προώ-
δευσεν εἰς ὅ,τι ἐδιδάχθη, καὶ ὅσον ὑψηλὰ καὶ ἂν
τὸν ἀνεβίθασεν ἡ τύχη κατόπιν, οὐδέποτε ὁμως
ἐλησμόνησε τὰς υποχρεώσεις, τὰς ὁποίας εἶχε πρὸς
τὸν ἐξαιρετικὸν διδάσκαλόν του· καὶ ἂν ἐπίσης ἐνεθυ-
μείτο καὶ τὰς σοφὰς συμβουλὰς του, βεβαίως θὰ
ἦτο ὁ τελειότατος ἡγεμὼν ὅστις ἤθελεν ὑπάρξει.

6. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Ἑλλάδι.

Ἀποθανόντα τὸν πατέρα του διεδέχθη εἰς τὴν
βασιλείαν ὁ Ἀλέξανδρος ὁ ὁποῖος, καίπερ μόλις
ἦν εἰκοσαετής, ἐπέδειξε τοσαύτην σταθερότητα, ὥστε
πάντες οἱ ἐχθροὶ τῆς Μακεδονίας, οἱ χαρέντες ἐπὶ
τῷ θανάτῳ τοῦ πατρὸς του, ἐξεπλάγησαν μαθόντες
ὅτι ὁ διάδοχός του ἦτο ἐπιφοβώτερος.

Ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβα-
σίν του ἀνγκασθέντος τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ ἐκστρα-
τεύσῃ ἐπὶ μεμακρυσμένης χώρας, πάραυτα διεδόθη
εἰς Ἀθήνας καὶ εἰς μέρος τι τῆς Ἑλλάδος ὅτι ὁ
υἱὸς τοῦ Φιλίππου ἐφρονεύθη εἰς μάχην. Ἡ εἰδησις
αὕτη ἦτο ψευδής, ἀλλὰ πολλοὶ ἐπίστευσαν αὐτήν,

διότι εὐκόλως τις πιστεύει ὅ,τι ἐπιθυμῆι, ἐκ τῶν πιστευσάντων δὲ ἦτο καὶ ὁ Δημοσθένης, ὅστις ἐφοβεῖτο τοσοῦτον τὸν υἷόν, ὅσον εἶχε μισήσει τὸν πατέρα. Τότε οἱ Θηβαῖοι κατέσφαξαν τοὺς ἐντὸς τῶν τειχῶν τῶν ὑπάρχοντας Μακεδόνας, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐφάνησαν ἀσύνητοι τελέσαντες εἰσηγήσει τῶν φητόρων τῶν δημοσίας πανηγύρεις καὶ εὐχαριστήσαντες τοῖς θεοῖς διὰ πανεόρτων θυσιῶν.

Ἄμα μαθὼν ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος, ἀγανακτήσας ἔσπευσε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ φθάσας τάχιιστα εἰς Θήβας ἐξεπολιόρκησεν αὐτὰς καὶ τὰς κατηδάφισεν ἐντελῶς διὰ τὴν προδοσίαν, φεισθεὶς μόνον τῶν ἱερῶν τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως καὶ μιᾶς μόνης οἰκίας, τῆς τοῦ ἀρχαίου Ἑλλήνος ποιητοῦ Πινδάρου, τοῦ ὁποίου τὰ ἐξαισία ποιήματα ὁ Ἀριστοτέλης τὸν εἶχε ὑποχρεώσει ἐν τῇ νεότητι του ν' ἀποστηθίσῃ. Ἡ ἐκπληξίς ἐν Ἀθήναις ἦτο μεγάλη, ὅτε ἐγνώσθη ἡ συμφορὰ τῶν Θηβῶν καὶ ἡ προσέγγις τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀλλ' ὁ νικητὴς μόλις ἐκτελέσας τὴν φρικτὴν ἐκείνην ἐκδίκησιν μετεμελήθη δεινῶς. Ἐστάθη δὲ πρὸ τῶν πυλῶν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἂν καὶ εἰς τὰς πρώτας στιγμὰς τῆς ὀργῆς του εἶχε προστάξει τοὺς Ἀθηναίους νὰ τῷ πέμψωσι τοὺς δέκα ἐξόχους ῥήτορας των, ἵνα τοὺς φονεύσῃ, τοῖς ἐχάρισε τὴν ζωὴν διὰ τῶν παρακλήσεων τοῦ Φωκίωνος, τοῦ ὁποίου τὴν ἀρετὴν ἐτίμα καὶ ὁ ὁποῖος ἤλθε πρὸς αὐτόν, ἵνα καταπραύνη τὴν μνησικαχίαν του. Καὶ αὐτὸς ὁ Δημοσθένης, καίπερ φανεὶς ἀσύνητος, οὐκ ἠδύνατο νὰ ζήσει ἡσύχως ἐν τῇ οἰκίᾳ του· ἀλλ' ὁ μέγας ἐκείνος

ρήτωρ εἶχεν ἤδη φύγει καὶ ἐγκαταλείψει τὴν πατρίδα, ὅπου μόλις μετὰ πολλὰ ἔτη ἐτόλμησε νὰ ἐπανέλθῃ.

Ὁ Ἀλέξανδρος τότε ὡν ἐν Ἑλλάδι, ὑπήγεν εἰς τὴν Κόρινθον, ὅπου οἱ ἐπισημότατοι πολῖται τῶν ἐγγύς πόλεων ἦλθον νὰ τῷ συγχαρῶσιν ἐπὶ ταῖς νίκαις του καὶ νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν γενναιοφυχίαν του διὰ χαρίτων καὶ δώρων· ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐπεθύμει τὰ μάλιστα νὰ ἴδῃ μετὰξὺ ἐκείνου τοῦ πλήθους τῶν δεσμένων φιλόσοφόν τινα, Διογένην ὀνομαζόμενον, περὶ οὗ πολλάκις ἤκουσε νὰ ὀμιλῶσιν.

Ὁ Διογένης οὗτος ἦτο ἄνθρωπος πολὺ παράδοξος· ἐνεδύετο ἓνα μόνον μανδύαν τετροπημένον καὶ ἐξ ὑφάσματος χονδροτάτου, καὶ ἔφερεν ἐπὶ τοῦ ὤμου του δισσάκιον περιέχον τὰ τρόφιμά του, τὰ ὅποια ἐζήτει παρ' ἐκάστου, διότι ὀλίγον ἐτίμα τὸν χρυσόν καὶ τὸν ἄργυρον, ἀντὶ δὲ νὰ διαμένῃ εἰς οἰκίαν, ὡς οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, κατεκλίνετο εἰς μέγαν πόνον, τὸν ὅποιον ἐκύλιεν ὅπου ἤθελε νὰ ὑπάγῃ· ἐπὶ πολὺν χρόνον μετεχειρίζετο ξυλίνην φιάλην, ἵνα πίνῃ, ἀλλὰ παρατηρήσας ποτὲ παιδίον πίναν ὕδωρ ἐν τῷ κοίλῳ τῆς χειρὸς του, εὗραυσε τὴν φιάλην, τὴν ὁποίαν ἐνόμιζε τοῦ λοιποῦ ἀνωφελεῖ.

Ἐννοεῖται ὅτι ἄνθρωπος, οἷος ὁ Διογένης, δὲν ἐπεθύμει νὰ ἐνοχληθῇ ἵνα ἐπισκεφθῇ τὸν Ἀλέξανδρον, παρὰ τοῦ ὁποίου οὐδὲν εἶχε νὰ ζητήσῃ, ἐπειδὴ ἤξευρε νὰ ἀρκῆται εἰς ἐλάχιστα. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἐλθὼν ὁ ἴδιος μετὰ πάντων τῶν αὐλικῶν του, ἵνα τὸν ἐπι-

Δημόσκειος εὗρε πρὸν Διογένην, κείμενον ἀττήμελῆ τῆς ἀπέ-

ναντι τοῦ ἡλίου καὶ περιμένοντα χωρὶς νὰ μετακινήθῃ, ἵνα ὁ μονάρχης τῷ ἀποτείνῃ τὸν λόγον. Παραμείνας ὀλίγον ἵνα τὸν δοκιμάσῃ ὁ Ἀλέξανδρος, τὸν ἤρωτησεν, ἂν θέλῃ νὰ τὸν ζητήσῃ χάριν τινά· τότε ὁ φιλόσοφος ὑψώσας τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀντὶ νὰ τὸν ζητήσῃ χρήματα καὶ χάριτας ὡς οἱ περικυκλούντες αὐτὸν κόλακες, ἀπεκρίθη ἀπλῶς· « φύγε μου ἐκ τοῦ ἡλίου, » ὅπερ ὁ Ἀλέξανδρος ἔκαμεν εὐθὺς χωρὶς νὰ φανῇ ὅτι ἐπειράχθη. Πάντες οἱ Μακεδόνες ἀξιωματικοί, οἱ τὴν ἀπόκρισιν ταύτην ἀκούσαντες, ἤρχισαν νὰ γελῶσιν ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς κατεσιγάσεν εἰπὼν μεγαλοφώνως ὅτι, ἂν δὲν ἦτο Ἀλέξανδρος, ἐπεθύμει νὰ ἦτο Διογένης. Διότι ὁ ἡγεμὼν οὗτος ννόησεν ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος εἰς τὸν πίθον τοῦ δὲν εἶχε πολὺ ὀλιγωτέραν ὑπεριφάνιαν παρ' ὅσην αὐτὸς οὗτος ὁ καταγινόμενος ν' ἀνατρέψῃ τὸ κράτος τῆς Περσίας.

7. Πύρρος βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου.

Πύρρος ὁ βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου ἐξ ἀπαλῶν ὀνύγων ἔπαθε μερίστας μεταπτώσεις. Ὁ πατὴρ του εἶχεν ἐκθρονισθῆ καὶ ὁ Πύρρος παιδίον ἀκόμη ἐπέμφθη πρὸς τὸν Γλαυκίαν, βασιλέα τῆς Ἰλλυρίας, ὅστις τὸν ὑπέδεχθη καὶ τὸν ἀποκατέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν. Οἱ Μακεδόνας εὗρισκαν εἰς τὸν νέον τοῦτον ἡγεμόνα μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον, τὴν ἰδίαν γενναιότητα, τὴν ἰδίαν τόλμην, τὴν ἰδίαν περὶ τὸν πόλεμον ἰκανότητα. Ὑπετάγησαν μὲν εἰς αὐτὸν, ἀλλ' ὁ Πύρρος δὲν ἤξευρε νὰ

διατήρησιν τὴν κατάκτησιν ταύτην, διότι ἔκλινε μᾶλλον εἰς νέας ἐπιχειρήσεις ἢ εἰς τὸ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰς εὐτυχίας του.

Ὀντος δὲ λίαν μικροῦ ὡς πρὸς τὴν φιλοδοξίαν του τοῦ βασιλείου τῆς Ἡπείρου ἐδράξατο μετὰ σπουδῆς τῆς ἀφορμῆς τοῦ ν' ἀποκτήσῃ δόξαν πολεμῶν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, τῶν ὁποίων ἡ φήμη ἤρχιζε νὰ ἐκτείνηται εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Ῥώμης διεννοεῖτο νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἀφρικὴν, καὶ νὰ καθυποτάξῃ τὴν Καρχηδόνα, τέλος δὲ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Εὐρώπην, ν' ἀναλάβῃ τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἑλλάδα καὶ ν' ἀρπάσῃ τὸ βασίλειον τῆς Ἀσίας παρὰ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐπέτυχεν ὁμως μόνον ν' ἀποκτήσῃ φήμην πολεμικοῦ ἡγεμόνος καὶ ἀξίου νὰ βασιλεύῃ, ἀλλ' ἀπέθανεν ἀθλίως ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἀργους.

Οἱ Ταραντῖνοι προσκαλέσαντες αὐτὸν ἀπέκτησαν κέρδιον ἀντὶ συμμάχου. Τοὺς ἠνάγκασε ν' ἀφήσωσι τὴν μαλθακότητα καὶ ἐποίησεν αὐτοὺς στρατιώτας. Μαθὼν δὲ ὅτι ὁ ὕπατος Λεβίνιος προὔχῳρει, ἠθέλησε νὰ ὑπάγῃ εἰς συνάντησιν αὐτοῦ καὶ προσέφερεν αὐτῷ συμβιβασμόν, ἀλλ' ὁ ὕπατος Λεβίνιος ἠρνήθη καὶ ὠδήγησε τοὺς πρέσβεις εἰς τὸ στρατόπεδον, τὸ ὁποῖον δὲν ἐφοβεῖτο νὰ δείξῃ εἰς τοὺς ἐχθρούς. Ἡ μάχη ἐγένετο αἱματηρά, καὶ χωρὶς τῶν ἐλεφάντων, εἰς οὓς οἱ Ῥωμαῖοι δὲν ἦσαν συνειθισμένοι, ἠθέλον κερδοῖσαι τὴν νίκην. Μεταμεληθεὶς δὲ ἤδη ὁ Πύρρος διὰ τὸ παράτολμον αὐτοῦ καὶ φοβούμενος διὰ τὴν ἔκβασιν

νης, ἔπεμφεν εἰς Ῥώμην τὸν ἔξοχον αὐτοῦ ὑπουργὸν Κινέα, ἵνα διαπραγματευθῆ περὶ εἰρήνης. Προὔχωρησε δ' ἅμα, ἵνα ὑποστηρίξῃ τὰς διαπραγματεύσεις διὰ τῆς ἐπιδείξεως τῶν δυνάμεών του· ἀλλ' οὔτε ἡ παρουσία τοῦ Πύρρου, οὔτε ἡ δεινὴ εὐγλωττία τοῦ Κινέα ἠδυνήθη νὰ πείσῃ τοὺς Ῥωμαίους οἷς οὐδένα συμβιβασμόν.

Τὰ δῶρα τοῦ Κινέα ἀπεχρούσθησαν, ἀλλ' ἡ εὐγλωττία του ἤρχιζε νὰ καταπιθῆ τὴν γερουσίαν. Ὁ Φαβρίκιος ἔλεγεν ὅτι ἡ συμφυρὰ τοῦ Λεβινίου εἰς αὐτὸν μόνον ἔπρεπε ν' ἀποδοθῆ ὑποστηρίζοντα τὸν πόλεμον. Ὁ δὲ Ἄπιος Κλαύδιος, σεβάσμιος γέρων, καίπερ τυφλὸς καὶ ἀδύνατος καὶ πρὸ πολλοῦ χρόνου ἀπομεμακρυσμένος τῶν πολιτικῶν, προσέταξε νὰ φέρωσιν αὐτὸν εἰς τὴν σύγκλητον. Ὁ Ἄπιος μετὰ μεγάλης ἀνησυχίας ἤκουσε τοὺς ἐπιτετηδευμένους τοῦ Κινέου λόγους, ὠμίλησε δὲ μετὰ κύρους καὶ φρονήσεως καὶ ὑπέδειξεν εἰς τὴν γερουσίαν, πόσον ἠδίκει τὴν δημοκρατίαν, ἀν μετὰ ἤτταν ἐφαινετο ὑπακούουσα εἰς τὸν νικητὴν.

Προσεκάλεσε λοιπὸν τὸν ἀποσταλμένον τοῦ Πύρρου καὶ τῷ ἐδήλωσεν ὅτι οὐδεμίαν εἰρήνην πρέπει νὰ ἐλπίσῃ ἐφ' ὅσον ὁ Πύρρος ἦτο ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλ' ἅμα καταλιμπάνων τοὺς Ταραντίνους θὰ εὕρῃ ἐν τῇ δημοκρατίᾳ φίλην καὶ σύμμαχον πιστὴν. Ἀνεχώρησε δὲ μετὰ τοῦ Κινέου ὁ Ῥωμαῖος πρεσβευτής, ὁ περίφημος Φαβρίκιος, ἵνα διαπραγματευθῆ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν αἰχμαλώτων μόνον, διότι τῷ ἦτο ἀπηγορευμένον ν' ἀκούσῃ οἰονδήποτε ἄλλοις συμβίβα-

σμόν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι εἶχεν ἤδη φροντίσει περὶ πάντων καὶ νέα στρατιὰ ἦτο ἕτοιμος.

Ὁ Κινέας δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ θαυμάσῃ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς συγκλήτου καὶ τὸ ἀπτόητον τῶν Ῥωμαίων. Ὁ Πύρρος τὸν ἠρώτησε, τί ἐφρόνει περὶ τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δήμου. « Ἐνόμιζον ὅτι ἔβλεπον, τῷ εἶπε, σύνοδον βασιλέων, ὃ δὲ λαὸς ὁμοιάζει πρὸς ὕδραν ἀνανεουμένην ὅταν καταβάλληται ». Ἡ σταθερότης τῶν Ῥωμαίων εἰς τὸ νὰ μὴ δεχθῶσι τὴν εἰρήνην καὶ τὴν φιλίαν του κατετάραξε τὸν Πύρρον, καὶ τὸν ἀφῆρσεν ὄλην τὴν ἔπαρσιν, ἣν ἔφερεν εἰς Ἰταλίαν, μόνον δὲ ὑπὲρ δόξης ἐμάχετο πλέον, καὶ ἔκτοτε ἀπηλπίσθη παντελῶς νὰ ὑποτάξῃ λαὸν τοσοῦτον γενναῖον, οἷος ὁ Ῥωμαϊκός, κυβερνώμενον ὑπὸ συγκλήτου τοσοῦτον σοφῆς καὶ ἀπτόητου.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου ἐδέχθη τὸν Φαβρίκιον μετὰ παντοίων τιμῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἐγίνωσκε τὴν πηνίαν τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός, τῷ προσέφερε πλουσιώτατα δῶρα, προσθέτων ὅτι δὲν ἀπήτει παρ' αὐτοῦ οὐδεμίαν πρᾶξιν ἀντικειμένην εἰς τὰ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντά του, ἀλλ' οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ κλονήσῃ τὴν ἀρετὴν τοῦ Φαβρικίου. Ὁ βασιλεὺς ἠθέλησε νὰ ἴδῃ, ἂν καὶ πρὸς τὸν φόβον ἦτο ἐπίσης ἀναίσθητος, προσέταξε δὲ νὰ φανῇ, ὅτε ὁ πρεσβευτῆς ἤκιστα περιέμενε τοῦτο, ὑπερμεγέθους ἐλέφας πολεμικῶς ὠπλισμένος καὶ φέρων πλείστους στρατιώτας, οἵτινες προτείνοντες τὰ ὄπλα ἐφαίνοντο ἕτοι-

Δημοφρονὸν ἀκτινωτῆσαι τὸν Ἰταλίαν βῆ Αἰ φίλοφρο-

νήσεις καὶ τὰ δῶρά σας οὐδὲν με διέφθειραν, εἶπεν ὁ Φαβρίκιος, οὐδέ αἱ ἀπειλαί σας θὰ δυνηθῶσι νὰ μὲ ἐκπλήξωσιν. »

Ὁ βασιλεὺς τῷ ἀπέδωκε τοὺς αἰχμαλώτους ἀνευ λήτρων, ἐλπίζων ὅτι ἡ σύγκλητος, ἵνα διαφυλάξῃ αὐτούς, ἤθελεν ἀφήσει τὸν πόλεμον· ἀλλ' ἅπαντες οἱ αἰχμάλωτοι οὗτοι μετὰ τινὰ χρόνον προσετάχθησαν ἐπὶ ποινῇ θανάτου νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸν Πύρρον. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος, ὅτε ἐμελλε νὰ συνάψῃ μάχην, μαθὼν ὅτι ὁ ὑπάτος Πούπλιος Δέκιος Μος ἦτο πρόθυμος νὰ θυσιασθῆ ὡς ὁ πατήρ καὶ ὁ πάππος του, παρήγγειλε τοῖς Ἕλλησι νὰ μὴ τὸν φονεύσωσι, καὶ τοῖς παρέστησε, πῶς ὁ ὑπάτος θὰ ἦναι ἐνδεδυμένος διὰ τὴν θρησκευτικὴν ταύτην θυσίαν· οὕτως ὁ Δέκιος δὲν ἐπέτυχε νὰ θυσιασθῆ ὑπὲρ τῆς πατρίδος του.

Οἱ Ῥωμαῖοι ὑπέλαβον τοῦτο ὡς ἀπαίσιον οἰωνόν, καὶ ἂν καὶ ἠγωνίσθησαν γενναίως, ἠττήθησαν ὅμως καὶ πάλιν, ἀλλ' ἀφ' οὗ κατέκοψαν τὰ κάλλιστα τάγματα τοῦ βασιλέως. Ὁ Πύρρος, μακαριζόμενος διὰ τὴν νίκην ταύτην, δὲν ἠδυνήθη παρὰ νὰ ἀποκριθῆ «μίαν ἔτι ὁμοίαν νίκην ἂν νικήσωμεν, ἐχάθημεν!»

Τὸ δ' ἐπιὸν ἔτος ὁ Φαβρίκιος ἐξελέχθη ὑπάτος καὶ ἀπέλθε στρατηγῶν τρίτης στρατίας πρὸς συνάντησιν τοῦ βασιλέως, τὸν ὁποῖον θὰ ἠδύνατο νὰ νικήσῃ διὰ τινος προδοσίας, ἀλλ' ὁ Φαβρίκιος ἦτο ἀνώτερος ἢ ὥστε νὰ μεταχειρισθῆ τὸ αἰσχρὸν τοῦτο μέσον, καὶ ἡ διαγωγή του ἐγένετο ἀξία τῶν ἐπαίνων τῶν ἐχθρῶν, καὶ δόξης αἰωνίου παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις.

8. Δεύτερος καρρχηδονικός πόλεμος.

Ἡ υπερῆφάνεια τῆς Καρχηδόνας ὑπέφερεν ἀκουσίως τὸν νόμον τοῦ νικητοῦ, ὅστις τὴν εἶχεν ἐμποδίσει νὰ καταδυναστεύσῃ τὴν Σαρδινίαν. Ὁ Ἀννίβας, υἱὸς τοῦ Ἀμίλκα, εἶχεν ὁμόσει ἐκ νεότητος ἐν ταῖς ἀγκάλαις τοῦ πατρὸς του μίσος ἀσπονδὸν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους. Ἐπολέμει τότε ἐν Ἰσπανίᾳ ἐπιτυχέστατα, κατέπεισε δὲ τοὺς συμπολίτας του νὰ προσβάλῃ τὸ Σάγουντον ἐλπίζων ὅτι ἡ πόλις αὕτη σύμμαχος οὔσα τῆς Ῥώμης θὰ ἀπήτει παρ' αὐτῆς βοήθειαν. Ἡ κατάκτησις τῆς πόλεως ταύτης τοσοῦτον ἐνδιέφερε τὴν Καρχηδόνα, ὥστε οὐδόλως ἐφρόντισαν περὶ τῶν παραστάσεων τῶν Ῥωμαίων. Τὸ Σάγουντον ἐχυριεῖθη καὶ προσετέθη εἰς τὰς κατακτήσεις τοῦ Ἀννίβα.

Ὁ μέγας οὗτος στρατηγός, καίπερ νέος ἔτι, ἤξευρεν ὅτι ἡ ἰσχὺς τῆς τῶν Ῥωμαίων δημοκρατίας ἔκειτο μόνον εἰς τοὺς λαοὺς τοῦ Λατίου καὶ τῆς Ἰταλίας, καὶ ὅτι οἱ λαοὶ οὗτοι μετὰ λύπης ὑπέφερον τὸν ζυγὸν τῆς. Ὁ Ἀννίβας ἀπεφάσισε νὰ μεταφέρῃ τὸν πόλεμον εἰς Ἰταλίαν καὶ μετὰ ἀπείρους κόπους κατώρθωσε νὰ διέλθῃ τὴν Ναρβωνίτιν Γαλλίαν καὶ τέλος τὰς Ἀλπεις, τῶν ὁποίων ἡ διάβασις ἦτο τότε ἀκατόρθωτος σχεδόν. Κατὰ τὴν διάβασιν ταύτην ἀπώλεσε τὸ ἥμισυ τοῦ στρατεύματός του καὶ τοὺς πλείστους ἐλέφαντας, ἀλλ' οὐδόλως ἀπεθαρρύνθη, καὶ τὸ στράτευμά του ηὔξυνθη διὰ τῶν

δυνάμεων πάντων τῶν Γάλλων, τῶν ἐντεθθεν τῶν Ἄλπεων.

Ὁ ὕπατος Κορνήλιος Σκιπίων, τὸν ὁποῖον ὁ Ἄννίβας κατάρθρωσε ν' ἀποφύγῃ πλησίον τοῦ Ῥοδανοῦ, ἔδραμε διὰ θαλάσσης καὶ ἔφθασε διὰ τῆς Λιγυρίας, ἵνα ἀντιστῇ εἰς τὴν ἐχθρικήν στρατιάν. Ἐνίκηθη ὁμῶς εἰς τὴν παρά τὸν Τίκινον ποταμὸν μάχην οὐχὶ μακρὰν τῆς Παβίας, αὐτὸς δ' ὁ Σκιπίων ὤφειλε τὴν σωτηρίαν του εἰς τὸν υἱὸν του Σκιπίωνα τὸν Ἀφρικανόν, ὅστις τὸ πρῶτον τότε ἐστρατεύετο· ὁ δὲ Σεμπρόνιος ἐλθὼν ἐκ Σικελίας ὑπῆρξεν ἔτι δυστυχεστερος, διότι ἀπώλεσεν εἴκοσιν ἑξ̄ χιλιάδας στρατιωτῶν εἰς τὴν παρά τὸν Τρεβίαν ποταμὸν γεινιάζοντα τῇ Πλακεντιά μάχῃ. Ὁ Ἄννίβας ἔμαθε περιχαρῶς ὅτι ἔμελλε νὰ ἀντιστῇ εἰς αὐτὸν ὁ Φλαμίνιος, νέος ὕπατος, τοῦ ὁποῖου ἐγίνωσκα τὴν ἔπαρσιν καὶ ἀπειρίαν. Προσεποιήθη ὅτι τὸν φοβεῖται, ὁ δὲ Φλαμίνιος κολακευθεὶς διὰ τινῶν ἐλαφρῶν ἐπιτυχιῶν ἔσπευσεν εἰς γενικήν μάχην, καὶ ἔμπεσὼν εἰς στενόν τι πλησίον τῆς Τρασιμένης λίμνης, οὐ μακρὰν τῆς Περουσίας, ἐνίκηθη καὶ ἀπώλεσε τὴν τελευταίαν στρατιάν τῶν Ῥωμαίων.

Εἰς τοσαύτας συμφορὰς ἢ σύγκλητος καὶ ὁ δήμος ἀντέταξαν τὴν δικτακτορίαν τοῦ Φαβίου Μαξίμου, ἀνδρὸς συνετοῦ καὶ ἱκανοῦ, ὅστις μετέβαλεν ὅλως τὸ σύστημα τοῦ πολέμου, διότι ἐνόησεν ὅτι ὁ στρατηγὸς τῆς Καρχηδόνας μόνον εἰς τὰς ἐπιτυχίας του εἶχε καταφυγὴν, καὶ ὅτι χρονοτριβῶν θὰ κατορθώσῃ ἄλλ' ἂν κατὰ τρέψῃ τὸ φρόνημὸν Βίαι καὶ σθῆκη Σάμαν

πόν τοῦτο μέτρον ἐκράτει μετεώρους τοὺς συμμά-
χους, οἱ ὅποιοι συνήθως μόνον πρὸς τοὺς μάλλον
εὐδοκιοῦντας κλίνουσι. Ὁ δὲ Φάβιος ἐσκέπτετο
ὅτι, ἐφόσον ἡ ἔκθασις τοῦ πολέμου εἶναι ἀμφίβο-
λος, δὲν θὰ τολμήσωσιν οἱ σύμμαχοι νὰ ἐγκα-
ταλίπωσι τὴν Ῥώμην. Καὶ τῷ ὄντι δὲν ἐβράδυνε
νὰ ἐπιτύχῃ τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ ὅποιον ἤλπιζεν. Ὁ
Ἀννίβας εὐθὺς ἀνεχαιτίσθη εἰς τὰς νίκας του καὶ
δὲν ἠδυνήθη πλέον νὰ ἐλκύσῃ τὸν Φάβιον εἰς μά-
χην· πάντα τὰ στρατηγήματα ἀπέβησαν ἀνωφελῆ
ἢ ἐχρησίμευσαν μόνον εἰς τὸ νὰ περιπλέξωσι τὸν
ἴδιον. Οὕτως εὐρεθεὶς ποτε κεκλεισμένος εἰς στενὸν τι
παρ' ὀλίγον ἔχανε τὸν στρατὸν του, ἂν δὲν τῷ ἐπὶ-
ρχετο νὰ προσδέσῃ φανούς εἰς τὰ κέρατα τῶν βοῶν
τῶν χρησιμευόντων διὰ τὰς ἀμάξας καὶ διὰ τὰς
προμηθείας τοῦ στρατοῦ. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐκπλαγέντες
τὸν ἀφῆσαν νὰ διαφύγῃ· ἀλλὰ τοιαύτη ἔκθασις
δεικνύει, εἰς τίνα ἀμηχανίαν ὁ Φάβιος ἔφερε τὸν
Ἀννίβαν.

Σφοδρότατοι γογγυσμοὶ καὶ μάλιστα βδελυρώτα-
ται ὑποψίαι ἠγέρθησαν ἐν Ῥώμῃ κατὰ τοῦ Φαβίου.
Ἡ ἀγανάκτησις ηὔξηθη διὰ τῆς ἀλαζονείας τοῦ
Κοίντου Μινουτίου Ῥούφου, ἀρχηγοῦ τοῦ ἵππικου,
ὅστις ἐνόμιζεν ὅτι θὰ τελειώσῃ τὸν πόλεμον διὰ μιᾶς
μόνης μάχης. Ἐσκέπτοντο δὲ νὰ παύσωσι τὸν Φά-
βιον, ἀλλ' ἤρκεσθησαν νὰ τῷ δώσωσι συνεργάτην
αὐτὸν τὸν Μινούτιον. Οὗτοι δὲ διενεμήθησαν τὸν
στρατὸν. Ὁ Ἀννίβας ἐπωφελήθη τὰς διχονοίας ταύτας
καὶ ἀφῆσας εἰς τὸν νέον στρατηγὸν ἐπιτυχίας τινας

μη σπουδαίας, επέτυχε να ἐγκλείσῃ αὐτὸν μεθ' ὄλου τοῦ ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ. Ὡς ἠφανίζετο δὲ ὁ ἀσύνητος οὗτος, ἂν ὁ Φάβιος δὲν ἔσπευδεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου του ἐπὶ τινος ὕψους κειμένου καὶ δὲν ἔσωζε τὸν συνάρχοντά του.

Ὁ Μινούτιος διδαχθεὶς ὑπὸ τῆς πείρας, ἠσχύνθη διὰ τὸ σφάλμα του καὶ ἐπανώρθωσεν αὐτὸ εὐγενῶς. Παρητήσατο τὴν ἀρχὴν καὶ ὑπετάγη εἰς τὸν δικτάτορα, τὸν ὁποῖον ὠνόμαζε πλέον πατέρα καὶ σωτῆρά του. Ὁ Ἀννίβας ἐξετίμησε τὸν μέγαν τοῦτον ἄνδρα καί, ὅτε εἶδεν ἑαυτὸν κινδυνεύσαντα νὰ ἠττηθῆ κατὰ τὴν τελευταίαν συμπλοκὴν, εἶπεν ὅτι εἶχεν ἰδεῖ τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν τὰ νέφη τοῦ ὄρους παρεσχεύαζον εἰς τὴν Καρχηδόνα δεινὴν θύελλαν. Ἀλλὰ καίπερ στενοχωρηθέντα τὸν Ἀννίβαν ἡ τύχη οὐδόλως ἐγκατέλιπεν, αὐτοὶ δ' οἱ Ῥωμαῖοι συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ καταστήσωσι τὴν τύχην εὖνουν αὐτῶ. Μετὰ τὴν δικτατορίαν τοῦ Φαβίου ἐξέλεξαν δύο ὑπάτους χαρακτῆρος ὅλως ἀντιθέτου, δηλαδή τὸν Παῦλον Αἰμίλιον, ἐξαίρετον στρατηγόν, καὶ τὸν Γάιον Τερέντιον Οὐάρωνα, ἄνδρα ἀνίκανον καὶ ἄπειρον. Ἡ γνώμη τοῦ τελευταίου τούτου, ἐνισχυομένη καὶ ὑπὸ τῆς τυφλῆς τόλμης τοῦ στρατοῦ, ὑπερίσχυσε δυστυχῶς. Κατέλιπον τὴν σοφὴν βραδύτητα τοῦ Φαβίου καὶ συνεκρότησαν τὴν ὀλεθρίαν ἐν Κάνναις μάχην, ἐν ἣ ὁἱ Ῥωμαῖοι ἀπόλεσαν ἑβδομήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν.

Ὁ Παῦλος Αἰμίλιος δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπιζήσῃ εἰς τὴν συμφορὰν ταύτην, ἀλλ' ἐρρίφθη εἰς τὸ μέσον

τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἐφονεύθη, ὁ δὲ Οὐάρρων ᾠδήγη-
σεν εἰς Ῥώμην τὰ ἐλπεινὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ.
Ἄντι νὰ τὸν ἐξευτελίωσιν οἱ Ῥωμαῖοι, τὸν πύχα-
ρίστησαν, διότι δὲν ἀπηλπίσθη περὶ τῆς σωτηρίας
τῆς πολιτείας, ἀλλ' ἡ φρίκη καὶ ὁ τρόμος ἦσαν ἐν
τῇ πόλει· καθ' ἑκάστην δὲ στιγμὴν περιέμενον νὰ
ἰδῶσι τὸν Ἀννίβαν. Ὁ Φάβιος ἦτο ἡ σωτηρία
τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δήμου. Οὗτος ἀποκατέστησε τὴν τά-
ξιν ἐν Ῥώμῃ καὶ προητοίμασεν αὐτὴν δι' ἐνδεχο-
μένην πολιορκίαν. Ἄλλ' ὁ νικητὴς δὲν ἐτόλμησε
νὰ ἐμφανισθῆ ἐκεῖ καὶ διεχείμασεν ἐν Καπύῃ ὅπου
ὁ στρατὸς του ἐμαλακύνθη διὰ τῶν ἡδονῶν καὶ τῆς
ἀργίας.

9. Καῖσαρ καὶ Πομπήιος.

Ὁ Πομπήιος ἐφοβεῖτο τὸν Καῖσαρα, ὅστις συνε-
δέθη δις μετὰ τοῦ Κράσσου καὶ αὐτοῦ, ἵνα κυβερνή-
σῃ τὴν πολιτείαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Τριανδρία! Ὁ
Πομπήιος ἤθελε νὰ ἄρχῃ μόνος καὶ προσέταξε τὸν
Καῖσαρα νὰ διαλύσῃ τὰ στρατεύματά του, ἐν ᾧ ὁ
ἴδιος διετῆρει τὰ ἰδικά του. Ὁ Καῖσαρ ἠρνήθη νὰ
ὑπακούσῃ ἢ τῶν εὐγενῶν μερὶς θαρροῦσα εἰς τοὺς
πόρους καὶ τὰ προτερήματα τοῦ Πομπηίου ἐκήρυξε
τὸν Καῖσαρα ἐχθρὸν τοῦ δήμου, ἂν διέβαινε τὸν
Ῥουθήκωνα μετὰ δυνάμεως. Τότε ἐξεργάγη ἐμφύ-
λιος πόλεμος, δι' ὃν ὁ Πομπήιος ἦτο ὅλως ἀνέτοι-
μος προβλέπων πάντοτε ὅτι ἢ ὁ Καῖσαρ δὲν θὰ
τολμήσῃ νὰ τὸν προσβάλλῃ, ἢ ὅτι ποδοχροτῶν (κατὰ
τὴν ἑκφρασίν του) θὰ ἐχθάλῃ ἐκ τῆς γῆς καθ'

ὄλην τὴν Ἰταλίαν λεγεῶνας, ἵνα στρατεύσωσιν ὑπὸ τὴν στρατηγίαν εὐνοουμένου ὑπὸ τῶν γερουσιαστῶν στρατηγοῦ.

Ἄλλ' ὁ στρατηγὸς οὗτος ἀπομακρυνθεὶς τῶν στρατιωτῶν του καὶ μὴ πολεμήσας πρὸ πολλοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχη ἐναντίον τοῦ Καίσαρος, ὄντος τότε ἐν ὄλῃ τῇ ἀκμῇ τῆς δόξης του, καὶ θεωρουμένου ὑπὸ τῶν λεγεῶνων του ὡς πατὴρ καὶ ὡς ἀνδρειοτάτου ὄλου τοῦ στρατοῦ. Τῷ ὄντι ὁ Καίσαρ ἠγάπα τοὺς στρατιώτας του, φειδῶλός μὲν τοῦ αἵματος αὐτῶν ἀφειδῆς δὲ τοῦ ἑαυτοῦ· ἐν καιρῷ δὲ ἀμφιβόλου νίκης ἐρρίπτετο εἰς τὸ μέσον τῶν ἐχθρῶν· τότε καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐγίνοντο ὡς αὐτὸς ἥρωες· ἐνίστε δὲ λαμβάνων μίαν σημαίαν προῦχώρει μόνος εἰς τὴν ἐφοδον· ὄλος δὲ ὁ στρατὸς τότε τὸν ἠκολούθει. Ἐὰν ὁ φέρων τοὺς ἀετοὺς ἐτρέπετο εἰς φυγὴν, τὸν ἐπανάφερε λέγων αὐτῷ « ἰδὲ ποῦ εἶναι οἱ ἐχθροί. » Ἐπέτρπε πᾶν εἰς τοὺς στρατιώτας του ἐκτὸς τῶν σφαλμάτων τῆς ἀπειθείας· ἀν δὲ τινες ἐστασιαζον καὶ ἐζήτουν τὴν ἀπόλυσιν των, τοῖς τὴν ἔδιδε μετὰ περιφρονήσεως, ἀποκαλῶν αὐτοὺς τοῦ λοιποῦ πολίτας καὶ οὐχὶ πολεμιστάς· ὅταν δὲ οἱ ἀπῆλπισμένοι ἐκεῖνοι πολεμισταὶ ἤθελον ν' ἀνακτῆσωσι τὴν ὑπόληψιν τοῦ στρατηγοῦ των μόνον δι' ἐκτάκτων ἀνδραγαθημάτων ἠδύναντο νὰ ἐπιτύχωσι τούτου·

Στρατὸς τοιοῦτος ἦτο ἀήττητος. Ὡστε ὁ Πομπήιος οὐδὲ νὰ φαντασθῇ ἠδύνατο ὅτι θὰ ἀντιπαραταχθῇ ἐπιτυχῶς πρὸς τοιοῦτον στρατὸν· ἐφυγῆ

λοιπόν εις Βρεντήσιον. Ὁ Καῖσαρ ἡγούμενος μίας μόνης λεγεῶνος ὁδεύει πρὸς τὸ Καπιτώλιον, νικά τινας στρατηγούς, ἰδρύει τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ ἐν Ἰώμῃ, καταδιώκει τὸν Πομπήιον καὶ τὸν πολιορκεῖ εἰς Βρεντήσιον, ὅθεν μετὰ μεγάλης δυσκολίας ἀνεχώρησεν. Ὁ Καῖσαρ μὴ θέλων ν' ἀφήσῃ ὀπισθὲν τοῦ οὐδέν, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Αἴγυπτον νὰ νικήσῃ, « στρατεύματα ἀνεῦ στρατηγοῦ » ἵνα ὑπάγῃ κατόπιν εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ νικήσῃ « στρατηγὸν ἀνεῦ στρατευμάτων. » Ἀναγκάζει δὲ τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ Πομπηίου νὰ παραδοθῶσι καὶ ν' ἀπολύσωσι τοὺς στρατοὺς των. Ἐπανῆλθε δὲ κατόπιν εἰς Βρεντήσιον, ὅπου τῷ εἶχον παρασκευάσει πλοῖα.

Ἡ διάβασις καὶ περ βραχυτάτη ἦτο δύσκολος, διότι στόλος ἐχθρικός τὸν ἠμπόδιζεν. Ὁ Καῖσαρ μόνον μέρος τοῦ στρατοῦ τοῦ ἡδυνήθη νὰ ἀποβιβάσῃ, ἀνησυχῶν δὲ περὶ τῆς τύχης τοῦ ὑπολοίπου στρατοῦ τοῦ ἀνεχώρησε λαθραίως ἐπὶ ἀπλῆς λέμβου, ἵνα ἐπιστεύσῃ τὴν ἀναχώρησίν του. Ἡ θάλασσα ἦτο φοβερὰ, ἡ λέμβος καθ' ἑκάστην στιγμὴν ἔτοιμος νὰ βυθισθῇ, τέλος ἀποκαλύπτει τὸ ἀληθὲς ὄνομά του καὶ λέγει πρὸς τὸν πηδαλιούχον, « Μὴ φοβῆσαι φέρεις τὸν Καῖσαρα καὶ τὴν τύχην του. » Ἦναγκάσθη, ὅμως νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν στρατόπεδόν του ἀνωφελῶς παλαίσας πρὸς τὰ κύματα. Οἱ στρατιῶται ἐκπλαγέντες διὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ στρατηγοῦ των τὸν ἐπέπληξαν τρυφερῶς διότι τοὺς ἐνόμισε ὀλιγαριθμοτέρους ἢ ὥστε νὰ νικήσωσι βεβαιούντες αὐτὸν ὅτι ἐὰν μὴ τοὺς ἐγκαταλίπη νομίζουσιν ἑαυτοὺς ἀσπληγῆται.

Τέλος οί επίκουροι ἔφθασαν, καὶ ὁ Καῖσαρ ἤρχισε νὰ διώκῃ τὸν Πομπήιον, τοῦ ὁποίου ὁ στρατὸς ἦτο διπλάσιος τοῦ ἰδικοῦ του, ὅπερ δὲν ἠμπόδισε αὐτὸν νὰ κλείσῃ τὸν ἀντίπαλόν του εἰς τὸ στρατόπεδόν του. Αἱ τάξεις ὅμως τοῦ Καίσαρος διερράγησαν εἰς Δυρράχιον, διὸ ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ ἀλλαχοῦ πεδῖον μάχης· εὔρε δὲ τοῦτο ἐν Φαρσάλοις, ὅπου ὁ στρατὸς τῆς γερουσίας ἐδέχθη τὴν μάχην, ἣν μέχρι τοῦδε ἀπέφευγεν. Ἡ πρώτη συμπλοκὴ ὑπῆρξε τρομερά, ἀλλ' ὁ Πομπήιος ἔφυγεν αἰσχυρῶς μετὰ τὴν ἦτταν τοῦ ἰππικοῦ ἀφήσας ἐν ἀταξίᾳ 24,000 ἀνδρας ἀναγκασθέντας νὰ παραδοθῶσιν. Ὁ νικητὴς κατεδίωξε τὸν Πομπήιον μέχρις Αἰγύπτου, ὅπου τῷ παρουσίασαν τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀντιπάλου τούτου, δῶρον ὅπερ ἀπέκρουσε μετὰ φρίκης καὶ δακρύων.

Ἐτίμησε δὲ τὴν μνήμην τοῦ Πομπήιου τελέσας μεγαλοπρεπεῖα κηδείαν, καὶ ἐπολέμησε πρὸς τὸν Πτολεμαῖον, ὅστις δὲν ἔπαυε νὰ ἐνεδρεύῃ τὸν Ῥωμαίων στρατηγόν, καθὼς αὐτὸν ὑποδεχθέντα. Ὁ πόλεμος οὗτος ἦτο κινδυνωδέστατος. Διὰ μιᾶς λεγεῶνος ὁ Καῖσαρ ἐμάχητο ἐν τῇ πόλει Ἀλεξανδρείᾳ πρὸς πολυπληθῆ λαόν καὶ πρὸς ὅλην τὴν Αἰγυπτιακὴν στρατιάν. Ἡμέραν δὲ τινα ἠναγκάσθη μετὰ ναυμαχίαν νὰ σωθῇ κολυμβῶν. Φθάσαντες τέλος πανταχόθεν οἱ στρατηγοὶ του τὸν ἔσωσαν καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Ἀσίαν, ὅπου ἐνίκησε τὸν Φαρνάκην. Ἀναγγέλλων δὲ τὴν νίκην ταύτην ἔγραψε πρὸς τὴν γερουσίαν μόνον τὰς λέξεις ταύτας· « ἦλθον, εἶδον, ἐνίκησα »

(« *veni, vidi, vici* ») Κεντρικὴ Ἱστορικὴ Βιβλιοθήκη Σάμου

VII. ΜΕΓΑΛΕΙΤΕΡΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ.

Ὁ ἄρτος τῶν πενήτων.

I.

Ἐν μέσῳ τοῦ χειμῶνος τοῦ τοσοῦτον θλιβεροῦ ἔτους 1743 πτωχή τις χήρα, ἁγία γυνή, πολὺ ἐχοπίασεν, ἵνα ἀναθρέψῃ τὴν οἰκογένειάν της· πρωτὶ δὲ καὶ ἐσπέρας γονυπετῆς πρὸ τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ ἢ δυστυχῆς μήτηρ ματαίως ἐζήτει παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον δι' ἑαυτὴν καὶ διὰ τὰ τέκνα της· ὁ Θεὸς δὲν τῇ ἔπεμπεν ἄρτον καθ' ἑκάστην.

Ἡ κυρία Ἀντωνίου (τοῦτο ἦτο τὸ ὄνομά της) ἐνεθυμείτο ὅτι ἦτο ἄλλοτε εὐτυχῆς, ἀλλ' ἰδοῦσα ἐξερχομένην τὴν τελευταίαν παράκλησιν, τὸν τελευταῖον στεναγμὸν τοῦ συζύγου της, εἶδε φεύγοντας καὶ μακρὰν τῆς τεθλιμμένης οἰκίας της τοὺς φίλους, τοὺς προστάτας, τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν εὐτυχίαν· ἦτο ὁμως εὐφυῆς, εἶχε ποικίλας γνώσεις, παραδειγματικὴν χρηστότητα, καί, ὡς πᾶσαι αἱ ἐξάιρετοι γυναῖκες αἱ πολλὰ παθοῦσαι, ἐπέκμητο ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας θησαυρὸν εὐσεβείας ἀνεξάντλητον. Ἐσκέπτετο λοιπὸν ὅτι ἠδύνατο νὰ μεταδώσῃ εἰς τὴν πτωχήν της οἰκογένειαν ἰδέας δικαίας, αἰσθήματα χριστιανικά, ἀγωγὴν τελείαν, καὶ ὡς πρὸς τὸν ὕλικὸν βίον ἀπετείνετο πρὸς τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ

ἀνακράζουσα μετὰ τοῦ ποιητοῦ, ὃν κάλλιστα ἐγίνωσκεν. « Εἰς τοὺς νεοσοὺς δίδεις τὴν τροφήν των, ἡ δὲ ἀγαθότης σου ἐκτείνεται ἀνὰ πᾶσαν τὴν φύσιν ».

Εἰ καὶ ἠγωνίζετο σκληρὸν καὶ ἄνισον ἀγῶνα πρὸς τὴν ἔνδειαν, πρὸς τὴν στενοχωρίαν καὶ ἀθλιότητα ἡ κυρία Ἀντωνίου, οὐδέποτε ἠσθάνθη καταβαλλομένη τὴν γεναιότητά της, ἀλλ' ἐπὶ τέλος ἠσθένησεν ὑπέφερε μὴ παραπονομένη, ἐνατενίζουσα εἰς τὰ τέκνα της, τὰ ὅποια προσήρχοντο καὶ ὠλόλυζον ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου τῆς μητρός των. Προσεκάλεσαν ἰατρὸν τινα, ὅστις ἔλαβε τὸν κόπον νὰ γράψῃ συνταγὴν. Ἀλλὰ πῶς νὰ προμηθευθῶσι τὸ ἀναγκαῖον φάρμακον, Δυστυχῆς γυνή, ἀποθνήσκεις . . . . καὶ τίς θὰ σέ σώσῃ; — « Ὁ Θεὸς » ἐψιθύρισεν ἡ πάσχουσα. — « Καὶ ἐγώ, » ἀπεκρίθη ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τῆς χήρας μετ' ἐνθουσιασμοῦ, ὅστις ἐφαίνετο ὅτι ὠμοίαιζε πρὸς ἔμπνευσιν.

Τοῦτο εἰπὼν ὁ μικρὸς Ἀντώνιος, ὅστις μόλις ἦτο τρισκαίδεκαετής, ἔλαβε τὴν συνταγὴν, ἐνηγκαλίσθη εἰκοσάκις τὴν μητέρα του καὶ τῇ εἶπεν, ὥσει ἤθελε νὰ τὴν ἐμποδίσῃ τοῦ ν' ἀποθάνῃ. « περιμένειν τὴν ἐπιστροφήν μου. » ἔπειτα ὤρμησεν ἔξω τοῦ δωματίου.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ὁ Ἀντώνιος ἐπανῆλθε πρὸς τὴν μητέρα του. Τῇ ἐνεχείρησε μειδιῶν φιάλην μικρὰν πλήρη φαρμάκου, τὸ ὅποῖον ἦτο παρεσκευασμένον κατὰ τὴν συνταγὴν τοῦ ἱατροῦ. Τὸ ἐν τῇ φιάλῃ φάρμακον ἐτέλεσεν ἀληθὲς θαῦμα, ἡ προσκληθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ κρίσις ἐπέτυχε τῇ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ, καὶ ὡς ἐκ θαύματος τὸ σῶμα τῆς ασθενοῦς ἤρχισεν ν

ἀναλαμβάνη τὴν ἰσχύν του, καὶ τὸ πνευμά της ὄλην τὴν δύναμίν του ἠρώτησε δὲ τὸν υἱὸν της προσκαλέσασα αὐτὸν ὡς ἀναβῆ ἐπὶ τῆς κλίνης της· « πῶθεν ἔρχεσαι, Ἄντώνιε; Τίς λοιπὸν σοὶ ἔδωκε τὸ κάλλιστον τοῦτο φάρμακον, τὸ ὁποῖον εὐθὺς μοὶ ἀπέδωκε τὴν φωνήν, καὶ τὸ ὁποῖον μετ' ὀλίγον θά μοι ἀποδώσῃ τὴν υἰείαν; »

« Μῆ μοι εὐχαριστῆς μητέρα, ἀπεκρίθη τὸ παιδίον· μῆ μοι εὐχαριστῆς διότι σέ ἔσωσα. » — « Ἡ ἀνάρρωσίς μου εἶναι μυστήριον; » — « Μυστήριον ἀπλοῦστατον καὶ ἤδη τὸ μανθάνεις· βλέπων σε δηλαδὴ τοσοῦτον ἀσθενῆ, τοσοῦτον ὠχράν, ἡμιθανῆ, εἶπον κατ' ἑμαυτὸν μετὰ φρίκης· Τὸ ὡς ἀποθνήσκη τις, ὅταν ὁ Θεὸς κελεύῃ, εἶναι καλόν . . . Ἀλλὰ τὸ ὡς ἀποθνήσκη τις, ὅταν ἡ ἀθλιότης τὸν φονεῦν, εἶναι δεινόν. Τότε ἀπεπειράθην νὰ παλαίσω οὐχὶ πρὸς τὸν ἀγαθὸν Θεόν, μητέρα μου, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους· ἔλαβον τὴν συνταγὴν τοῦ ἱατροῦ, ἔχρυσά τὴν θύραν τοῦ φαρμακοποιοῦ τῆς γειτονίας, καὶ ἀπήτησα ἱκετευτικῶς τὸ πολυτίμον φάρμακον, οὗ εἶχον ἀνάγκην. Ἀλλὰ ὅταν δὲν ἔχη τις χρήματα, δὲν ἔχει υἰείαν, μητέρα μου! . . . ὁ γείτων μας ἐδέειχθη σκληρὸς, ἀδυσώπητος, μέχρι οὗ μοὶ ἐπήλθεν ἡ εὐτυχεστάτη σκέψις νὰ τῷ εἶπω· Κύριε, ἀπόδοτέ μοι τὴν ὀνήσκουσαν μητέρα καὶ θὰ ζήσω, ἵνα σὰς ὑπηρετῶ· αἰσθάνομαι ἤδη ὅτι εἶμαι πλήρης δυνάμεως καὶ σὰς βεβαιῶ ὅτι δὲν στεροῦμαι ἐπιτηδειότητος· εὐαρεστεῖσθε νὰ δεχθῆτε ἀντὶ μιᾶς ἀγα-

Δημιουργία τῆς ἀποφύλαξης ἐν ἑνὶ μνημονεῖοις ἐπιτηρά-

του; ὁμιλήσατε ταχέως, κύριε, καὶ ἰδοὺ ἐγώ. Ὁ
φαρμακεὺς εὐσπλαχνίσθη τὰ δάκρυά μου, μοὶ ἔδω-
κεν ὅ,τι μοὶ ἐχρειάζετο νὰ σὲ ἰατρεύσω, καὶ ἀπὸ
αὐριον θὰ ὑπάγω νὰ ἐργασθῶ εἰς τὸ φαρμακεῖόν του·
αὕτη εἶναι ἡ ὑπόθεσις! »

Ἡ μήτηρ οὐδὲν ἀπεκρίθη εἰς ταύτην τὴν θαυμα-
στὴν ἔκθεσιν τοῦ παιδὸς της· ὅταν ἡ μήτηρ δακρύη
ὑπὸ χαρᾶς, τότε δὲν ὁμιλεῖ, διότι ἡ καρδία της εἶναι
ὑπερπεπληρωμένη.

II.

Μετὰ τινα ἔτη ὁ φαρμακεὺς μαθητὴς ἔπαυσε τοῦ νὰ
ἐργάζεται καὶ νὰ θηρεύῃ τὴν ἐπιστήμην εἰς τὸ σκο-
τεινὸν καὶ ἀφανὲς φαρμακεῖον τοῦ πρώτου κυρίου
του. Κατὰ τὸ 1757 ἔγραψεν ἐκ Παρισίων πρὸς τὴν
πτωχὴν καὶ ἀξιοτίμον μητέρα του· « Ἐπαθον πολ-
λὰς στερήσεις, πολλὰς ἀθλιότητας· πολλάκις κατη-
ράσθην τὴν προτεράϊαν, τὴν παρούσαν ἡμέραν καὶ
τὴν ἐπαύριον· ἀπηλπίσθην καὶ περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ
περὶ τῶν ἀνθρώπων· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὁ Θεὸς εἰσή-
κουσε τὰς παρακλήσεις μου· οἱ ἄνθρωποι μὲ ἐβοήθησαν,
καὶ ἡ ἐπιστήμη μ' ἐπροστάτευσε. Μὴ κλαίετε πλέον
μὴ ὀλιβέσθε· ἡ σημερινὴ θέσις μου εἶναι λαμπρὰ καὶ
ἡ εὐτυχία τοῦ γήρατός σας εἶναι ἐξησφαλισμένη,
δίδαι ἡ κυβέρνησις τοῦ βασιλέως κηδὸν καὶ νὰ μὲ
ὀνομάσῃ ἀντιφαρμακέα τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀνοθέρου·
ὅποια εὐτυχία! »

Ὁ Ἀνώγιος ὑπῆρξεν ἀξιοθαύμαστος κατὰ τὸν
πόλεμον· εἰς τὸν δημόσιον στρατιωτικὸν βίον του ὁ
πατριωτισμὸς καὶ τὰ στρατιωτικὰ θάρρα του ἐμίσηθη Σάμου

λῶντο πρὸς τὸν εὐγενῆ ζῆλόν του, πρὸς ὄφελος τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ ἀντιφάρμακεὺς τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀνοβέρου ἐδυστύχησε πεντάκις ἐκινδύνευσε τρέχων παρά πολὺ ταχέως ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἵνα βοηθήσῃ ἐνωρίτερον τοὺς ἀποθνήσκοντας συντρόφους του, καὶ πεντάκις συνελήφθη καὶ ἀπήχθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. Ἐνίοτε ἀνεκάλει εἰς τὴν μνήμην φαιδρῶς τὸ δυστύχημα τοῦτο. « Οἱ Πρῶσσοι ἐκεῖνοι ἱππεῖς, ἔλεγεν, εἶναι οἱ ἰκανώτατοι θαλαμηπόλοι ἐξ ὧν ἐγὼ γινώσκω. Μὲ ἐξέδυσαν ταχύτερον παρ' ὅσον ὁ ἴδιος θὰ ἔκαμνον τοῦτο, ἄλλως δὲ εἶναι τιμιώτατοι, διότι μὲ ἀφήρεσαν μόνον τὰ χρήματά μου καὶ τὰ ἐνδύματα. »

Ὁ Ἀντώνιος ἐπωφελήθη τὰς δυστυχίας του, καθ' ὅσον ἐν Γερμανίᾳ ἐσπούδασε τὰ μαθηματικά, τὴν φυσικὴν καὶ πρὸς τούτοις τὴν χημείαν, ἣτις πρὸ ὀλίγου εἶχε λάβει ὄλως νέαν τροπήν. Φθάσας εἰς τὴν παρὰ τὸν Μοῖνον Φραγκφόρτην ὃ ἐν λόγῳ αἰχμάλωτος κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν περιφανῆ χάριν τοῦ νὰ κατοικήσῃ ἐπὶ τῇ πίστει εἰς ἴδιον μέρος, τὸ ὅποιον ἤθελεν ἐκλέξει. Ὁ Ἀντώνιος ἀπεκατέστη εἰς τὴν οἰκίαν, τουτέστιν εἰς τὸ φαρμακεῖον τοῦ περιφήμου Μάιερ, τοῦ πρώτου φαρμακέως τῆς πόλεως καὶ ἑνὸς τῶν ἐξοχωτάτων ὅλης τῆς Γερμανίας χημικῶν.

Ἡμέραν τινὰ ὁ Μάιερ παρεκάλεσε τὸν ξένον ἢ τὸν μαθητὴν του νὰ τῷ κάμῃ τὴν χάριν νὰ γευματίσῃ εἰς τὴν τράπεζάν του. Ὁ Ἀντώνιος ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν, καὶ τὸν ὄρα εἶδε παρατιθέμενον

εἶδος βολβοῦ, τοῦ ὁποίου ἠγνόει ἀκόμη τὴν γεῦσιν, καὶ τοῦ ὁποίου μόνη ἡ θεὰ τῷ ἐνεποίησεν αἴφνης ἀηδῖαν τινά.

«Τί ἔχετε, κύριε Ἀντώνιε;» τὸν ἠρώτησεν ὁ Μάιερ.— Πρᾶγμα τι τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης σας με ἀηδίζει! — Γεώμηλα, ἀπεκρίθη ὁ φαρμακεύς.— Ἐν Γαλλίᾳ τὰ μεταχειρίζονται μόνον πρὸς πάχυνσιν τῶν χοίρων.— Ἐν Γερμανίᾳ τρέφονται οἱ ἄνθρωποι δι' αὐτῶν, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ προτιμότερον.— Ἐλημονήσατε, κύριε Μάιερ, ὅτι ἄλλοτε οἱ ἀμφίβολοι οὔτοι βολβοὶ ἐπέφερον λέπραν.— Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἀνέγων τὰς μωρίας ταύτας εἰς βιβλία τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος.— Ἀγνοεῖτε ὅτι ἐπιφέρουσιν ἀκόμη τὸν πυρετόν, τὴν μανίαν καὶ τὸν θάνατον;— Ἡξέυρω ὅτι τρέφουσι τὸν λαόν . . . Ὑμεῖς, κύριε Ἀντώνιε, ὅστις εἴσατε Γάλλος σοφός, ὀφείλετε νὰ εἰσαγάγητε εἰς τὴν Γαλλίαν μέσον ἀναμφίβολον εἰς τὸ νὰ κωλύσῃ τοὺς πένητάς σας τοῦ ν' ἀποθνήσκωσιν ὑπὸ τῆς πείνης.— Ἀληθῶς; — Δοκιμάσατε! Θὰ δοκιμάσω.— Ὑποσχέθητέ μοι τοῦτο ἐπὶ τῇ τιμῇ σας, κύριε Ἀντώνιε, καὶ ἐπὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ σας.— Σὰς ὀμνύω.— Εὐλογητὸς ὁ Θεός! Σήμερον ἤρχισα μίαν ἀγαθοεργίαν, τὴν ὁποίαν ὑμεῖς θὰ τελειώσητε θάττον ἢ βράδιον ἐν τῇ πατρίδι σας.

Ὁ Ἀντώνιος διέτριψεν ἕξ μῆνας ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ φαρμακέως Μάιερ, ἐξακολουθῶν νὰ σπουδάζῃ περὶ τὴν χημείαν, τρώγων καθ' ἑκάστην γεώμηλα μὴ λεπριῶν μηδὲ πυρέσσων· ἐγένετο φίλος τοῦ Μάιερ καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ γείνηται γαμβρὸς τοῦ καὶ

διάδοχός του, ἂν ἤθελε ν' ἀρνηθῆ τὴν πατρίδα του.

Ἡ ἐλευθερία τῷ ἀπεδόθη ἢ ἐνθούμῃσις τῆς μητρός του, ὁ πόθος νὰ ἐπανίδῃ τὴν πατρίδα τὸν ἔκαμαν νὰ λησμονήσῃ τὴν ἀγάπην, καὶ τὰ πλοῦτη, τὴν εὐτυχίαν, τὴν ὁποίαν εἶχεν εὖρεϊ ἐν Γερμανίᾳ, καὶ νὰ προτιμήσῃ τούτων τὴν ἐργασίαν, τὴν οἰκογένειαν, καὶ ἴσως τὴν ἀναμένουσαν αὐτὸν ἐν Γαλλίᾳ πενίαν.

III.

Κατὰ τὸ 1766 ὁ Ἀντώνιος ἔζη ἐν Παρισίοις· ἦτο δὲ ὑπαρχιφαρμακεὺς ἐν τῷ βασιλικῷ νοσοκομείῳ τῶν ἀπομάχων.

Ἡρώϊαν τινὰ τοῦ ἔτους 1771 ὁ Ἀντώνιος ἔλαβε παρὰ τοῦ ταχυδρομείου τὸ πρόγραμμα δημοσίου οικονομικοῦ ζητήματος προτεινομένου ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῆς Βεσανσῶνος· πρόκειτο δὲ νὰ χορηγηθῆ μεγάλη ἀμοιβὴ εἰς τὸν μέλλοντα νὰ εὕρῃ τὸ μέσον τοῦ νὰ ἀντιπαλαίωσι κατὰ τῆς ἐνδείας ἀναπληροῦντες τὸν σίτινον ἄλευρον διὰ τινος νέας θρεπτικῆς οὐσίας.

— Ὁ Ἀντώνιος μόλις ἐτελείωσε τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἀληθῶς ἐθνικοῦ τούτου ζητήματος καὶ ἀχθοφόρος τις ἔκρουσε τὰ δύο θυρόφυλλα τοῦ ἐργαστηρίου του· ὁ ἄνθρωπος ἀπέθετο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ δωματίου μέγαν σάχκον καὶ μέγα κάνιστρον· τῷ εἶπε δὲ σπογγίζων τὸ μέτωπόν του· «Κύριε φαρμακεῦ, ἰδοὺ βότανα ἐκ Γερμανίας, τὰ ὅποια ἢ ἐκ Στρασβούργου ταχυδρομικῆ ἄμαξα πρὸ ὀλίγου ἐκόμισε δι' ὑμᾶς.»

Δημιουργικὸν τὸ ἐπίτημα τοῦ κανίστρου· ὁ Ἀντώνιος

εὔρε γραμμάτιον περιέχον τὰς ἐξῆς μόνον λέξεις.
« Ἴσως ἐλησημονήσατε τοὺς ἐν Φραγκόρτη φί-
λους σας, ἐγὼ ὁμως ἐνθυμοῦμαι πάντοτε καὶ ὑμᾶς
καὶ ὅ,τι μᾶς ὑπεσχέθητε ἐπὶ τῇ τιμῇ σας καὶ ἐπὶ τῇ
φιλανθρωπίᾳ σας. Λοιπὸν σᾶς πέμπομεν ἓνα σάκ-
κον καὶ ἐν κάνιστρον γεωμήλων· θὰ ρίψητε τὸν πο-
λύτιμον τοῦτον σπόρον εἰς μέρος τι ἄσπαρτον, ἀκαρ-
πον, εἰς ἄμμον ἢ εἰς ἐρεικόφυτον τόπον, ὅπως θέλετε,
καὶ μετὰ ταῦτα, φίλε μου, τελεσεθείσης τῆς συγκομι-
δῆς, θὰ τὴν διανείμητε εἰς τοὺς γνωστούς σας πτω-
χοὺς πρὸς ἐνθύμησιν τῆς φιλίας μας.»

Ἐκτοτε ὁ Ἀντώνιος ἀπεφάσισε ν' ἀπαντήσῃ ἤττον
διὰ λόγων ἢ δι' ἀποτελεσμάτων ὠφελίμων εἰς τὸ
πρόγραμμα τῆς Ἀκαδημίας τῆς Βεσσανώνος· ἤρχισε
λοιπὸν νὰ καλλιεργῇ εἰς τετράγωνόν τι τοῦ κήπου
τῶν ἀπομάχων τὰ γεωμήλα, τὰ ὁποῖα τασοῦτον τὸν
εἶχον ἐκπλήξῃ ἐπὶ τῆς ξενικῆς τραπέζης τοῦ
Μάιερ· καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἤρχισαν δι' αὐτὸν
ὅλα τὰ πάθη, ὅλαι αἱ μεταβολαὶ τοῦ ἐφευρετοῦ· τὸ
νὰ θέλῃ ν' ἀφαιρῇ ἀπὸ τῆς γῆς τῆς πλέον ἀκαλλιερ-
γήτου, τῆς ἀθλιωτάτης τὸ μυστήριον τοῦ νὰ δίδῃ
τὸν ἄρτον εἰς πάντας τοὺς πειναλέους δὲν εἶναι αὕτη
ἰσχυρὰ ἐφεύρεσις, σχεδὸν θεία ἐφεύρεσις.

Ὁ Ἀντώνιος ἀπετάθη πρὸς τοὺς ὑπουργούς· ἀλλ'
οἱ πολιτικοὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐπάλαιον κατὰ τῶν
χρηματικῶν ἐλλειμμάτων, καὶ οὐδόλως ἠυχαίρουν νὰ
σκεφθῶσι περὶ ἄλλου πράγματος.

Ὁ Ἀντώνιος ἔκρουσε τὴν θύραν τῶν σοφῶν, οἰκο-
νομολόγων καὶ φιλοσόφων· ἀλλ' ἰσπανοὺς οἱ ἐβόχουθηκε Σύμου

οὔτοι νέες τῷ ὠμίλησαν συγχρόνως περὶ πυρετοῦ, περὶ λέπρας, περὶ πλήθους ἀληθῶν μωριῶν, τὰς ὁποίας ἐδανείσθησαν παρὰ τῶν παλαιῶν βιβλίων τῶν βιβλιοθηκῶν των.

Τελευταῖον ὁ Ἄντωνιος ἐρριψοκινδύνευσε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ παλάτιον τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας· ὁ 16ος Λουδοβίκος ἤκροάσατο ἀνευ ἐμπαιγμοῦ καὶ ἐκπλήξεως τοῦ μετριόφρονος τούτου φιλανθρώπου, ὅστις προέτεινεν αὐτῷ μετ' ἀφελοῦς ἐνθουσιασμοῦ μέσον ἀλάνθαστον τοῦ νὰ γείνη ἀληθῆς ἀντιπρόσωπος Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, τούτεστι τὸ προνόμιον τοῦ νὰ δίδῃ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον εἰς ἅπαντας τοὺς δυστυχεῖς τοῦ βασιλείου του.

Διὰ ῥητῆς διαταγῆς τοῦ βασιλέως παρεχωρήθησαν εἰς τὸν Ἄντωνιον προσωρινῶς πενήτηντα τέσσαρα πεντάπλευρα χέρσου γῆς ἐνεύρεϊα πεδιάδι. Μετά τινὰς μῆνας ἀπὸ τῆς ἐπισήμου συνεντεύξεώς του μετὰ τοῦ 16^{ου} Λουδοβίκου παρουσιάσθη πάλιν ὁ φαρμακεὺς τοῦ νοσοκομείου τῶν ἀπομάχων εἰς τὸ πάλάτιον τῶν Βερσαλλιῶν. Σημεῖόν τι τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος ὑπεχρέωσε τὴν αὐλήν νὰ κύψωσι πρὸ τοῦ ἰδιώτου. Ὁ Ἄντωνιος εἶπεν εἰς τὸν βασιλέα παρουσιάζων ἄνθη, ὧν ὁμοια δὲν ὑπῆρχον οὔτε εἰς τὰ θερμοκήπια οὔτε εἰς τοὺς κήπους τῆς βασιλείας, « Μεγαλειότατε, τὸ ἄνθος ἐφύη, ὁ καρπὸς θὰ φυτρώσῃ, τὸ ἐλπίζω· οἱ δυστυχεῖς δὲν θ' ἀποθνήσκωσι τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τῆς πείνης· τούτο δὲ θὰ ὀφείλωσιν εἰς τὴν μέριμναν τῆς βασιλικῆς σας φρονήσεως »! — « Κύριε, τῷ ἀπεκρίθη ὁ μονάρχης μετὰ σμυνῆς συγκεκι-

νημένης, ἡ Γαλλία θὰ εὐγνωμονῆ εἰς σὲ εὐρόντα τὸν ἄρτον τῶν πενήτων.»

Ὁ 16^{ος} Λουδοβίκος ἔφερε μέχρις ἑσπέρας εἰς τὴν κομβιοδόχην του ἐν τῶν ἀνθέων, τὰ ὅποια ἔλαβεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ἀντωνίου· οἱ πρίγκηπες, οἱ εὐγενεῖς, οἱ ὑπουργοὶ ἔσπευσαν νὰ μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα τοῦ ἡγεμόνος· ἐπεμψαν νὰ δρέψωσιν ἀνθη εἰς ἐκείνην τὴν πεδιάδα καὶ ὁ μεγαλόσταυρος τοῦ ἀγίου Λουδοβίκου ἀντικατεστάθη ὁλόκληρον ἡμέραν ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ τάγματος τῶν γεωμήλων, κατὰ τὴν εὐφυᾶ ἐκφρασιν τῆς κυρίας πριγκίπισσας Πολιγνάκ.

Τὴν ἐπαύριον περὶ οὐδενὸς ἄλλου ὠμίλου ἐν Παρισίοις, καὶ μετ' ὀλίγον περὶ οὐδενὸς ἄλλου ὠμίλου καθ' ὅλην τὴν Γαλλίαν ἢ περὶ τοῦ Κυρίου Ἀντωνίου Ἀυγούστου Παρμαντιέ (*Parmentier*). Οὗτος ἔφανη ἐν τῷ θεάτρῳ ἐνώπιον τοῦ βασιλικοῦ θεωρείου μεταξὺ τοῦ 16^{ου} Λουδοβίκου καὶ τῆς βασιλίσσης Μαρίας Ἀντωνιέττης· ἐχαιρετήθη ὑπὸ τῶν εὐειδιστάτων κυριῶν τῆς αἰῆς, ἐχειροκροτήθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὑμνήθη ὑπὸ τῶν ποιητῶν, καὶ ἠτύχησε νὰ γευματίσῃ εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ περιφήμου Φραγκλίνου. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δείπνου τούτου τῶν λογιωτάτων, τῶν σοφῶν καὶ τῶν φιλοσόφων ἐπήλθεν εἰς τινα τῶν συνδείπνων νὰ λάβῃ τὸ ποτήριόν του καὶ νὰ φωνήσῃ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ἥρωα τοῦ συμποσίου· « Εἰς ὑγείαν τοῦ Παρμαντιέ τὰ εὐγνωμονοῦντα γεώμηλα! » — « Ἀπατάσθε, Κύριε, ἀντεφώνησεν ὁ Φραγκλίνος, ἠθέλετε νὰ εἴπητε ὁ πειναλιὸς λαὸς εὐγνωμονῶν! »

Ὁ λαὸς ἀνίσταται ἐν μέγιστα ἀδικεῖ διότι ἐν τῷ βούρθε θήκη Σόμου

καταστροφείς τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰ δυστυχήματα τοῦ κόσμου τούτου καλῶς ἐνθυμεῖται, τρώγει ὅμως ἐν τῇ πενίᾳ του καθ' ἐκάστην τὸν ἄρτον τῶν πενήτων τοῦ Παρμαντιέ, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὸ ὄνομα τοῦ εὐεργετικοῦ φίλου, ὅστις τῷ ἔδωκεν αὐτόν.

2. Ὁ Μουστάκης ἢ τὸ εὐεργέτημα οὐδέποτε ἀπόλλυται.

Α'.

Ἐν ᾧ ἀκόμη ἡ Λουϊσιανὴ ἀπετέλει μέρος τῶν ἀποικιῶν τῆς Γαλλίας, πολλαὶ οἰκογένειαι Γαλλικαὶ ἰδρυσαν τὰς κατοικίας των εἰς τὸν ὠραῖον τοῦτον τόπον. Εἰς τὸ πέρας ἐκτεταμένου δάσους διαρροεμένου ὑπὸ ἀναριθμητῶν ποταμῶν, οἵτινες ποτιζοῦσι τὴν χώραν ταύτην, ἀποκατέστη ἀρχαῖος πραγματευτῆς, εἰς ὃν εἶχε παραχωρηθῆ πρὸς καλλιέργειαν ἐκτεταμένη χώρα. Κύριος ὢν πολυαριθμῶν δούλων, δραστήριος καὶ φιλόπονος, ὁ Κύριος Δεραμβέρτος ἦτο μετ' ὀλίγον κάτοχος λίαν ἐκτεταμένης κτήσεως. Αἱ πρῶνι χέρσοι καὶ ἔρημοι ἐκεῖναι γαῖαι ἐκαλύπτοντο ἤδη ὑπὸ πλουσίων σπαρτῶν ὀρυζίου, ἀραβοσίτου καὶ σίτου.

Ὁ κύριος Δεραμβέρτος ἐνυμφεῦθη γυναῖκα νέαν ἐξ ἧς ἐγέννησε τρία ὠραῖα τέκνα, δύο ἄρρενα, καὶ μίαν κόρην. Τὰ τέκνα ταῦτα ἀπετέλουν ὄλην τὴν χαράν των. Ὁ Αὐγούστος ἦτο δωδεκαετής, ἡ Φαννὴ ὀκταετής, καὶ ὁ νεώτατος, ὁ μικρὸς Ἀλφρέδος, μόλις πενταετής. Καὶ τὰ τρία παιδιὰ ἠγαπῶντο

ἐπίσης τρυφερῶς ὅλα ἦσαν κοινά, καὶ θλίψεις καὶ ἡδοναί.

Ὁ ἀγαπητὸς αὐτῶν περίπατος ἦτο μικρὰ κοιλὰς ὀλίγα βήματα ἀπέχουσα τῆς πατρικῆς των οἰκίας. Ἐκεῖ καστανέα ὑπερμεγέθης ἐξήπλου τοὺς πυκνοὺς κλάδους τῆς καὶ ἠδύναντο τὰ παιδιά ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ φυλλώματος νὰ παραδίδωνται εἰς τὰ παιγνιδία των οὐδόλως φοβούμενα τὰς ἀκτῖνας καυστικωτάτου ἡλίου. Καθήμενοί ποτε ὑπὸ τὴν καστανέαν ἐκείνην ὁ Αὐγουστος καὶ ἡ Φαννὴ ἐπλεον ψιάθους διὰ τὸν μικρὸν των ἀδελφόν ἐκ σχοίων, τοὺς ὁποίους ἔδρεπεν αὐτὸς ὄλως περιχαρῆς, ὅτε ἤκουσαν αἴφνης ὠρυγμοὺς θρηνώδεις ὡς ἐκ τοῦ δάσους προερχομένους. Τῷ ὄντι μετ' ὀλίγον παρετήρησαν μεγαλοπρεπῆ κύνα, ὅστις δυσκόλως βαδίζων διηυθύνετο πρὸς αὐτοὺς. Ὅσάκις ἤγγιζεν εἰς τὴν γῆν τὸν ἕνα ἐκ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν του εὐθὺς ὠρύετο ὀδυνηρῶς. Τὰ παιδιά ἔδραμον πρὸς αὐτὸν τὸ δυστυχὲς ζῶον ὅτε προσήγγισαν ἐστάθη, θεωροῦν αὐτὰ μετὰ βλέμματος ἱκετευτικοῦ καὶ προσηνοῦς. Ἐπειτα ἐκτεῖναν πρὸς αὐτὰ τὸν καθημαγμένον πόδα του ἐφαίνετο ὡσανεὶ τοῖς ἔλεγε, «βοηθήσατέ μοι».

Τὰ παιδιά ἐνόησαν τοῦτο. Ἡ Φαννὴ τὸ ἔσυρεν ἡσύχως πρὸς τὴν καστανέαν, ὁ Αὐγουστος ἔδραμε νὰ φέρῃ ὕδωρ ἐκ τῆς πηγῆς, ἐν ᾧ ὁ Ἀλφέρδος κρατῶν εἰς τὰς χεῖρας κάλαμον ἐδίωκε τὰ ζώφια τὰ ἐρχόμενα, ἵνα ἐπικαθίσωσιν εἰς τὴν πληγῆν. Ἄμα περαιωθεισῶν τῶν προπαρασκευῶν τούτων ἡ Φαννὴ ἤγειρεν ἡτῆχως πρὸν πόδα του κύνος, ἐξήταξεν

Τὸ ἔλεγε ἡ Σάμου

πόνον του, καὶ εἶδε μεγάλην ἄκανθαν ἐμπεπηγμένην μεταξὺ τῶν ὀνύχων. Τὴν ἐξέβαλεν οὐχὶ ἀνευ δυσκολίας, ἔπλυνε τὸ ἐκ τῆς πληγῆς ῥέον αἷμα, ἔπειτα λαβοῦσα τὸ ρινόμακτρον τῆς ἔκαμεν ἐπίδεσμον, δι' οὗ περιέδεσε τὸν πόδα τοῦ πάσχοντος, ὅστις αἰσθανόμενος ἑαυτὸν ἀνακουφισμένον ἔλειχε τὸν αὐχένα καὶ τὰς χεῖρας τῆς μικρᾶς εὐεργέτιδος γρύζων ὑπὸ χαρᾶς· ἔπειτα κατεκλίθη παρὰ τοὺς πόδας τῆς, μέχρις οὗ τὰ παιδιά ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν κατοικίαν των. Ὄταν δὲ ἤρχισαν νὰ περιπατῶσιν, ὁ κύων ὑπῆγε πλησίον τῆς Φαννῆς προσήλῶν ἐπ' αὐτὴν βλέμμα ἐκφραστικόν, ὥστε ἐφαίνετο ὅτι τὴν ἠρώτα. Ἡ Φαννὴ ἔνευσε νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ. Τότε τὸ ζῶον λησμονοῦν τὴν πληγὴν του καὶ σκιρτοῦν ὑπὸ χαρᾶς ἐδορυφόρει τὴν μικρὰν συνοδείαν, ἣτις δὲν ἐβράδυνε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν αὐλὴν τῆς κατοικίας.

Μόλις εἶχον διαβῆ τὸν πυλῶνα καὶ ὁ κύων ἤρχισε νὰ τρέχῃ καὶ ὠρμησεν εἰς τι πλῆθος περικυκλαῦν μεταβατικόν τινα ἔμπορον, ὅστις ἔχων πολλὰ δέματα ἠπλωσε πρὸ τῶν δούλων τὰ ἐμπορεύματά του προτρέπων αὐτοὺς ν' ἀγοράσωσιν τι. Ὁ ἔμπορος ἐξέβαλε κραυγὴν χαρᾶς.

« Τέλος σ' ἐπανεῦρον, καλέ μου Μουστάκη » ἐφώνησε ὠπεύων τὸν κύνα.

Τότε ἤρχισε νὰ διηγῆται ὅτι, ἐν ᾧ διήρχετο τὸ δάσος, ὁ κύων του ὠρμησε καταδιώκων ζῶόν τι ἄγριον, ὅτι μόνον μετὰ πολὺν καιρὸν ἀπὸ τῆς ἀφανισέως του ἐνόησε τοῦτο, ὅτι τότε ματαίως τὸν προσεκάλεσε, διότι ὁ Μουστάκης δὲν ἐπανήλθεν.

Ἐπέθεσε τότε ὅτι ὁ κύων του παρασυρθεῖς ὑπὸ τῆς ζέσεώς του ἀπεπλανήθη ἢ καὶ ὅτι προσβαλὼν ἄγριόν τι ζῶον ἐνικήθη κατὰ τὴν πάλην.

« Δὲν ἠπατήθη παντελῶς, προσέθηκε, διότι βλέπω ὅτι ὁ Μουστάκης ἐπληρώθη. Ἄλλὰ τίς ἄρά γε εὐσπλαγγισθεῖς τὸν ἐβοήθησε, καὶ τοῦ ἐπέδεσε τὴν πληγὴν; ἐφώνησε παρατηρῶν τὸ περιβάλλον τὸν πόδα τοῦ Μουστάκη ρινόμακτρον. »

Τότε ὁ κύων ὡσεὶ ἐνόησεν ὅτι εἶχεν εἰπεῖ ὁ κύριός του, ἤρχισε νὰ τρέχῃ πρὸ τῶν τριῶν παιδιῶν, τὰ ὁποῖα διηυθύνοντο πρὸς τοῦτο τὸ μέρος, καὶ στάς παρὰ τῆ Φαννῆ δὲν τὴν ἄφησεν οὐδὲ στιγμὴν, μέχρις οὗ αὐτὴ ἔφθασεν ὅπου εὕρισκετο ὁ ἔμπορος. Τότε σείων τὴν οὐρὰν καὶ θεωρῶν τὴν Φαννὴν ἅμα καὶ τὸν κύριόν του ἐφαίνετο ὅτι ἐδείκνυεν αὐτὴν ὡς εὐεργέτιδα αὐτοῦ. Ὁ ἔμπορος ἔμαθε τότε παρὰ τῶν παιδιῶν ὅτι συνέβη ὁ δυστυχὴς δὲν ἤξευρε πῶς νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην του, διότι εἰς τὰς μακρὰς ἐκεῖνας πορείας ὁ Μουστάκης οὐ μόνον ἦτο συνοδοιπόρος του, ἀλλ' ἦτο ἀληθὴς φίλος, γενναῖος ὑπερασπιστὴς διασώσας αὐτὸν ἀπὸ μυρίων κινδύνων. Ἦθελε νὰ θέσῃ εἰς τὴν διάθεσίν των ὅλον τὸ μικρὸν φορτίον του, ἀλλ' ὁ κύριος Δεραμβέρτος ἀντέστη εἰς τὸ νὰ κάμῃ τὴν βαρεῖαν ταύτην θυσίαν, ἀλλὰ μόνον, ἐπειδὴ ἐβλεπεν ὅτι ἡ ἄρνησίς του ἐλύπει τὸν ἔμπορον, ἐπέτρεψεν εἰς τὰ τέχνα του νὰ δεχθῶσι παιγνίδια τινὰ μικρὰς ἀξίας. Τὴν ἐπαύριον ὁ ἔμπορος ἀνεχώρησε ζητήσας παρὰ τοῦ κυρίου Δεραμβέρτου ἄδειαν, ἵνα, ἅμα ἐπανελθὼν κατὰ τινὰ χρόνον, ἐπισκε-

φθῆ τὴν κατοικίαν του, ὅπερ μετὰ μεγάλης χαρᾶς τῷ ἐπετράπη.

Β'.

Μόλις παρῆλθον ἔκτοτε τρεῖς μῆνες καὶ ὁ μικρὸς Ἀλφρέδος ἀσχολούμενος περὶ τὴν καταδίωξιν χρυσάλιδος ἀπεπλανήθη χωρὶς νὰ παρατηρήσῃ τὴν ἔλλειψίν του. Κατὰ τὴν δεκάτην ὥραν τῆς πρωΐας, ὅτε τὰ παιδιά συνειθίζον νὰ πηγαίνωσιν εἰς τὴν κοιλάδα νὰ γευματίζωσιν ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς καστανάας, ἐξεπλάγησαν μὴ ἰδόντες αὐτόν. Τὸν ἐκάλεσαν, τὸν ἐζήτησαν πανταχοῦ, μετ' ὀλίγον ἅπαντες ἐκινουῦντο, ἀλλ' ὁ Ἀλφρέδος οὐδαμοῦ ἐφαίνετο. Ὁ πατήρ, καὶ ἡ μήτηρ, πάντες οἱ δοῦλοι διέδραμον ματαίως τὰ περίεξ οὐδὲν ἶχνος ἀνεκάλυψαν· ἀπελπισθέντες λοιπὸν ἐκ τοῦ συμβεβηκότος τούτου διεχωρίσθησαν εἰς πολλὰ τμήματα καὶ ἔδραμον εἰς ἀνεύρεσίν του μετὰ τῶν γειτόνων των, πρὸς οὓς εἶπον τὸ εἰς ἑαυτοὺς συμβάν δυστύχημα, καὶ εἰσέδυσαν εἰς τὰ ἐνδότετα τοῦ δάσους, τὸ ὁποῖον διέχνευσαν δι' ὄλων τῶν αἰσθήσεων μετὰ ἀκριβεστάτης προσοχῆς. Χιλιάκις ἐκάλεσαν τὸ παιδίον διὰ τοῦ ὀνόματός του, ἀλλ' οὐδεμίαν ἀπόκρισιν ἤκουσαν. Ἐν τούτοις αἱ τελευταῖαι ὑπολάμψεις τῆς ἡμέρας ἀσθενῶς πλέον ἐφώτιζον τὰς ἐρεῦνας των, καὶ οὐδὲν ἔτι ἐπῆλθε τὸ δυνάμενον νὰ καθησυχάσῃ τὴν ἀνησυχίαν τοῦ κυρίου καὶ τῆς κυρίας Δεραμβέρτου· ἡ προσέγγισις μάλιστα τῆς νυκτός ἐδιπλασίασε τοὺς φόβους των. Ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ των δὲν ἠθέλησαν κατ' οὐδένα τρόπον νὰ Δημόσια Κεντρικὴ Ἱστορικὴ Βιβλιοθήκη Σάμου

συγκατανεύσωσι νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν κατοικίαν των ἤναψαν λοιπὸν δάδας ῥητινῆς καὶ μετ' ὀλίγον ἀντήχουν τὰ δάση καὶ αἱ κοιλάδες ἐκ τοῦ προσφιλοῦς ὀνόματος τοῦ Ἀλφρέδου.

Ἄλφρέδε, Ἄλφρέδε μου! ποῦ εἶσαι; ἐφώνει ἡ μήτηρ μετὰ σπαραξικαρδίου φωνῆς· ἀλλ' εἰς μάτην. Δὲν θὰ προσπαθῆσω νὰ περιγράψω τὴν ἀπελπισίαν τοῦ Αὐγούστου καὶ τῆς Φαννῆς, οἵτινες ἔκλαιον καὶ ὠλόλυζον. Ἡ καστανέα, ὁ ῥύαξ, τὰ δροσερὰ δάση, τὰ ὅποια διέτρεχον ὁμοῦ, οὐδὲν ἴχνος τοῦ Ἀλφρέδου ἐνέφαινον Ἡ δὲ νύξ εἶχε γείνει τοσοῦτον σκοτεινὴ, ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ σταθῶσιν. Ἀμα ὅμως φανείσῃς τῆς ἡμέρας, ἀνεπέωσαν τὰς ἀναζητήσεις των, φεῦ! μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἀποτελέσματος, μεθ' οὗ καὶ τὴν προτεραίαν, ὅτε αἴφνης φθόγγος κέρατος ἠκούσθη. « Ἦθθεν προέρχεται τὸ σύνθημα τοῦτο; » ἐφώνησεν εὐθὺς ὁ κύριος Δεραμβέρτος ἀκροώμενος προσεκτικῶς. Καὶ δευτέραν φοράν ἡ φωνὴ τοῦ κέρατος ἀντήχησεν. « Ὁ ἦχος οὗτος ἐρχεται ἐκ τῆς οἰκίας μου ἅς τρέξωμεν πάντες, φίλοι μου. » Ταῦτα εἰπόντος, τὸ πλῆθος διευθύνεται μετὰ σπουδῆς πρὸς τὴν οἰκίαν. Μόλις ἐφθασαν καὶ παρετήρησαν τὸν μεταβατικὸν πραγματευτήν, περὶ οὗ ἐρρέθη ἐν ἀρχῇ τῆς ἱστορίας ταύτης. Ἀμα εἶδον τοῦτον, ἡ ἐλπίς ἢ γεννηθεῖσα ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ δυστυχοῦς πατρὸς ἀντικατεστάθη ὑπὸ πικρᾶς ἀποτυχίας.

Φεῦ! τῷ εἶπεν, ἐνόμιζον ὅτι τὸν Ἀλφρέδον μας ἀνεύρομεν.

Συγχωρησάτέ μοι, Κύριε, ἀν' ἐπέσκεψα τὰς ἐρεῦνάς σου. Ἡθθήκη Σάμου
(ΕΛΛ. ΧΡΙΣΤΟΜΑΘΕΙΑ).

σας, ἀπεκρίθη ὁ ἔμπορος· διότι ἔκαμα τοῦτο, ἐπειδὴ ἐνόμιζον ὅτι δύναμαι ἴσως νὰ σᾶς ὠφελήσω εἰς τὴν ὀδυνηρὰν ταύτην περίστασιν. Θελήσατε, παρακαλῶ, νὰ μοὶ ἐπιτρέψητε νὰ κάμω τι ἐλπίζω ὅτι θὰ μάθω-
μεν μετ' ὀλίγον, τί ἀπέγεινε τὸ τέχνην σας.

Ὁ Αὐγουστος καὶ ἡ Φαννή ἦσαν ἐκεῖ· ὁ ἔμπορος ἔκρουσε τὰς χεῖρας, καὶ εὐθὺς ἤκούσθη τὸ φαιδρὸν ὕλαγμα ὠραίου κυνός, ὅστις ἀνεπήδησεν ἀκούσας τὸ σύνθημα τοῦτο. Ἦτο ὁ Μουστάκης, ὅστις κατὰ πρῶτον ἐθώπευσε τοὺς δύο παιδας, οὓς ἀνεγνώρισε, στρεφόμενος περὶ αὐτοὺς καὶ φαινόμενος ὡσεὶ ἐνεθυμείτο ὅτι ὑπῆρχε καὶ τρίτος.

Ἴδου ὅτι τὸ πρᾶγμα βαίνει καλῶς, εἶπεν ὁ πραγματευτής· ὁ Μουστάκης ἀνεγνώρισε τὰ τέχνα διὰ τοῦ ἀνησύχου τρόπου μοὶ δεικνύει ὅτι ἐκπλήττεται μὴ βλέπων τὸ ἀπὸν παιδίον. Θελήσατε νὰ μοὶ δώσητε τὰ φορέματα, τὰ ὅποια ἐσχάτως ὁ μικρὸς Ἀλφρέδος ἔφερεν.

Ὅτε τῶ τὰ ἔφερον, ἔδειξεν αὐτὰ εἰς τὸν κύνα του, τὸν ἔκαμε νὰ τὰ ὀσφρανθῆ, ἔπειτα διέγραψε περὶ τὴν οἰκίαν κύκλον ἡμίσεως μιλλίου, προστάτων τὸν Μουστάκην νὰ ἰχγεύῃ πάνταχού, ὅπου τὸν ὠδήγει. Τὸν κύκλον δὲν διέτρεξεν ἐντελῶς τὸ ζῶον καὶ ἤρ-
χισε νὰ ὕλακτῆ.

Ὁ φθόγγος τῆς ὕλακτῆς του ἐνεποίησεν ἀμυδρὰν ἐλπίδα καὶ εἰς τὸν πατέρα καὶ εἰς τὴν μητέρα, οἵ-
τινες ἦσαν ἀπαρηγόρητοι· ὁ δὲ κύων ἀκολουθῶν τὰς ἀναθυμιάσεις τοῦ σώματος τοῦ παιδὸς ὕλακτῆσε πά-
κιν· ἕκαστος τότε ἐπροσμήθη νὰ τὸν ἀκολουθῆσῃ, ἀλλ'

εὐθὺς ἠφανίσθη εἰς τὸ δάσος. Τοῦτο ἦτο χρόνος τρομερᾶς ἀγωνίας, διότι ἐπὶ ἡμίσειαν περίπου ὥραν οὐδὲν πλέον ἤκουσαν. Τὸ μέτωπον τοῦ ἐμποροῦ ἦτο σκεπτικόν· βεβουθισμένος εἰς σιωπὴν, τὴν ὁποίαν οὐδεὶς διετάραξε, ἐκλινε τὴν κεφαλὴν του πρὸς τὴν γῆν καὶ ἤκροατο τὸν ἐλάχιστον θόρυβον, τὸν ὁποῖον ὁ Μελαμβόρειος ἔφερε. Εὐθὺς δὲ ἠγέρθη.

Ὁ κύων ἐπανέρχεται, ἐφώνησε, μετ' ὀλίγον θὰ ἦναι πλησίον ἡμῶν, καὶ θὰ μάθωμεν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πορείας του. Ὅταν ὁ κύων ἀνεφάνη, τὸ σχῆμά του ἦτο μεταβεβλημένον. Κούθυμιά ἐφαίνετο ὅτι τὸν ἐνεψύχου, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἔλαμπον, τὰ ὠτὰ του ἦσαν ὀρθὰ, ἐφρύαττε, ὅλα τὰ κινήματά του ἐδείκνυον ὅτι αἱ ἐρευνᾶί του δὲν ἦσαν ἀνωφελεῖς. « Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἀγεῦρε τὸ παιδίον », εἶπεν ὁ κύριός του.

Ἄλλὰ ζῆ ἀκόμη, ἐφώνησε ἡ μήτηρ. Ὁ ἔμπορος ὤρμησεν ἐπὶ τὰ ἔγχνη τοῦ κυνός του, ὅστις ἐπανελάβε τὴν πορείαν του διὰ τοῦ δάσους ἰσotάμενος ἐνίotε, ἵνα διδῆ καιρὸν εἰς αὐτὸν νὰ τὸν φθάνῃ. Τέλος τὸ ζῶον ἔστη εἰς τὴν ρίζαν μεγάλου δένδρου καὶ ὑλάκτει ἐπὶ μακρὸν. Ὁ ἔμπορος ἐδιπλασίασε τὴν ταχύτητα, καὶ μετ' ὀλίγον ἦτο πλησίον τοῦ κυνός. Παρετήρησε δὲ τότε τὸ παιδίον κατακεκλιμένον ἐπὶ σωροῦ φυλλώματος καὶ μὴ ἔχον σημεῖα ζωῆς. Τὸ ἔλαβεν εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ ἐνόησε ὅτι δὲν ἦτο νεκρόν, ἀλλὰ μόνον εἰς κατάστασιν τοιαύτης λειποθυμίας, ὥστε μετὰ τινὰς ὥρας βραδύτερον ἀναμφιβόλως θὰ ἐξέπνεεν. Ὁ ἔμπορος τὸ ἔθηκε μετὰ

προσοχῆς εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ τὸ ἔφερεν εἰς τοὺς γονεῖς του.

Ἦσαν τρόπον τινὰ προπαρασκευασμένοι διὰ τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο καὶ ἐφωδιασμένοι μετὰ πᾶν, ὅπερ ἦτο ἀναγκαῖον, ἵνα τὸ ἐπαναφέρωσιν εἰς τὴν ζωὴν. Μετ' ὀλίγον ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ πᾶσαι αἱ θλίψεις τῆς σκληρᾶς ἐκείνης ἡμέρας ἐλησμονήθησαν. Ὁ κήριος καὶ ἡ κυρία Δεραμβέρτου, ὁ Αὐγουστος καὶ ἡ Φαννὴ ἦσαν ἑξαλλοὶ ὑπὸ χαρᾶς· μόλις εἰς τὰς πρώτας ἐκείνας στιγμὰς ἐσκέφθησαν νὰ εὐχαριστήσωσι τῷ ἀποδόντι αὐτοῖς τὸ τέκνον των, ἀλλ' ἀφ' οὗ κατέβρεξαν διὰ δακρῦων τὸ πρόσωπον τοῦ δυστυχοῦς μικροῦ, ἀφ' οὗ τὸν ἠσπᾶσθησαν χιλιάκις, ἐρρίφθησαν εἰς τὸν αὐχένα τοῦ ἐμπόρου, ὑπερευλογοῦντες αὐτόν.

Ἄλλ' ὁ Μουστάκης, ποίων φιλοφρονήσεων ἐγένεον ἀντικείμενον! Τὸν ἐφιλοφρόνουν, ἐθώπευον, ἐνηγαλιζόντο. Τὸ ἀγγίνουον ζῶον ἐφαίνετο μετέχον τῆς γενικῆς εὐτυχίας, ἔτρεχεν ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου εἰς τὴν Φαννὴν, ἀπὸ τῆς Φαννῆς εἰς τὸν Ἀλφρέδον, τοῦ ὁποίου ἔλειγε τὰς μικρὰς χεῖρας μετὰ χαρᾶς ἀνεκφράστου. Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ἐνεθυμείτο τὴν χάριν, τὴν ὁποίαν τὰ τρία τέκνα τῷ παρέσχον πρότερον, καὶ ὅτι σήμερον ἐνόμιζεν ἑαυτὸν εὐτυχῆ δυνηθέντα νὰ δεῖξῃ τὴν εὐγνωμοσύνην του σώζων ἓνα ἐξ αὐτῶν.

ΤΕΛΟΣ.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

I. ANEKΔΟΤΑ.

4—12 άνευ ἐπιγραφῆς	Σελ.	4
13 Κλέπτης ἀνάσχυντος	»	4
14 Φίλιππος ὁ Μακεδὼν καὶ ὁ Ἀστὴρ	»	5
15 Ἄρνόλδος ἐκ Βιγχελρίδης	»	6
16 Θάνατος τοῦ Σενέκκ.	»	7
17 Θάνατος τοῦ Κικέρωνος	»	8
18 Μετριοφροσύνη Τυρεννίου	»	—
19 Φιλανθρωπία τοῦ Μεγάλου Πέτρου	»	9
20 Ἐναργὴς ἀπόδειξις	»	10
21 Παρεννήσις	»	11
22 Τηρησις λόγου	»	12
23 Ἔτερον παράδειγμα (εὐσεβῆς χρηστότης).	»	—
24 Χρηστότης Φαβρίκιου	»	13
25 Τὸ ὄν τοῦ Κολόμβου	»	14
26 Φριδερίκος ὁ Β΄. καὶ ὁ θαλαμηπόλος του.	»	15

II. ΜΥΘΟΙ.

1 Κορυδαλὸς καὶ κόκκυξ	»	17
2 Ἡ ἔλαφος καὶ ἡ ἄμπελος	»	—
3 Ὁ μῦς	»	—
4 Ὁ ὄνος καὶ ὁ κύριός του	»	18
5 Χωρικὸς καὶ ὄφις	»	—
6 Γαλῆ καὶ νυκτερίς	»	19
7 Ὁ μετσημφισμένος λύκος	»	—
8 Ὁνος καὶ Λύκος	»	—

9	Ὁ μωρὸς πίθηκος	Σελ. 20
10	Ὁ ποιμὴν καὶ τὸ ποίμνιόν του	» 21
11	Ἐλαφος πλησίον πηγῆς	» —
12	Ξυλουργὸς καὶ πίθηκος	» 22
13	Ἰνδαλεκτρυὼν καὶ μύρμιξ	» —
14	Ὁ δυσηρεστημένος ὄνος	» 23
15	Ὁ κύων καὶ ὁ λύκος	» 24
16	Ἡ ἀράχνη καὶ ὁ μεταξοσκώληξ	» 25
17	Οἱ δύο ταῦροι καὶ οἱ δύο βάτραχοι	» 26
18	Ὁ ἀετός, ἡ κορώνη καὶ ὁ ποιμὴν	» —
19	Ἡ γαλῆ, ἡ ἰκτίς καὶ ὁ κόνικλος	» 27
20	Ἡ γαλῆ καὶ ὁ μῦς	» 28
21	Ὁ λύκος καὶ τὸ ἀρνίον	» 29

III. ΠΑΡΑΒΟΛΑΙ.

1	Τὰ μέλη τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος	» 30
2	Αἱ ἑπτὰ θάβδοι	» 31
3	Ὁ μανικὸς στρύχνος	» 32
4	Τὸ ὄνειρον	» 33
5	Δαυὶδ καὶ Σαούλ	» 34
6	Ὁ ζωγράφος καὶ ὁ διδάσκαλος του	» 35
7	Ἡ πίστις	» 36
8	Ἡ μικρὰ εὐεργέτις	» 37
9	Δύο παραβολαὶ τοῦ Ἰησοῦ.	
	α.) Ὁ ἐλεῆμων Σαμαρείτης	» 38
	β.) Ἐθ' σπορεύς	» 40

IV. ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ.

1	Τὸ σύμπαν	» 42
2	Ὁ ἥλιος	» 43
3	Ἡ σελήνη	» —
4	Ἡ βροχή	» 44

6 Ἡ θάλασσα.	Σελ. 45
7 Ὁ ἵππος.	» 47
8 Ὁ ὄνος καὶ ἡ ἡμίονος.	» 48
9 Ἡ κάμηλος.	» 49
10 Ὁ κίστωρ.	» 50
41 Ὁ ἀλέκτωρ.	» 51
42 Ὁ ἀρτόκαρπος.	» 53
43 Ὁ βάμβαξ.	» 54
44 Ὁ Νεῖλος.	» 56
45 Θερρινὴ ἐσπέρα.	» 57

V. ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ.

1 Ἡ διανομή.	» 60
2 Ἡ ἐδεργέτις κόρη.	» —
3 Ἡ δαμασκηνέα.	» 61
4 Ὁ ἔκνηρός.	» 62
5 Ὁ ἀναβαπτιστής.	» —
6 Ὁ ἀγρός.	» 63
7 Τὰ πτηνά.	» 64
8 Οἱ ἐθγενεῖς στρατιῶται.	» 65
9 Ἡ ὄργη.	» 66
10 Τὰ προτερήματα τῆς χρηστότητος.	» 67
44 Ὁ κλαπεὶς ἵππος.	» 69
42 Ὁ φίλος ἐν τῇ δυστυχίᾳ.	» 70
43 Ὁ ἄρτος.	» 72
44 Τὸ θαυματουργὸν κιβώτιον.	» 73
45 Παράδειγμα ἀγαθοεργείας καὶ δικαιοσύνης.	» 75
46 Ἡ δοκιμὴ τῆς φιλίας.	» 77
47 Χρῆσις τοῦ χρόνου.	» 80
48 Ἰωάννης Λάννης στρατάρχης Γαλλίας.	» 82
49 Βενιαμὴν Φραγκλῖνος.	» 86

VI. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΕΜΑΧΙΑ.

1 Νεότης τοῦ Κύρου	Σελ. 95
2 Ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη	» 100
3 Ἐκστρατεία τοῦ Ξέρξου ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα	» 103
4 Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία	» 106
5 Νεότης Ἀλεξάνδρου	» 111
6 Ἀλέξανδρος ἐν Ἑλλάδι	» 114
7 Πύρρος, βασιλεὺς τῆς Ἡπείρου	» 117
8 Δεύτερος Καρχηδονικὸς πόλεμος	» 122
9 Καῖσαρ καὶ πομπήτος	» 126

VII. ΜΕΓΑΛΕΙΤΕΡΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ.

1 Ὁ ἔρτος τῶν πενήτων	» 130
2 Ὁ Μουστάκης ἢ τὸ εὐεργέτημα οὐδέποτε ἀπόλλυται	» 140

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

Ἐν σελίδι 2 στ. 19 ἀντὶ δὸν ἀνάγνωθι Δὸν σελ. 4 στ. 20 ληστής ἀν. Κλέπτης σελ. 7 στ. 26 ὑπὸ μεγάλης ἀσφυξίας ἀν. ὑπὸ ἀσφυξίας σελ. 43 στ. 22 ἐνεγείρησεν ἀν. ἐνεγ ἴρυσεν σελ. 44 στ. 3 εἰς αὐτοὺς τοὺς πολέμους ἀν. πρὸς αὐτοὺς τοὺς πολέμους σελ. 46 στ. 42 ἀπολογηθῆ ἀν. ἀπολογηθῆ αὐτοῖι στ. 26 θλίψις ἀν. θλίψις σελ. 23 στ. 9 παρατηρή- σης ἀν. παρατηρήσης σελ. 25 στ. 4. Ἄμα ἀν. Ἄμα σελ. 26 στ. 9 βάτραχος ἀν. Βάτραχος σελ. 27 στ. 46 σὺ ἱκτίς ἀν. σὺ ἱκτίς σελ. 34 στ. 6 ζήτησῶ ἀν. ζητήσῶ σελ. 37 στ. 44 σίπέτε μοι ἀν. εἰπέτε μοι σελ. 46 στ. 7.—8 τῶν ποταμῶν καὶ ρυάκων, τὰ ὅποια ἀν τοὺς ποταμούς καὶ ρυάκας, οἵτινες σελ. 53 στ. 9 εἶναι πολυτιμότερος ἀν. εἶναι ὁ πολυτιμότερος σελ. 58 στ. 10 κυφέλης. οὐδὲ ἀν κυφέλης οὐδὲ σελ. 62 στ. 46 βλέπη στρατιώτας ἀν βλέπη τοὺς στρατιώτας σελ. 70 στ. 7 εἰπατέμοι ἀν. εἰπατέμοι σελ. 73 στ. 230 αὐμασῶν ἀν. αὐματουργῶν σελ. 75 στ. 13 τὰ ἀν. τὸν σελ. 76 στ. 19 ἀνακοινῶναι ἀν. ἀνακοινῶναι σελ. 86 στ. 23 20, ἀν. 19 σελ. 90 στ. 2 μαλλίνων, ἢ τριχιῶν ἀν. μαλ- λίνων ἢ τριχιῶν σελ. 93 στ. 27 ἐτελείωνε ἀν. ἐτελείωνε αὐτ. φράσεις ἀν. λέξων σελ. 95 στ. 22 ἐπεθύμησι ἀν ἐπεθύμει σελ. 96 στ. 10 ἐνέμει- νεν ἀν. ἐνέμενον αὐτ. στ. 12 ἠγαπήθη ἀν. ἠγαπάτο αὐτ. στ. 25 παύσασι ἀν. παύσει σελ. 108 στ. 8 περσικὸν ἀν. περσιτικὸν σελ. 114 στ. 9 συγ- χρόνων του, ἀν συγχρόνων του σελ. 116 στ. 17 ἀργυρον, ἀν ἄργυρον. αὐτ. στ. 22 χείρος του ἀν. χείρὸς του σελ. 117 στ. 3 δοκιμάθη ἀν. δο- κιμάση σελ. 118 στ. 10 Ἀφρικὴν, ἀν Ἀφρικὴν σελ. 119 στ. 21 Προσε- κάλεσε ἀν. Προσεκάλεσαν αὐτ. στ. 22 ἐδήλωσεν ἀν. ἐδήλωσαν σελ. 128 στ. 22 φέβησαι ἀν. φέβησαι αὐτ. στ. 23 ἐνεγείρηθη ἀν. ἐνεγείρηθη

Επίγειος παράδεισος

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Περικτὸς δε τὰ β

Εὐφύγιος

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

